Nr 18.

Ankom till Riksdagens kansli den 28 mars 1911 kl. 7 e. m.

Utlåtande, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Ordinarie anslag.

I. Pensionsstaten.

Ang. höjning af statsbidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl vid armén.

1:o) Uti den till Riksdagen den 14 januari innevarande år aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kungl. Maj:t i första punkten under tionde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att höja det under riksstatens tionde hufvudtitel å ordinarie stat uppförda anslaget för bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén, nu 119,332 kronor, med 480 kronor till 119,812 kronor. [1.] *)

Enligt ett vid statsverkspropositionen fogadt utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden den 25 november 1910 har chefen för landtförsvarsdepartementet i detta ämne anfört följande:

»1883 års Riksdag beviljade enligt skrifvelse den 13 juni 1883 ett årligt bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén. Detta bidrag skulle utgå med 1 ½ procent årligen på summan af de löner och beklädnadsbidrag, hvilka

*) Angifver punkt i statsverkspropositionen.

enligt gällande stater kunde läggas till grund för bestämmandet af fyllnadspension.

Ifrågavarande anslag, som tillgodokommer äfven änkor och barn efter sådana krigsmän, som öfverflyttats från armén till kustartilleriet men bibehållits vid sin delaktighet i arméns änke- och pupillkassa, är naturligtvis af ordinarie natur, men då det skall beräknas »enligt gällande stater», har det plägat gifva anledning till äfven ett årligt extra ordinarie anslag. Eftersom staterna för samma år, det ordinarie anslaget afser, icke äro kända vid den tidpunkt då anslaget begäres, plägar nämligen detta bestämmas enligt föregående års stater; och plägar därefter Riksdagen ett följande år vidtaga nödig rättelse, hvilken, då staterna nästan ständigt ökas, plägar bestå i ett särskildt extra ordinarie anslag såsom tillägg till föregående års ordinarie.

Sålunda beviljade 1910 års Riksdag dels ett ordinarie anslag, som, beräknadt enligt *1909 års* stater, uppgick till 119,332 kronor, dels ock å extra ordinarie stat 504 kronor till förstärkande af det ordinarie anslag, som 1909 års Riksdag beviljat.

Direktionen öfver arméns pensionskassa har nu i underdånig skrifvelse den 2 november 1910 anmält, att med hänsyn till 1910 års stater bör det ordinarie anslaget beräknas till 119,812 kronor 12 öre. På sedvanligt sätt har direktionen därefter lagt detta belopp till grund för det ordinarie anslag, som 1911 års Riksdag bör bevilja, och för det extra ordinarie anslag, som af samma Riksdag bör äskas till fyllande af det utaf föregående Riksdag beviljade ordinarie anslaget. Direktionen har nämligen begärt, att det ordinarie anslaget för år 1912 höjes med 480 kronor till 119,812 kronor och att såsom extra ordinarie anslag för samma år anvisas ett belopp af 480 kronor.

Uti afgifvet utlåtande har *arméförvaltningens civila departement* icke haft något att anmärka mot de af direktionen föreslagna beräkningarna rörande nu anmälda anslagsbehof.»

Då utskottet ej haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må höja det under riksstatens tionde hufvudtitel å ordinarie stat uppförda anslaget för bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén, nu 119,332 kronor, med 480 kronor till 119,812 kronor.

2:o) Uti punkt 2 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att höja det under riksstatens tionde hufvudtitel å ordinarie stat uppförda anslaget för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond, nu 24,550 kronor, med 450 kronor till 25,000 kronor.

Ang. höjning af anslaget för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond. [2.]

Statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 16 december 1910 innehåller angående detta ämne följande anförande af departementschefen.

»Till 1908 års Riksdag gjorde Eders Kungl. Maj:t framställning om att Riksdagen måtte bevilja flottans pensionskassa bidrag af statsmedel, motsvarande 1 ½ procent årligen på summan af de aflöningsförmåner, som enligt gällande stadganden kunde läggas till grund vid bestämmande af fyllnadspension för befäl och underbefäl med vederlikar vid flottan samt för sådant ändamål å riksstatens tionde hufvudtitel för år 1909 uppföra under benämning »bidrag till flottans pensionskassas gratialfond» ett ordinarie anslag af 35,000 kronor.

Riksdagen, som ansåg med billighet öfverensstämmande, att flottans pensionskassas gratialfond i likhet med arméns änke- och pupillkassa finge af statsverket erhålla ett bidrag, beräknadt efter 1 ½ procent af summan af ofvanberörda aflöningsförmåner, eller i rundt tal 35,000 kronor, fann emellertid det nya statsanslaget böra för det dåvarande begränsas till det belopp, som erfordrades för att gratialkassan, inberäknadt ett redan då till gratialfonden utgående årligt anslag af statsverket å 16,650 kronor till ersättning för mistade inkomster för pensionskassans gratialfond, finge åtnjuta ett statsbidrag af sammanlagdt 35,000 kronor, eller till 18,350 kronor, och uppförde Riksdagen i anslutning härtill under benämning »bidrag till flottans pensionskassas gratialfond» å riksstaten för år 1909 ett ordinarie anslag af 18,350 kronor.

På framställning af Eders Kungl. Maj:t höjdes detta anslag i riksstaten för år 1911 till ett belopp af 24,550 kronor.

Nu har direktionen öfver flottans pensionskassa i underdånig skrifvelse den 28 oktober 1910 med öfverlämnande af uppgift å beloppet af de aflöningsförmåner för år 1911, som enligt gällande stadganden kunna läggas till grund vid bestämmande af fyllnadspension för befäl och underbefäl med vederlikar vid pensionering genom flottans pensionskassa, anhållit, att till nästkommande års Riksdag måtte göras framställning om att kassans gratialfond finge år 1912 komma i åtnjutande af det under benämning »Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond» i riksstaten uppförda anslag, beräknadt efter 1 ½ procent på berörda aflöningsförmåner, 2,777,396 kronor, till 41,660 kronor 94 öre.

Marinförvaltningen har i häröfver den 26 november 1910 afgifvet utlåtande icke haft något att erinra mot bifall till direktionens framställning.

Enligt direktionens beräkning skulle sålunda för ifrågavarande ändamål, utöfver anslaget till ersättning för mistade inkomster för flottans pensionskassas gratialfond å 16,650 kronor, erfordras ett belopp af 25,010 kronor 94 öre; och torde därför det under benämning »Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond» uppförda ordinarie anslag, nu utgående med 24,550 kronor, böra för år 1912 höjas med i jämnadt tal 450 kronor. Ett lika stort belopp synes mig emellertid böra å extra stat för samma år anvisas till förstärkande af det i 1911 års riksstat för ifrågavarande ändamål uppförda ordinarie anslag.»

Utskottet, som ej funnit något att erinra vid ifrågavarande förslag, hemställer fördenskull,

att Riksdagen må höja det under riksstatens tionde hufvudtitel å ordinarie stat uppförda anslaget för bidrag till flottans pensionkassas gratialfond, nu 24,550 kronor, med 450 kronor till 25,000 kronor.

Ang. pension åt förre båtsmannen S. A:son Fager.

[3.] 3:o) Uti punkt 3 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att medgifva, att förre båtsmannen vid Bohus 1:a kompani nr 10 *Samuel Andersson Fager* må tilldelas pension såsom hade han tjänat i tjugu år från tjugu års ålder räknadt.

Till statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 18 november 1910 har departementschefen härom anfört följande.

»Direktionen öfver flottans pensionskassa har i underdånig skrifvelse den 19 september 1910 gjort en framställning af följande innehåll:

'Uti skrifvelse den 30 augusti 1910 har förre båtsmannen vid Bohus 1:a kompani nr 10 Samuel Andersson Fager anmält sig till erhållande af pension.

Af handlingarna i ärendet inhämtas, att Fager är född den 27 juni 1855 samt afskedats vid generalmönstring den 29 mars 1894 efter en tjänstetid af $20^{3}/_{12}$ år, däraf 18 år 9 månader 2 dagar från 20 års ålder räknadt och med vitsord att under tjänstetiden hafva sig redligt och väl skickat.

Då Fager icke tjänat i 20 år från 20 års ålder räknadt, kan direktionen reglementsenligt icke tilldela honom pension. Enär han dock tjänat kronan öfver 20 år, fastän af denna tjänstetid 1 år 2

månader 28 dagar intjänats före 20 års ålder, får direktionen i underdånighet hemställa, att Fager må få tilldelas pension såsom hade han tjänat uti 20 år från 20 års ålder räknadt.'

Enligt § 85 af Kungl. Maj:ts förnyade nådiga förordning och reglemente angående styrelsen och förvaltningen af amiralitetskrigsmanskassan den 26 oktober 1838 erfordras, för att båtsman må kunna tilldelas pension i femte eller lägsta klassen, att han uppnått 55 lefnadsår och innehar 20 tjänsteår från 20 års ålder.

Vid 1859—1860 års riksmöte framlade Kungl. Maj:t förslag om förbättrade pensioner för flottans gemenskap, hvarvid förutsattes att de i nyssnämnda reglemente fastställda grunder fortfarande skulle vara gällande; och beslöt Riksdagen att, med bifall till pensioneringsförslaget, anvisa ett af Kungl. Maj:t äskadt årligt kreditiv att för ändamålet användas. Härefter utfärdades nådigt cirkulär den 20 november 1860 angående förbättrade pensioner för flottans gemenskap m. m., enligt hvilket cirkulär, som ännu äger tillämpning i fråga om båtsmän, pension för båtsman i femte klassen utgör 30 kronor.

Fager är, såsom direktionen anfört, reglementsenligt icke berättigad till erhållande af någon pension, men billighetsskäl synas mig tala för att han däraf må komma i åtnjutande; och tillåter jag mig i detta sammanhang erinra därom att innevarande års Riksdag på framställning af Eders Kungl. Maj:t medgifvit, att förre båtsmannen vid Norrlands 2:a kompani nr 85 Erik Johan Forsberg Borg, som i likhet med Fager icke tjänat uti tjugu år från tjugu års ålder räknadt, finge tilldelas pension.

För den händelse Fager skulle erhålla pension, lärer med tillämpning af nådiga kungörelsen den 13 augusti 1909, angående förhöjning i pensioner, som från flottans pensionskassa utgå till afskedadt manskap, Fager jämväl få åtnjuta höjning af pensionen med 25 kronor årligen.»

Med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen må medgifva, att förre båtsmannen vid Bohus 1:a kompani nr 10 Samuel Andersson Fager må tilldelas pension såsom hade han tjänat i tjugu år från tjugu års ålder räknadt.

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

4:o) Uti en inom Andra kammaren väckt motion (nr 256) har herr *C. Lindhagen* hemställt, »att Riksdagen ville besluta att de lägre

tjänstemännen eller bevakningspersonalen vid fångvården skall i pension åtnjuta 75 procent af sina vid afskedstagandet innehafvande kontanta löneförmåner.»

Motionären har i ärendet anfört följande:

»Sveriges fångvårdsmannaförbund, som utgör en sammanslutning af de lägre tjänstemännen eller bevakningspersonalen vid fångvården, behandlade på sitt ombudsmöte i Örebro sommaren 1910 bland annat sin pensionsfråga, i hvilket förbundet gjorde följande uttalande:

Då icke några som helst ordnade förhållanden i fångvårdstjänstemännens pensionsfråga af senaste löneregleringskommitté eller andra myndigheter företagits och ej heller Riksdagen ägnat någon tanke däråt, utan beloppen mera synas på måfå vara bestämda, uttalar förbundsmötet som sin uttryckliga mening, att åtgärder snarast möjligt måtte vidtagas för att ernå ett system, som mera rättvist utmäter pensionsbeloppen de olika graderna emellan.

För att visa på hvilka grunder pensionsbeloppen nu utgå, har förbundsmötet företagit en uträkning och därvid funnit, att den procent, som nu utgår till de olika tjänsteinnehafvarne på lön, ålderstillägg och tjänstgöringspenningar, utgör som följer:

6	Fängelseföreståndare	64,0	procent
9	„	66,6	„
2	Direktörer	66,6	„
2	„	72,7	„
18	„	74,0	„
2	Kamrerare	73,3	„
2	„	74,0	„
15	Assistenter	68,9	„
2	„	70,5	„
4	„	71,0	„
14	Uppsyningsmän	58,8	„
51	Öfverkonstaplar	60,0	„
409	Vaktkonstaplar	61,5	„
6	Första vaktfruar	59,0	„
50	Vaktfruar	63,1	„
14	Kokerskor	66,6	„

Då denna pensionsskala icke allenast synes förbundsmötet orättvis, utan äfven är af sådan beskaffenhet, att de lägre tjänstemännens existensmöjlighet åsidosatts, beslutar förbundsmötet att uppdraga åt sitt verkställande utskott att redan till nästa års riksdag aflåta motion om ändring härutinnan.

Då det synes förbundsmötet rättvist, att en viss procent af lön, ålderstillägg och tjänstgöringspenningar bör utgå lika för alla, uttalar förbundsmötet som sin önskan, att 75 procent af samtliga dessa löneförmåner må till alla tjänstemän af lägre grad som lön utgå och sålunda utgöra pensionsunderlaget.

Den framställning, som gjorts i förut nämnda uttalande, måste uppenbart anses vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande. Det måste ju redan anses i och för sig såsom synnerligen oriktigt, att just de

lägst aflönade befattningshafvarne skola i regeln åtnjuta en lägre procent af sina kontanta löneförmåner i pension än de högre aflönade. Men därtill kommer, att i andra verk, exempelvis tullen, posten och järnvägarna, de lägre tjänstemännen åtnjuta pension efter en högre beräkning än den, som tillmätts motsvarande grader vid fångvården.»

Då frågan om pensionsförhållandena vid fångvården ordnats genom lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension och skäl ej synas föreligga att nu göra ändring i pensionslagens bestämmelser rörande befattningshafvarna vid fångvården, har utskottet ansett sig böra afstyrka bifall till motionen.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion, II: 256, icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Ang. pensionering af extra provinsialläkare m. fl.

5:o) Uti punkten 4 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen

dels att för en anstalt, afsedd att bereda pension åt extra provinsialläkare och tilläggspension åt vissa provinsialläkare, godkänna följande hufvudgrunder:

a) Anstalten, hvilken benämnes extra provinsialläkarnas pensionskassa och träder i verksamhet den 1 januari 1912, har till ändamål dels att bereda pension åt extra provinsialläkare, dels ock att bereda tilläggspension åt sådana delägare i kassan, som befordras till provinsialläkare, men som vid afgången från denna befattning icke komma i åtnjutande af hel pension å 4,000 kronor.

b) Delägare i kassan är, så länge han kvarblifver i tjänst, hvar och en som, efter det kassan trädt i verksamhet, blifvit i vederbörlig ordning första gången antagen till extra provinsialläkare i distrikt, där läkarens aflöning helt eller delvis utgår från landsting, och som icke fyllt 45 år.

Delägare i kassan är därjämte hvarje annan extra provinsialläkare, som inom tre år efter det kassan trädt i verksamhet eller sedermera, inom ett år efter det anställning första gången tillträdts, gör anmälan om inträde.

Delägare, som befordras till provinsialläkare, fortfar att vara delägare i kassan, dock med den begränsning i afseende å skyldigheter och rättigheter, som nedan sägs.

Indrages extra provinsialläkarbefattning, hvilkens innehafvare är

delägare i kassan, äger denne, om han så önskar, kvarstå som delägare med de förändrade skyldigheter och rättigheter, som nedan stadgas.

c) Delägare betalar till kassan en ordinarie årsafgift om 200 kronor.

Delägare, hvilkens ålder vid inträdet i kassan öfverstiger 35 år, erlägger därjämte enligt följande tabell en tilläggsafgift, antingen medelst ett belopp en gång för alla eller i kvartårliga poster.

Delägarens ålder vid inträdet i kassan.	Tilläggsafgiftens belopp, ifall den erlägges på en gång vid inträdet.	Tilläggsafgiftens belopp för hvarje kvartal, ifall den erlägges		
		under de första		till 62 års ålder.
		5 åren.	10 åren.	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Fyllda 35 år	290	17	9	5
» 36 »	910	51	28	15
» 37 »	1,540	87	48	27
» 38 »	2,210	125	69	39
» 39 »	2,910	165	91	53
» 40 »	3,640	206	114	69
» 41 »	4,400	249	139	86
» 42 »	5,200	295	164	105
» 43 »	6,030	342	191	126
» 44 »	6,910	392	219	150
» 45 »	7,830	445	249	178
» 46 »	8,790	500	280	209
» 47 »	9,800	558	313	245
» 48 »	10,870	620	348	287
» 49 »	11,990	685	385	337
» 50 »	13,180	753	425	396
» 51 »	14,430	826	467	467
» 52 »	15,750	903	—	554
» 53 »	17,150	985	—	665
» 54 »	18,640	1,073	—	807
» 55 »	20,220	1,167	—	999
» 56 »	21,910	1,268	—	1,268
» 57 »	23,720	—	—	1,674
» 58 »	25,670	—	—	2,353

Delägare, hvilken afgått från sitt delägarskap, på grund däraf att hans befattning indragits, och hvilken på nytt inträder i kassan genom senare tillträdande af annan befattning, med hvilken följer skyldighet eller rättighet att blifva delägare, erhåller den minskning uti tilläggsafgiften, hvilken af kassans styrelse för hvarje fall bestämmes.

Den, som kvarstår som delägare, oaktadt hans befattning indragits,

skall fortfara att till kassan inbetala ordinarie årsafgift och tilläggsafgift samt äger, om han så önskar, därjämte själf inbetala de bidrag, som i öfrigt skolat för honom inbetalas, om befattningen ej blifvit indragen.

d) Vederbörande landsting inbetalar till kassan årligen 200 kronor för hvarje inom landstingsområdet befintlig extra provinsialläkarbefattning, hvilkens innehafvare är delägare i kassan och för hvilken aflöningen utgår från landstinget.

Enahanda årliga afgift om 200 kronor erlägges af staten till kassan för hvarje sådan extra provinsialläkarbefattning, som nyss nämnts.

e) För delägare i kassan, hvilkens aflöning icke utgår från landsting, inbetalar vederbörande kommun (kommuner) eller samhälle årligen till kassan de afgifter, hvilka eljest skolat åligga landstinget och staten, dock att kommunen (kommunerna) eller samhället endast efter till kassans styrelse ingifven skriftlig förbindelse har skyldighet att utgöra dessa afgifter, och äger kommunen (kommunerna) eller samhället rätt att af läkaren godtgöra sig intill 100 kronor årligen af afgifternas belopp.

f) Den, som upphör att vara delägare af orsak att hans befattning indragits, äger återfå de af honom själf till kassan erlagda afgifterna, dock utan ränta.

g) Delägare erhåller vid afgång från tjänsten efter pensionsrättens inträdande hel pension, afkortad pension eller tilläggspension.

h) Berättigad till hel pension å fyra tusen kronor årligen blifver delägare, för hvilken fullgjorts de under c) här förut omnämnda inbetalningar, vid fyllda sextiofem lefnadsår, vid hvilken ålder han ock är skyldig att afgå från tjänsten.

i) Berättigad till afkortad pension till belopp under fyra tusen kronor, motsvarande den i kassan för delägaren afsatta reserven, är:

efter uppnådda sextiofem lefnadsår delägare, hvars befattning indragits, och som icke är berättigad till hel pension;

vid tjänstens frånträdande och efter uppnådda sextiofem lefnadsår delägare, som brustit i den honom åliggande betalningsskyldighet;

delägare, som på grund af sjukdom eller försvagad hälsa nödgas före sextiofem års ålder afgå från tjänsten; samt

delägare, hvars befattning indragits, innan han uppnått sextiofem lefnadsår, om han styrker sig genom iråkad obotlig sjukdom eller invaliditet icke längre kunna med sitt arbete uppehålla sig.

j) Berättigad att uppbära tilläggspension är till provinsialläkare befordrad delägare, hvilken, enligt lagen angående civila tjänstinne-

hafvares rätt till pension, vid tjänstens frånträdande icke kommer i åtnjutande af hel pension å 4,000 kronor; uppgående tilläggspensionen till belopp motsvarande den för delägaren i kassan afsatta reserven, dock högst till sådant belopp att den tillsammans med af staten åtnjuten pension utgör fyra tusen kronor årligen.

k) Kassan förvaltas af direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning enligt de närmare föreskrifter, som meddelas af Kungl. Maj:t;

dels medgifva, att extra provinsialläkare, hvilkens lefnadsålder vid den tid, då extra provinsialläkarnas pensionskassa träder i verksamhet, öfverstiger 45 år och icke blir delägare i nämnda pensionskassa samt omedelbart vid uppnådda 65 år eller, därest han vid nysnämnda tidpunkt redan uppnått sådan ålder, omedelbart därefter afgår från sin tjänst, skall vara berättigad att vid afskedstagandet erhålla en årlig pension af statsmedel till belopp af 1,500 kronor;

dels och för gäldande af statens andel enligt förenämnda grunder i kostnaden för pensionering af extra provinsialläkare anvisa ett förslagsanslag af 15,000 kronor att årligen utgå från och med år 1912.

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

Öfver denna framställning äfvensom öfver en i sammanhang därmed af herr *J. Ström* m. fl. inom Andra kammaren väckt motion, nr 43, kommer utskottet att framdeles under riksdagen afgifva utlåtande, hvilket utskottet skolat härigenom för Riksdagen

anmäla.

Ang. höjning af pensionen för lärarna vid seminarierna i Haparanda och Murjek m. m.

[5.]

6:o) Uti punkten 5 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen

att *dels* medgifva ej mindre att småskoleseminarierna i Haparanda och Murjek må, under iakttagande i tillämpliga delar af föreskrifterna i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning, för vid seminarierna inrättade föreståndarbefattningar äfvensom hvar och en af de vid seminarierna befintliga lärartjänster, hvilka skola uppehållas af examinerade manliga eller kvinnliga folkskollärare — seminariet i Haparanda dock beträffande föreståndarbefattningen först efter den nuvarande föreståndarens afgång från tjänsten — erhålla delaktighet i nämnda pensionsinrättning efter det högsta lönebelopp, hvaraf den föreståndare eller lärare, som innehar tjänsten, på grund af tjänstålder enligt gällande författning äger att komma i åtnjutande, dock att pension för ifrågavarande föreståndare och lärare må bestämmas till högst två tredjedelar af tjänsten åtföljande lön jämte ålderstillägg, än äfven att föreståndaren för seminariet i Haparanda, Emil Lindbäck, må, under iakt-

tagande i tillämpliga delar af föreskrifterna i reglementet för folkskollärarnas änke- och pupillkassa, erhålla delaktighet i nämnda kassa med det högsta lönebelopp, hvaraf han på grund af tjänstålder enligt gällande författning äger att komma i åtnjutande,

dels föreskrifva,

att pensionsafgifter för dessa tjänster skola af de för hvarje seminarium anvisade anslag genom föreståndarens försorg i vederbörlig ordning inbetalas till pensionsinrättningen, med rätt för föreståndaren uttaga lärarens afgifter genom afdrag å hans aflöning;

att examinerad folkskollärare, som efter vederbörligt förordnande bestridt eller hädanefter kommer att bestrida lärartjänst, hvarom nu är fråga, må för åtnjutande af pension från folkskollärarnas pensionsinrättning räkna hela den tid, han tjänstgjort i nämnda egenskap, såsom ordinarie tjänstår;

att med afseende på skyldighet och rättighet att ingå såsom delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa skall gälla, hvad som är föreskrifvet angående folkskollärare;

att pensionsafgifterna till nämnda kassa årligen skola inom den i reglementet för kassan föreskrifna tid af seminariets föreståndare insändas till direktionen; samt

att det skall åligga föreståndaren att beträffande ifrågavarande tjänster och deras innehafvare lämna direktionen erforderliga uppgifter;

dels ock öka det under riksstatens tionde hufvudtitel uppförda anslaget »Bidrag till folkskollärares pensionering» med 800 kronor samt det under samma hufvudtitel uppförda anslaget »Bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa» med 200 kronor.

Till det i ärendet åberopade statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 23 december 1910 har departementschefen yttrat följande:

»Sedan 1897 års Riksdag, med bifall till därom gjord nådig framställning, för genomförande af pensionering af lärare och lärarinnor vid finska småskoleseminariet i Haparanda och det då i Mattisudden, numera i Murjek förlagda lapska småskoleseminariet enligt af direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning angifna grunder med vissa belopp höjt anslaget till folkskollärares pensionering från och med år 1898, förordnades genom särskilda nådiga bref den 1 juli 1897, att de vid ifrågavarande seminarier då och framdeles anställda examinerade folkskollärare eller -lärarinnor skulle erhålla delaktighet uti folkskollärarnas pensionsinrättning och folkskollärarnas änke- och pupillkassa, hvarvid det skulle ankomma på direktionen att pröfva, till hvilket belopp delaktighet skulle beviljas för de särskilda tjänsterna. Delaktighetsbeloppen

för dessa tjänster äro nu, enligt direktionens beslut, respektive 1,350 kronor och 1,200 kronor samt beloppen af utgående pensioner respektive 1,013 kronor och 900 kronor. Föreståndarna vid dessa seminarier hafva däremot icke delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning eller någon annan pensionsanstalt.

Till Eders Kungl. Maj:t har nu föreståndaren för seminariet i Haparanda, Emil Lindbäck, inkommit med en underdånig ansökning, däri anförts följande.

Enligt nådig kungörelse den 28 juni 1907 hade Kungl. Maj:t förordnat, att hvarje folkskoleseminarium ägde, under iakttagande i tillämpliga delar af föreskrifterna i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning, för hvar och en af de vid den med seminariet förenade öfningsskolan befintliga lärartjänster, hvilka skulle uppehållas af examinerade manliga eller kvinnliga folkskollärare, erhålla delaktighet i nämnda pensionsinrättning efter det högsta lönebelopp, hvaraf den lärare, som innehade tjänsten, på grund af tjänstålder enligt gällande författning ägde att komma i åtnjutande, dock att pensionen för ifrågavarande lärare finge bestämmas till högst två tredjedelar af tjänsten åtföljande lön jämte ålderstillägg.

Då de vid den med seminariet i Haparanda förenade öfningsskolan befintliga lärartjänsterna uppehölles, den vid småskolan af manlig och vid folkskolan af kvinnlig examinerad folkskollärare, hvilkas tjänstgöring vore af enahanda art och beskaffenhet, som lärarnas vid de med rikets folkskoleseminarier förenade öfningsskolorna, samt det med hänsyn till seminariets uppgift vore nödvändigt att till såväl dessa tjänster som till ämneslärare- och ämneslärarinnebefattning vid seminariet erhålla för framstående undervisningsskicklighet och grundliga kunskaper vitsordade sökande, vore det i hög grad önskligt, att med berörda tjänster de bästa möjliga pensionsvillkor blefve förbundna.

Hvad Lindbäck själf beträffade hade visserligen 1898 års Riksdag tillförsäkrat honom pension å allmänna indragningsstaten till samma belopp som adjunkt vid folkskoleseminarierna. Däremot hade af honom gjorda framställningar att varda beviljad delaktighet i änke- och pupillkassa icke vunnit nådigt bifall. Det borde dock, syntes det, ej vara mer än billigt och rätt att en person, som på en ingalunda oviktig post tjänade staten, tillerkändes samma rätt, som i nämnda hänseende i regel tillkomme andra statens tjänstemän.

På grund häraf hemställde Lindbäck,

dels att samtliga vid Haparanda seminarium och dess öfningsskola befintliga lärartjänster, som uppehölles af examinerad manlig eller

kvinnlig folkskollärare, måtte erhålla delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning samt folkskollärarnas änke- och pupillkassa i enlighet med hvad som i nådiga kungörelsen den 28 juni 1907 funnes stadgadt, dels ock att jämväl Lindbäck medgåfves delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa efter det högsta lönebelopp, hvaraf han på grund af tjänstålder ägde komma i åtnjutande, och att sålunda § 21 och § 22 i det för folkskollärarnas änke- och pupillkassa den 15 oktober 1875 fastställda reglemente med den lydelse, de genom nyssnämnda nådiga kungörelse den 28 juni 1907 erhållit, finge tillämplighet äfven i afseende på honom.

I underdånig skrifvelse den 19 augusti 1908 har dåvarande föreståndaren för seminariet i Murjek F. F. Brunius, hvilken dock icke personligen tillförsäkrats någon pension å allmänna indragningsstaten, gjort enahanda framställning i afseende å föreståndaren såsom sådan samt lärare och lärarinnor vid Murjeks seminarium.

Genom nådig remiss har direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning anbefallts att yttra sig öfver ansökningarna; och har direktionen den 31 oktober 1908 afgifvit underdånigt utlåtande i ämnet samt därvid anfört hufvudsakligen följande.

Enligt gällande lönestater för seminarierna i Haparanda och Murjek åtnjöte där anställda föreståndare och ämneslärare aflöningsförmåner, som i högsta lönegraden utgjorde: för hvardera föreståndaren 4,000 kronor samt för manliga och kvinnliga ämneslärare respektive 2,400 kronor och 1,800 kronor. Föreståndarna åtnjöte dessutom förmånen af fri bostad.

Den vid folkskoleseminariernas öfningsskolor anställda lärarpersonal, som afsåges i kungörelsen af den 28 juni 1907, hade fått sina löner reglerade genom nådiga kungörelsen den 27 augusti 1904; och utgjorde enligt denna kungörelse aflöningen i högsta lönegraden för ämneslärare och -lärarinnor respektive 2,600 kronor och 2,000 kronor.

Någon förhöjning af pensionerna hade dock icke företagits i sammanhang med nämnda löneregler ing, utan hade den vid folkskoleseminariernas öfningsskolor anställda lärarpersonal, hvarom ofvan nämnts, varit i afseende å pensionsrätt jämställd med folkskollärare.

Den pensionsförhöjning, som några år senare genom nådiga kungörelsen den 28 juni 1907 kommit till stånd, hade föranledts däraf att pensionerna, respektive 1,013 kronor och 900 kronor, ej kunde anses stå i lämpligt förhållande till förenämnda löner. Enligt förutnämnda nådiga kungörelse vore ifrågavarande tjänster numera delaktiga i folk-

skollärarnas pensionsinrättning och folkskollärarnas änke- och pupillkassa efter aflöningarnas högsta belopp, respektive 2,600 kronor och 2,000 kronor, och skulle pensionerna utgå med två tredjedelar af delaktighetsbeloppen, således med respektive 1,734 kronor och 1,334 kronor.

Samma skäl, som föranledt höjning af pensionerna för nämnda öfningsskolors lärarpersonal, syntes kunna åberopas med afseende å nu förevarande ansökningar om pensionsförhöjning för ämneslärare och -lärarinnor vid seminarierna i Haparanda och Murjek. Proportionen mellan å ena sidan utgående pensioners belopp, respektive 1,013 kronor och 900 kronor, och å andra sidan lönebeloppen i högsta lönegraden, respektive, 2,400 kronor och 1,800 kronor, torde nämligen ej kunna anses tillfredsställande. Direktionen kunde därför ej anse annat än att det vore lämpligt att föreskrifterna i nyssnämnda nådiga kungörelse vunne tillämpning jämväl med afseende å nu ifrågavarande lärarpersonal och att således tjänsternas delaktighetsbelopp bestämdes till ofvannämnda summor 2,400 kronor och 1,800 kronor och pensionerna följaktligen till 1,600 kronor och 1,200 kronor.

Hvad anginge föreståndartjänsterna vore dessa ej förenade med någon som helst pensionsrätt hos pensionsanstalterna. Beträffande den nuvarande föreståndaren för seminariet i Haparanda hade detta förhållande föranledt, att honom personligen tillförsäkrats rätt till pension å allmänna indragningsstaten.

Då det emellertid måste anses mindre tillfredsställande att berörda med statsmedel — likasom öfriga befattningar vid seminarierna i Haparanda och Murjek — aflönade tjänster ej vore förenade med pensionsrätt, hemställde direktionen att jämväl å dem nådiga kungörelsen den 28 juni 1907 måtte vinna tillämpning och att samma tjänster således måtte upptagas till delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning och folkskollärarnas änke- och pupillkassa efter de med tjänsterna förenade högsta lönebelopp, föreståndartjänsten vid seminariet i Haparanda dock först efter det den nuvarande innehafvaren, filosofie kandidaten Emil Lindbäck, afgått från befattningen.

Då den sålunda af direktionen förordade utvidgade eller nya delaktigheten emellertid komme att ställa väsentligt ökade kraf på folkskollärarnas pensionsinrättnings och folkskollärarnas änke- och pupillkassas pensionsfonder, hemställde direktionen i samband härmed att — i likhet med hvad som ägt rum då pensionerna höjdes för lärarpersonalen vid folkskoleseminariernas öfningsskolor — pensionsanstalterna måtte beredas det ökade bidrag af statsmedel, som vid skeende sakkunnig utredning kunde visa sig erforderligt.

Hvad härefter anginge Lindbäcks ansökning om delaktighet för hans personliga del i folkskollärarnas änke- och pupillkassa erinrade direktionen, att Lindbäck vid ett föregående tillfälle gjort enahanda ansökning. I häröfver afgifvet underdånigt utlåtande den 19 april 1902 hade direktionen anfört, bland annat, följande: Enligt reglementet för folkskollärarnas änke- och pupillkassa tillkomme delaktighet i nämnda kassa endast ordinarie innehafvare af tjänst, för hvilken i afseende å innehafvarens egen pensionering delaktighet vunnits i folkskollärarnas pensionsinrättning. Afvikelse härifrån hade förut ej ifrågasatts och skulle innefatta en högst betänklig rubbning af de hufvudgrunder, på hvilka reglementena för pensionsinrättningen och änke- och pupillkassan vore byggda samt måste följaktligen på det bestämdaste afstyrkas. På grund häraf och då Lindbäcks tjänst ej vore delaktig i folkskollärarnas pensionsinrättning, hemställde direktionen att Eders Kungl. Maj:t täcktes förklara berörda framställning icke kunna vinna nådigt afseende. Enligt nådigt beslut den 27 juni 1902 hade Kungl. Maj:t funnit berörda ansökning icke kunna bifallas.

Under åberopande af hvad sålunda förekommit, hemställde direktionen, att äfven den nu af Lindbäck gjorda ansökningen måtte lämnas utan bifall.

Enligt nådigt beslut den 18 december 1908 anbefallde Eders Kungl. Maj:t direktionen att genom lämplig person låta verkställa erforderlig beräkning af de kostnader, som den ifrågasatta delaktigheten kunde komma att tillskynda statsverket. Till åtlydnad häraf har direktionen låtit genom filosofie licentiaten Karl Englund verkställa erforderliga beräkningar och har Englund häröfver afgifvit skriftligt yttrande, hvilket direktionen med underdånig skrifvelse den 21 juli 1909 öfverlämnat till Eders Kungl. Maj:t.

Enligt Englunds beräkningar, hvilka äro approximativa, skulle den ifrågasatta utvidgade delaktigheten kräfva höjning af de nu utgående statsbidragen till folkskollärarnas pensionsinrättning med 800 kronor och till folkskollärarnas änke- och pupillkassa med 200 kronor, allt årligen. Englund har vid sina beräkningar utgått från, att föreståndartjänsten vid seminariet i Haparanda skulle blifva delaktig i pensionsanstalterna först vid den nuvarande tjänstinnehafvarens afgång.

Härefter har statskontoret på grund af nådig remiss den 28 januari 1910 i ärendet afgifvit underdånigt utlåtande, däri statskontoret i fråga om den begärda delaktigheten anfört följande:

»Sedan aflöningen för de vid seminarierna i Haparanda och Murjek

med tillhörande öfningsskolor anställda lärare och lärarinnor numera blifvit så förhöjd, att den pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, hvartill de efter nuvarande delaktighetsbelopp äro berättigade, icke längre står i rimligt förhållande till aflöningen, anser statskontoret i likhet med direktionen öfver nämnda pensionsinrättning skäligt, att delaktighetsbeloppen för ifrågavarande lärarpersonal höjas på sätt och under villkor, som genom 1907 års Riksdags beslut och nådig kungörelse den 28 juni samma år medgifvits i fråga om vissa lärartjänsters vid folkskoleseminariernas öfningsskolor delaktighet i samma pensionsinrättning. Därmed följer ock en förbättrad familjepensionering genom folkskollärarnas änke- och pupillkassa.

Hvad därefter angår frågan om beredande af delaktighet i förenämnda pensionsinrättning samt änke- och pupillkassa för omförmälda seminariers föreståndare, har statskontoret mot direktionens i sådant afseende framlagda förslag icke annat att erinra än att det enligt statskontorets mening vore synnerligen önskvärdt, att nuvarande föreståndaren för seminariet i Haparanda Emil Lindbäck, hvilken för sin personliga del enligt 1898 års Riksdags beslut fått sig tillförsäkrad pension till högre belopp än det, hvartill delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning skulle föranleda, nu kunde vinna delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Härigenom skulle med hans egen medverkan åt hans närmaste beredas pension, som annars staten svårligen torde kunna undandraga sig att ensam bekosta. Den invändning, som nu liksom tillförene, då liknande framställning gjorts, af direktionen framställts mot hans delaktighet i kassan på den grund, att han icke tillika blir delägare i folkskollärarnas pensionsinrättning, saknar visserligen ingalunda fog; men den praktiska fördelen torde i detta fall böra få öfvervinna den formella betänkligheten, hvilken också numera måste anses minskad, enär dels Lindbäcks föreståndartjänst ju är afsedd att vinna delaktighet i pensionsinrättningen, dels ock på senare tid andra än delägare i nämnda pensionsinrättning vunnit delaktighet i omförmälda änke- och pupillkassa, till exempel delägare i döfstumlärarnas pensionsanstalt.

För utvidgning, på sätt direktionens föreliggande förslag innebär, af delaktigheten i folkskollärarnas pensionsinrättning samt änke- och pupillkassa skulle enligt den på direktionens föranstaltande verkställda sakkunniga utredningen erfordras ökade årliga anslag till pensionsinrättningen med 800 kronor och till kassan med 200 kronor. Därest såsom statskontoret ifrågasatt delaktighet i kassan beredes jämväl föreståndaren Lindbäck, erfordras beträffande anslaget till densamma ytterligare någon

ökning, hvars belopp statskontoret visserligen icke är i tillfälle att angifva, men som dock kan antagas icke blifva synnerligen afsevärdt.»

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna håller äfven jag före, att nu ifrågavarande lärarpersonal bör erhålla delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning samt folkskollärarnas änke- och pupillkassa efter enahanda grunder som lärarpersonalen vid folkskoleseminariernas öfningsskolor. Den af seminarieföreståndaren Emil Lindbäck för hans personliga del begärda delaktigheten i folkskollärarnas änke- och pupillkassa har afstyrkts af direktionen, hvaremot statskontoret ansett denna delaktighet böra beviljas. På de af statskontoret anförda skäl anser jag mig böra förorda Lindbäcks framställning äfven i denna del. De beräkningar, som gjorts rörande erforderlig ökning i statsbidragen till anstalterna, äro ju endast approximativa, och änke- och pupillkassans ställning är, enligt hvad kassans årsrapporter utvisa, så god att, äfven om delaktighet i kassan beviljas Lindbäck personligen, någon ökning af statsbidraget på grund af den obetydligt ökade kostnaden härför icke torde erfordras.» *Departementschefen.*

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet, med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning, hemställa,

att Riksdagen må

dels medgifva ej mindre att småskoleseminarierna i Haparanda och Murjek må, under iakttagande i tillämpliga delar af föreskrifterna i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning, för vid seminarierna inrättade föreståndarbefattningar äfvensom hvar och en af de vid seminarierna befintliga lärartjänster, hvilka skola uppehållas af examinerade manliga eller kvinnliga folkskollärare — seminariet i Haparanda dock beträffande föreståndarbefattningen först efter den nuvarande föreståndarens afgång från tjänsten — erhålla delaktighet i nämnda pensionsinrättning efter det högsta lönebelopp, hvaraf den föreståndare eller lärare, som innehar tjänsten, på grund af tjänstålder, enligt gällande författning äger att komma i åtnjutande, dock att pension för ifrågavarande föreståndare och lärare må bestämmas till högst två tredjedelar af tjänsten åtföljande lön jämte ålderstillägg, än äfven att före-

ståndaren för seminariet i Haparanda Emil Lindbäck må, under iakttagande i tillämpliga delar af föreskrifterna i reglementet för folkskollärarnas änke- och pupillkassa, erhålla delaktighet i nämnda kassa med det högsta lönebelopp, hvaraf han på grund af tjänstålder enligt gällande författning äger att komma i åtnjutande,

dels föreskrifva

att pensionsafgifter för dessa tjänster skola af de för hvarje seminarium anvisade anslag genom föreståndarens försorg i vederbörlig ordning inbetalas till pensionsinrättningen, med rätt för föreståndaren att uttaga lärarens afgift genom afdrag å hans aflöning;

att examinerad folkskollärare, som efter vederbörligt förordnande bestridt eller hädanefter kommer att bestrida lärartjänst, hvarom nu är fråga, må för åtnjutande af pension från folkskollärarnas pensionsinrättning räkna hela den tid, han tjänstgjort i nämnda egenskap, såsom ordinarie tjänstår;

att med afseende på skyldighet och rättighet att ingå såsom delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa skall gälla, hvad som är föreskrifvet angående folkskollärare;

att pensionsafgifterna till nämnda kassa årligen skola inom den i reglementet för kassan föreskrifna tid af seminariets föreståndare insändas till direktionen; samt

att det skall åligga föreståndaren att beträffande ifrågavarande tjänster och deras innehafvare lämna direktionen erforderliga uppgifter,

dels ock öka det under riksstatens tionde hufvudtitel uppförda anslaget »Bidrag till folkskollärares pensionering» med 800 kronor samt det under samma hufvudtitel uppförda anslaget »Bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa» med 200 kronor.

Ang. beredande af pension eller understöd åt obotligt sinnessjuk folkskollärare eller småskollärare.

7:o) Kungl. Maj:t har uti en till Riksdagen den 10 februari 1911 aflåten proposition (nr 106) föreslagit Riksdagen medgifva, *dels* att obotligt sinnessjuk lärare eller lärarinna vid folk- och småskola må, änskönt han eller hon icke intjänat det i allmänhet för erhållande af

pension eller understöd föreskrifna minsta antalet tjänstår, förklaras berättigad att, sedan han eller hon entledigats från sin befattning, efter omständigheterna uppbära pension till belopp, hvartill sammanlagda antalet lefnads- och tjänstår enligt § 15 i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning kan föranleda, eller understöd till det belopp, som i § 9 af reglementet för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt jämförd med nådiga kungörelsen den 13 juni 1908 angående förhöjning af understödsbeloppen från sagda anstalt finnes medgifvet; allt under förutsättning att den sinnessjukdom, som befunnits obotlig, icke uppenbart framträdt vid den tid, då vederbörande lärare utsetts till sin innehafvande befattning; *dels ock* att vid folk- eller småskola anställd obotligt sinnessjuk lärare eller lärarinna, som i vederbörlig ordning förklarats berättigad att efter erhållet afsked uppbära pension eller understöd, må äfven utan vederbörandes begifvande entledigas från sin befattning, därest han eller hon erhållit fast anställning vid sådan skola efter det författning i förevarande ämne trädt i kraft.

Ett propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för ofvan nämnda dag innehåller i denna fråga följande anförande af departementschefen:

»I skrifvelse den 13 maj 1909, nr 151, har Riksdagen anfört följande.

'Uti inom Riksdagen väckta motioner har framställts förslag om sådan förändring af gällande författningar, att vid folk- eller småskola anställd ordinarie lärare, som är obotligt sinnessjuk, måtte kunna mot erhållande af pension entledigas från sin lärarbefattning.

'Af de statistiska uppgifter, som finnas tillgängliga rörande antalet å hospital vistande sinnessjuka lärare och lärarinnor, framgår, att under åren från och med 1901 till och med 1906 å hospital intagits sammanlagdt 65 lärare och lärarinnor eller i medeltal omkring 11 för år. I nämnda statistiska uppgifter skiljes visserligen ej emellan lärare vid folk- och småskolor samt öfriga lärare, men man torde ej göra sig skyldig till något misstag, om man beräknar, att af de å hospital intagna lärare och lärarinnor den öfvervägande delen varit anställd vid folk- eller småskolor, dels emedan denna grupp inom hela den svenska lärarkåren är den ojämförligt största, dels ock emedan, enligt hvad erfarenheten gifver vid handen, särskildt bland småskollärarinnorna sinnessjukdom är ofta förekommande. Utöfver de å hospital vistande lärare och lärarinnor torde därjämte med säkerhet finnas ett stort antal sinnessjuka lärare och lärarinnor, som åtnjuta privat vård och om hvilkas antal någon tillförlitlig statistik därför icke kunnat uppgöras.

'Man har sålunda skäl att antaga, att det finnes ett relativt ej obetydligt antal sinnessjuka folk- och småskollärare och lärarinnor i vårt land, och då en stor del af dessa torde vara obotligt sjuka, synes det vara af behofvet påkalladt, att åtgärder vidtagas uti den i motionerna angifna riktning.

'Den utväg, som 31 § i folkskolestadgan anvisar, att ett skoldistrikt må genom uppgörelse om nöjaktigt understöd till en lärare, som drabbats af obotlig sjukdom, kunna blifva honom kvitt, kan svårligen här användas. Ty lider verkligen en lärare eller lärarinna, som är anställd vid distriktets små- eller folkskola, af obotlig sinnessjukdom, lärer någon sådan öfverenskommelse med den sjuke själf icke kunna ske. Och huruvida den sjukes förmyndare är berättigad ingå en sådan öfverenskommelse, är minst sagdt tvifvelaktigt. I allt fall kvarstår ovissheten om på sådant sätt såväl den sjukes som församlingens intressen behörigen kunna tillgodoses.

'Af den omständigheten att en lärare, som drabbas af obotlig sinnessjukdom kvarstår vid sin tjänst föranledas gifvetvis stora olägenheter, dels för undervisningen i den skola, där han är anställd, genom att platsen för oberäknelig framtid måste uppehållas af vikarie, dels ock för vederbörande skoldistrikt, som ofta kan hafva att kämpa med stora svårigheter för att erhålla lämplig vikarie. En annan olägenhet för skoldistrikt af att lärare drabbas af obotlig sinnessjukdom ligger däri, att skoldistriktet ej erhåller statsbidrag för vikarie, som uppehåller tjänsten för sådan lärare.

'Af berörda förhållanden torde framgå önskvärdheten och nödvändigheten af sådana ändringar eller tillägg i nu gällande folkskolestadga samt i reglementena för folkskollärarnas pensionsinrättning och småskollärarnas ålderdomsunderstödsanstalt, att skoldistrikt må kunna entlediga obotligt sinnessjuk lärare, samt att denne vid sådant entledigande må erhålla ett visst årligt understöd, äfven om antalet af hans tjänstår ej skulle uppgå till det minimum, som nu föreskrifves för erhållande af afkortad pension eller afkortadt understöd. Angående storleken af detta sålunda föreslagna understöd anser sig Riksdagen emellertid icke kunna yttra sig.

'På grund af hvad sålunda anförts får Riksdagen anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t snarast möjligt låta verkställa utredning, huruvida och på hvad sätt sådana ändringar må kunna vidtagas i gällande författningar, att obotligt sinnessjuk lärare och lärarinna med fast anställning i folkskolan äfvensom i småskolan må kunna entledigas från

sin befattning mot erhållande af viss pension, samt därefter till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill denna utredning kan föranleda.»

Sedan direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning anbefallts att i detta ärende afgifva underdånigt utlåtande, inkom direktionen till Eders Kungl. Maj:t med underdånigt yttrande den 28 juni 1909 och anförde därvid följande:

»Hvad angår vid folkskola anställd ordinarie lärares rätt till pension vid inträffadt fall af obotlig sinnessjukdom torde de tillämnade nya bestämmelserna, om desamma anses böra komma till stånd, kunna meddelas i form af sådant tillägg till § 15 i pensionsinrättningens reglemente, att den däri meddelade föreskrift om minst 10 ordinarie tjänstår såsom villkor för rätt till pension förklaras i förevarande fall ej äga tillämpning och att pension får utan dylik inskränkning beräknas med ledning af sammanlagda antalet lefnads- och tjänstår.

»Genom en sådan bestämmelse skulle man undvika, att någon orättvisa skulle framträda vid jämförelse mellan efter denna grund pensionerade sinnessjuka och andra, efter nu gällande grunder pensionerade obotligt sjuka.

»Såsom framgår af de särskilda motiv till sagda paragraf, hvilka innehållas i vederbörande kommitterades år 1864 afgifna underdåniga betänkande, har berörda villkor om minst 10 ordinarie tjänstår tillkommit för att förebygga pensionsinrättningens förvandling till en understödsanstalt för sjukliga extraordinarie lärare eller utan tjänst varande lärarkandidater, hvilka möjligen kunde befordras till ordinarie lärare inom den församling de tillhöra blott för att därigenom deras framtida underhåll skulle öfverflyttas från församlingens fattigvård till pensionsinrättningen.

»Därest nu denna bestämmelse skall i förevarande fall sättas ur tillämpning, torde det vara nödvändigt att genom andra föreskrifter, såvidt möjligt, förebygga pensionsrättens missbrukande. Härutinnan torde lämpligen ej kunna stadgas annat än att det läkarutlåtande, hvarigenom vederbörande lärare förklaras obotligt sinnessjuk, bör stödja sig på viss närmare angifven tids iakttagelser äfvensom att, därest i särskilda fall omständigheterna skulle gifva vid handen, att en lärare befordrats till ordinarie endast för att beredas pension såsom obotligt sinnessjuk, pensionsrätt må kunna förvägras honom.

»Hvad angår rätt till understöd i förevarande fall från småskollärares- m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt torde, med iakttagande för öfrigt i tillämpliga delar af hvad ofvan nämnts, sådant tillägg kunna

göras till § 9 i anstaltens reglemente, att obotligt sinnessjuk lärare förklaras berättigad att erhålla understöd enligt nämnda paragraf, utan hinder däraf att han ej tjänstgjort under där angifna minimitid.

»Med hvad ofvan anförts har direktionen endast velat angifva de grunder, enligt hvilka den ifrågasatta förändrade ordningen för pensionering i förevarande fall skulle kunna genomföras. För närmare yttrandes afgifvande och för den fullständiga utredning af frågan, hvarom Riksdagen gjort framställning, torde det vara nödvändigt, att beräkning verkställes rörande den ytterligare kostnad, den utsträckta pensioneringsskyldigheten kan antagas tillskynda pensionsanstalterna; och får direktionen, då sådan utredning ej lärer kunna åvägabringas utan särskild utgift, hemställa om nådigt bemyndigande att låta genom lämplig person på statsverkets bekostnad verkställa utredningen i fråga med tillämpning af ofvan antydda grunder eller de grunder, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäligt fastställa.»

Enligt nådigt beslut den 23 juli 1909 uppdrogs åt direktionen att genom lämplig person låta verkställa ifrågavarande utredning med tillämpning af de utaf direktionen antydda grunder.

Med underdånig skrifvelse den 12 november 1910 har direktionen nu öfverlämnat ett af filosofie licentiaten Karl Englund till direktionen afgifvet yttrande i ämnet. Englund har därvid anfört följande.

Efter uppdrag af direktionen hade Englund verkställt beräkning af den utgiftsökning för vederbörande pensionsanstalter, som skulle föranledas däraf att rätt till förtidig pension vid obotlig sinnessjukdom blefve beredd åt folkskollärare och småskollärare, på sätt som åsyftades i Riksdagens skrifvelse den 13 maj 1909. Uppgiften hade preciserats genom den af direktionen gifna anvisningen, att den ifrågasatta förtidspensioneringen lämpligen borde kunna åstadkommas, i fråga om folkskollärarna, genom sådant tillägg till § 15 i pensionsinrättningens reglemente, att den däri meddelade föreskrift om minst 10 ordinarie tjänstår såsom villkor för rätt till pension förklarades i förevarande fall ej äga tillämpning, och att pensionens belopp finge utan dylik inskränkning beräknas med ledning af sammanlagda antalet lefnads- och tjänstår; hvad anginge småskollärarna m. fl., borde sådant tillägg kunna göras till § 9 i reglementet för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, att obotligt sinnessjuk lärare förklarades berättigad erhålla understöd enligt nämnda paragraf utan hinder däraf, att han ej tjänstgjort där angifna minimitid.

De statistiska uppgifter, som genom direktionens försorg för ändamålet införskaffats från skoldistrikten, hade gifvit vid handen att, för den händelse de af direktionen anvisade tilläggsföreskrifterna ägt giltighet under den tid som gått, så skulle, hvad beträffade folkskollärarna, endast i två fall förtidspensionering af ifrågavarande slag hafva ägt rum under tidrymden 1890—1909. Såvidt detta gynnsamma förhållande kunde antagas blifva bestående, hade alltså den tilltänkta utsträckningen i pensionsrätten praktiskt taget ingen betydelse för folkskollärarnas pensionsinrättnings ekonomi.

Däremot visade det sig, att ett rätt betydande antal fall af obotlig sinnessjukdom före uppnådda 15 tjänstår inträffat bland lärare (särskildt kvinnliga sådana), som vore berättigade till understöd från småskollärarnes m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt. Förhållandena belystes af följande sammanställning:

Tidrymd	Antal inträffade fall af obotlig sinnessjukdom	Medelålder vid fallets inträffande	Antal fall per år och 1.000 lärare i medeltal
1890—1894	9	27,2 år	0,227
1895—1899	6	28,8 »	0,143
1900—1904	11	30,0 »	0,232
1905—1909	9	27,7 »	0,170
1890—1909	35	28,5 år	0,192

Medelåldern vid fallets inträffande äfvensom antalet fall per år och 1,000 lärare företedde så stor konstans man med hänsyn till materialets ringa omfattning kunde begära, och någon tendens till förändring i ena eller andra riktningen kunde icke påvisas. Fördenskull antoge Englund, att de för hela tidrymden 1890—1909 uträknade medeltalen komme att gälla äfven för framtiden. Antalet lärare, för hvilka afgifter betalades till understödsanstalten, vore för närvarande omkring 11,200, och tänkte sig Englund, att detta antal snart nog växte till 12,000 för att sedermera icke vidare ökas.

Till en början hade Englund tillämpat allmänna svenska dödlighetstabellen för kvinnkön 1891—1900. Till männens särskilda dödlighet hade Englund ej ansett sig behöfva taga hänsyn af det skäl, att i endast 3 af de 35 fallen den af obotlig sinnessjukdom drabbade varit manlig lärare. Som understödet enligt reglementets § 9 skulle utgöra 205 kronor, befunnos utbetalningarna per år belöpa sig

efter	10	år	till	4,510	kronor	åt	22	understödstagare,
»	20	»	»	8,815	»	»	43	»
»	30	»	»	12,710	»	»	62	»
»	40	»	»	15,990	»	»	78	»
»	50	»	»	18,245	»	»	89	»
»	60	»	»	19,065	»	»	93	»
»	70	»	»	19,065	»	»	93	»

Anstaltens afgift utöfver hvad som skulle utgå i följd af nu gällande stadganden komme alltså i början att blifva helt obetydlig, men efterhand kontinuerligt stiga för att efter 60 à 70 år förbli vid cirka 19,000 kronor om året.

Detta vore dock att anse som en öfverdrifvet hög maximiberäkning, emedan man med säkerhet kunde antaga, att dödligheten bland lärare, drabbade af obotlig sinnessjukdom, högst betydligt öfverstege den allmänna. Härpå tydde också det förhållandet, att af de 35 lärare, som förut anförda statistik omfattade, 7 anmälts hafva dött före år 1910, under det endast 2 à 3 dödsfall varit att vänta efter allmänna dödlighetstabellen. Ett något så när tillförlitligt mått på dessa lärares dödlighet stode naturligt icke att få ur uppgifterna. Emellertid hade Englund utfört en beräkning, analog med förestående, under det antagande att de obotligt sinnessjuka lärarna dogo, som om de vid insjuknandet varit 55 år gamla, hvilket bland annat innebure, att deras dödsintensitet tiden närmast efter insjuknandet tänktes vara dubbelt så stor som den mot deras verkliga ålder svarande normala. Under detta förändrade antagande befunnos utbetalningarna per år belöpa sig

efter	10	år	till	4,305	kronor	åt	21	understödstagare,
»	20	»	»	7,585	»	»	37	»
»	30	»	»	9,225	»	»	45	»
»	40	»	»	9,635	»	»	47	»
»	50	»	»	9,635	»	»	47	»

Ökningen försigginge här alltså till en början nära nog lika hastigt som efter det första antagandet, men maximum uppnåddes redan efter 40 à 50 år och uppginge till endast ungefär hälften af maximum vid antagandet af normal dödlighet.

Af det föregående torde vara klart, att något så när pålitliga förutberäkningar här icke kunde åstadkommas, men Englund hölle för mycket sannolikt, att det senare räkneresultatet komme verkligheten betydligt närmare än det förra.

På grund af nådig remiss har statskontoret den 22 december 1910 uti ärendet afgifvit underdånigt utlåtande, däri statskontoret yttrat, bland annat, följande:

'Af hvad i Riksdagens förevarande skrifvelse anförts samt för öfrigt i ärendet förekommit vill det synas statskontoret, som om skäl skulle föreligga för beredande af tillfälle att från befattning entlediga obotligt sinnessjuk lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola med rätt för den sålunda entledigade att för sin återstående lifstid åtnjuta pension från folkskollärarnas pensionsinrättning eller understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, äfven om den för sådan förmåns erhållande eljest föreskrifna minimitjänstetid icke uppnåtts.

'Den tekniska utredningen i ärendet gifver vid handen, att med tillämpning af de i direktionens öfver folkskollärarnas pensionsinrättning underdåniga skrifvelse den 28 juni 1909 angifna grunder genomförandet af den sålunda utsträckta pensioneringen icke skulle hafva någon nämnvärd betydelse för denna pensionsinrättnings ekonomi, hvaremot den föreslagna utsträckningen af rätten till understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt skulle för samma anstalt medföra en ökad kostnad, som sannolikt i början skulle utgöra omkring 4,000 kronor årligen och så småningom stiga till inemot 10,000 kronor för år. Då understöden från anstalten tills vidare bestridas med inflytande årsafgifter från kommuner och delägare, hvilka afgifter numera samlas och göras räntebärande i en under statskontorets förvaltning stående fond under namn af 'småskollärares med fleres ålderdomsunderstödsfond', samt denna fond vid 1909 års slut utvisade en behållning af öfver 700,000 kronor, som under år 1910 icke torde i nämnvärd mån minskas, lärer något anslag för ifrågavarande ändamål för närvarande icke vara erforderligt.

'På sätt direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning i dess förenämnda underdåniga utlåtande anfört torde för ändamålets vinnande erfordras tillägg dels till § 15 af nämnda inrättnings reglemente, dels ock till § 9 i reglementet för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt; hvarjämte enligt statskontorets mening uti tillägg jämväl till § 31 i nådiga stadgan den 10 december 1897 angående folkundervisningen i riket och till § 31 i nådiga stadgan den 8 november 1901 angående folkundervisningen i Stockholm bör meddelas föreskrift om rätt att entlediga obotligt sinnessjuk lärare eller lärarinna.

'Med hänsyn till hvad nämnda direktion anfört rörande behofvet af föreskrift till förekommande af den ifrågasatta pensions- eller understödsförmånens missbrukande, anser statskontoret för sin del lämpligt, att i de

erforderliga tilläggen till gällande reglementen icke medgifves en ovillkorlig rätt till pension eller understöd åt hvarje obotligt sinnessjuk lärare eller lärarinna, utan i stället att sådan rätt göres i hvarje särskildt fall beroende på pröfning af pensionsinrättningens, respektive understödsanstaltens direktion samt att entledigande af obotligt sinnessjuk lärare eller lärarinna må ske endast under förutsättning att pension eller understöd beviljats.

'De ändringar i gällande pensioneringsgrunder, hvilka torde böra föreläggas Riksdagen, skulle alltså innebära, att obotligt sinnessjuk lärare eller lärarinna vid folk- eller småskola må, efter pröfning af omständigheterna i det särskilda fallet, äfven om eljest föreskrifna antalet tjänstår icke uppnåtts, förklaras berättigad att efter entledigande från befattningen uppbära pension till belopp, hvartill sammanlagda antalet lefnads- och tjänstår kan föranleda, eller understöd till det belopp, som i § 9 af gällande reglemente för understödsanstalten finnes medgifvet, samt att obotligt sinnessjuk lärare eller lärarinna vid sådan skola må entledigas under förutsättning, att han eller hon förklarats berättigad till pension eller understöd.»

Departementschefen.

Såsom Riksdagen i sin skrifvelse erinrat, innehåller § 31 af gällande folkskolestadga föreskrift därom, att, då en lärare vid skoldistrikts skola, innan han är berättigad till pension eller ålderdomsunderstöd, af obotlig sjukdom blir urståndsatt att nöjaktigt bestrida de till tjänsten hörande göromål, det må bero af distriktet, om han frånträder sin befattning, att bevilja honom det understöd, hvaraf han kan anses förtjänt.

Bestämmelserna om obotligt sjuk folk- eller småskollärares rätt till pension eller understöd återfinnas uti de för folkskollärarnas pensionsinrättning och småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt gällande reglementen.

Enligt § 15 i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning den 30 november 1866, sådan denna paragraf lyder jämlikt nådiga kungörelsen den 24 november 1876, äger folkskollärare, som ej upphunnit det för hel pension bestämda antalet lefnads- och tjänstår, men genom obotlig sjukdom blifvit urståndsatt att vidare sköta sin tjänst, erhålla hel pension, därest lefnads- och tjänståren sammanräknade utgöra åttiofem. Brista ett eller flera år i detta antal, bestämmes pensionsbeloppet på det sätt, att för hvarje bristande år afkortas en procent af hela pensionen. Rätt till hel eller afkortad pension enligt denna paragraf tillkommer dock ingen, som icke räknar minst 10 ordinarie tjänstår.

Jämlikt § 9 af reglementet för småskollärares m. fl. ålderdoms-

understödsanstalt den 22 juni 1892, jämförd med nådiga kungörelsen den 13 juni 1908 angående förhöjning af understödsbeloppen från sagda anstalt äger lärare, som ej upphunnit det för erhållande af helt eller afkortadt understöd bestämda antalet lefnads- och tjänstår, men genom obotlig sjukdom blifvit urståndsatt att vidare sköta sin tjänst, därest han tjänstgjort minst 15 år, från anstalten bekomma ett årligt understöd af 205 kronor.

Hvad nu sagts om lärare gäller äfven lärarinna.

Det är tydligt, att med gällande bestämmelser om pension eller understöd för obotligt sjuk folk- eller småskollärare § 31 af folkskolestadgan skall blifva utan egentlig praktisk betydelse i fråga om sinnessjuk lärare, och att således ett skoldistrikt, där sådant sjukdomsfall inträffar, skall nödgas att, till stort men för sitt undervisningsväsen, kanske under många år i sin tjänst behålla en lärare eller lärarinna, som drabbats af obotlig sinnessjukdom.

Såsom Riksdagen framhållit, bör möjlighet finnas för skoldistrikt att entlediga en sådan lärare, hvilken då billigtvis bör beredas pension eller understöd, äfven om föreskrifna 10, respektive 15 tjänstår ej uppnåtts. Sådan tvångsåtgärd lärer väl ej mot vederbörandes bestridande kunna vidtagas mot lärare, som vid ikraftträdandet af författning i ämnet vunnit fast anställning.

Emot de af direktionen och statskontoret föreslagna grunder för beräknande af pension eller understöd i förevarande fall har jag icke något att erinra.

Det har i ärendet framhållits, att rätten till erhållande af pension för obotligt sinnessjuk lärare icke bör vara ovillkorlig, då det ju läte tänka sig, att skoldistrikt, för att vältra en befarad fattigvårdstunga öfver från sig på vederbörande pensions- eller understödsanstalt, skulle till ordinarie lärare antaga sinnessjuk person. För att förebygga detta har man föreslagit, att pensionsinrättningens eller ålderdomsunderstödsanstaltens styrelse skulle tillerkännas rätt att efter pröfning af omständigheterna i hvarje särskildt fall bevilja eller afslå pension eller understöd åt obotligt sinnessjuk lärare, som icke räknar föreskrifna tjänstår.

För min egen del vill jag tro, att det befarade missbruket sällan eller aldrig skulle förekomma, äfven om inga restriktiva bestämmelser gåfves. Då saken emellertid bragts på tal, torde försiktigheten bjuda, att bestämmelser i berörda syfte meddelas. Det synes mig då böra föreskrifvas, dels att vid ansökning om pension eller understöd för obotligt sinnessjuk lärare, som icke tjänstgjort 10, respektive 15 år, skall fogas intyg af läkare angående den sannolika tiden för uppenbart framträdande af den sinnes-

sjukdom, som befunnits obotlig, äfvensom de andra intyg, som kunna styrka nämnda tidpunkt, dels ock att, därest af handlingarna framgår, att läraren antagits i ordinarie tjänst, oaktadt han vid tiden för valet lidit af sinnessjukdom, hvars framträdande varit uppenbart, ansökningen icke må bifallas. För utfärdande af förstberörda föreskrift erfordras tydligen icke Riksdagens samtycke.

Såsom statskontoret framhållit, bör, vid bifall till de föreslagna ändringarna i vederbörande reglementen, till § 31 af folkskolestadgan äfvensom § 31 af stadgan angående folkundervisningen i Stockholm göras det tillägg, att obotligt sinnessjuk lärare, som i vederbörlig ordning förklarats berättigad till pension eller understöd, kan entledigas från sin befattning.

Det faller af sig självt, att hvad nu föreslagits om lärare äfven bör gälla lärarinna.

Enligt hvad i ärendet upplysts, föranleder den föreslagna utsträckningen af rätt till pension eller understöd icke för närvarande någon kostnad för staten.»

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft en inom Andra kammaren af herr *N. Jönsson* i Kvarnberga väckt motion (nr 336), däruti motionären, under hänvisning till motionerna vid 1909 års riksdag II: 23 och II: 206 samt Andra kammarens tillfälliga utskotts (nr 1) utlåtande nr 15 vid samma års riksdag, hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta, *dels* att obotligt sinnessjuk lärare eller lärarinna vid folk- eller småskola må, änskönt han eller hon icke intjänat det i allmänhet för erhållande af pension eller understöd föreskrifna minsta antalet tjänstår, förklaras berättigad att, sedan han eller hon entledigats från sin befattning, efter omständigheterna uppbära pension till belopp, hvartill sammanlagda antalet lefnads- och tjänstår enligt § 15 i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning kan föranleda, eller understöd till det belopp, som i § 9 af reglementet för småskollärares m fl. ålderdomsunderstödsanstalt jämförd med nådiga kungörelsen den 13 juni 1908 angående förhöjning af understödsbeloppen från sagda anstalt finnes medgifvet; allt under förutsättning att den sinnessjukdom, som befunnits obotlig, icke uppenbart framträdt vid den tid, då vederbörande lärare utsetts till sin innehafvande befattning; *dels ock* att vid folk- eller småskola anställd obotligt sinnessjuk lärare eller lärarinna, som i vederbörlig ordning förklarats berättigad att efter erhållet afsked uppbära pension eller understöd, må äfven utan vederbörandes medgifvande entledigas från sin befattning.

Motionärens förslag innebär alltså sådan ändring af Kungl. Maj:ts proposition, att de ifrågavarande bestämmelserna skulle kunna tillämpas retroaktivt, så att enhvar lärare eller lärarinna, som här afses, må kunna entledigas, äfven om han eller hon vunnit anställning, innan författning i detta ämne trädt i kraft. *Utskottets yttrande.*

Lika med departementschefen anser utskottet, att möjlighet bör finnas för skoldistrikt att i fall, hvarom här är fråga, entlediga vederbörande befattningshafvare, äfvensom att denne då billigtvis bör beredas pension eller understöd, äfven om föreskrifna tjänstår ej uppnåtts. Då emellertid en sådan tvångsåtgärd mot vederbörandes bestridande icke lärer kunna vidtagas mot sådan lärare eller lärarinna, som vunnit fast anställning redan innan författning i detta ämne trädt i kraft, har utskottet för sin del icke kunnat biträda motionärens förslag härutinnan.

Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med afslag å ifrågavarande motion, II: 336, i hvad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, medgifva,

dels att obotligt sinnessjuk lärare eller lärarinna vid folk- eller småskola må, änskönt han eller hon icke intjänat det i allmänhet för erhållande af pension eller understöd föreskrifna minsta antalet tjänstår, förklaras berättigad att, sedan han eller hon entledigats från sin befattning, efter omständigheterna uppbära pension till belopp, hvartill sammanlagda antalet lefnads- och tjänstår enligt § 15 i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning kan föranleda, eller understöd till det belopp, som i § 9 af reglementet för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt jämförd med nådiga kungörelsen den 13 juni 1908 angående förhöjning af understödsbeloppen från sagda anstalt finnes medgifvet; allt under förutsättning att den sinnessjukdom, som befunnits obotlig, icke uppenbart framträdt vid den tid, då vederbörande lärare utsetts till sin innehafvande befattning;

dels ock att vid folk- eller småskola anställd obotligt sinnessjuk lärare eller lärarinna, som i vederbörlig ordning förklarats berättigad att efter erhållet afsked uppbära pension eller understöd, må äfven utan

vederbörandes begifvande entledigas från sin befattning, därest han eller hon erhållit fast anställning vid sådan skola, efter det författning i förevarande ämne trädt i kraft.

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

8:o) Uti en inom Andra kammaren väckt motion (nr 31) har herr *F. Berg* i Stockholm föreslagit, »att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i § 11 af nu gällande reglemente för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, att däri medgifves rätt för lärare, som förut uppburit understöd från anstalten, men genom att antaga nytt förordnande såsom lärare vid någon för den allmänna folkundervisningen inrättad skola förlorat sitt understöd, att, om han vid sådant förordnande kvarblifver under minst fem år, vid därefter erhållet afsked undfå det större understödsbelopp, hvartill detta förordnande kan honom berättiga».

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Ehuru Riksdagen vid flera tillfällen behjärtat inom densamma framställda förslag i ändamål att utjämna olikheterna mellan å ena sidan folkskolekårens och å andra sidan småskolekårens ekonomiska och rättsliga förhållanden, äro dock skiljaktigheterna i detta hänseende fortfarande både många och betydande. Åtskilliga af dem äro af den art, att deras undanröjande skulle kräfva en genomgripande förändring af en ansenlig del af vår skollagstiftning; andra åter äro af mindre grundväsentlig betydelse, men kunna icke desto mindre i vissa fall te sig synnerligen egendomliga. En olikhet af detta senare slag, hvars borttagande endast skulle erfordra en obetydlig författningsändring och för öfrigt icke behöfde för det allmänna medföra några särskilda kostnader, förefinnes i de stadganden, som röra pensionerad lärares återinträde i tjänsten samt rätten till pension efter förnyadt afskedstagande.

I Kungl. Maj:ts förordning och reglemente den 30 november 1866 angående folkskollärarnas pensionsinrättning lyder § 19 sålunda:

Skulle den, som efter erhållet afsked kommit i åtnjutande af pension, åter såsom ordinarie lärare tillträda tjänst vid folkskola, skall, under den tid han sådan befattning innehar, pensionen, om den är större än lönen, minskas med ett däremot svarande belopp, eller, om densamma understiger eller jämnt motsvarar lönen, helt och hållet indragas. *Kvarblifver han minst fem år i sådan tjänst, äger han, vid därefter erhållet afsked, undfå den större pension, hvartill denna tjänst kan honom berättiga.* I annat fall må han efter afskedstagandet åter tillträda den honom förut tillagda pension.

I Kungl. Maj:ts reglemente den 22 juni 1892 för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt återfinnes motsvarande bestämmelse i § 11, som lyder:

Om den, som börjat att uppbära understöd från anstalten, mottager nytt förordnande såsom lärare vid någon för den allmänna folkundervisningen inrättad skola, förlorar han understödet för den tid, under hvilken han uppbär lön såsom lärare, dock med undantag för det fall att en understödstagare vid sjukdoms- eller annat tillfälligt förfall för tjänstgörande lärare under kortare tid vikarierar för denne.

De anförda bestämmelserna, hvilka båda afse sådana fall, då lärare, som en gång blifvit tillerkänd pension eller understöd, på nytt inträder i tjänstgöring, förete, som man ser, flera olikheter sinsemellan. Mest iögonenfallande är, att § 11 i reglementet för ålderdomsunderstödsanstalten alldeles saknar en bestämmelse, motsvarande den, som i § 19 af folkskollärarnas pensionsreglemente föreskrifver viss tid, efter hvilken pensionerad lärare, som återinträdt i ordinarie tjänst, äger »undfå den större pension, hvartill denna tjänst kan honom berättiga». Följden häraf är, att en småskollärarinna, som afgår med afkortadt understöd, men af någon anledning på nytt mottager anställning vid småskola, icke äger att efter sin andra afgång åtnjuta högre understöd, än hon efter sitt första afskedstagande uppbar, hur många hennes lefnads- och tjänstår än äro. Till belysning af detta förhållande må följande exempel anföras:

Den 30 september 1899 förklarades småskollärarinnan Oleana Olausdotter berättigad till ett understöd af 100 kronor årligen från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt. Sedermera inträdde hon åter i tjänstgöring, och i följd häraf blef i enlighet med § 11 i det för anstalten gällande reglementet understödet indraget från den 1 juli 1903.

Sedan lärarinnan tjänstgjort till den 30 mars 1907, anhöll skolrådet i Hotagens församling, Jämtland, hvarest hon senast varit anställd, om direktionens öfver folkskollärarnas pensionsinrättning beslut rörande hennes nuvarande rätt till understöd, hvilket skolrådet ansåg böra utgå med fullt belopp. Direktionen fann emellertid den omständigheten, att lärarinnan, efter det hon kommit i åtnjutande af ålderdomsunderstöd, varit ånyo anställd vid småskola, icke kunna för henne medföra rätt till förhöjdt understöd, utan förklarade henne berättigad att endast uppbära samma understödsbelopp, som förut varit henne tillförsäkradt.

Öfver detta direktionens beslut anförde såväl lärarinnan som skolrådet besvär hos Kungl. Maj:t, hvarvid äfven anhölls, att, om besvären ej vunne bifall, Kungl. Maj:t täcktes af nåd tillerkänna lärarinnan det sökta understödet. Kungl. Maj:t infordrade nytt utlåtande från direktionen, som bland annat yttrade:

»Direktionen får emellertid framhålla, hurusom i det för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt gällande reglementet ej stadgats något medgifvande för understödstagare att på grund af ånyo tillträdd tjänstgöring komma i åtnjutande af högre understöd än det understödstagare en gång tillerkända. Under vidhållande af sitt i ärendet meddelade beslut får direktionen således hemställa, att de underdåniga besvären måtte lämnas utan afseende.»

Kungl. Maj:t förklarade den 21 december 1907, att de gjorda framställningarna ej kunde bifallas.

I det fall, för hvilket jag här redogjort, hade lärarinnan visserligen icke efter sitt återinträde i tjänsten haft anställning under så lång tid som fem år och hade följaktligen icke, äfven om hon tillhört folkskolekåren och § 19 i pensionsreglementet kunnat för hennes del tillämpas, kommit i åtnjutande af någon förhöjning i pensionen. Men af direktionens utlåtande framgår med all tydlighet, att utgången hade blifvit densamma, hur många år lärarinnan än efter sitt återinträde kvarstått i tjänsten.

Ett annat fall, som visserligen icke varit föremål för behandling af vare sig direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning eller Kungl. Maj:t, men som dock tydligare än något annat visar, hvilka orimligheter frånvaron af en tidsbestämmelse i fråga om tjänstgöring för erhållande af förhöjdt understöd vid återinträde i tjänsten kan föranleda, har kommit till min kännedom.

En lärarinna fick 1876 vid 19 års ålder sin första anställning vid småskola. Hon tjänstgjorde därefter — med två års afbrott — som småskollärarinna ända till början af år 1898, då hon afgick samt af direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning tillerkändes ett årligt understöd af 70 kronor. År 1901 sökte hon emellertid på nytt anställning som småskollärarinna och blef som sådan antagen af skolrådet i B. församling. Därmed indrogs det från ålderdomsunderstödsanstalten utgående årliga understödet. I B. tjänstgör lärarinnan alltfortfarande och kan således redan innan detta års slut räkna en sammanlagd tjänstgöringstid af 30 år — det för undfående af helt ålderdomsunderstöd föreskrifna antalet *tjänstår*. Då hon om ett par år äfven nått härför erforderligt antal *lefnadsår*, borde väl, synes det, den enklaste rättvisa kräfva, att hon, när hon då för andra gången tager afsked från tjänsten, erhåller det understöd, som eljest numera tillkommer hvarje småskollärarinna med 55 lefnads- och 30 tjänstår, nämligen 450 kronor, i all synnerhet som hon, i likhet med sina kamrater, *hvarje år fått erlägga stadgad afgift* till ålderdomsunderstödsanstalten och jämväl fått vidkännas den förhöjning i afgiften, som senaste riksdagsbeslut angående småskolekårens pensionering medförde. Så blir emellertid icke förhållandet. När denna lärarinna efter några år tager afsked, äger hon, jämlikt § 11 i reglementet för ålderdomsunderstödsanstalten, hvarest blott stadgas, att understödet skall förloras för den tid, under hvilken hon uppburit lön såsom lärarinna, att på nytt börja åtnjuta sitt år 1898 tillerkända understöd af 70 kronor pr år. Någon möjlighet att erhålla förhöjning i detta blygsamma belopp synes hon icke äga, enär de anslag å allmänna indragningsstaten, hvilka Riksdagen hvarje år anvisar att användas till understöd åt äldre behöfvande småskollärare m. fl., endast äro afsedda för sådana understödstagare, hvilka erhållit afsked före utgången af år 1900.

De här berörda förhållandena höra lyckligtvis icke till de vanliga, och man har inga skäl att antaga, att ens *ett större antal* småskollärarinnor befinner sig i liknande belägenhet. Icke desto mindre torde det vara obehöfligt att ytterligare motivera den meningen, att en för-

ändring i här ifrågavarande bestämmelse bör komma till stånd. Den omständigheten, att man för folkskolekårens vidkommande insett det rättvisa i att tjänstgöring efter en gång erhållen pension under vissa förhållanden kan få inverka på den slutliga pensionens storlek, bör tillräckligt kraftigt tala för att äfven småskolekåren erhåller en liknande förmån. Då det, såsom framgår af mitt första exempel, icke är möjligt att vinna en dylik på dispensvägen, synes det vara Riksdagens sak att genom beslut åvägabringa ändring i detta förhållande.

Utskottets yttrande.

Hvad motionären anfört till stöd för sitt förslag synes utskottet vara värdt beaktande. Då emellertid en reglementsändring på sätt motionären föreslagit icke torde böra vidtagas utan föregående fullständig utredning i ärendet och sådan utredning lämpligast sker genom Kungl. Maj:ts försorg, har utskottet icke ansett sig kunna biträda motionen, utan i stället funnit sig böra tillstyrka en skrifvelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

Med åberopande af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning af förevarande motion II: 31, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida icke sådan ändring i § 11 af nu gällande reglemente för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt må kunna genomföras, att däri medgifves rätt för lärare, som förut uppburit understöd från anstalten, men genom att antaga nytt förordnande såsom lärare vid någon för den allmänna folkundervisningen inrättad skola förlorat sitt understöd, att, om han vid sådant förordnande kvarblifver under minst fem år, vid därefter erhållet afsked undfå det större understödsbelopp, hvartill detta förordnande kan honom berättiga, samt att Kungl. Maj:t därefter ville vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen må föranleda.

Ang. pensionering af lärarpersonalen vid statsunderstödda sinnesslöanstalter.

9:o) I punkt 6 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen

att *dels* medgifva att de med statsmedel understödda sinnesslöanstalterna i riket må, under iakttagande i tillämpliga delar af föreskrifterna i reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt, för härefter omförmälda, vid nämnda anstalter befintliga tjänster vinna delaktighet i nämnda pensionsanstalt enligt följande särskilda villkor och bestämmelser: [6.]

att delaktigheten skall afse ordinarie manliga och kvinnliga föreståndare samt ordinarie manliga och kvinnliga lärare, slöjd- och handarbetslärare däri inberäknade;

att med ordinarie manlig eller kvinnlig föreståndare eller lärare förstås sådan, som af vederbörande styrelse antagits för visst antal år i sänder eller tillsvidare med ömsesidig uppsägningsrätt;

att i pensionsafseende manlig föreståndare för annan sinnesslöanstalt än arbetshem betraktas lika med föreståndare för döfstumskola, kvinnlig föreståndare för sådan sinnesslöanstalt äfvensom manlig eller kvinnlig föreståndare för arbetshem lika med lärare vid döfstumskola, samt manlig eller kvinnlig lärare vid sinnesslöanstalt lika med lärarinna vid döfstumskola, dock att för denna sistnämnda delägargrupp lägsta medgifna delaktighetsbeloppet bestämmes till 1,000 kronor;

att nu ifrågavarande tjänstinnehafvare skola, för att erhålla hel pension, hafva under de före afskedstagandet senast förflutna tio tjänståren åtnjutit löneförmåner, värdet af bostad och bränsle eller ersättning därför häri icke inberäknadt, fullt motsvarande det belopp, till hvilket delaktighet i pensionsanstalten för tjänsten bestämts;

att pensionssökande må räkna sig till godo äfven den tid han eller hon tjänstgjort vid vederbörande anstalt, innan nådig kungörelse om delaktighet för ifrågavarande personal trädt i kraft; skolande med afseende å rätt till pension tjänstår beräknas icke blott för tjänstgöring i ordinarie befattning vid vederbörande anstalt, utan äfven för den tid utöfver fem år, under hvilken den pensionssökande varit anställd såsom extra lärare eller lärarinna vid sådan anstalt;

att för den tid, som infaller efter det döfstumlärarnas pensionsanstalt börjat omfatta äfven lärare vid sinnesslöanstalter, sådan lärare ej må räkna sig ett tjänstår till godo såsom ordinarie med mindre han under detsamma varit i sådan egenskap anställd å tjänst med delaktighet i pensionsanstalten; samt

att om sinnesslöanstalt samt sådan anstalts styrelse skall gälla hvad i reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt stadgas om skoldistrikt och distriktsskolstyrelse,

dels medgifva delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa för samma lärarpersonal sålunda, att en hvar manlig föreståndare eller lärare, som, efter det nådig kungörelse i förevarande ämne trädt i kraft, tillträdt tjänst, hvarmed följer delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, skall vara skyldig till delaktighet jämväl i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, att rättighet att vara delägare i kassan skall tillkomma kvinnliga tjänstinnehafvare, samt i öfrigt en hvar manlig tjänstinne-

hafvare som vid den tid, då kungörelsen träder i kraft, innehar tjänst, för hvilken vederbörande styrelse vinner delaktighet i pensionsanstalten, under villkor att anmälan om delaktighet sker hos kassans direktion inom utgången af det år, hvarunder styrelse för tjänsten vunnit delaktighet i pensionsanstalten, äfvensom att för denna nya grupp af delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa pensionsafgifter och pensionsbelopp skola utgå i förhållande till de belopp, efter hvilka vederbörande styrelse för ifrågavarande tjänster vunnit delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, samt i öfrigt reglementet för nämnda änke- och pupillkassa äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande däraf att den i § 2 omförmälda anmälan skall ske hos vederbörande styrelse och att nämnda anmälan jämte den i samma paragraf anbefallda uppgift skall af styrelsen insändas till direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning samt att det i § 24 sista stycket omtalade intyg skall afgifvas af vederbörande styrelses ordförande,

dels och, för beredande af ifrågavarande delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, öka det såsom bidrag till berörda kassa å riksstatens tionde hufvudtitel uppförda anslag med 860 kronor.

Det i ärendet åberopade statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 23 december 1910 innehåller följande uttalande af departementschefen.

»Hos Kungl. Maj:t hafva rektorn Daniel Viotti m. fl. kommitterade, utsedda af det tredje mötet för sinnesslövården inom Sverige år 1907, gjort underdånig ansökning om vidtagande af åtgärder för beredande af *pension åt lärarpersonalen vid de statsunderstödda sinnesslöanstalterna i riket* och därvid anfört följande.

Enligt den af inspektören för sinnesslövården i riket till Kungl. Maj:t i maj 1907 afgifna berättelse uppgingo de med statsmedel understödda sinnesslöanstalterna i riket år 1905 till ett antal af 35, nämligen 27 uppfostringsanstalter och arbetshem samt 8 asyler för obildbara. Vid samtliga dessa anstalter funnos den 31 december 1905 anställda 38 föreståndare och föreståndarinnor, 62 kvinnliga lärare i s. k. skolämnen samt 18 manliga och 10 kvinnliga lärare i handarbeten och praktiska sysslor eller tillsammans 128 personer förutom timlärare och till betjäning hänförlig personal. Elevantalet uppgick samma dag till 1,066.

Sinnesslöanstalterna utgjorde ett viktigt led i de allmänna folkbildnings- och folkuppfostringsanstalterna och vore så mycket betydelsefullare, som deras alumner utgjordes af i olika hänseenden vanlottade barn, hvilka, därest ifrågavarande tillflykter icke funnes, i många fall

skulle försummas och vanvårdas eller åtminstone stå i fara att utsättas för olämplig och för deras anlag och begåfning icke passande behandling. Att det låge i det allmännas intresse och tillhörde dess skyldigheter att bereda lämplig undervisning och vård äfven åt de sinnesslöa, vore numera allmänt erkändt, äfven om förhållandena hittills icke medgifvit, att dessa barns undervisning blifvit i lag påbjuden i likhet med undervisningen för de normala barnen samt för döfstumma och blinda. Landstingen hade sålunda efter hand inrättat anstalter för respektive län, och statsmakterna hade under en lång följd af år lämnat bidrag till de årliga omkostnaderna.

Tack vare det intresse och understöd, som det allmänna sålunda ägnat sinnesslövården, hade densamma inom vårt land nått en betydande utveckling. Intresset för verksamhet på detta område hade samtidigt växt och lockat många värdefulla krafter in i arbetet för de sinnesslöa. Enligt inhämtade uppgifter vore det ock numera i afseende på löneförmåner i allmänhet jämförelsevis väl sörjdt för de lärare och lärarinnor, som vunnit anställning vid sinnesslövården. Detta vore ock af nödvändigheten påkalladt, enär arbetet vore synnerligen hårdt och uppslitande. Dessutom måste af helt naturliga skäl denna lärarpersonal blifva betydligt mera bunden vid sitt arbete icke blott genom de dagliga lektionerna utan fastmer genom det öfvervakande, som barnen kräfde jämväl under den lediga tiden. Lärarpersonalens ferier blefve ock väsentligen kortare än för lärare vid andra skolor, som besöktes af eleverna endast under lektionerna.

Under tjänstetiden vore det i allmänhet ganska väl sörjdt för ifrågavarande personal. Men deras ålderdom vore ännu icke — med undantag för enstaka fall — betryggad genom pensionering. Tiden synes nu, sedan sinnesslövården blifvit i viss mån organiserad, vara inne för upptagande af pensionsfrågan. Betydelsen af dess lyckliga lösning så väl för lärarna själfva som för sinnesslövården i det hela låge i öppen dag.

Önskvärdt vore, om pensioner kunde beredas alla dem, som på ett eller annat sätt ägnat sitt lifs arbete åt sinnesslövården. Men då statens mellankomst i detta afseende icke torde kunna begäras för andra än dem, som staten under deras tjänstetid i en eller annan form aflönat, hade kommitterade ansett, att statens medverkan till beredande af pensioner borde ifrågasättas endast för personalen vid de med statsmedel understödda anstalterna. Af tjänstinnehafvarna vid dessa anstalter borde själffallet ordinarie manliga och kvinnliga föreståndare samt ordinarie manliga och kvinnliga lärare, som hufvudsakligen undervisade i s. k.

skolämnen, tillerkännas pensionsrätt. Men äfven de manliga och kvinnliga lärarna i slöjd och handarbeten borde enligt kommitterades mening erhålla pensionsrätt under förutsättning, att de vore ordinarie. Slöjd och handarbeten vore nämligen för utvecklingen af de sinnesslöa af största betydelse och stode utan gensägelse i främsta ledet bland sinnesslövårdens hjälpmedel.

I fråga om det närmare ordnandet af pensioneringen tilläte sig kommitterade framhålla, att frågan syntes vinna den lämpligaste lösningen, om utrymme bereddes sinnesslöanstalternas lärarpersonal i någon af de redan befintliga pensionsinrättningarna för lärare. Den inrättning, som härvid låge närmast till hands, vore döfstumlärarnas pensionsanstalt. Kungl. Maj:t och Riksdagen hade också redan beviljat inträde i nämnda anstalt för lärarpersonalen vid en sinnesslöanstalt, nämligen skolhemmet i Vänersborg för blinda döfstumma.

Om det framställda förslaget till lösning af sinnesslöanstalternas pensionsfråga skulle kunna genomföras till gagn för alla nu anställda lärare, torde dock en ändring i bestämmelserna för döfstumlärarnas pensionsanstalt blifva erforderlig. Enligt Kungl. Maj:ts nådiga reglemente för nämnda anstalt erhölle delägarna i densamma pension efter olika delaktighetsbelopp. Minimum vore 1,200 kronor, motsvarande en kontant aflöning till samma belopp. För närvarande nådde flertalet lärare och lärarinnor vid sinnesslöanstalterna icke upp till detta lönebelopp. En enligt uppgifter från anstalterna verkställd beräkning utvisade, att de kontanta lönerna för lärarinnor med minst femton tjänstår — vid hvilken tid maximilönen torde vara uppnådd — varierade mellan 350 kronor och 1,000 kronor. Medellönen vore omkring 527 kronor. Till detta belopp måste emellertid läggas värdet af naturaförmåner med undantag af bostad och bränsle. Nämnda förmåner, som utgjordes af vivre, tvätt, lyse, läkarvård, medicin m. m. hade kommitterade uppskattat till ett medelvärde af 500 kronor, ett belopp, som under nu rådande dyra tider icke torde vara för högt beräknadt. Med tillägg af denna summa skulle hela löneförmånen för dem, som tjänstgjort minst femton år, uppgå till lägst 850 kronor och högst 1,500 kronor eller i medeltal 1,027 kronor. En lärare eller lärarinna med denna årslön skulle alltså icke kunna vinna inträde i döfstumlärarnas pensionsanstalt med mindre vederbörande anstalt höjde det kontanta beloppet, så att samtliga löneförmåner finge ett värde af 1,200 kronor. Då emellertid af de 17 lärarinnor, som räknade minst femton tjänstår, 11 åtnjöte löner, som varierade mellan 850 kronor och 1,000 kronor och 4 erhölle 1,100 kronor, torde det i vissa fall kunna blifva mycket svårt, att icke säga omöjligt för lärarinnorna att omedelbart vinna de lönetill-

skott, som skulle erfordras för att under de tio sista åren af tjänstetiden hafva lönen uppe i minst 1,200 kronor. Däremot torde någon nämnvärd svårighet icke möta för lönernas uppbringande till 1,000 kronor. Med hänsyn till nu anförda förhållanden hemställde kommitterade, att reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt måtte ändras därhän, att lägsta delaktighetsbeloppet för lärare eller lärarinna vid sinnesslöanstalt, som vunne inträde i pensionsanstalten, bestämdes till 1,000 kronor.

Med afseende på storleken af delaktighetsbeloppen syntes det i allmänhet vara lämpligt, att lärare och lärarinnorna i skolämnen, slöjd och handarbeten vid sinnesslöanstalt likställdes med lärarinna vid döfstumsanstalt, föreståndarinna för sinnesslöanstalt och föreståndare för arbetshem med döfstumlärare samt föreståndare för sinnesslöanstalt med föreståndare för döfstumanstalt. De nu gällande löneförmånerna vid sinnesslöanstalterna lade i vissa fall icke hinder i vägen för ett stadgande efter nu nämnda grunder. Men flerstädes understege lönerna de belopp, som för en dylik anordning skulle erfordras. På hufvudsakligen samma skäl, som förut anförts för en sänkning af det lägsta delaktighetsbeloppet för lärarinnor, kunde man ock ifrågasätta, huruvida det icke kunde medgifvas, att sinnesslöanstalternas personal berättigades att vinna inträde i döfstumlärarnas pensionsanstalt uteslutande efter beloppet af den maximilön, som vore eller kunde blifva bestämd för hvarje särskild tjänst, dock med den inskränkning, att en viss maximigräns fastställdes för delaktighetsbeloppen inom de olika grupperna. Denna gräns syntes för lärare och lärarinnor af alla slag böra sättas till 1,600 kronor, för föreståndarinna för anstalt och föreståndare för arbetshem till 2,000 kronor samt för föreståndare för anstalt till 4,000 kronor.

I fråga om kompetensfordringar hemställde kommitterade, att samma undantag från bestämmelsen i § 12 mom. 1 af reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt, som redan medgifvits beträffande personalen vid skolhemmet i Vänersborg, finge tillämpas i afseende å samtliga sinnesslöanstalters personal.

Slutligen ville kommitterade framhålla önskvärdheten af, att pensionsåldern måtte sättas till högst 55 lefnadsår och 30 tjänstår. Kommitterade befarade visserligen, att de ekonomiska förhållandena reste kanske oöfverstigliga hinder i vägen för genomförandet af detta önskemål. Men det torde med skäl kunna antagas, att flertalet lärarinnor skulle i förtid nedbrytas af det uppslitande arbetet, så att de aldrig hunne fram till hel pension, därest pensionsåldern bestämdes till 60 lefnadsår. Erfarenheten från andra pensionsanstalter syntes gifva stöd för dylika farhågor.

Med anledning af hvad sålunda anförts hemställde kommitterade, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder i syfte att åt den ordinarie lärarpersonalen (föreståndare och föreståndarinnor samt lärare och lärarinnor) vid de med statsmedel understödda sinnesslöanstalterna i riket bereda inträde i döfstumlärarnas pensionsanstalt enligt de för densamma gällande bestämmelser, sedan dessa blifvit jämkade i följande afseenden:

1) delaktighetsbeloppet för lärare och lärarinna vid sinnesslöanstalt skulle utgöra lägst 1,000 kronor;

2) för sinnesslöanstalternas lärarpersonal skulle pensionsdelaktighetsbeloppet bestämmas efter den maximilön, som vore eller kunde framdeles blifva bestämd för hvarje särskild tjänst, likväl med den begränsning, att för de olika grupperna af tjänstinnehafvare fastställdes maximidelaktighetsbelopp efter förut angifna grunder;

3) i fråga om kompetensfordran skulle gälla samma undantagsbestämmelse som för personalen vid skolhemmet i Vänersborg.

Vid ansökningen voro fogade skriftliga uppgifter af sinnesslöanstalternas föreståndare eller föreståndarinnor om den vid anstalterna tjänstgörande lärarpersonalen, vederbörandes ålder, aflagda examina, tiden för första anställning i sinnesslövården och för den vid uppgiftens aflämnande innehafda anställning samt kontanta lönebelopp för år 1907.

Sedan ärendet remitterats till direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning, samt direktionen, på underdånig hemställan, enligt nådigt beslut den 2 juni 1908 erhållit nådigt bemyndigande att låta på allmän bekostnad verkställa utredning rörande de kostnader, som den begärda delaktigheten kunde komma att tillskynda statsverket, har direktionen med underdånigt utlåtande den 9 juni 1909 till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnat ett af filosofie licentiaten Karl Englund efter direktionens uppdrag afgifvet, på bilagda matematiska beräkningar grundadt skriftligt yttrande i ämnet.

I detta yttrande erinrar Englund till en början, att enligt de från anstalterna insamlade uppgifterna delaktighet skulle beredas åt

	Grupp.
2 föreståndare	1
3 „ för arbetshem	2
26 föreståndarinnor	3
19 lärare	4
77 lärarinnor	5
sammanlagdt 127 personer;	

att i ansökningen hemställts, att för respektive tjänstekategorier måtte gälla följande delaktighetsbelopp:

	högst	lägst
Grupp 1	kronor 4,000: —	kronor 3,200: —
„ 2	„ 2,000: —	„ 1,600: —
„ 3	„ 2,000: —	„ 1,600: —
„ 4	„ 1,600: —	„ 1,000: —
„ 5	„ 1,600: —	„ 1,000: —

samt att såsom önskvärdt framhållits att pensionsåldern sattes till 55 år, dock att för erhållande af hel pension skulle fordras minst 30 tjänstår.

Härefter yttrar Englund följande.

De från anstalterna insamlade uppgifterna, upptagande bland annat nu befintliga tjänstinnehafvares födelseår och antal fulla tjänstår den 1 januari 1907, gåfve vid handen, att medelpensionsåldern vid tillämpning af det i § 8 af reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt gifna stadgandet (60 lefnadsår, 30 tjänstår) kunde väntas blifva för manliga lärare 62 år, för kvinnliga 60 år. Om, såsom anstalternas representanter tänkt sig, för rätt till hel pension skulle erfordras blott 55 lefnadsår jämte 30 tjänstår, blefve medelpensionsåldern för respektive grupper 60 och 57 år. Medelinträdesåldern hade befunnits vara: för män 30 år, för kvinnor 25 år. På hvad sätt befordringen till högre tjänst i en framtid kunde väntas försiggå, vore på grund af materialets knapphet svårt att förutsäga. Englund hade emellertid, med stöd af de uppgifter, som erhållits, trott sig kunna antaga, att medelåldern för befordran till såväl föreståndare- som föreståndarinnetjänst i framtiden skulle blifva 35 år.

I det följande betecknades de bägge olika förutsättningarna angående pensionsåldern med respektive *alternativ 1* (60 lefnads-, 30 tjänstår) och *alternativ 2* (55 lefnads-, 30 tjänstår).

Till grund för beräkning af kostnaden för den egna pensioneringen hade lagts allmänna svenska dödlighetstabellerna 1891—1900, skildt för män och kvinnor, samt en räntefot af alternativt $3^1/_2$ och 4 procent.

Hvad anginge familjepensioneringen, hade till en början användts samma beräkningsgrund som fil. doktor H. Tiselius begagnat i sin i september 1906 verkställda utredning angående kostnaden för upptagande i folkskollärarnas änke- och pupillkassa af lärarna vid vissa folkhögskolor, men då det emellertid kunnat vara af intresse att se, till hvilket resultat man komme genom att tillämpa de antaganden, hvarpå

beräkningen af det för folkskollärarnas del nu utgående statsbidraget till folkskollärarnas änke- och pupillkassa grundade sig, hade Englund utfört en dylik alternativ beräkning. Räntefoten vid beräkningen angående familjepensioneringen hade tagits alternativt lika med 3 ½ och 4 procent.

Beräkningarna hänförde sig till de för de olika tjänstekategorierna förutsatta *högsta* delaktighetsbeloppen.

Pensioneringen tänktes träda i kraft den 1 januari 1911, och antoges samtliga vid uppgifternas insamlande befintliga lärare då kvarstå i tjänst, ett antagande som i någon mån, ehuru obetydligt, bidroge till att öfverdrifva den beräknade pensioneringskostnaden.

Beräkningen ledde till, att sammanlagda beloppet pensionsutbetalningar per år i jämnviktsläget blefve

vid alternativ	1	kronor	65,095: —
„ „	2	„	82,626: —

Då afgifternas (skoldistriktens och tjänstinnehafvarnas, sammanlagdt 7½ procent å delaktighetsbeloppen) för den egna pensioneringen uppginge till 16,470 kronor för år, skulle alltså, sedan jämviktsläget efter några decennier inträdt, staten ha att för den egna pensioneringens bestridande bidraga med nära ¾ af kostnaden vid alternativ 1, vid alternativ 2 med drygt ⅘. Under de närmaste åren vore något tillskott af statsmedel icke erforderligt.

Nämnda beräkning vore utförd med hänsyn därtill, att det i § 2 af reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt omförmälda fyllnadsbidraget af statsmedel syntes vara ämnadt att utgå endast i den mån anstaltens löpande utgifter ovillkorligen påkallade detsamma. Oafsedt i hvilken ordning statsbidraget utginge, syntes det Englund emellertid vara lämpligt, att dess kapitalvärde vid tidpunkten för pensioneringens ordnande, respektive »årliga värde» från denna tid beräknades. Först därmed vunnes en rätt uppskattning af den förpliktelse staten genom ifrågavarande pensionering påtoge sig.

Det för den egna pensioneringen erforderliga statsbidraget representerade en i all framtid, i midten af hvarje kalenderår, räknadt från år 1911, utgående ränta af

vid alternativ	1	och	3½	procent	räntefot	kronor	23,363: —
„ „	1	„	4	„	„	„	21,032: —
„ „	2	„	3½	„	„	„	36,064: —
„ „	2	„	4	„	„	„	33,174: —

Det för familjepensioneringen erforderliga statsbidraget utgjorde per år, räknadt från midten af år 1911,

vid alternativ	1	och	$3^1/_2$	procent	räntefot	.....	kronor	851: —
„ „	1	„	4	„	„	.....	„	692: —
„ „	2	„	$3^1/_2$	„	„	.....	„	877: —
„ „	2	„	4	„	„	.....	„	711: —

då man grundade beräkningen på samma antaganden om dödlighet och giftermålsfrekvens som Tiselius i sin förut omnämnda utredning af september 1906. Vid tillämpning af den andra beräkningsgrunden komme man till de respektive värdena

vid alternativ	1	och	$3^1/_2$	procent	räntefot	.....	kronor	793: —
„ „	1	„	4	„	„	.....	„	626: —
„ „	2	„	$3^1/_2$	„	„	.....	„	820: —
„ „	2	„	4	„	„	.....	„	645: —

Med hänsyn till den ovisshet, som ju måste råda angående här ifrågavarande lärares dödlighet och öfriga på familjepensionernas värden inverkande faktorer, syntes det tillrådligt, att det för familjepensioneringen erforderliga bidraget af statsmedel till folkskollärarnas änke- och pupillkassa räknades efter den förstnämnda grunden, så att, om delaktighet medgåfves enligt alternativ 1, detta bidrag sattes till 851 kronor om året, om delaktighet medgåfves enligt alternativ 2, till 877 kronor om året.

Mot valet af $3^1/_2$ procent räntefot kunde invändas, att det för närvarande för folkskollärarnas del till folkskollärarnas änke- och pupillkassa utgående statsbidraget vore beräknadt efter 4 procent räntefot. Å andra sidan kunde Englund emellertid stödja sig på, att det af folkhögskollärarnas delaktighet i nämnda kassa betingade, nu utgående tillskottet af statsmedel vore beräknadt efter $3^1/_2$ procent räntefot.

Direktionen har för sin del anfört i ämnet följande:

»I fråga om den omfattning, i hvilken förevarande lärarpersonal skulle upptagas till delaktighet i pensionsanstalterna, har hemställts, att delaktigheten skulle omfatta ej endast manliga och kvinnliga föreståndare samt lärare, som hufvudsakligen undervisa i så kallade skolämnen, utan jämväl manliga och kvinnliga lärare i handarbeten och slöjd. Lärare af denna sistnämnda grupp hafva hittills ej — med undantag dock för lärarinnor i slöjd vid skolhemmet i Vänersborg — erhållit delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt. Då emellertid, på sätt i ansökningen framhålles, slöjd och handarbeten äro för utvecklingen

af de sinnesslöa af största betydelse och stå i främsta rummet bland sinnesslövårdens hjälpmedel och då det torde vara lämpligt, att ifrågavarande lärare pensioneras af samma anstalt som öfriga sinnesslölärare, har direktionen ej anledning göra någon invändning mot den önskade omfattningen af delaktigheten.

Hvad beträffar de närmare villkoren för delaktigheten har det föreslagits, att minimibeloppet för delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt — eljest utgörande 1,200 kronor — skulle i förevarande fall bestämmas till 1,000 kronor. Det har vidare i afseende å delaktighetsbeloppens storlek föreslagits, att lärare och lärarinna i skolämnen, slöjd och handarbeten likställas med lärarinna vid döfstumskola, föreståndarinna för sinnesslöanstalt och föreståndare för arbetshem likställas med lärare vid döfstumskola samt föreståndare för sinnesslöanstalt med föreståndare för döfstumskola, allt dock med den inskränkning, att likställigheten skulle gälla med afseende å endast maximibeloppen för delaktighet i hvarje särskildt fall. För öfrigt skulle delaktigheten få bestämmas efter utgående maximilön i hvarje fall.

Mot bestämmande af minimum för delaktighet till 1,000 kronor har direktionen, med hänsyn till hvad i ansökningen blifvit uppgifvet om rådande aflöningsvillkor, ansett sig ej böra göra någon erinran. Då det däremot torde få anses lämpligt att, i likhet med hvad som är fallet i fråga om tjänster vid döfstumskolor och folkhögskolor, en högre tjänst har ett högre minimum för delaktighet än en lägre befattning, kan hvad i ansökningen i strid med denna grundsats blifvit föreslaget ej af direktionen tillstyrkas.

Det har slutligen hemställts, att pensionsåldern måtte bestämmas till högst 55 lefnadsår och 30 tjänstår, i likhet med hvad som är fallet med afseende å folkskollärare. Till stöd för denna hemställan har anförts, att det kunde med skäl befaras, att flertalet lärarinnor på grund af det uppslitande arbetets nedbrytande beskaffenhet aldrig skulle hinna fram till hel pension, därest pensionsåldern bestämdes till den för döfstumlärare gällande åldern af 60 lefnadsår och 30 tjänstår. Häremot må emellertid erinras att, då för pensions beredande begäres delaktighet i en redan befintlig pensionsanstalt, de för denna anstalt gällande bestämmelser om lägsta pensionsålder böra tillämpas på den nya delägargruppen. Skulle däremot pensionsåldern för den nytillträdande delägargruppen sättas lägre än för förutvarande delägare, skulle detta blifva ett prejudikat, hvars konsekvenser ej kunde beräknas. Detta torde ej heller — äfven om man medgifver att arbetet är nedbrytande — vara nödvändigt med hänsyn till möjligheten af afkortad förtidspension.

Slutligen må erinras att kostnaden för statsverket blir betydligt större för pensionering vid 55 års ålder än vid 60 år, i hvilket afseende direktionen får hänvisa till den verkställda matematiska utredningen. Direktionen finner sig för den skull böra afstyrka framställningen i nu förevarande del.

I fråga om hvad med fullt tjänstår skall förstås torde det vara lämpligt att, i likhet med hvad som ägde rum då folkhögskolorna för sin lärarpersonal fingo delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, någon bestämmelse därom jämväl i förevarande fall meddelas. I saknad af nödig utredning i denna fråga ser sig direktionen dock urståndsatt att därutinnan framställa något förslag. Skulle emellertid bestämmelse i detta hänseende ej anses böra meddelas, torde, med tillämpning af § 12 mom. 3 i reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt och det därstädes åsyftade stadgandet i lagen om döfstumundervisningen den 31 maj 1889, § 14, fullt tjänstår få anses motsvara en undervisningstid af 40 veckor eller, därest vederbörande styrelse finner skäl medgifva inskränkning i undervisningstiden, minst 38 veckor.

Hvad angår kostnaden för ifrågavarande pensionering får direktionen åberopa den verkställda utredningen, hvaraf framgår bland annat, att under de närmaste åren något tillskott af statsmedel icke är erforderligt för lärarpersonalens egen pensionering. För den närmaste tiden skulle således inflytande afgifter därtill lämna tillräcklig tillgång. Den verkställda beräkningen af erforderligt statsbidrag hänför sig till de för de olika tjänstekategorierna ifrågasatta högsta delaktighetsbeloppen, en omständighet, som torde föranleda därtill att beräkningen får anses något hög. Detta förhållande torde dock uppvägas däraf, att den sannolika ökningen under årens lopp af delaktiga tjänster ej kunnat beräknas. Under antagande att pensionsåldern bestämmes till 60 lefnadsår skulle, sedan efter några decennier jämviktsläget inträdt, så att det för lärarpersonalens egen pensionering årligen erforderliga statsbidraget blifvit konstant, detta komma att utgöra 48,625 kronor.

I detta sammanhang får direktionen erinra, att motsvarande siffror för döfstumlärare och folkhögskollärare uppgingo: för de förra till 30,850 kronor samt för de senare till 42,136 kronor, dessa siffror jämväl hänförande sig till ifrågasatta högsta delaktighetsbeloppen.

För familjepensioneringen erfordras enligt den verkställda utredningen ett årligt statsbidrag af 851 kronor, utgående med oförändradt belopp från det delaktigheten inträdt och i all framtid.

Motsvarande siffror för döfstumlärare och folkhögskollärare utgjorde respektive 2,517 kronor och 4,377 kronor.

På grund af hvad i ärendet förekommit får direktionen — under hänvisning till de föreskrifter, som meddelats i sammanhang med medgifven delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt för folkhögskollärare samt lärarpersonalen vid skolhemmet i Vänersborg för blinda döfstumma — i underdånighet tillstyrka:

dels att de med statsmedel understödda sinnesslöanstalterna i riket må, under iakttagande i tillämpliga delar af föreskrifterna i reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt för vid nämnda anstalter befintliga, nedan omförmälda tjänster, vinna delaktighet i pensionsanstalten enligt följande särskilda villkor och bestämmelser:

att delaktigheten skall afse ordinarie manliga och kvinnliga föreståndare samt ordinarie manliga och kvinnliga lärare — de i slöjd och handarbeten däri inbegripna;

att med ordinarie manlig eller kvinnlig föreståndare eller lärare förstås sådan, som af vederbörande styrelse antagits för visst antal år i sänder eller tills vidare med ömsesidig uppsägningsrätt;

att i pensionsafseende föreståndare för sinnesslöanstalt betraktas lika med föreståndare för döfstumskola, föreståndarinna för sinnesslöanstalt och föreståndare för arbetshem med lärare vid döfstumskola samt lärare och lärarinna vid sinnesslöanstalt med lärarinna vid döfstumskola, dock att för denna sistnämnda delägaregrupp minsta medgifna delaktighetsbeloppet bestämmes till 1,000 kronor;

att nu ifrågavarande tjänstinnehafvare skola, för att erhålla hel pension, hafva under de före afskedstagandet senast förflutna tio tjänståren åtnjutit löneförmåner, värdet af bostad och bränsle eller ersättning därför häri icke inberäknadt, fullt motsvarande det belopp, till hvilket delaktighet i pensionsanstalten för tjänsten bestämts;

att pensionssökande må räkna sig till godo äfven den tid han eller hon tjänstgjort vid vederbörande anstalt innan nådig kungörelse om delaktighet för ifrågavarande personal trädt i kraft, dock med iakttagande af den i § 12 mom. 1 af reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt omförmälda inskränkning så tolkad, att hvad däri stadgas om aflagd godkänd examen såsom villkor för rätt att räkna tjänstår såsom extra icke skall i afseende å ifrågavarande personal äga tillämpning;

att för den tid, som infaller efter det döfstumlärarnas pensionsanstalt börjat omfatta äfven lärare vid sinnesslöanstalter, sådan lärare ej må räkna sig ett tjänstår till godo såsom ordinarie med mindre han under detsamma varit i sådan egenskap anställd å tjänst med delaktighet i pensionsanstalten;

samt att om sinnesslöanstalt och dess styrelse skall gälla hvad i reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt stadgas om skoldistrikt och distriktsskolsstyrelse;

dels att vid sinnesslöanstalterna i fråga anställd personal må äga delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa sålunda, att en hvar manlig föreståndare eller lärare, som efter det nådig kungörelse i förevarande ämne trädt i kraft, tillträdt tjänst, hvarmed följer delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, skall vara skyldig till delaktighet jämväl i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, att rättighet att vara delägare i kassan skall tillkomma kvinnliga tjänstinnehafvare samt i öfrigt en hvar manlig tjänstinnehafvare, som vid den tid, då kungörelsen träder i kraft, innehar tjänst, för hvilken vederbörande styrelse vinner delaktighet i pensionsanstalten, under villkor att anmälan om delaktighet sker hos kassans direktion inom utgången af det år, hvarunder styrelsen för tjänsten vunnit delaktighet i pensionsanstalten, äfvensom att för denna nya grupp af delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa pensionsafgifter och pensionsbelopp skola utgå i förhållande till de belopp, efter hvilka vederbörande styrelse för ifrågavarande tjänster vunnit delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, samt i öfrigt reglementet för nämnda änke- och pupillkassa äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande däraf, att den i § 2 omförmälda anmälan skall ske hos vederbörande styrelse, och att nämnda anmälan jämte den i samma paragraf anbefallda uppgift skall af styrelsen insändas till direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning, samt att det i § 24 sista stycket omtalade intyg skall afgifvas af vederbörande skolstyrelses ordförande;

dels och att hvad i särskilda författningar är eller kan blifva föreskrifvet om sättet för uppbörd af pensionsafgifter till döfstumlärarnas pensionsanstalt och folkskollärarnas änke- och pupillkassa samt utbetalning af pensioner från nämnda kassor skall äga tillämpning jämväl å nu ifrågavarande grupp af delägare.

Därest den ifrågasatta delaktigheten kommer till stånd, torde behof yppas af ett mindre organisationsanslag, hvarifrån kostnader finge bestridas för anskaffande af liggare och blankettryck m. m. Härför synes ett belopp af 500 kronor vara tillräckligt.»

På grund af nådig remiss har statskontoret den 28 januari 1910 i detta ärende afgifvet underdånigt utlåtande, däri statskontoret yttrat följande.

»I likhet med direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning

anser statskontoret goda skäl föreligga för statens medverkan till beredande af pension åt den ordinarie lärarpersonalen vid de med statsmedel understödda sinnesslöanstalterna; och då för motsvarande personal vid en del andra abnormskolor redan finnes upprättad en pensionsanstalt med understöd af staten, synes det äfven statskontoret lämpligt att förevarande pensionsfråga ordnas genom inrymmande af delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt för nu ifrågavarande personal.

Mot förslaget att äfven lärare och lärarinnor i handarbeten och slöjd skola, med hänsyn till den särskilda betydelse sådan verksamhet äger vid utbildningsanstalter för sinnesslöa, och i likhet med hvad som redan medgifvits beträffande skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg, blifva delaktiga af den ifrågasatta pensionsförmånen, har statskontoret icke något att erinra.

Beträffande sökandenas yrkande att den för delaktighet erforderliga minimiaflöningen måtte bestämmas till ett belopp af 1,000 kronor, vill statskontoret erinra, att för ifrågavarande personal, hvars aflöning i de flesta fall till större delen utgöres af naturaförmåner, aflöningens storlek gifvetvis är i hög grad beroende på uppskattningen af dessa förmåners värde. För egen del ansluter sig statskontoret till direktionens öfver folkskollärarnas pensionsinrättning i detta afseende framlagda förslag, enligt hvilket beträffande lärare och lärarinna vid sinnesslöanstalt minimiaflöningen för delaktighet skulle sänkas från det enligt reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt erforderliga lägsta beloppet 1,200 kronor till 1,000 kronor, men föreståndare för arbetshem och föreståndarinna skulle likställas med lärare vid döfstumskola med en minimiaflöning för delaktighet af 1,600 kronor, samt föreståndare för anstalt likställas med föreståndare för döfstumskola med en minimiaflöning för delaktighet af 3,200 kronor.

Hvad därefter angår sökandenas hemställan om pensionsålderns bestämmande till 55 år, hvilket förslag att döma efter den förebragta motiveringen förmodligen endast afser den kvinnliga lärarpersonalen, kan det visserligen icke förnekas att, då pensionsåldern för i statens tjänst anställda lärarinnor i läsämnen ansetts icke böra sättas högre än 55 år, ett stadgande om enahanda åldersgräns synes än mer på sin plats, när det gäller den vid sinnesslöanstalterna anställda kvinnliga lärarpersonalen; men med hänsyn till hvad direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning mot ifrågavarande förslag anfört, och då i allt fall möjlighet till pension vid tidigare ålder än 60 år, ehuru med afkortadt belopp, förefinnes, vill statskontoret icke ifrågasätta för personalens vid sinnesslöanstalterna vidkommande någon afvikelse från hvad

som i berörda afseende finnes i reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt stadgadt.

I fråga om hvad med fullt tjänstår skall förstås synes, vid det förhållande att den fostran och vård, som i anstalter för sinnesslöa ägnas lärjungarna, måste antagas till sin art vara sådan, att verksamheten fortgår hela året om samt sökandena i allt fall icke påyrkat något undantag för ifrågavarande lärarpersonals räkning från de enligt § 12 mom. 3 af nämnda reglemente gällande bestämmelser om tjänstår, anledning saknas att härutinnan föreslå någon särskild föreskrift.

Beträffande pensionering af änkor och barn efter tjänstinnehafvare vid sinnesslöanstalterna vill statskontoret till en början erinra, att sökandena själfva, såvidt de remitterade handlingarna utvisa, icke gjort framställning om någon familjepensionering; förslaget därom är framlagdt af direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning. Visserligen har icke, såvidt statskontoret har sig bekant, den sinnesslöanstalt, arbetshemmet för blinda döfstumma i Vänersborg, som redan vunnit delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, ansetts böra beredas tillträde till någon af staten understödd inrättning för familjepensionering; men då öfriga delägare i döfstumlärarnas pensionsanstalt tillerkänts delaktighet jämväl i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, synes det icke vara något att erinra mot att äfven nu ifrågavarande lärarpersonal må i sammanhang med erhållande af delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt vinna inträde i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, helst den däraf föranledda ökade kostnaden för staten är jämförelsevis obetydlig.

De för tjänstinnehafvarnas egen pensionering erforderliga kostnader skola enligt reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt bestridas genom afgifter dels af vederbörande skoldistrikt, som i förevarande fall motsvaras af sinnesslöanstalt, och dels af vederbörande tjänstinnehafvare samt genom fyllnadsbidrag af staten; alla utgifter skola i första rummet bestridas af dessa afgifter; hvad som ej åtgår samlas till en fond; först sedan fonden till fullo tagits i anspråk, skall staten tillskjuta årligt fyllnadsbidrag. Enligt den i ärendet föreliggande kostnadsberäkningen erfordras för nu ifrågavarande pensionering under närmaste tiden intet statsbidrag; efter inträdt jämviktsläge beräknas statsbidraget komma att årligen uppgå till 48,625 kronor.

Därest pensionering af änkor och barn efter lärarpersonalen vid sinnesslöanstalterna ordnas på sätt direktionen föreslagit, torde anslaget till bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa böra höjas med ett belopp af 860 kronor, motsvarande i rundt tal det enligt samma beräkning erforderliga årliga statsbidraget till familjepensioneringen.

Direktionen har gjort framställning om anvisande af 500 kronor till bestridande af organisationskostnader; och torde hvad i sådant afseende kan varda erforderligt kunna, på sätt som enligt nådigt beslut den 28 juni 1907 ägt rum beträffande dylika kostnader vid folkhögskollärarnas anslutning till döfstumlärarnas pensionsanstalt, anvisas att utgå af de till anstalten inflytande afgifterna.»

Sedan åtskilliga år tillbaka har staten ansett sig böra lämna bidrag till uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn och arbetshem för sinnesslöa. Under riksstatens åttonde hufvudtitel finnes nämligen allt sedan år 1885 uppfördt ett förslagsanslag till uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn, från hvilket bidrag enligt vissa grunder utgå till af landsting, stadsfullmäktige eller enskilda inrättade sådana anstalter och arbetshem för sinnesslöa. Likaledes finnes under riksstatens sjätte hufvudtitel uppfördt ett anslag till understöd åt anstalter för obildbara sinnesslöa. Samma skäl, som föranledt staten att medverka till uppehållandet af alla dessa anstalter, torde emellertid tala för, att den vid dem anställda lärarpersonalen i likhet med lärarna vid döfstumskolor genom statens medverkan erhåller en ordnad pensionering och därigenom en trygghet för att vid en tid, då ålder och försvagade kroppskrafter lägga hinder i vägen för fortsatt tjänst, icke stå ekonomiskt blottställda. Det förslag till frågans lösning, som väckts af kommitterade vid det tredje mötet för sinnesslövården och som i allt väsentligt vunnit myndigheternas gillande, nämligen att ifrågavarande anstalter skulle erhålla delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt, finner äfven jag klokt och tilltalande. Såsom redan förut framhållits har sådan delaktighet år 1907 medgifvits lärarpersonalen vid en med dessa anstalter närbesläktad anstalt, skolhemmet i Vänersborg för blinda döfstumma. Därest delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt beredes dessa sinnesslöanstalter, synas de, såsom jämväl myndigheterna ansett, böra under enahanda villkor, som bestämts för döfstumskolorna, för sin lärarpersonal få delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, ehuru detta icke uttryckligen i ansökningen begärts. *Departementschefen.*

Lika med statskontoret anser jag obehöfligt att meddela särskild föreskrift om hvad med fullt tjänstår skall förstås.

I fråga om villkoren och bestämmelserna för delaktighetens vinnande ansluter jag mig på de grunder, direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning anfört, till hvad direktionen i detta hänseende föreslagit. Jag vill i detta sammanhang erinra, att de föreslagna bestämmelserna väsentligen motsvara dem, som genom nådig kungörelse den

28 juni 1907 fastställts för folkhögskollärarnas delaktighet uti ifrågavarande anstalter.

Angående sättet för uppbörd af pensionsafgifter från och utbetalning af pensioner till den blifvande gruppen af delägare torde föreskrifter framdeles kunna af Eders Kungl. Maj:t meddelas, därest förslaget vinner Riksdagens bifall.

Pensioneringen af nu ifrågavarande lärarpersonal kräfver för närvarande ingen annan kostnad än ett organisationsanslag af 500 kronor, hvilket belopp Eders Kungl. Maj:t torde kunna, på sätt i ett motsvarande fall förut skett, i händelse frågan löses på nu föreslagna sätt låta utanordna af inflytande pensionsafgifter. Först efter en del år erfordras tillskott af statsmedel till döfstumlärarnas pensionsanstalt, hvilket tillskott, då jämviktsläge inträdt, kommer att uppgå till 48,625 kronor. Däremot torde det blifva nödvändigt, att redan från och med år 1912 statens bidrag till folkskollärarnas änke- och pupillkassa ökas med ett till 860 kronor afjämnadt belopp.»

På grund af hvad i ärendet blifvit anfördt får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa. [7.]

10:o) Uti punkt 7 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk framlagda förslag — under förutsättning att den rätt till tjänstår, som enligt prästerskapets privilegier tillkommer stärbhus efter ämneslärare vid de allmänna läroverken, blifver i vederbörlig ordning upphäfd — höja det såsom bidrag till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. uppförda anslaget, nu 115,965 kronor, med 26,889 kronor, eller till 142,854 kronor.

Statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 30 december 1910 innehåller härom följande anförande af departementschefen.

»Sedan fråga om ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa väckts genom en underdånig skrifvelse af den 27 mars 1905 från svenska lärarsällskapets styrelse, samt 1905 års revisorer i sin berättelse öfver granskningen af kassans förvaltning och räkenskaper yttrat sig i samma riktning, beslöt Kungl. Maj:t den 27 april 1906 att bemyndiga chefen för ecklesiastikdepartementet att till-

kalla högst fem sakkunniga för att inom departementet biträda vid frågans utredning. De sakkunnige afgåfvo sitt förslag den 8 april 1907.

Sakkunnige utgingo från den uppfattningen, att jämte den gamla änke- och pupillkassan måste upprättas en ny sådan kassa, som skulle öfvertaga alla den gamla kassans tillgångar och inkomster samt ansvara för fullgörandet af alla dess förbindelser, och som skulle vara skild från densamma med afseende å delägare- och delaktighetsbelopp, änke- och barnpensioner, pensionsafgifter med flera omständigheter. Skyldighet att vara delägare i den nya kassan skulle åligga en hvar, som den dag, då reglementet för denna kassa trädde i kraft, eller därefter genom befordran eller transport blefve rektor eller ordinarie ämneslärare eller pensionsberättigad öfningslärare vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium, rektor, lektor eller adjunkt vid högre lärarinneseminariet i Stockholm samt vid tekniska elementarskolorna i Norrköping, Malmö, Örebro, Borås och Härnösand, föreståndare eller lektor vid Chalmers tekniska läroanstalt, öfverlärare eller lärare vid gymnastiska centralinstitutet, kamrerare eller kassör och bokhållare eller sekreterare och ombudsman eller vaktmästare vid folkskollärarnas pensionsinrättning.

Delägare, som erhållit afsked med pension, skulle vara skyldig att fortfarande kvarstå såsom delägare i kassan.

Rättighet att blifva delägare i den nya kassan skulle åter tillkomma enhvar, som var delägare i den gamla kassan, med undantag af lärare i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminarium och dem, som erhållit afsked med pension före år 1905. Sådan rättighet skulle äfven tillkomma hvarje blifvande ordinarie lärarinna vid något af förutnämnda seminarier.

Delaktighetsbeloppet i elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa skulle utgöra det pensionsbelopp, som vore bestämdt för befattningen i dess högsta lönegrad, dock ej öfverstigande 4,000 kronor. Men då teckningslärarna vid de allmänna läroverken komme att uppbära pension, växlande vid de högre läroverken från 2,000 till 2,750 kronor och de lägre från 900 till 2,360 kronor, beroende på det antal extratimmar, som ålegat teckningsläraren under de tio sista åren af hans tjänstgöring, föreslogs, att, allt efter antalet sådana extra tjänstgöringstimmar, delaktighetsbeloppet för teckningslärare vid högre läroverk skulle vara dels 2,750 kronor, dels 2,000 kronor och delaktighetsbeloppet för teckningslärare vid realskola dels 2,000, dels 1,350 och dels 900 kronor. För öfningslärare, som innehade två eller flera kassan tillhörande befattningar, skulle delaktighetsbeloppet utgöra summan af de särskilda befattningarnas delaktighetsbelopp, dock icke öfverstigande 3,000 kronor.

Vid bestämmande af de pensionsbelopp, som skulle föreslås, utgingo sakkunnige från den uppfattningen, att änkepensionen borde höjas i ungefär samma proportion, som lönerna blifvit höjda vid den år 1904 skedda eller därefter vidtagna löneregleringen, samt att de mest behöfvande särskildt skulle tillgodoses. För detta ändamål skulle hvarje änkepension bestå af två delar, en, som till samma belopp inginge i alla pensioner, grundpensionen, och en, som utgjorde en viss procent af delaktighetsbeloppet, tilläggspensionen. Grundpensionen skulle utgöra 100 kronor och tilläggspensionen 20 procent af delaktighetsbeloppet. Vidare skulle den förhöjning af änkans pension, som enligt det gamla reglementet äger rum med 30 procent för *ett* och 50 procent för *två* eller flera minderåriga barn, ytterligare ökas med 10 procent för hvarje minderårigt barn utöfver de två; och då enligt det gamla reglementet *ett* föräldralöst barn erhåller 50 procent af den pension, som skulle hafva tillkommit modern, samt två eller flera föräldralösa barn moderns hela pension, skulle framdeles samma bestämmelser gälla med afseende på ett och två sådana barn, men tre föräldralösa barn skulle erhålla moderns pension med 30 procents förhöjning, fyra samma pension med 50 procents förhöjning samt fem eller flera föräldralösa barn ytterligare 10 procents förhöjning för hvarje barn öfver fyra.

Slutligen skulle pensionsrätten utsträckas sålunda, att änkor och barn efter delägare i gamla kassan, hvilka varit i tjänst efter ingången af år 1905, men sedermera aflidit under tiden från början af år 1905 till slutet af år 1908, från början af år 1909 komme i åtnjutande af den pension i den nya kassan, som skulle hafva tillkommit dem, om bemälda delägare i densamma vunnit inträde, men med skyldighet för vederbörande stärbhus att afstå från detsamma eventuellt tillkommande rätt till tjänstår, för så vidt detta fölle inom år 1909.

Pensionsafgifterna skulle höjas i ungefär samma proportion som lönerna och de föreslagna änkepensionerna blifvit höjda. Den egentliga pensionsafgiften skulle utgöra en årsafgift, som för i tjänst varande delägare skulle uppgå till 3 procent och för pensionerad delägare till 2 procent af hvars och ens delaktighetsbelopp.

För att skydda kassan för den förlust, som kunde förorsakas densamma genom delägares sent ingångna äktenskap med stor åldersskillnad mellan makarna, skulle vidare delägare, som efter fyllda 65 år inginge äktenskap, för att erhålla pensionsrätt för sina efterlefvande, erlägga en tilläggsafgift, beräknad efter mannens ålder och åldersskillnaden mellan makarna.

Slutligen skulle kostnaderna för den förhöjning i pensionen, som

föreslagits för änkor och barn efter delägare, som aflidit under åren 1905—1908, icke fördelas på samtliga delägare i den nya kassan, utan till väsentlig del bestridas af de nuvarande delägarna i den gamla kassan, hvilka öfverginge i den nya. Dessa skulle därför erlägga en retroaktivafgift, hvilken skulle utgå för åren 1905—1908 och utgöra skillnaden mellan den pensionsafgift, delägare skulle erlagt till den nya kassan, om han vid ingången af år 1905 eller vid senare skedd utnämning inträdt i densamma, och den, som för hvarje af nämnda år erlagts till den gamla kassan. Dylik retroaktivafgift skulle äfven erläggas af vederbörande änka och barn från början af år 1905 till mannens eller faderns död.

Den rätt till s. k. tjänstår, som enligt prästerskapets privilegier tillkommer ämneslärarna vid de allmänna läroverken, skulle upphäfvas, under förutsättning att Riksdagen medgåfve aflösning af nämnda privilegium och Kyrkomötet därtill lämnade sitt bifall.

Enligt sakkunniges beräkning, för hvilken lagts till grund en räntefot af 4 %, skulle för genomförande af deras förslag erfordras, förutom nu utgående bidrag af statsmedel, ett årligt belopp af 72,900 kronor. Denna summa skulle fyllas genom

1:o) det statsbidrag, hvarom nådig framställning gjorts till 1907 års Riksdag,	kronor		3,521: —
2:o) statsbidrag			
dels för upptagande af nya delägare och höjdt delaktighetsbelopp för äldre delägare under perioden 1878—1897	»	7,951: —	
dels såsom ersättning för den kapitalförlust, kassan lidit därigenom att den år 1908 i 24 år måst umbära nyssnämnda belopp	»	12,975: —	
eller tillsammans	kronor		20,926: —
3:o) det såsom aflösning af tjänstårsprivilegiet beräknade statsbidraget	»		25,633: —
samt			
4:o) ytterligare statsbidrag för att pensionsafgiften skulle kunna bestämmas till 3 procent af delaktighetsbeloppet för i tjänst varande delägare	»		22,810: —

Sedan sakkunniges förslag afgifvits, blef det under 1:o) här ofvan upptagna statsbidraget beviljadt af 1907 års Riksdag. På grund af beslut vid samma Riksdag upprättades emellertid 63 nya adjunktsbefattningar vid de allmänna läroverken. Då frågan förelades 1908 års Riksdag, utgick följaktligen det nämnda anslaget å 3,521 kronor, men i stället upptogs ett anslag å 9,883 kronor för täckande af kostnaderna för mottagande i kassan af berörda nya adjunktsbefattningar.

För genomförande af sakkunniges förslag till kassans ombildning äskades därför af 1908 års Riksdag:

1:o)	för mottagande af nya delägare och höjning af åtskilliga delägares delaktighetsbelopp under tiden 1878—1897	kronor	20,926: —
2:o)	såsom aflösning af tjänstårsprivilegiet	»	25,633: —
3:o)	för att pensionsafgiften skulle kunna bestämmas till 3 procent af delaktighetsbeloppet för i tjänst varande delägare	»	22,810: —
4:o)	för mottagande af innehafvarna af de 1907 upprättade 63 nya adjunktsbefattningarna	»	9,883: —
	eller tillsammans	kronor	79,252: —

Af förenämnda anslagsbehof ansåg sig statsutskottet endast kunna tillstyrka beviljandet af en summa af 7,951 kronor, som ingingo i det under 1:o) upptagna beloppet och utgjorde statsbidrag för upptagande af nya delägare och höjdt delaktighetsbelopp för äldre delägare under perioden 1878—1897, samt af det under 4:o) upptagna beloppet af 9,883 kronor och hemställde alltså, att Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen höjde det såsom bidrag till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. uppförda anslaget, nu 95,258 kronor, med 17,834 kronor till 113,092 kronor.

I en mot detta utskottets förslag afgifven reservation gjordes gällande, att med afseende å det ojämna sätt, hvarpå förmånen af rätt till tjänstår utfölle för olika delägare i kassan, jämväl Kungl. Maj:ts förslag om beviljande af ett belopp af 25,633 kronor till aflösning af tjänstårsprivilegiet bort utöfver de af utskottet förordade anslagsbelopp af utskottet förordas till bifall.

Vid ärendets behandling i Riksdagen biföll Andra kammaren utan omröstning statsutskottets förslag. Första kammaren däremot antog

efter omröstning reservanternas förslag. Vid gemensam omröstning bifölls emellertid statsutskottets förslag med 166 röster mot 163.

Med anledning af den utgång frågan sålunda erhållit i Riksdagen, infordrades utlåtande från kassans direktion och från öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk. I frågan uttalade sig äfven 1908 års revisorer i sin berättelse öfver verkställd granskning af kassans förvaltning och räkenskaper.

I dessa utlåtanden hemställdes, att Kungl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga förnyadt förslag till kassans ombildning i enlighet med det på sakkunniges utredning hvilande förslag, som förelagts 1908 års Riksdag, och därvid anhålla om dels beviljande af ytterligare ett belopp af 12,975 kronor såsom ersättning för den kapitalförlust, kassan lidit genom afsaknad af 7,951 kronor om året under 24 år, dels ock medgifvande att tjänstårsprivilegiet måtte aflösas mot ett årligt statsbidrag af 25,633 kronor.

Alternativt föreslogs af revisorerna, att tjänstårsrätten i dess nuvarande form skulle aflösas på det sätt, att till kassan skulle få ingå den del af aflöningen under tjänståret, som eljest skolat tillfalla den aflidne tjänstinnehafvarens stärbhus, hvarjämte kassan för de icke tjänstårsberättigade delägarna skulle erhålla en ökning i statsbidraget af 4,627 kronor. Detta förslag, som biträddes af kassans direktion, afstyrktes af öfverstyrelsen.

Slutligen hemställde revisorerna att, därest tjänstårsprivilegiet icke skulle komma att aflösas, tjänståret skulle i hvarje fall beräknas till ett halft år från dödsdagen. Direktionen och öfverstyrelsen biträdde detta förslag.

Efter inhämtande af ofvannämnda yttranden och förslag afgaf Eders Kungl. Maj:t till 1909 års Riksdag förnyad proposition i ärendet.

Af de anslag, som 1908 års Riksdag icke beviljat, upptogs i denna proposition endast aflösningen, 25,633 kronor, af tjänstårsprivilegiet. Därjämte gjordes framställning om ett ytterligare bidrag å 2,873 kronor för mottagande i kassan af innehafvarna af vissa nyinrättade platser och för medgifvande af högre delaktighetsbelopp för vissa befattningar.

Ur dåvarande departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 19 februari 1909 vill jag anföra följande utförliga motivering för tjänstårsrättens aflösning.

»Bland de skäl, som anföras mot tjänstårsprivilegiet i dess nuvarande

form, torde i första rummet böra nämnas den stora ojämnhet och osäkerhet, som vidlåder denna löneförmån. Se vi först på tjänstårsrättens utsträckning, finna vi, att den tillkommer ämneslärare vid allmänna läroverk men icke öfningslärare vid samma läroverk, ej heller lärare vid seminarier och tekniska läroanstalter eller öfriga delägare i kassan. Men icke ens alla ämneslärare vid de allmänna läroverken komma för sina efterlefvande i åtnjutande af denna förmån, utan endast de, som aflida, medan de äro i tjänst.

»En pensionerad lärare har ingen tjänstårsrätt. Däremot kan det inträffa att denna förmån kommer till godo personer, som stå alldeles utom lärarkåren. Om en i tjänst varande ämneslärare vid allmänt läroverk aflider såsom ungkarl eller barnlös änkeman, uppbär nämligen hans stärbhus, vare sig det består af aflägsna släktingar, borgenärer eller eljest lärarkåren ovidkommande personer, inkomsten af tjänståret.

»Taga vi åter i betraktande värdet af tjänstårsrätten för de särskilda stärbhusen, så är tydligt att, då tjänståret räknas från dödsfallet till den 1 därpå följande maj, och då stärbhuset äger uppbära inkomsten af den ifrågavarande befattningen under denna tid med skyldighet för stärbhuset att bekosta arfvodet åt den vikarie, som förordnas till tjänstens uppehållande, nämnda värde blir beroende af tidpunkten för dödsfallet, den lönegrad, i hvilken den aflidne tjänstinnehafvaren uppburit lön, samt vikariearfvodets belopp. Lektorer såväl som adjunkter vid de allmänna läroverken uppbära lön i fem lönegrader, så att aflöningen för en lektor växlar mellan 4,000 kronor och 6,000 kronor och för en adjunkt mellan 3,000 kronor och 5,000 kronor. Arfvodet för en lektorsvikarie varierar åter mellan 1,800 kronor, hvilket uppbäres af vikarie, som ej fullgjort villkoren för kompetens till ordinarie lärarbefattning vid allmänt läroverk, och 2,400 kronor, som i regel utgår, då ordinarie adjunkt är förordnad till lektorsvikarie. För en adjunktsvikarie är arfvodet 1,800 kronor eller 2,000 kronor. Den behållna inkomsten af tjänståret, för helt läs- eller kalenderår räknadt, växlar således vid en lektorsbefattning mellan 1,600 kronor och 4,200 kronor och vid en adjunktsbefattning mellan 1,000 kronor och 3,200 kronor. Härtill kommer den ojämnhet, som vidlåder denna förmån i dess nuvarande form, beroende på tidpunkten för dödsfallet. Då detta inträffar i maj månad, blir tjänstårets längd 11 månader, då det inträffar i mars, inskränkes tiden till en månad, och sker det i april, förekommer ingen tjänstårsrätt. Den behållna inkomsten af tjänståret växlar sålunda vid en lektorsbefattning mellan alldeles ingenting och $^{11}/_{12}$ af 4,200 kronor eller 3,850 kronor, samt vid en adjunktsbefattning mellan intet och $^{11}/_{12}$ af 3,200 kronor eller 2,933 kronor.

»Af det sagda framgår, att tjänstårsförmånen tillkommer en skarpt begränsad grupp af lärare, hvilka i öfrigt anses jämnställda med andra lärargrupper, och att denna förmån är af betydande värde för somliga, men för andra blir alldeles värdelös, samt att det är omöjligt att på förhand beräkna, huruvida en viss lärares efterlefvande däraf komma att skörda mer eller mindre, något eller intet. Härtill kommer den olägenheten, att de extraordinarie lärarnas befordran genom denna institution i vissa fall fördröjes och att seminarierna, vid hvilka en dylik förmån ju icke förekommer, hafva svårigheter vid att förvärfva dugande lärare, som helt naturligt hellre söka sig in vid de allmänna läroverken.

»Tydligt är att en anordning, som verkar så ojämnt och slumpvis och som dessutom medför andra olämpor, med rätta kan räknas till de föråldrade institutioner, som böra afskaffas. Men då tjänstårsrätten är ett privilegium och trots ojämnheten i dess verkningar dock är af ganska stort värde för åtskilliga, som innehafva denna rätt, kan dess afskaffande icke rättvisligen ske annat än genom en aflösning, såsom redan ägt rum med det ifrågavarande lärare tillkommande nådårsprivilegiet. Också föreslå de sakkunnige tjänstårsrättens utbytande mot ett fixt, årligt statsbidrag till lärarnas änke- och pupillkassa.

»Enligt af de sakkunnige gjord beräkning skulle frånträdandet af rätten till tjänstår medföra en årlig förlust för ämneslärarna vid de allmänna läroverken af 21,006 kronor. En ökning af statsbidraget till kassan med detta belopp skulle dock ej vara ett tillräckligt vederlag för tjänståret. Ty detta vederlag, som i sin helhet borde komma ämneslärarna vid de allmänna läroverken till godo, skulle genom att utgå såsom ökning af statsbidraget till änke- och pupillkassan komma att fördelas äfven på icke tjänstårsberättigade delägare, hvarför de förra skulle göra en uppoffring till de senares förmån. Rättvist anse därför de sakkunnige det vara, att kassan för de icke tjänstårsberättigade erhåller ett belopp, svarande mot det vederlag, som beräknats böra tillkomma ämneslärare vid de allmänna läroverken för afstående af rätten till tjänstår. Detta belopp skulle enligt ofvan angifna beräkning utgöra 4,627 kronor, och hela den ökning af statsbidraget till kassan, som upphäfvandet af rätten till tjänstår skulle kräfva, skulle således uppgå till 25,633 kronor.

»Mot en aflösning af tjänstårsrätten hafva under diskussion af denna fråga i Riksdagens kamrar i hufvudsak följande anmärkningar blifvit gjorda, nämligen att samma skäl icke kunna åberopas med afseende å tjänståret, som på 1870-talet åberopades i fråga om nådåret; att en aflösning af tjänståret icke skulle vara till egentligt gagn, vare sig för

dem, som innehade denna rätt, för den ifrågavarande änke- och pupillkassan eller för statsverket; samt att lärarnas änke- och pupillkassa vid jämförelse med andra änke- och pupillkassor för statens ämbetsmän och särskildt med civilstatens änke- och pupillkassa visade sig synnerligen gynnsamt ställd, hvarför det skulle vara ett farligt prejudikat att bevilja densamma ytterligare statsbidrag.

»Såsom öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk i ärendet erinrat, yttrade Riksdagen i sin skrifvelse den 17 maj 1874, att det enligt Riksdagens förmenande vore synnerligen oegentligt, att det understöd af statsmedel, som genom nådåret kom den aflidne lärarens efterlefvande till godo, skulle utgå samtidigt därmed, att staten under en annan form lämnade bidrag till en för samma personer afsedd pensionskassa, samt att det vore vida lämpligare, att allt det understöd, som från statens sida borde komma änkor och barn efter elementarlärare till godo, utginge under *en* form. Vidare framhöll Riksdagen, hurusom billigheten syntes fordra, att elementarlärares rätt till delaktighet i berörda pensionskassa icke gjordes beroende däraf, huruvida de ägde prästerlig tjänstårsberäkning, utan att jämväl de så kallade öfningslärarna borde blifva i ifrågavarande hänseende likställda med de öfriga lärarna.

»Det af Riksdagen åberopade skälet för nådårets afskaffande gäller tydligen lika väl med afseende på tjänståret.

»Beträffande den af Riksdagen framhållna billigheten och önskvärdheten af att de lärare, som icke äga prästerlig tjänstårsberäkning, med hänsyn till pension för deras efterlefvande blifva likställda med dem, som äga denna rätt, så kan en sådan likställighet utan tvifvel lämpligast vinnas därigenom att tjänståret aflöses, då det väl är föga sannolikt, att Riksdagen skulle vilja utsträcka tjänstårsrätten äfven till dem, som nu icke komma i åtnjutande däraf.

»Till stöd för den uppfattningen, att tjänstårsrättens aflösning icke skulle vara till verkligt gagn för dem, som innehafva nämnda rätt, har åberopats, att lärarna själfva icke velat afstå från tjänstårsrätten. Och riktigt är, att 10 af rikets 77 lärarkollegier vid allmänna läroverk afstyrkt aflösning på föreslaget sätt, i det att 4 kollegier velat bibehålla tjänstårsrätten i dess nuvarande form, men 3 önskat en sådan ändring däri, att alla tjänstårsberättigade stärbhus skulle åtnjuta den behållna löneinkomsten under ett visst antal månader efter dödsfallet, under det att de återstående 3 kollegierna väl ville gå in på en aflösning, men med det förbehåll, att den behållna lönen under en eller annan månad skulle utgå till hvarje stärbhus.

»Skälen för afstyrkandet hafva i allmänhet varit, att tjänstårsrätten ansetts medföra den fördel, att vid makens eller faderns död, då en mängd utgifter till begrafning, flyttning m. m. hopa sig, de efterlefvande icke stå utan alla existensmedel, samt att den höjning af änkepensionen, som skulle blifva en följd af lösesummans ingående till änke- och pupillkassan, icke kan uppväga denna fördel.

»Onekligt är, att många familjer haft stor fördel af tjänstårsrätten och att många framdeles skulle skörda betydande gagn däraf, om den bibehölles. Men, såsom det i det föregående blifvit visadt, kan denna rätt i dess nuvarande form icke skänka någon trygghet, då det är alldeles osäkert och oberäkneligt, huruvida en viss familj därigenom erhåller något eller intet, mer eller mindre, ett förhållande, hvaraf denna rätts värde i hög grad förringas.

»Vida bättre skulle det utan tvifvel blifva ställdt för de tjänstårsberättigade, om berörda rätt ombildades så, att alla tjänstårsberättigade stärbhus finge uppbära den behållna lönen under viss tid t. ex. fem och en half månad efter dödsfallet, och skulle tjänstårsrätten komma att bibehållas, torde en framställning i denna riktning böra göras. Men äfven om en sådan framställning blefve bifallen, vore icke därmed all osäkerhet och tillfällighet, som vidlåder tjänstårsrätten, undanröjd. Ty en stor del af de tjänstårsberättigade aflida såsom pensionerade och hafva såsom sådana förlorat sin tjänstårsrätt. Att märka är äfven att tjänstårsrätten tillkommer och framdeles skulle tillkomma endast ämneslärarna vid de allmänna läroverken, under det att seminarielärarna, lärare vid tekniska läroanstalter och öfningslärarna måste umbära denna förmån, ehuru dessa, särskildt öfningslärarna med deras små löner och små änkepensioner, lika väl som de allmänna läroverkens ämneslärare äro i behof af den hjälp, som tjänstårsrätten i regel medför vid familjefaderns frånfälle. Och i samma mån ifrågavarande rätt göres jämnare och värdefullare, dess skarpare framträder skillnaden mellan de angifna lärargruppernas ekonomiska situation i berörda fall.

»Se vi åter på det vederlag, som erbjudes för afstående af tjänstårsrätten, så består det tydligen i den ökning af änkepensionerna, som kan blifva en följd däraf, att ett visst årligt belopp tillföres änke- och pupillkassan. Sant är visserligen, att beloppet af pensionens ökning icke blir fullt så stort som räntan å den medelinkomst, som skulle uppbäras af de tjänstårsberättigade stärbhusen, då ökningen skulle tillgodokomma de efterlefvande icke blott till dem, som aflida, medan de äro i tjänst, utan ock till dem, som bortgå såsom pensionerade. Men de förstnämnda kunna knappast sägas därigenom tillskyndas någon egentlig

orättvisa, då ju deras efterlefvande erhålla lika stor pension som de pensionerades, ehuru de senare erlagt flera årsafgifter till kassan än de förra.

»Den större säkerhet, trygghet, jämnhet och likformighet, som vinnes genom aflösning af tjänstårsprivilegiet på föreslaget sätt, har säkerligen också varit anledningen till att det stora flertalet af de allmänna läroverkens lärarkollegier lämnat förslaget om aflösningen utan anmärkning.

»Med afseende på betydelsen för änke- och pupillkassan af en aflösning af tjänstårsrätten har blifvit anmärkt, att den skulle vara ganska ringa, då kassan för närvarande slipper att utbetala pensioner till de efterlefvande under tjänståret men, om aflösning sker, måste göra det. Väl är det sant att, då genom tjänstårets bortfallande pensionstiden skulle något förlängas, icke hela lösningssumman kan användas till höjning af pensionerna, men då den behållna inkomsten af en ämneslärarbefattning är vida större än motsvarande änkepension, måste kassan i de allra flesta fall skörda en vinst, hvilket ju också möjliggör en höjning af pensionsbeloppen.

»Hvad åter angår statsverkets ställning till aflösningsfrågan, har det blifvit sagdt, att staten genom aflösningen skulle tillskyndas en årlig utgift af öfver 25,000 kronor utan att det ordinarie anslaget till lärarlöner skulle kunna nedsättas med ett enda öre, under det att den mindre besparing, som möjligen uppstode, komme att användas för andra ändamål, men att tvifvelaktigt vore, huru stor nytta staten af aflösningen skulle skörda. Tydligt är emellertid, att det belopp af 21,006 kronor, som beräknats i medeltal årligen utgå till tjänstårsberättigade stärbhus, i stället skulle ingå såsom besparing till statsverket, endast med den inskränkning, som skulle blifva en följd däraf, att åtskilliga befattningar före tjänstårets slut besattes med ordinarie innehafvare och dessa komme att uppbära ordinarie lön, vanligtvis i lägsta lönegraden, i stället för vikariatsarfvode. Den tämligen ringa förlust, som sålunda skulle uppstå, torde dock få anses uppvägas af den fördelen, att de extraordinarie lärarnas antal minskas, något, för hvilket Riksdagen visat synnerligt intresse vid flera tillfällen, och särskildt, då den år 1907 med anledning af enskild motion beviljade upprättandet af 63 nya adjunktsbefattningar. Sant är visserligen, att den besparing, som genom aflösningen skulle beredas statsverket, icke direkt medför en sänkning af anslaget till lärarlöner, men den kommer dock statsverket fullt till godo genom att tillföras reservationsanslaget till de allmänna läroverken. Genom mottagande af denna besparing kan nämligen nämnda reservationsanslag gälda andra detsamma åliggande utgifter, för hvilka det

eljest skulle kräfvas extra anslag, eller ock, om inga sådana utgifter äro för handen, kan reservationsanslaget, såsom flera gånger skett, till statsverkets öfriga behof öfverlämna de besparingar, som icke för tillfället äro för detsamma behöfliga. Erkännas måste emellertid, att det belopp af 4,627 kronor, som beräknats böra tillkomma änke- och pupillkassan, för att de icke tjänstårsberättigade delägarna i densamma skulle blifva likställda med de tjänstårsberättigade, icke medför något kontant vederlag, utan måste betraktas såsom en ren statsutgift, men detta relativt obetydliga belopp torde väl få anses blifva väl användt, då därigenom möjliggöres, att öfriga kassan tillhöriga lärargruppers efterlefvande blifva fullt likställda med ämneslärarnas vid de allmänna läroverken.

»Genom berörda anslag vinnes äfven att öfningslärarnas änkepensioner kunna sättas till skäliga belopp, hvilket eljest näppeligen skulle låta sig göra, då ju pensionsafgifterna eljest skulle blifva allt för höga i förhållande till de små aflöningarna.

»Hvad slutligen angår jämförelsen mellan lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa och andra likartade kassor, framgår af ett studium af de särskilda kassornas reglementen, att bestämmelserna för dessa kassor i många mer eller mindre väsentliga afseenden ej obetydligt växla. Någon sträng likformighet förefinnes icke och har ju icke heller varit att vänta, då de, ehuru härstammande från samma behof, bildats, utvecklats och ombildats under olika historiska förutsättningar, på olika tider och på grund af olika förhållanden. En följd häraf är, att en jämförelse med afseende på dessa kassors förmånlighet måste kräfva en vidlyftig och dyrbar utredning och beräkning, för att resultatet icke skall blifva missvisande. Emellertid torde icke kunna bestridas, att lärarnas änke- och pupillkassa varit jämförelsevis gynnsamt ställd, beroende på de säregna förhållanden, hvarunder den uppstod.

»Enligt den redogörelse, som af sakkunnige lämnas rörande kassans uppkomst, erhöll kassan vid dess stiftande såsom grundfond dels fjärdedelen af emeritikassornas behållning, dels ett årligt statsbidrag å 65,000 kronor, det sistnämnda under villkor, att den rätt till nådår, som enligt prästerskapets privilegier tillkomme änkor och barn efter lärare vid elementarläroverk och pedagogier, blefve i vederbörlig ordning upphäfd. Den förlust, som de nådårsberättigade lärarnas efterlefvande gjorde genom frånträdande af rätten till *privilegienådåret*, beräknades till omkring 35,000 kronor. Afkomsten af den del af emeritikassorna, som kom på elementarlärarnas pensionskassas lott, beräknades åter till 13,700 kronor; och dessa medel kunde, med hänsyn till sättet

för emeritikassornas uppkomst, snarast anses tillkomma de nådårsberättigade lärarna.

»Betraktades nu de 35,000 kronorna såsom aflösning af privilegienådåret, skulle, om de frångroges de beviljade 65,000 kronorna, återstoden eller 30,000 kronor kunna anses utgöra dels ersättning för upptagande i kassan af icke nådårsberättigade lärare, nämligen seminarie- och öfningslärare, dels såsom vederlag för de extra nådåren och de förmåner, som beviljats prästerskapets änke- och pupillkassa.

»Den grundfond kassan ägde, då den trädde i verket, hade således förut, åtminstone till största delen, tillhört de ursprungliga delägarna i kassan och efterträdarna å deras platser, och andra lärargrupper eller innehafvare af nyinrättade platser kunde icke utan förfång för dem upptagas i kassan med mindre än att ersättning för deras mottagande lämnades kassan till belopp, svarande mot hvad af grundfonden fölle på de ursprungliga delägarna. Också har Riksdagen, då nya delägargrupper eller innehafvare af nya platser, hörande till äldre delägargrupper, tillförts kassan, beviljat därför erforderligt statsbidrag. Tydligt är, att en kassa, som tillkommit under sådana omständigheter, skall vara fördelaktigare ställd än en kassa, hvilken, såsom civilstatens änke- och pupillkassa, börjat sin verksamhet med ingen eller så godt som ingen grundfond. Men hänsyn härtill har nog tagits vid bestämmandet af löneförmånerna för de ämbetsmannaklasser, som tillhöra nämnda kassa, liksom vid löneregleringen för lärarna hänsyn torde hafva tagits till de förmåner dessa i öfrigt åtnjuta.

»Den föreslagna aflösningen af tjänståret synes vara ett direkt fortgående på den väg, som inslogs, då lärarnas änke- och pupillkassa inrättades, och något farligt prejudikat kan genom bifall till denna aflösning ej gärna uppstå, då jämte ifrågavarande lärare endast präster och universitetslärare torde vara i åtnjutande af tjänstårsrätt.

»Särskildt har blifvit framhållet att, då änkepensionen enligt det framlagda förslaget skulle bestå af två delar, en grundpension, som till samma belopp, 100 kronor, skulle ingå i alla pensioner, och en tilläggspension, som utgjorde 20 % af delaktighetsbeloppet, så skulle denna kassa komma att utdela högre pensioner än nästan alla andra dylika kassor. Härvid är emellertid att märka, att förslaget om en grundpension tillkommit för att verksamt höja de lägsta änkepensionerna, så att de, från att i gamla kassan hafva utgjort 90 och 120 kronor, skulle blifva 220 och 250 kronor, äfvensom att den högsta änkepensionen skulle inskränkas till 900 kronor, ehuru den vid full tillämpning af de antagna principerna för åtskilliga delägare eljest skulle blifvit högre.

I andra änke- och pupillkassor, såsom civilstatens, arméns och telegrafverkets, är högsta änkepensionen vida större, och i telegrafverkets kassa är grundpensionen 200 kronor och tilläggspensionen 20 % af pensionsunderlaget. Också förklarade den talare, som framställde berörda anmärkning, att han icke ansåg de föreslagna pensionerna i och för sig tagna för stora.

»I följd af den stora nedsättning, som utöfver aflösningssumman för tjänståret gjordes af 1908 års Riksdag i det för ombildning af lärarnas änke- och pupillkassa begärda anslaget, skulle, såsom i det föregående blifvit påpekadt, en ombildning af kassan i full öfverensstämmelse med de i nådiga propositionen till bemälda Riksdag angifna grunder icke låta sig genomföra, äfven om aflösning af tjänstårsrätten på föreslaget sätt nu bifölles.

»Innan definitivt beslut kan fattas angående sättet för kassans ombildning, torde emellertid blifva erforderligt, att ny utredning verkställes och nytt förslag uppgöres, och torde för detta ändamål böra tillkallas särskilda sakkunnige.

»Att jag», yttrade departementschefen, »innan en sådan utredning hunnit utföras, ansett mig böra föreslå förnyad framställning angående tjänstårsrättens aflösning, har berott därpå, att det är af synnerlig vikt för kassan och dess delägare, att denna fråga så snart som möjligt afgöres, så att en definitiv reglering af kassan kan äga rum. Och skulle de nådiga propositionerna angående omreglering af prästerskapets aflöning och ny ecklesiastik boställsordning vinna Riksdagens bifall, torde senare på året Kyrkomötet inkallas, och kunde detta då jämväl behandla frågan om upphörande af tjänstårsrätten för de allmänna läroverkens ämneslärare, därest denna blifvit af Riksdagen bifallen. Också skulle de sakkunniges arbete förenklas och påskyndas, om icke alternativa förslag behöfde uppgöras under förutsättning af tjänstårsrättens bibehållande eller upphörande.

»Därest det af mig förordade förslaget skulle vinna Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagens bifall, torde kassans ombildning böra äga rum i så nära anslutning till de hufvudgrunder, hvilka angåfvos i propositionen i ämnet till 1908 års Riksdag, som med för ändamålet tillgängliga medel låter sig göra.»

Efter anförande af detta brottstycke ur det yttrande till statsrådsprotokollet, som den 19 februari 1909 afgafs af dåvarande departementschefen vid aflåtande af nådig proposition i ämnet, tillåter jag mig med några ord omnämna frågans behandling i Riksdagen.

Statsutskottet ansåg sig endast kunna tillstyrka beviljandet af summan 2,873 kronor för mottagande af nyinrättade lärartjänster samt

förhöjning af delaktighetsbeloppet för vissa lärare. Angående tjänstårsprivilegiets aflösande yttrade utskottet, att denna fråga icke syntes vara af mera brådskande natur, än att resultatet af den af vederbörande departementschef i uttalande till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden i utsikt ställda utredning angående sättet för änke- och pupillkassans ombildning borde kunna afvaktas, innan rubbning skedde af tjänstårsprivilegiet.

Riksdagen beslöt därefter i enlighet med statsutskottets nämnda hemställan och uttalande.

Genom nådigt bref af den 8 oktober 1909 uppdrog Eders Kungl. Maj:t åt öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk att verkställa ny utredning och uppgöra nytt förslag i afseende å sättet för lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassas ombildning, med iakttagande därvid, att förslag skulle uppgöras alternativt med bibehållande af tjänstårsprivilegiet eller med dess upphörande, hvarjämte Eders Kungl. Maj:t bemyndigade öfverstyrelsen att, om så erfordrades, för biträde vid ofvannämnda arbete anlita högst två sakkunniga personer.

Öfverstyrelsen afgaf sitt betänkande den 12 september 1910 och anförde därvid i hufvudsak följande.

Under den tid, som förflutit sedan kassans ställning sista gången undersöktes, hade särskildt bland lärarna vid de allmänna läroverken ovanligt stora förändringar ägt rum i fråga om innehafvare af ordinarie tjänst och pensionerade lärare. Nämnda förhållande berodde dels därpå, att ett stort antal ordinarie tjänster under denna tid upprättats i följd af läroverkens fortsatta ombildning eller på grund af särskilda riksdagsbeslut under åren 1906, 1907 och 1908, dels därpå att, på grund af de nya bestämmelserna angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, ett mycket stort antal ordinarie lärare under åren 1907—1909 afgått med pension. Då det kunde förväntas, att denna starka omsättning bland kassans delägare skulle i hög grad inverka på kassans ekonomiska ställning, ansågs nödvändigt för erhållande af en fast utgångspunkt för den kommande utredningen, att ny undersökning gjordes angående kassans ställning och att denna undersökning skulle afse förhållandena vid en så sen tidpunkt som möjligt, sålunda helst den 31 december 1909. I följd häraf infordrades från rektorsämbetena nya fullständiga uppgifter angående delägarna i kassan, hvilka uppgifter bearbetades och inregistrerades å de vid föregående undersökningar använda, särskildt därför afsedda statistik-kort.

Vidare förutsattes, att kassans ombildning skulle äga rum i så nära anslutning till de hufvudgrunder, hvilka angåfvos i propositionen i ämnet

till 1908 års Riksdag, som med för ändamålet tillgängliga medel läte sig göra.

Öfverstyrelsen hade sålunda utgått ifrån att delägarnas delaktighetsbelopp äfvensom änke- och barnpensionerna borde bibehållas vid de belopp, som i nämnda nådiga proposition voro föreslagna. Hvad pensionernas storlek beträffade skulle en sänkning i deras belopp, hvilka icke från något håll, vare sig i de inkomna utlåtandena öfver ombildningsförslaget eller vid frågans behandling i Riksdagen, ansetts vara för höga, i hög grad förringa värdet af den föreslagna reformen.

Med afseende på skyldighet och rättighet att blifva delägare i kassan hade öfverstyrelsen icke för afsikt att föreslå någon ändring i de bestämmelser, som angifvits i 1907 års betänkande och reglementsförslag, utom beträffande ett fall.

Enligt § 1 mom. 3 i nämnda förslag till reglemente ägde delägare, som pensionerats före år 1905, då den nya löneregleringen för flertalet af kassans delägare blef gällande, icke rätt till inträde i den nya kassan, hvaremot delägare, som pensionerats efter ingången af år 1905, tillerkändes denna rätt. Under den tid, som förflutit sedan berörda förslag till reglemente för kassan framlades, hade emellertid förhållandena i fråga om lärare, pensionerade efter år 1905, väsentligen ändrats. Under det att nyssnämnda reglemente var beräknadt att träda i kraft redan den 1 januari 1909, kunde föreliggande förslag tänkas genomfördt tidigast från och med början af år 1912. I förra fallet gällde bestämmelsen om rätt till inträde i kassan sålunda endast de lärare, som pensionerats under 4-årsperioden 1905—1908, under det att nu samma bestämmelser skulle afse alla de lärare, som pensionerats under de 7 åren 1905—1911, hvilket skulle innebära en väsentlig ökning af antalet af ifrågavarande delägare. Härtill komme att, sedan ofvannämnda förslag till reglemente för kassan framlades, den nya pensionslagen trädt i kraft från och med ingången af år 1908, hvilket haft till följd en betydligt ökad afgång bland de ordinarie lärarna.

Då sålunda antalet af de efter ingången af år 1905 pensionerade lärarna i så betydlig grad ökats, hade ett medgifvande åt dessa lärare af rätt till inträde i den nya kassan ansetts medföra så stor risk för kassan, att en sådan rätt icke utan vissa villkor ansetts böra beviljas.

Öfverstyrelsen hade då tänkt sig, att ifrågavarande delägare skulle vid inträde i den nya kassan erlägga en viss retroaktivafgift, beräknad efter grunder, som i bil. 4 till reglementsförslaget närmare angifvas. Sagda afgift skulle ej behöfva erläggas på en gång, utan kunna fördelas på fyra inbetalningar kvartalsvis under loppet af ett år.

Af liknande skäl, som nu anförts, ansåge sig öfverstyrelsen icke heller kunna bibehålla den bestämmelse i § 57 af 1907 års reglementsförslag, som tillerkände pensionsberättigade anhöriga till i tjänst varande delägare i kassan, hvilka aflidit sedan början af år 1905 och intill dess den nya änke- och pupillkassan trädde i verket, rätt att komma i åtnjutande af de förbättrade pensioner, som skulle hafva tillkommit dem, om bemälda bortgångna delägare varit i tillfälle att inträda i den nya kassan. Antalet af ifrågavarande pensionstagare måste nämligen nu beräknas vara betydligt större än vid 1907 års förslag, då ju tiden från 1905 års ingång till den nya kassans trädande i verket enligt nu förevarande förslag måste antagas uppgå till minst sju år mot i det förra fallet fyra år. En följd häraf vore, att de retroaktivafgifter, som enligt det förra pensionsförslaget skulle erläggas af delägarna i den gamla kassan vid öfvergång till den nya och som beräknades skola utgöra ersättning för de höjda pensionerna åt ofvannämnda pensionstagare, måste komma att betydligt höjas. Nämnda afgifter skulle nämligen enligt nyssnämnda förslag utgöra skillnaden mellan den pensionsafgift, som skulle ålegat delägare att betala till den nya kassan, därest han från och med 1905 eller från tiden för sin därefter skedda utnämning vunnit inträde i densamma, och den årsafgift han till den gamla betalt för hvart och ett af åren 1905, 1906, 1907 och 1908. Denna bestämmelse skulle nu utsträckas att gälla äfven för åren 1909, 1910 och 1911, enär den nya kassan, som nämnts, kunde antagas träda i verksamhet tidigast från och med ingången af år 1912. De retroaktivafgifter, som under sådana förhållanden borde af delägarna erläggas, skulle i följd häraf blifva så betungande, att det icke längre torde kunna ifrågasättas att pålägga dylika afgifter.

Antagligt vore också, att sistnämnda omständigheter i väsentlig mån skulle minska antalet af de delägare i den gamla kassan, som skulle öfvergå i den nya, hvarigenom den nya kassans ställning komme att i afsevärd mån försvagas. I läroverkskollegiernas utlåtanden angående 1907 års betänkande hade också från flera håll uttalats starka betänkligheter mot ifrågavarande afgifter, och öfverstyrelsen ansåge sig kunna tillstyrka ofvannämnda utsträckning af pensionsrätten endast under förutsättning, att staten trädde emellan och erforderligt statsbidrag beviljades i stället för de föreslagna retroaktivafgifterna, hvilka öfverstyrelsen ansåg icke borde ifrågasättas. Äfven i nådig proposition till 1909 års Riksdag uttalades angående ifrågavarande utsträckning af pensionsrätten, att mot densamma blifvit af flera af de hörda myndigheterna anförda ganska tungt vägande skäl, hvartill komme, att ifrågavarande retroaktivafgifter

blefve större och tyngre för hvarje år, som ginge, innan den nya kassan trädde i verket.

Vid pensionsafgifternas bestämmande hade öfverstyrelsen utgått ifrån att de afgifter, som voro upptagna i 1907 års förslag, om möjligt icke borde öfverskridas, och att afgifterna för i tjänst varande delägare sålunda skulle utgöra 3 procent af delaktighetsbeloppet. Äfven dessa afgifter hade af vissa läroverkskollegier ansetts väl höga, och det förslag, som uppgjorts för det fall, att vissa poster i det begärda statsbidraget icke beviljades, och som upptog pensionsafgifter uppgående till 3,6 procent af delaktighetsbeloppet, hade på många håll mötts af starkt motstånd. Öfverstyrelsen uttalade som sin mening i fråga om berörda afgifter, att de under inga förhållanden borde bestämmas högre än till 3 procent af delaktighetsbeloppet.

Hvad beträffade den räntefot, som skulle ligga till grund för beräkningen, ansågs lämpligt at bibehålla den vid samma värde, nämligen 4 procent, som användts vid föregående utredning, äfven om medelräntefoten i änke- och pupillkassan under de senare åren varit något högre (4,35 procent).

I enlighet med här ofvan angifna grunder och på grundval af nu insamladt statistiskt material, gällande tidpunkten den 31 december 1909, hade sedermera af de tillkallade sakkunniga, byrådirektören i riksförsäkringsanstalten Karl Dickman och lektorn E. Göransson, utförts matematisk beräkning angående kassans ställning och ombildning, hvarför redogörelse lämnades i en öfverstyrelsens utlåtande bifogad handling.

Af denna beräkning framgick det att, om det framställda förslaget antoges, *kassans ställning den 1 januari 1910* blefve följande.

Passiva.	Kronor	Kronor	Kronor
I. *Pensionsfonden.*			
1. Änkor med eller utan barn		2,221,000	
2. Föräldralösa barn			
a) minderåriga	16,000		
b) sjukpensioner	69,000	85,000	2,306,000
II. *Delägarfonden för nuvarande delägare:*			
1. Pensionerade delägare		635,000	
2. Tjänstgörande delägare (excl. befordran)		4,704,000	5,339,000
III. *Delägarfonden för blifvande delägare:*			
1. Nästa innehafvare af de vid 1910 års början obesatta platserna (excl. befordran)		184,000	
2. Öfriga blifvande delägare (incl. befordran)		4,062,000	4,246,000
IV. *Ökning i pensionerna för flera syskon*			179,000
V. *Framdeles beviljade sjukpensioner samt oförutsedda behof*			200,000
VI. *Förvaltningskostnadernas värde*			150,000
Summa kronor			12,420,000
Aktiva			
(under förutsättning af delägarafgifter å 3% af delaktighetsbeloppet för i tjänst varande delägare).			
I. *Afgifter af nuvarande delägare:*			
1. Pensionerade		90,000	
2. Tjänstgörande	1,634,000		
minskning på grund af att icke alla öfvergå till den nya kassan	61,000	1,573,000	1,663,000
II. *Afgifter af blifvande delägare:*			
1. Nästa innehafvare af nu obesatta platser		96,000	
2. Öfriga blifvande delägare		2,129,000	2,225,000
III. *Det utgående statsbidragets värde*			2,883,000
IV. *Kassans kapitalbehållning år 1910*			4,958,000
V. *Tjänstårets värde*			686,000
Summa kronor			12,415,000

Såsom af ofvanstående tablå framginge, skulle kassans ombildning alltså kunna genomföras med pensionsafgifter, utgörande 3 procent af delaktighetsbeloppet för i tjänst varande delägare, under förutsättning att tjänstårsrätten aflöstes med ett belopp, hvars årliga värde skulle utgöra 26,889 kronor. Utöfver detta belopp och nu utgående statsbidrag samt sådant bidrag för upptagande i kassan af nya delägare och höjdt delaktighetsbelopp för vissa delägare skulle för kassans ombildning icke kräfvas något ytterligare bidrag af statsmedel.

Jämfördes kassans ofvan beräknade ställning vid 1910 års början med dess under samma förutsättningar beräknade ställning vid 1906 års början, befunnes kassan under mellantiden hafva så förbättrats, att ett af 1908 års Riksdag äskadt årligt bidrag å 35,785 kronor nu kunnat för nämnda ombildning undvaras.

Sistnämnda bidrag hade varit afsedt att utgöra dels ersättning med 12,975 kronor årligen för liden kapitalförlust, därigenom att kassan under 24 år måst umbära ett årligt statsbidrag å kronor 7,951, dels ett årligt bidrag å 22,810 kronor, för att pensionsafgiften icke skulle behöfva höjas öfver 3 procent af delaktighetsbeloppet för i tjänst varande delägare.

Anledningarna till denna betydande förbättring i kassans ställning torde vara många, men den viktigaste sammanhängde med den starka omsättningen bland de ordinarie lärarna under denna period. Genom upprättande af ett ovanligt stort antal ordinarie platser och genom en särdeles stor afgång af pensionerade, hvarigenom ett betydande antal tjänster under kort tid blifvit lediga, hade befordringsförhållandena så förbättrats, att den medelålder, vid hvilken befordran första gången till ordinarie adjunkt inträffat, sjunkit från 39 år under närmast föregående period till 36 år under perioden $^1/_1$ 1906—$^{31}/_{12}$ 1909 och motsvarande medelålder för lektorer från 36 till 35 år. Visserligen hade för vissa grupper af öfningslärare en motsvarande nedgång i befordringsåldern icke inträffat, men då dessa delägargrupper vore jämförelsevis fåtaliga, vore befordringsåldern för dem af mindre inflytande ifråga om kassans ekonomiska ställning. Med afseende på ofvannämnda sänkning i befordringsåldern, hvilken för kassans ställning vore af väsentlig betydelse, torde visserligen kunna invändas, att de särskilda förhållanden i fråga om lärares befordran, som nu i några år varit rådande och säkerligen ännu en tid skulle fortfara, icke för framtiden kunde väntas blifva konstanta, och att därför möjligen en höjning af befordringsåldern ånyo skulle kunna komma att inträda. I anledning häraf ville öfverstyrelsen erinra, huruledes befordringsförhållandena vid de allmänna läroverken före den allra sista tiden under en lång följd af år varit synnerligen ogynnsamma,

och att i följd häraf befordringsåldern under denna tid undergick en abnorm stegring. Bland de under de sista åren befordrade hade därför funnits en stor del äldre extraordinarie lärare, som nu under de gynnsammare konjunkturerna erhållit ordinarie tjänster. Medelåldern för befordran hade därför icke minskats så mycket, som man eljest skulle haft anledning vänta, och de medelåldrar, som nyss angifvits, torde snarare kunna sägas vara öfver än under hvad som kunde anses normalt. Det torde ock med skäl kunna förväntas, att Riksdagen äfven framgent skulle tillgodose de allmänna läroverkens behof af ordinarie lärare, i den mån sådana visade sig behöfliga, så att en så stor ökning af de extraordinarie lärarnas antal, som tidigare förekommit, icke vidare skulle behöfva inträffa. Under sådana omständigheter torde ock de förutsättningar ifråga om befordringsåldern, på hvilka de gjorda beräkningarna till väsentlig del hvilade, få anses för kassan innebära tillräcklig trygghet.

Vidare finge öfverstyrelsen erinra därom, att 1908 års Riksdag beviljat bland annat ett årligt bidrag till kassan af 7,951 kronor, utgörande statsbidrag för upptagande i kassan af nya delägare och höjdt delaktighetsbelopp för äldre delägare under perioden 1878—1897. Nämnda årliga bidrag, som icke motsvarades af några nya, nu tillkomna delägare, medförde sålunda en bestämd förbättring i kassans ställning.

Fördelaktigt för kassan hade också varit, att den räntefot, som legat till grund för den senaste beräkningen af kassans ställning och som utgjorde 4 procent, varit något lägre än medelvärdet af den räntefot, enligt hvilken kassans medel under perioden 1906—1909 förräntats, eller 4,35 procent.

En för kassan gynnsam omständighet hade äfven varit den, att den faktiska dödligheten bland delägarna varit mindre än den, som framginge af statistiska centralbyråns dödlighetstabell för åren 1871—1880 för män i hela riket och som legat till grund för beräkningen. Därjämte hade dödligheten ibland änkorna varit något större än den beräknade, hvilken utgjorde 0,7 af dödligheten för kvinnor i hela riket under perioden 1881—1890 och sålunda äfven varit för kassan gynnsam.

Slutligen borde nämnas att för lärare, pensionerade efter ingången af år 1905, visserligen medgifvits rätt till inträde i kassan men under villkor af retroaktivafgifter, under det i 1907 års ombildningsförslag inga särskilda retroaktivafgifter för pensionerade delägare ansågos behöfva upptagas. För kassan vore detta en fördelaktigt medverkande omständighet.

En nödvändig förutsättning för kassans ombildning i enlighet

med nu förevarande förslag vore, att tjänstårsprivilegiet aflöstes mot en höjning af statsbidraget till kassan med dels det till 22,320 kronor beräknade värdet af tjänstårsförmånen för de därtill berättigade delägarna, dels ett belopp af 4,569 kronor, som för de icke tjänstårsberättigade delägarna beräknats motsvara hvad de förra sålunda afstått till kassan.

Öfverstyrelsen hade äfven verkställt utredning och uppgjort förslag i afseende å sättet för kassans ombildning under förutsättning af bibehållande af tjänstårsprivilegiet. Det framginge däraf, att i så fall, om pensionerna skulle bibehållas vid samma storlek som i 1907 års förslag, årsafgifterna måste sättas till 3,5 procent af delaktighetsbeloppet. Detta skulle för rektorer och lektorer innebära en höjning af årsafgiften från 90 till 140 kronor eller med 55 procent och för adjunkter från 70 till 119 kronor eller med 70 procent. Öfverstyrelsen funne dessa afgifter alltför höga, i synnerhet i betraktande af att lärarna i och med den nuvarande lönestatens genomförande blifvit pålagda afgifter för sin egen pensionering, uppgående för adjunkter till belopp mellan 65 och 115 kronor samt för lektorer mellan 100 och 160 kronor.

Då öfverstyrelsen alltså icke funne sig kunna, därest tjänstårsrätten skulle bibehållas, förorda kassans ombildning med bibehållande af de i 1907 års förslag upptagna pensionsbeloppen, hade öfverstyrelsen sett sig nödsakad att, under nämnda förutsättning, föreslå pensionernas sänkning. Då de år 1907 föreslagna pensionerna skulle utgå med 100 kronors grundpension och en tilläggspension af 20 procent af delaktighetsbeloppet, kunde minskningen göras i form af afdrag å antingen grundpensionen eller tilläggspensionen. I förra fallet skulle grundpensionen minskas till 50 kronor, i senare fallet tilläggspensionen till 18,6 procent af delaktighetsbeloppet. Öfverstyrelsen funne sig böra förorda det förra sättet, därest pensionernas nedsättning skulle visa sig oundgängligen nödvändig.

I händelse tjänstårsrätten icke skulle komma att aflösas, utan denna föråldrade aflöningsform skulle komma att kvarstå, ansåge öfverstyrelsen lämpligt och önskligt, att det förslag till tjänstårets beräkning, som framställts af 1908 års revisorer af kassan, måtte tagas under ompröfning. Enligt nämnda förslag skulle tjänståret i hvarje fall beräknas till ett halft år från dödsdagen i likhet med hvad som finnes stadgadt i nådiga reglementet för universitetets i Uppsala pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn af den 21 februari 1849.

Äfven om härigenom icke alla invändningar mot tjänståret i en sådan form skulle förfalla, fortsätter öfverstyrelsen, så skulle dock den betydande fördel vinnas, att förmånen af tjänståret blefve bestämd och

beräknelig och lika för alla tjänstårsberättigade. Den osäkerhet och ojämnhet, som vidlådde tjänstårsrätten under dess nuvarande form och utgjorde den mest vägande invändningen mot densamma, skulle härigenom till stor del försvinna och ifrågavarande förmån högst betydligt stiga i värde för vederbörande lärare. För närvarande växlade den tid, under hvilken tjänstårsrätt åtnjötes, från 11 månader, då tjänstårsberättigad lärare aflede under maj månad, till ingenting alls, då dödsfallet inträffade under april. Det kunde då synas riktigt, att den gemensamma tiden bestämdes till 5 ½ månader. Vederbörande stärbhus skulle då upphöra att uppbära lönen midt under en månad, hvilket eljest aldrig plägade äga rum i fråga om löntagare. Nämnda omständighet jämte analogien med universitetslärarnas tjänstårsberäkning talade enligt öfverstyrelsens mening för att tjänståret i hvarje fall torde böra beräknas till jämnt ett halft år.

Kassans direktion och statskontoret hafva afgifvit infordrade yttranden angående öfverstyrelsens förslag och därvid, frånsedt några mindre väsentliga anmärkningar, biträdt detsamma i fråga om kassans ombildning under förutsättning af tjänstårsprivilegiets aflösning. Skulle aflösning ej komma till stånd, anser statskontoret, i olikhet med öfverstyrelsen, att pensionerna icke böra sänkas, enär jämvikt kunde ernås genom en afgiftshöjning, som vid jämförelse med andra statstjänares motsvarande afgifter ingalunda kunde anses synnerligen betungande. Öfverstyrelsens förslag att, om tjänstårsrätten skulle bibehållas, denna borde på visst angifvet sätt förändras, afstyrkes af statskontoret, som finner det synnerligen motbjudande att vidtaga någon som helst ändring af ifrågavarande privilegieförmån med risk att därigenom fördröja dess fullständiga borttagande.

Genom nådig skrifvelse den 21 oktober 1910 inhämtade Eders Kungl. Maj:t Kyrkomötets yttrande, huruvida Kyrkomötet — under förutsättning att till lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa årligen af statsmedel inbetalas ett belopp, motsvarande minst det beräknade värdet vid tiden för denna kassas upprättande af den rätt till tjänstår, som enligt prästerskapets privilegier tillkommer stärbhus efter ämneslärare vid de allmänna läroverken — för sin del medgåfve, att sagda tjänstårsrätt finge upphöra.

Enligt hvad underdånig skrifvelse af Kyrkomötet den 2 november 1910 utvisar, biföll Kyrkomötet ifrågavarande framställning.

Innan jag ingår på hufvudfrågan, vill jag yttra mig om tvenne alternativa förslag, som i det föregående omnämnts. Det ena är revisorernas förslag att, därest tjänstårsrätten icke skulle aflösas mot höjning af statsbidraget med densammas beräknade värde, kassan skulle få åtnjuta den behållna inkomsten af tjänståren, som eljest skulle tillkomma aflidna delägares stärbhus. I likhet med öfverstyrelsen finner jag mig icke kunna förorda detta förslag, genom hvilket tjänstårsrätten icke skulle aflösas utan öfverflyttas från tjänstinnehafvarna till kassan. Ej heller kan jag förorda öfverstyrelsens förslag att, om tjänstårsrättens aflösning nu icke skulle komma till stånd, densamma skulle så regleras, att tjänståret i hvarje fall skulle beräknas till ett halft år från dödsdagen. Visserligen är denna tjänstårsberäkning stadgad för universitetets i Uppsala tjänstemän och minskar densamma väsentligen den osäkerhet och ojämnhet, som vidlåder tjänstårsrätten i dess nuvarande form. Men i likhet med statskontoret finner jag det motbjudande att vidtaga någon som helst ändring af denna privilegieförmån med risk att därigenom fördröja dess fullständiga borttagande. *Departementschefens yttrande.*

Det framgår af den lämnade redogörelsen för frågans föregående behandling, att föreliggande af öfverstyrelsen uppgjorda förslag till kassans ombildning i allt väsentligt hvilar på samma grunder, som fingo sitt uttryck i det år 1907 af sakkunnige utarbetade reglementsförslaget. Öfver sistnämnda förslag hördes på sin tid öfverstyrelsen, vederbörande domkapitel och Stockholms stads konsistorium, direktionerna öfver Stockholms stads undervisningsverk och öfver gymnastiska centralinstitutet, styrelserna för de tekniska elementarskolorna och Chalmers tekniska läroanstalt äfvensom vederbörande läroverkskollegier, kassans direktion och statskontoret. För de viktigare af de anmärkningar, som därvid framkommo, redogjorde dåvarande departementschef i sitt yttrande till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 31 december 1907. På då anförda skäl fann han sig böra förorda sakkunniges förslag oförändradt. Och statsutskottet vid 1908 års Riksdag förklarade sig icke hafva något att erinra mot pensionskassans ombildning, i den mån den kunde verkställas med det af utskottet förordade anslagsbeloppet.

Vid sådant förhållande anser jag mig icke behöfva ingå på en närmare redogörelse för och granskning af det nu föreliggande reglementsförslaget, utan hänvisar till den ofvan lämnade sammanfattningen af dess hufvudbestämmelser. Med afseende på de enda mera väsentliga olikheterna mellan 1907 års reglementsförslag och det nu föreliggande, nämligen i fråga om de delägare, som pensionerats efter år 1904, och undan-

tagsbestämmelserna för de pensionsberättigade anhöriga till i tjänst varande delägare, hvilka aflidit efter år 1904 och intill dess den nya kassan träder i verksamhet, finner jag mig böra biträda öfverstyrelsens förslag. Jag anser alltså, att delägare, som pensionerats efter år 1904, skola vara berättigade att ingå i den nya kassan endast mot erläggande af vissa i reglementsförslaget angifna retroaktivafgifter, och att pensionsberättigade anhöriga till delägare, som aflidit efter år 1904, skola komma i åtnjutande af de nya pensionerna, endast om delägarna vunnit inträde i den nya kassan. I följd af sist anförda bestämmelse bortfalla de retroaktivafgifter, som enligt 1907 års reglementsförslag skulle erläggas af alla delägare i den gamla kassan vid deras öfvergång till den nya kassan. Vid reglementets fastställande torde vissa mindre ändringar komma att vidtagas, hufvudsakligen på grund af anmärkningar, som framställts af kassans direktion och statskontoret. Dessa äro dock, med undantag af den af kassans direktion påyrkade ändringen af delaktighetsbeloppen för kassans tjänstemän, icke af den art, att de böra underställas Riksdagens pröfning; delaktighetsbeloppen för kassans tjänstemän böra bestämmas i sammanhang med löneregleringen för dem.

Under det sålunda kassans reform synes böra ske efter förut uppdragna linjer, har den förnyade undersökningen af kassans ställning ådagalagt, att denna numera måste anses vara så god, att reformen kan genomföras utan annan ökning af statsbidraget än den, som betingas af tjänstårsprivilegiets aflösning eller 26,889 kronor om året. Förnämsta orsaken till att ställningen visat sig så mycket gynnsammare är, såsom öfverstyrelsen anfört, den stärka omsättningen af lärarpersonalen efter år 1905 i följd af inrättande af en stor mängd nya tjänster och en särdeles stor afgång af pensionerade lärare. Detta har nämligen vållat en sänkning af medelåldern vid inträdet i kassan för den stora hufvudmassan af delägarna: för adjunkter var medelåldern under tiden 1899—1905 39 år och under tiden 1906—1909 36 år, för lektorer var den under den förra perioden 36 år och under den senare 35 år. Då man nu vid beräkningen af ställningen den 31 december 1905 antog, att medelåldern i framtiden skulle blifva densamma som under perioden 1899—1905, och vid beräkningen af ställningen den 31 december 1909 antog, att medelåldern i framtiden skulle blifva densamma som under perioden 1906—1909, så är det tydligt, att ställningen vid den senare tidpunkten skulle visa sig betydligt bättre än vid den förra.

Den stora differensen mellan de båda beräkningarna visar emellertid klart, huru vanskliga sådana äro. Den möjligheten är ju icke utesluten, att de nu gjorda antagandena om de blifvande inträdesåldrarnas medel-

värden äro för optimistiska. I så fall skulle, om de antaganden som i öfrigt ligga till grund för beräkningarna visa sig vara riktiga, kassans ställning år för år försämras, därest reformen genomfördes på nu föreslaget sätt. I likhet med öfverstyrelsen anser jag det dock sannolikare, att medelåldern kommer att ännu något sjunka. I detta afseende torde därför beräkningen af kassans ställning vara gjord med tillbörlig försiktighet. Den säkerhetsmarginal, som sålunda och genom eljest iakttagen försiktighet vunnits, torde emellertid vara nödvändig i betraktande däraf, att det är ganska sannolikt, att andra faktorer, som äro af största betydelse för kassans ekonomi, komma att förändra sig i för kassan ogynnsam riktning. I mån som medelåldern vid befordran till ordinarie plats sjunker och lärarkårens ekonomi förbättras, kan man nämligen vänta större äktenskapsfrekvens bland kassans delägare. Den äktenskapsfrekvens man nu räknat med är den, som fanns vid slutet af år 1905.

Om sålunda öfverstyrelsens beräkning af kassans ställning får anses vara så tillförlitlig som öfverhufvud en dylik beräkning kan vara, är tjänstårsrättens aflösning mot ett årligt vederlag af statsmedel till kassan af 26,889 kronor det enda villkoret för genomförandet af den önskvärda ombildningen af kassan.

Med afseende å denna aflösning anhåller jag att få hänvisa till den utförliga utredning, som dåvarande departementschefen gaf till statsrådsprotokollet för den 19 februari 1909 och som förut återgifvits. Jag ansluter mig i alla delar till densamma. Särskildt vill jag framhålla, att det ur statsfinansiell synpunkt är fråga om en synnerligen liten uppoffring. Denna består nämligen i hufvudsak endast i de 4,569 kronor, som beräknats böra tillkomma kassan för att de icke tjänstårsberättigade delägarna i densamma skulle blifva likställda med de tjänstårsberättigade. Det återstående beloppet, 22,320 kronor, utgör nämligen hvad enligt beräkning i medeltal utgår till stärbhusen efter tjänstårsberättigade lärare, hvilket belopp alltså skulle besparas, om tjänstårsrätten upphäfves. En mindre ökning i statens utgifter skulle dock, såsom i ofvan anförda statsrådsprotokoll utvecklas, uppkomma af den anledning, att den bortgångnes efterträdare kommer att tidigare utnämnas, när tjänstårsrätten upphört, än nu kan ske.»

Med hänsyn till den i ärendet förebragta utredningen finner sig utskottet böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag och hemställer förty,

att för ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa i hufvudsaklig öfverens-

stämmelse med det af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk framlagda förslag — under förutsättning att den rätt till tjänstår, som enligt prästerskapets privilegier tillkommer stärbhus efter ämneslärare vid de allmänna läroverken, blifver i vederbörlig ordning upphäfd — höja det såsom bidrag till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. uppförda anslaget, nu 115,965 kronor, med 26,889 kronor, eller till 142,854 kronor.

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

11:o) I en inom Andra kammaren väckt motion (nr 108) har herr *K. Starbäck* föreslagit, »att Riksdagen ville besluta, att läroverksadjunkten vid Gäfle högre allmänna läroverk, fil. dr *Carl Öhlander* må äga rätt att vid erhållande af pension tillgodoräkna sig femton (15) år af den tid han tjänstgjort vid Fjellstedtska skolan i Uppsala.»

Motionären har till stöd för sin framställning anfört följande:

»Läroverksadjunkten, fil. dr Carl Öhlander, som är född den 10 maj 1847 och utnämndes till adjunkt vid högre allmänna läroverket i Gäfle den 27 februari 1902, blir sålunda pensionsmässig år 1912, då han uppnått sextiofem lefnadsår.

Af till denna motion fogade bilaga 1 framgår, att Öhlander före sin utnämning till adjunkt tjänstgjort vid den af staten understödda Fjellstedtska skolan i Uppsala i 19 år och under denna tid i flera år haft en tjänstgöring nära motsvarande lektors (se bil. 2). All hans tjänstgöring är synnerligen väl vitsordad. (Bil. 3—5).

Af den meritförteckning (Bil. 6), som äfven här bifogas, framgår, att Öhlander, som ständigt haft att kämpa med svåra ekonomiska förhållanden, med sällspord energi arbetat på och lyckats förskaffa sig den kompetens, som erfordras för att söka lektorat vid de allmänna läroverken, ehuru genom omständigheterna så fogats, att han stannat på adjunktsgraden. Det är också till fullo ådagalagdt, att han alltjämt fullgjort sina plikter som lärare med en sådan kärlek till sitt kall, att han härigenom vunnit sina förmäns varma erkännande, och af den, som känner hans läraregärning, kan tilläggas, sina kamraters odelade aktning och lärjungarnas tillgifvenhet.

Enligt nu gällande lag får Öhlander vid sin afgång från adjunktstjänsten en afkortad pension af 680 kronor, ett som mig synes alltför knappt lefvebröd efter en lång och hedrande arbetsdag.

Riksdagen har visat sig behjärta sådana fall som det ifrågavarande,

senast vid 1910 års riksdag. På framställning af enskilda motionärer beslöt Riksdagen då, att läroverksadjunkten Johan Peter Ahlgren från och med år 1910 skulle äga rätt att åtnjuta aflöning i fjärde lönegraden. Härigenom tilldelades denne en årlig ökning i sina inkomster af icke mindre än ett tusen (1,000) kronor och en med 700 kronor årligen ökad pension.»

Beträffande af motionären åberopade bilagor får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottets yttrande.

Enligt hvad af handlingarna i ärendet framgår, anhöll Öhlander år 1901 hos Kungl. Maj:t om tillstånd att såsom befordringsgrund för erhållande af lärarplats vid rikets läroverk få såsom tjänstår räkna sig till godo tio år af den tid af nitton år han haft anställning såsom lärare vid Fjellstedtska skolan i Uppsala, dock utan någon därå grundad rätt till uppflyttning i högre lönegrad, men fann Kungl. Maj:t vid föredragning häraf ej skäl bifalla ansökningen.

Vid sådant förhållande och då ett bifall till motionen synes kunna innebära oberäkneliga konsekvenser i fråga om andra befattningshafvare, som från enskild tjänst öfvergå till statstjänst, anser utskottet det icke böra ifrågakomma, att Öhlanders tjänstetid vid Fjellstedtska skolan åberopas såsom grund för erhållande af pension.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion, II: 108, icke må vinna Riksdagens bifall.

Ang. anslag till bestridande af vissa utgifter för ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete.

12:o) I punkt 8 af tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att i riksstaten under tionde hufvudtiteln uppföra ett förslagsanslag å 5,000 kronor till bestridande af de statsverket på grund af lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901 åliggande utgifter för lifräntor m. m., som ej på grund af särskilda bestämmelser annorledes gäldas. [8.]

Statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 13 januari innevarande år innehåller härom följande yttrande af departementschefen:

»I underdånigt utlåtande, som statskontoret, på grund af nådig remiss, afgifvit i ett af Eders Kungl. Maj:t på jordbruksdepartementets föredragning den 26 februari 1909 afgjordt ärende angående beredande af ersättning enligt lagen den 5 juli 1901 åt en person för skada till följd af olycksfall i arbete för kronans räkning, har statskontoret gjort framställning om uppförande i riksstaten af ett anslag till bestridande af statsverket åsamkade utgifter för lifräntor och andra på grund af nämnda lag utgående ersättningar. Enligt finansdepartementet tillhanda-

kommet protokollsutdrag har berörda framställning öfverlämnats till detta departement.

Jag anhåller nu att få underställa frågan Eders Kungl. Maj:ts pröfning.

Uti sitt ofvannämnda utlåtande har statskontoret framhållit, hurusom det hittills använda sättet för bestridande af kostnader af ifrågavarande slag medförde betydlig omgång, samt att olägenheterna häraf ökades, i den mån antalet lifräntetagare, för det dåvarande uppgående till närmare 50, mer och mer tillväxte. En väsentlig förenkling i förevarande hänseende skulle kunna vinnas genom uppförande å riksstaten af ett särskildt anslag för ändamålet. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som nu på anmodan af statskontoret förskottsvis till vederbörande utbetalade ifrågavarande lifräntor och sedermera vid hvarje års slut erhölle ersättning för förskotten af statskontoret, som därefter i sin ordning hos Eders Kungl. Maj:t anmälde till ersättande hvad som sålunda af statskontoret förskjutits, skulle, om ett anslag för ändamålet funnes å länsstaterna uppfördt, kunna direkt däråa afföra de belopp, som enligt Eders Kungl. Maj:ts beslut skulle uti ifrågavarande afseende utgå.

Då dessa utgifter ålåge statsverket på grund af ett lagstadgande och utginge enligt i lagen angifna grunder, syntes anslaget böra erhålla naturen af förslagsanslag. Dess belopp syntes, i betraktande däraf, att de ersättningar af ifrågavarande slag, statskontoret för år 1908 haft att förskjuta, uppginge till omkring 4,000 kronor, böra tillsvidare bestämmas till 5,000 kronor; och med hänsyn till utgiftens beskaffenhet syntes anslaget böra uppföras under tionde hufvudtiteln.

Statskontoret hemställde alltså i underdånighet, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen att å tionde hufvudtiteln bevilja ett förslagsanslag å 5,000 kronor till bestridande af de utgifter för lifräntor, sjukhjälp och begrafningshjälp, som drabbade statsverket jämlikt lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901, och som ej på grund af särskilda bestämmelser annorledes gäldades.

Departementschefen.

I hvad statskontoret sålunda anfört angående behofvet och lämpligheten af ett särskildt anslag å ordinarie stat för bestridande af ifrågavarande utgifter instämmer jag till fullo.

Då allt fortfarande liksom hittills staten torde komma att, särskildt för arméns och flottans räkning men äfven för andra grenar af statsförvaltningen såsom skogsväsendet m. m., på yrkesmässigt sätt utöfva flere af de verksamheter, som afses i lagen angående ersättning för

skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901, kunna ifrågavarande utgifter med säkerhet antagas komma att, trots alla åtgärder för effektivare skydd mot yrkesfara, utgå med tämligen stor regelbundenhet år efter år. Ett särskildt anslag för ändamålet torde därför vara väl motiveradt, helst det nu brukliga sättet för ersättningsfrågornas ordnande, enligt hvad af det ofvan anförda framgår, är förenadt med omgång.

Att anslaget bör uppföras såsom förslagsanslag och under förevarande hufvudtitel, torde utan vidare följa af arten af de utgifter, som därmed skola gäldas.

Beträffande anslagets storlek ber jag att få erinra därom, att Eders Kungl. Maj:t förut denna dag på hemställan af cheferna för landtförsvars-, sjöförsvars- och jordbruksdepartementen beslutat framställningar till Riksdagen om ersättande af samtliga statsverket hittills träffade utgifter af ifrågavarande slag, som af statskontoret förskottsvis bestridts och som icke gäldas enligt särskilda grunder, med undantag endast af ett mindre belopp, som efter därom af Eders Kungl. Maj:t på jordbruksdepartementets föredragning gjord framställning ersatts af 1910 års Riksdag. Dessa utgifter, däri inbegripet nämnda belopp, uppgå för de olika departementen till, i afrundade tal, respektive 10,610 kronor, 7,690 kronor och 1,360 kronor. Då, enligt hvad jag inhämtat i ämnet, utgifterna, sammanlagdt omkring 19,660 kronor, afse tiden 1905—$^{1}/_{11}$ 1910 eller omkring sex år samt visat tendens att stiga, finner jag mig böra biträda statskontorets förslag jämväl i hvad detsamma afser uppförande tills vidare af anslaget med belopp af 5,000 kronor.»

På de i statsrådsprotokollet anförda skäl anser äfven utskottet ett särskildt anslag för ifrågavarande ändamål erforderligt, och då utskottet icke har något att erinra vare sig emot att nämnda anslag uppföres såsom förslagsanslag eller mot det af Kungl. Maj:t föreslagna beloppet, hemställer utskottet,

att Riksdagen må i riksstaten under tionde hufvudtiteln uppföra ett förslagsanslag å 5,000 kronor till bestridande af de statsverket på grund af lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901 åliggande utgifter för lifräntor m. m., som ej på grund af särskilda bestämmelser annorledes gäldas.

Ang. justitieråds och regeringsråds pensionsrätt.

13:o) I en till Riksdagen den 10 mars innevarande år aflåten proposition (nr 125) har Kungl. Maj:t under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver justitiedepartementsärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att medgifva, att, om justitieråd eller regeringsråd afgått eller afgår från sitt ämbete för fullgörande af något af Kungl. Maj:t meddeladt uppdrag, hvarmed rätt till pension icke är förenad, men för hvilket ersättning af statsmedel utgår, Kungl. Maj:t må äga förordna, att hvad i fråga om justitieråds- eller regeringsrådsämbete är stadgadt angående rätt för innehafvaren att erhålla pension af statsmedel mot uppfyllande af de för denna rätt honom åliggande förpliktelser skall gälla i afseende å berörda uppdrag, så länge den från sådant ämbete afgångne uppdraget innehar.

Till ofvannämnda statsrådsprotokoll har t. f. departementschefen efter gemensam beredning med cheferna för civil- och finansdepartementen anfört följande:

»Enligt 2 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension äger denna lag icke tillämpning i fråga om justitieråds- eller regeringsrådsämbete. Genom de särskilda stadganden, som meddelats angående de med berörda ämbeten förenade pensionsförmåner, har emellertid, jämte det justitieråden och regeringsråden förklarats vara berättigade till en pension af 8,000 kronor och skyldiga att erlägga en pensionsafgift af 360 kronor årligen, förordnats, att dessa ämbetsmän i öfrigt skola vara underkastade bestämmelserna i nämnda lag. Hvad i 8 § i densamma stadgas därom, att tjänstinnehafvare, som afgår från tjänsten utan att vara skyldig därtill enligt bestämmelserna i lagens 6 §, med visst undantag icke skall vara berättigad till pension, gäller alltså äfven beträffande justitieråd och regeringsråd.

Ifrågavarande ämbetsmän intaga i förhållande till andra sådana en undantagsställning i det afseendet, att deras ämbeten icke kunna för kortare eller längre tid få uppehållas af vikarier. De personer, som tjänstgöra såsom ledamöter i högsta domstolen eller regeringsrätten, skola nämligen, enligt hvad af § 17 regeringsformen framgår, vara af Konungen till ämbetet *utnämnda*. Ett justitieråd eller regeringsråd kan därför ej heller erhålla tjänstledighet för fullgörande af annat offentligt uppdrag. Befinnes det vara angeläget att för ett dylikt få anlita en ledamot i högsta domstolen eller i regeringsrätten, låter detta — bortsedt från de fall, då uppdragets fullgörande kan vara förenligt med fortsatt ämbetsutöfning — sig icke göra utan att han afgår från sitt ämbete. Sådant har som bekant någon gång förekommit. Sålunda har befattningen såsom ordförande i den nu arbetande lagberedningen från

början varit beklädd af en person, som för att öfvertaga densamma afgått ur högsta domstolen, och innehafves nu af en annan person i samma ställning. Vid ett tillfälle har justitieråd erhållit afsked för att blifva ordförande i en af Eders Kungl. Maj:t tillsatt kommitté. Ett nytt fall, då det kan blifva fråga om att för särskildt uppdrag anlita innehafvare af dylikt ämbete, kommer att föreligga, om den föreslagna arbetsdomstolen blir inrättad. Vid föredragning af frågan angående framställning till Riksdagen om anslag till bestridande af kostnaden för en sådan domstol har framhållits, att vid beräkning af den erforderliga aflöningen till domstolens ordförande hänsyn borde tagas därtill, att det t. ex. kunde finnas önskvärdt att till befattningen utse ledamot af högsta domstolen.

I nu omförmälda och liknande fall medför det uppdrag, för hvars öfvertagande afsked från förut innehafdt ämbete beviljas, icke någon pensionsrätt. Jag vill i detta afseende erinra om, att lagberedningen är uppförd å extra stat, och att, enligt hvad det föreslås, tillsvidare så skall blifva förhållandet äfven med arbetsdomstolen. Ett justitieråd eller regeringsråd, som för fullgörande af dylikt uppdrag afgår från sitt ämbete och därigenom förlorar den med detta förenade pensionsrätt, ställes sålunda utan trygghet att komma i åtnjutande af pension.

Visserligen torde den afgångne vanligen kunna anse sig äga förhoppning om att, efter uppdragets fullgörande eller när förhållandena eljest därtill föranleda, åter erhålla ordinarie statstjänst, i den mån sådant lämpligen låter sig göra. En väsentlig risk i fråga om pensionsförhållandena är dock jämväl under angifna förutsättning förbunden med afbrottet i den ordinarie anställningen. Ännu starkare gör olägenheten af att pensionsrätt saknas sig gällande, om det uppdrag, till hvilket ett justitieråd eller regeringsråd öfvergått, är af varaktig natur och hans fortsatta innehafvande af detsamma är från allmän synpunkt önskvärdt. Det är nämligen knappast antagligt, att han skall befinnas villig att på längden behålla uppdraget och afstå från återvändande till ordinarie statstjänst, med mindre hans pensionsrätt är betryggad.

Tydligen kan det icke ifrågasättas, att innehafvaren af ett så viktigt ämbete, som ledamotskap i högsta domstolen eller regeringsrätten innebär, skall lämna detta för ett annat offentligt uppdrag, utan att å ena sidan uppdraget är af synnerligen stor allmän betydelse samt å andra sidan vederbörande ämbetsmans förutsättningar att på ett gagnande sätt fylla detsamma äro särdeles framstående och jämväl öfverträffa dem, som finnas hos andra personer, åt hvilka uppdraget skulle kunna anförtros. Äro förhållandena sådana, då är det också ett betydande statsintresse, att

icke de villkor, som kunna bjudas, försvåra eller omöjliggöra att för uppdraget förvärfva den rätte mannen. Visserligen kan tagas för gifvet, att en person med de egenskaper, som här förutsättas, skall vara benägen att ställa sig till det allmännas förfogande, äfven om härmed följer någon personlig uppoffring, men det är dock såväl af grannlagenhetsskäl påkalladt som ock i öfrigt lämpligt, att icke större anspråk än nödigt är i detta afseende må ställas på honom. En viss uppoffring måste ju ur trygghetens synpunkt alltid vara förenad med utbyte af ett med fullmakt försedt ämbete mot ett på lösare grunder hvilande uppdrag.

Jag anser därför åtgärder böra vidtagas i syfte, att justitieråd eller regeringsråd vid en förflyttning af berörda slag må få behålla den honom tillkommande pensionsrätt orubbad, en förmån, som andra ämbetsmän åtnjuta därigenom att de för dylika uppdrags fullgörande icke behöfva afgå från sina ämbeten utan allenast erhålla tjänstledighet. För detta ändamåls vinnande erfordras framställning till Riksdagen. Endast uppdrag, som meddelas af Konungen och för hvilka ersättning af statsmedel utgår, torde därvid böra komma i betraktande. Äfven bland dessa kunna emellertid finnas sådana, med hvilka ifrågavarande förmån icke skäligen kan förbindas. Densamma bör nämligen ifrågakomma blott då, såsom förut angifvits, anledningen till vederbörande ämbetsmans afgång är, att hans öfvertagande af ett uppdrag af stor betydelse befinnes vara påkalladt af det allmännas intresse. Då begränsningen i detta afseende svårligen kan på ett tillfredsställande sätt uppdragas genom en allmän regel, synes det lämpligen böra tillkomma Konungen att i det särskilda fallet förordna om pensionsrättens bibehållande.

I sakens natur ligger, att fall af nu angifna beskaffenhet ganska sällan kunna förekomma, och att kostnaderna för omförmälda utvidgning af pensioneringen alltså icke kunna blifva betydande. Erinras må också att statsverket skulle tillföras i någon mån ökade bidrag till en pensionering, som följer redan af gällande bestämmelser. För närvarande är den, som utträder ur ordinarie statstjänst, därmed fri från erläggande af pensionsafgift. Erhåller han efter någon tid ånyo ett ämbete, inträder han i den med detta förbundna pensionsrätt, utan att någon retroaktivafgift åligger honom. Tillämpning af de nu föreslagna bestämmelserna skulle medföra skyldighet att betala pensionsafgifter äfven under mellantiden.

Den befogenhet att föreskrifva pensionsrättens bibehållande, som synes böra tilläggas Konungen, torde lämpligen kunna närmare bestämmas så, att Konungen skall äga förordna, att hvad i fråga om justitie-

rads- eller regeringsrådsämbete är stadgadt angående rätt för innehafvaren att erhålla pension af statsmedel mot uppfyllande af de för denna rätt honom åliggande förpliktelser skall gälla i afseende å det uppdrag, till hvilket justitieråd eller regeringsråd öfvergått, så länge han detsamma innehar. Af denna affattning följer, att de allmänna bestämmelserna i pensionslagen — med undantag endast för hvad där stadgas om pensioners och pensionsafgifters belopp — fortfarande skola äga tillämpning i fråga om den afgångne ämbetsmannen, samt att han alltså bl. a. skall äga att räkna tjänsteår, jämväl om uppdraget icke eljest skulle berättiga honom härtill, samt vara förpliktigad att vid viss lefnadsålder mot erhållande af pension lämna uppdraget.

Statskontoret, hvars utlåtande i detta ärende genom nådig remiss inhämtats, har funnit den undantagsställning justitieråd och regeringsråd intoge därutinnan, att deras ämbeten icke finge uppehållas af vikarie, innebära grundad anledning att ifrågasätta afvikelse för deras vidkommande från eljest allmängiltiga grundsatser inom det civila pensionsväsendet, på samma gång som med hänsyn till nämnda undantagsställning all fara för vidtgående och betänkliga konsekvenser måste anses utesluten. På grund häraf och med hänsyn jämväl till de förutsättningar, som enligt föreliggande förslag uppställts för medgifvande af pensionsrättens bibehållande, har statskontoret ansett sig kunna tillstyrka framställning till Riksdagen i ämnet.

Statskontoret har dock velat fästa uppmärksamheten därå, att det åsyftade målet eller undanröjande af risken i pensionshänseende vid ämbetets frånträdande före uppnådd pensionsålder icke fullständigt vunnes genom den föreslagna anordningen. Därest nämligen uppdragets innehafvare genom sjukdom varaktigt förlorade sin arbetsförmåga, kunde han tydligen hvarken fullfölja uppdraget eller ånyo utnämnas till någon ordinarie statstjänst. Men han syntes icke heller med tillämpning af det föreslagna stadgandet kunna erhålla pension under annan förutsättning än att han uppnått stadgad pensionsålder. Vore detta icke fallet, erfordrades enligt 6 § c) pensionslagen — förutom oförmåga för framtiden till tjänstgöring — tillika att under fem på hvarandra följande år hafva i följd af sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra. Detta villkor syntes icke kunna uppfyllas af innehafvare af uppdrag. Emellertid måste ju antagas, att ett sådant fall blefve tämligen sällsynt. På grund häraf och då en allmän bestämmelse till undanröjande af risken jämväl i nu afsedda fall svårligen läte sig uppställa,

syntes lämpligen frågan om pension få i sådant fall underställas Riksdagens pröfning.

Hvad statskontoret sålunda påpekat har äfven förut under ärendets behandling varit föremål för öfvervägande, men har jag lika med statskontoret ansett, att under berörda förhållanden framställning till Riksdagen i det särskilda fallet är den enda lämpliga utväg, som står till buds. En viss ökad trygghet för att pension i dylikt fall skall beviljas synes dock vinnas därigenom, att rätten till pension under normala förhållanden blir på förhand fastslagen. Jag tillåter mig också erinra om, att för den händelse ett i tjänst kvarstående justitieråd eller regeringsråd blefve i följd af sjukdom, vanförhet eller lyte varaktigt ur stånd att tjänstgöra, det med hänsyn till arbetets fortgång inom vederbörande domstol säkerligen icke vore möjligt att afvakta den tid efter fem år, då pensionsrätt enligt lag skulle inträda, utan finge jämväl i sådant fall särskild framställning om pension göras hos Riksdagen.

Hvad nu yttrats har endast afsett pension af statsmedel och sålunda icke de från civilstatens änke- och pupillkassa utgående pensionerna. I hvad mån åtgärder behöfva och lämpligen kunna vidtagas för att i förut omförmälda fall bevara rätten till jämväl dessa senare pensioner torde icke i detta sammanhang böra upptagas till pröfning, då för nämnda ändamål icke erfordras någon framställning till Riksdagen.»

På grund af hvad i ärendet blifvit anfördt anser utskottet sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition; och hemställer utskottet förty,

att Riksdagen må medgifva att, om justitieråd eller regeringsråd afgått eller afgår från sitt ämbete för fullgörande af något af Kungl. Maj:t meddeladt uppdrag, hvarmed rätt till pension icke är förenad, men för hvilket ersättning af statsmedel utgår, Kungl. Maj:t må äga förordna, att hvad i fråga om justitierådseller regeringsrådsämbete är stadgadt angående rätt för innehafvaren att erhålla pension af statsmedel mot uppfyllande af de för denna rätt honom åliggande förpliktelser skall gälla i afseende å berörda uppdrag, så länge den från sådant ämbete afgångne uppdraget innehar.

14:o) Beträffande öfriga ordinarie anslag under pensionsstaten har någon förändring icke ifrågasatts; och får utskottet alltså hemställa,

att samtliga de anslag under pensionsstaten, i afseende å hvilka förändring icke blifvit här ofvan ifrågasatt, må i 1912 års riksstat upptagas med oförändrade belopp.

II. Indragningsstaten.

A. Ang. justitiedepartementet.

Ang. höjning af f. kamreraren A. W. G. Sundbergs lön. [9.]

15:o) I punkt 9 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att bestämma att den lön, förre kamreraren vid centralfängelset å Nya varfvet *August Wilhelm Gotthard Sundberg*, under stadgadt villkor, äger att under sin återstående lifstid uppbära å allmänna indragningsstaten, skall från och med år 1912 höjas till 4,350 kronor.

Statsrådsprotokollet öfver justitiedepartementsärenden den 30 december 1910 innehåller i detta ärende följande yttrande af departementschefen.

»Under år 1907 blef centralfängelset å Nya Varfvet vid Göteborg indraget. Kamrerarbefattningen vid fängelset innehades vid denna tid af kaptenen August Wilhelm Gotthard Sundberg, hvilkens kontanta aflöningsförmåner, utom skrifvararfvode, utgjorde: lön 1,800 kronor, arfvode 1,000 kronor och intjänade ålderstillägg 500 kronor, tillhopa 3,300 kronor per år. Därjämte innehade han tjänstebostad jämte löneved, hvilken förmån uppskattades till 1,050 kronor. Af lönen, arfvodet och ålderstilläggen skulle, jämlikt kungl. bref den 5 juni 1874, en fjärdedel eller sålunda 825 kronor vara tjänstgöringspenningar, som under tjänstledighet icke fingo tillgodokomma löntagaren.

Då nu fängelset skulle nedläggas, kunde Sundberg — hvilken, född 1859, icke var pensionsberättigad — ej mot sin vilja förflyttas till tjänst vid annat fängelse; det konstitutorial, han erhållit, lade därför hinder i vägen. För öfrigt blef det upplyst, att Sundberg på grund af svår döfhet icke längre var tjänstduglig och att det ej heller kunde antagas, att förbättring af hans hörselförmåga skulle inträda. Kungl. Maj:t ansåg honom därför berättigad att, utan vidare tjänstgöringsskyldighet, behålla samtliga sina löneförmåner (utom skrifvararfvodet)

till sammanlagdt belopp af 4,350 kronor och föreslog vid 1907 års riksdag, att Sundberg måtte få öfverflyttas till allmänna indragningsstaten med rätt att därå från och med år 1908 under sin återstående lifstid uppbära årlig lön till belopp af 4,350 kronor; dock med villkor att, i händelse Sundberg efter förflyttning till indragningsstaten anställdes i statens eller kommunens tjänst, han skulle vara pliktig att i allo frånträda lönen å indragningsstaten, därest den understege eller vore lika med den nya lönen, samt att, därest lönen å indragningsstaten öfverstege berörda nya lön, vidkännas mot den senare svarande afdrag.

Riksdagen biföll detta förslag, dock med den ändring, att Sundbergs lön å indragningsstaten bestämdes till allenast 3,525 kronor, eller det af Kungl. Maj:t föreslagna beloppet med afdrag för hvad däraf motsvarade nämnda till tjänstgöringspenningar hänförliga del 825 kronor. Riksdagen ansåg nämligen, att, då dessa tjänstgöringspenningar, för den händelse Sundberg skulle kvarstå å fångvårdens stat och på grund af sin döfhet erhölle ständig tjänstledighet, icke skulle komma honom till godo utan uppbäras af vikarien, de icke borde ingå i lönen å indragningsstaten.

Sundberg blef alltså uppförd å indragningsstaten med en lön af 3,525 kronor.

Härmed åtnöjdes ej Sundberg, utan instämde kronan till Stockholms rådhusrätt med yrkande, att, enär hans döfhet ej hindrade honom att fullgöra sin tjänst och han i öfrigt hade god hälsa, samt han följaktligen vore berättigad att fortfarande åtnjuta samtliga de löneförmåner, som på grund af konstitutorialet tillkomme honom, kronan måtte förpliktas att till honom utbetala hvad af det såsom tjänstgöringspenningar ansedda belopp af 825 kronor om året kunde, räknadt från 1908 års början, vid blifvande slutlig dom vara till betalning förfallet, jämte ränta.

I dom den 30 juni 1908 yttrade rådhusrätten, att det icke mot Sundbergs bestridande och den af honom förebragta bevisning kunde anses styrkt, att han på grund af minskad hörselförmåga skulle vara oförmögen att sköta befattning af ifrågavarande slag, samt att ej heller i öfrigt visats laga skäl för att Sundberg icke vidare skulle vara berättigad till de hans förutvarande befattning åtföljande tjänstgöringspenningar. Sundbergs talan blef alltså bifallen, såvidt angick belopp, hvilka vid tiden för stämningens delgifvande varit förfallna.

Målet fullföljdes å kronans sida, men såväl i hofrätten som i högsta domstolen blef utgången densamma som vid rådhusrätten. Högsta domstolens dom meddelades den 20 maj 1910.

Sedan statskontoret till Sundberg utbetalat hvad genom Kungl.

Maj:ts dom honom tillerkänts, ingaf Sundberg en underdånig skrift den 10 juni 1910, hvari han erinrade, att domen konstituerade rätt för honom att jämväl för framtiden åtnjuta ifrågavarande löneförmåner, och anhöll, att Kungl. Maj:t måtte anbefalla vederbörligt ämbetsverk att af den Sundberg tillkommande tilläggsaflöning till honom utbetala såväl hvad, utöfver redan guldet belopp, vid tiden för ansökningen vore förfallet som ock, efter hand, hvad framdeles förfölle till betalning, till dess Sundbergs lön å indragningsstaten kunde blifva höjd till 4,350 kronor.

I infordradt utlåtande öfver denna framställning har statskontoret anfört, att genom Kungl. Maj:ts dom finge anses fastslaget, att statsverket äfven utöfver den tid, för hvilken kronan genom domen ålagts betalningsskyldighet, vore pliktigt att till Sundberg erlägga ifrågavarande tilläggsaflöning. Fullgörandet af den statsverket sålunda åliggande förpliktelse kunde tills vidare ske på det sätt, att statskontoret, som under förskottstitel till Sundberg utbetalt det genom Kungl. Maj:ts dom honom tillerkända belopp, i enahanda ordning läte Sundberg uppbära hvad honom ytterligare tillkomme. För sakens slutliga ordnande borde emellertid anslag för ändamålet uppföras i riksstaten. Jämte det alltså statskontoret anhöll om bemyndigande att tills vidare förskottera vederbörliga belopp, hemställde statskontoret tillika, att Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att höja det för Sundberg å allmänna indragningsstaten uppförda belopp, nu 3,525 kronor, med 825 kronor till 4,350 kronor.

Genom nådigt bref den 15 juli 1910 erhöll statskontoret det begärda bemyndigandet, att gälla intill dess annorledes förordnades.»

Med den utgång Sundbergs rättegång mot kronan erhöll, syntes statsverket icke kunna undgå att jämväl för tid, som ej i domen afses, låta Sundberg komma i åtnjutande af förhöjd aflöning; och, då förhöjningen lämpligen syntes från och med år 1912 böra uppföras å indragningsstaten, hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta ofvan redan intagna framställning.

Med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning, hemställer utskottet,

att Riksdagen må bestämma, att den lön, förre kamreraren vid centralfängelset å Nya varfvet August Wilhelm Gotthard Sundberg, under stadgadt villkor, äger att under sin återstående lifstid uppbära å allmänna indragningsstaten, skall från och med år 1912 höjas till fyratusentrehundrafemtio kronor.

Ang. pension för bevakningsbefälhafvaren G. H. von Tell.
[10.]

16:o) Uti punkt 10 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att bevakningsbefälhafvaren vid kronohäktet i Svanesund *Gustaf Henrik von Tell* må från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhåller afsked från sin befattning, under sin återstående lifstid åtnjuta från allmänna indragningsstaten en årlig pension af 1,000 kronor.

Det under föregående punkt åberopade statsrådsprotokollet innehåller rörande denna fråga följande yttrande af departementschefen:

»Med skrifvelse den 4 november 1910 har fångvårdsstyrelsen till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnat en af bevakningsbefälhafvaren vid kronohäktet i Svanesund Gustaf Henrik von Tell gjord underdånig ansökning om pension.

Von Tell är född den 12 april 1844 och inträdde i statens tjänst 1873, då han erhöll anställning såsom regementskommissarie vid Kalmar regemente. Efter att hafva till 1884 tjänstgjort i denna egenskap och såsom förrådsförvaltare vid nämnda regemente, öfvergick han, då förrådsförvaltartjänsten indrogs, till fångvården. Där hade han först anställning vid arbetsanstalten å Nya Varfvet såsom vaktkonstapel och, från 1885, såsom bevakningsbefälhafvare, transporterades 1886 till enahanda befattning vid den s. k. västra kronoarbetsstationen å Nya varfvet och har sedan 1888 innehaft förordnande å sin nuvarande befattning såsom bevakningsbefälhafvare vid kronohäktet i Svanesund (å Orust).

Denne tjänsteman är ej uppförd å ordinarie stat, utan aflönas från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll; vid den omreglering af fångvårdsinrättningarna, som beslöts sistlidna år, bibehölls detta förhållande, emedan häktet antogs efter någon tid kunna nedläggas. En följd af samma förhållande är emellertid, att bevakningsbefälhafvaren saknar pensionsrätt.

Den lön, von Tell uppbär, utgör 800 kronor jämte två ålderstillägg, hvartdera å 100 kronor, eller sålunda tillhopa 1,000 kronor årligen. Dessutom äro med tjänsten förenade tjänstgöringspenningar, numera 700 kronor om året, och beklädnadsbidrag.

Allt ifrån den 1 september 1904 har von Tell till följd af sjukdom varit ledig från sin befattning. Ett den 19 april 1910 utfärdadt läkarbetyg innehåller, att von Tell lider af organiskt hjärtfel och i öfrigt är kroppsligen så nedkommen, att han med största sannolikhet för all framtid är oförmögen till tjänstgöring, och enligt ett senare intyg af samme läkare, utfärdadt den 21 september 1910, är von Tell i följd af hjärtfel och neurasteni oförmögen till tjänstgöring.

I den underdåniga ansökningen, å hvilken tecknats tillstyrkande af tillsyningsmannen vid kronohäktet, anhåller von Tell att vid afskedstagandet erhålla en lönen jämte intjänade ålderstillägg motsvarande pension af 1,000 kronor.

Fångvårdsstyrelsen erinrar, att, därest von Tell varit uppförd å ordinarie stat, han, som den 12 april 1911 uppnådde 67 lefnadsår och mer än 37 år varit anställd i statens tjänst, skulle varit skyldig att afgå från tjänsten med rätt till årlig pension å 1,000 kronor, hvilket belopp skulle utgjort det för honom gällande pensionsunderlag. Nu funne styrelsen, med hänsyn till von Tells hälsotillstånd, fortsatt ledighet, med tjänstens bibehållande, ej kunna för någon längre tid beviljas honom.

Med afseende härå och å den långa tid, von Tell varit anställd i statens tjänst, hemställer fångvårdsstyrelsen om framställning till Riksdagen angående pension åt von Tell till belopp af 1,000 kronor årligen.

Statskontoret, som anbefallts att afgifva utlåtande i ärendet, anser goda skäl föreligga för beredande åt von Tell af pension. Ej heller har statskontoret något att erinra mot det af fångvårdsstyrelsen föreslagna pensionsbeloppet. Statskontoret instämmer alltså i fångvårdsstyrelsens hemställan.

För egen del finner jag framställningen om pension för von Tell förtjänt af bifall. Pensionens föreslagna belopp är detsamma som tillkommer uppsyningsman vid fångvården, sedan han intjänat båda ålderstilläggen; med sådan tjänsteman är ock bevakningsbefälhafvaren vid ifrågavarande kronohäkte i allmänhet likställd.

Upplysningsvis må nämnas, att en föregående innehafvare af bevakningsbefälhafvartjänsten i Svanesund, G. F. A. Fornander, efter uppnådd 67 års ålder af Riksdagen år 1882 beviljades en årlig pension af 800 kronor, hvilket belopp beräknades ungefär motsvara hvad honom skulle tillkomma, därest fortsatt tjänstledighet på grund af sjukdom blefve honom beviljad. Och äfven i andra fall har Riksdagen, på särskilda framställningar af Kungl. Maj:t, beviljat pensioner åt befattningshafvare med aflöning från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.»

Utskottet har icke haft något att erinra emot Kungl. Maj:ts förevarande framställning och får sålunda hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att bevakningsbefälhafvaren vid kronohäktet i Svanesund Gustaf Henrik

von Tell må från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhåller afsked från sin befattning, under sin återstående lifstid åtnjuta från allmänna indragningsstaten en årlig pension af ettusen kronor.

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

17:o) I en inom Andra kammaren väckt motion (nr 9) har herr ***U. Leander*** föreslagit, att »Riksdagen ville besluta, att, i enlighet med grunderna i §§ 7—11 af Kungl. Maj:ts nådiga reglemente för civilstatens änke- och pupillkassa den 21 december 1907 och på därstädes stadgade villkor, en årlig pension af 240 kronor må från och med juli månad 1910 utgå till aflidne vaktkonstapeln vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona Viktor Lindholms änka, ***Emma Lindholm,*** född ***Gustafsson,*** och — makarnes under äktenskapet födda ännu omyndiga barn.

Till stöd för denna framställning har motionären anfört följande:

»Vaktkonstapeln vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona Viktor Lindholm, som var född den 12 mars 1860, afled i hjärnsjukdom den 26 juni 1910 och efterlämnade därvid hustrun Emma Lindholm, född den 29 maj 1858, samt sex barn, af hvilka en son, såsom född 1900 och en dotter såsom född 1897 äro oförsörjda. Den efter Lindholm förättade bouppteckningen utvisar inga som helst tillgångar utan i stället en brist af kronor 619, 94. Enär Lindholm ej var delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, har hans änka ej att därifrån påräkna någon pension. Ej heller är de vuxna barnens ställning sådan, att de kunna i nämnvärd mån bispringa modern och sina minderåriga syskon. Då fru Lindholm sålunda står helt och hållet medellös och därtill är sjuklig, måste hennes och de båda oförsörjda barnens belägenhet betraktas såsom högst bekymmersam.

Lindholm, som den 6 juni 1882 anställdes såsom vaktkonstapel vid dåvarande straffängelset eller nuvarande tvångsarbetsanstalten i Karlskrona, räknade sålunda vid sitt frånfälle en tjänstetid af 28 år och några dagar. Därest han varit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, hade i enlighet med gällande reglemente hans änka varit berättigad att uppbära ett årligt pensionsbelopp af 160 kronor, förhöjdt med 50 procent, d. v. s. 240 kronor.»

Till bestyrkande af ofvan lämnade uppgifter hänvisade motionären till motionen bifogade bilagor.

Motionären har tillika uttryckt den förhoppning, att Riksdagen med hänsyn till vaktkonstapeln Lindholms långa tjänstetid och hans efterlämnade hustrus och minderåriga barns tryckta belägenhet skulle

befinnas villig att tilldela dem pension till det belopp, som tillkommit dem, om Lindholm varit delägare af ofvannämnda kassa.

Då frågan om pension åt änkan Lindholm och hennes barn lämpligen bort göras till föremål för utredning af vederbörande myndigheter, innan förslag därom förelägges Riksdagen, hemställer utskottet,

att motionen II: 9 icke må vinna Riksdagens bifall.

B. Ang. utrikesdepartementet.

Ang. pension åt generalkonsul R. Bagges änka. [11.]

18:o) I punkt 11 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att generalkonsul Richard Bagges änka fru *Lily Bagge*, född *Schwartz*, må från och med år 1911, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 800 kronor.

Statsrådsprotokollet öfver utrikesdepartementsärenden den 16 december 1910 innehåller i ärendet följande yttrande af ministern för utrikes ärendena:

»I underdånig skrifvelse den 18 sistlidne oktober har fru Lily Bagge, född Schwartz, änka efter den 5 nästförutgångne september aflidne generalkonsuln i Shanghai Richard Bagge, anhållit att varda tillerkänd statspension.

I sin underdåniga ansökan har fru Bagge meddelat, att kapitalbehållningen i dödsboet utgjorde 57,490 kronor. Hennes man, som varit i konsulatväsendets tjänst sedan 1887, hyste den önskan, att deras enda barn, en nu 7 år gammal son, skulle erhålla svensk uppfostran, hvarför sökanden hade för afsikt att flytta till Stockholm och bosätta sig härstädes. Räntan på ofvannämnda kapital, efter 5 procent uppgående till cirka 2,875 kronor för år, vore dock icke tillräcklig för sökandens lifsuppehälle och för bekostande af hennes sons uppfostran. Sökanden hade tillika fäst Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på det förhållande, att hennes aflidne mans hälsa fullständigt nedbröts till följd af ansträngande arbete i sitt lands tjänst i Shanghais osunda klimat, hvadan, då hans sista sjukdom träffade honom, han icke hade krafter att motstå densamma.

I öfver ansökningen afgifvet underdånigt utlåtande har statskontoret anfört följande:

I sammanhang med civilstatens änke- och pupillkassas ombildning med ingången af år 1908 bereddes delaktighet i kassan för tjänster å konsulsstaten. Enligt § 5 af det för nämnda kassa gällande reglemente

af den 21 december 1907 skulle dock, då tjänst, med hvilken delaktighet i kassan förut icke följt, upptoges till sådan delaktighet, denna ändring icke äga tillämpning å den, som vore innehafvare af tjänsten, när ändringen trädde i kraft; men sådan tjänsteinnehafvare kunde, där han icke fyllt 60 år, och hans hälsotillstånd, enligt intyg från legitimerad läkare, ej gåfve anledning befara, att hans återstående lifstid skulle blifva kortare än som i allmänhet kunde beräknas för person af hans ålder, bereda sig delägarerätt under villkor, att han enligt § 16 betalade icke allenast vanlig årsafgift och s. k. befordringsafgift utan äfven det tillägg till sistnämnda afgift, som med hänsyn till hans hustrus och barns ålder kunde efter försäkringstekniska grunder böra utgå.

Sökandens aflidne man, som redan innehade generalkonsulsbefattningen i Shanghai, då densamma upptogs till delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa, hade alltså för att vinna delägarerätt i kassan att underkasta sig ofvan angifna bestämmelser och afgifter. Enligt hvad statskontoret inhämtat, hade han hos kassan gjort framställning i syfte att vinna sådan rätt samt från kassan erhållit uppgift å beloppet af den s. k. befordringsafgift och tilläggsafgift därtill, som borde af honom erläggas för vinnande af delägarerätt; men han hade icke fullföljt sin afsikt, antagligen på grund däraf, att kostnaderna belöpte sig till så afsevärdt belopp som något öfver 5,000 kronor. Han vore således vid sitt frånfälle icke delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, hvadan hans änka och son icke kunde därifrån erhålla någon pension. Hade sökandens man förvärfvat delaktighet i kassan, skulle pensionen för sökanden hafva utgjort 1,200 kronor, hvarjämte till sonen skulle intill fyllda 21 år hafva utgått ett årligt belopp af 600 kronor.

Innan konsulsstatens befattningar, på sätt ofvan nämnts, erhållit delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa, plägade understöd från den under utrikesdepartementet ställda konsulskassan beviljas änka efter tjänsteman å konsulsstaten till belopp, motsvarande hvad som enligt då gällande reglemente för civilstatens änke- och pupillkassa skulle hafva tillkommit henne, därest tjänstemannen varit delägare i kassan.

Då efter den omreglering af utrikesrepresentationen, som ägde rum efter upplösning af unionen mellan Sverige och Norge, utrikesdepartementet icke längre disponerade några medel för dylikt ändamål, hade 1908 års Riksdag på framställning af Eders Kungl. Maj:t beviljat pension från allmänna indragningsstaten till belopp af 800 kronor åt hvardera af änkorna efter konsulatrådet Fallenius och f. d. konsuln Titz.

Då det ville synas statskontoret, som om med hänsyn till hvad sålunda förekommit pension till sistnämnda belopp borde jämväl i nu

förevarande fall beredas, hemställde statskontoret i underdånighet, det täcktes Eders Kungl. Maj:t i nådig proposition föreslå Riksdagen att änkefru Bagge måtte från och med den 1 januari 1911 från allmänna indragningsstaten få uppbära en årlig pension af 800 kronor.»

På grund af hvad i ärendet förekommit hemställer utskottet,

att Riksdagen må medgifva, att generalkonsul Richard Bagges änka fru Lily Bagge, född Schwartz, må från och med år 1911, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af åttahundra kronor.

C. Ang. landtförsvarsdepartementet.

Ang. pension åt sergeanten E. H. G. O. Wickström. [12.]

19:o) Uti punkten 12 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att sergeanten af första klassen vid Kronobergs regemente *Ernst Hugo Gustaf Octavus Wickström* må å allmänna indragningsstaten uppbära en pension af 900 kronor årligen under sin återstående lifstid från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhåller afsked från innehafvande beställning.

Till statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 11 november 1910 har departementschefen i detta ärende yttrat följande:

»Sergeanten Ernst Hugo Gustaf Octavus Wickström är född den 16 april 1873. Den 26 april 1890 antogs han till volontär vid Kronobergs regemente, blef den 14 november 1898 konstituerad till sergeant af andra klassen och befordrades den 31 december 1905 till nu innehafvande beställning. Sedan inemot åtta år tillbaka lider han af svårartad cerebral neurasteni och är på grund häraf oduglig till krigstjänst.

Regementschefen har uti skrifvelse den 3 maj 1910 gjort framställning om beredande af pension åt Wickström samt anfört, att Wickström på grund af sjukdom fått tjänstledighet från så godt som all militär tjänstgöring de senaste åtta åren, samt att han vore oförmögen att vidare sköta sin tjänst. Då Wickström dessutom genom sin sjukdoms beskaffenhet ej syntes kunna blifva återställd till hälsan, ansåge regementschefen det vara i hög grad önskvärdt för regementet, att den sergeantslön, som Wickström nu uppbure, måtte blifva disponibel att tilldelas person, som förrättade mot densamma svarande tjänst.

Vederbörande *arméfördelningschef* har tillstyrkt framställningen.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse har äfven tillstyrkt bifall till

framställningen, enär af företedda läkarintyg framginge, att det vore föga sannolikt, att Wickström någonsin komme att blifva fullt tjänstduglig, och enär vidare, enligt sjukvårdsstyrelsens på praktisk erfarenhet grundade åsikt, Wickströms sjukdom vore af den beskaffenhet, att densamma medförde oduglighet till krigstjänst för all framtid.

Enligt hvad *direktionen öfver arméns pensionskassa* påpekat, kan Wickström, då han nu räknar 37 lefnadsår och en tjänstetid af 19 år efter 18:de åldersåret, jämlikt stadgandet i § 48 nådiga reglementet för arméns pensionskassa den 26 februari 1904, icke beredas pension ur arméns pensionskassa och sålunda än mindre fyllnadspension af statsmedel. Hade han uppfyllt villkoren för sådan förmåns erhållande skulle densamma hafva utgått med 900 kronor årligen, däraf 180 kronor i nionde klassen af arméns pensionskassa och 720 kronor från statsmedel.

Statskontoret har anfört, att, då af de företedda läkarintygen äfvensom arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses utlåtande torde få anses styrkt, att Wickström är på grund af sjukdom för all framtid till krigstjänst oduglig, Wickström på grund däraf och med hänsyn till tjänstens kraf synes böra beredas tillfälle att afgå ur tjänsten. Vid sådant förhållande har statskontoret tillstyrkt, att Wickström å allmänna indragningsstaten beredes pension till belopp af 900 kronor.

På grund af hvad i ärendet förekommit synes det mig särskildt med hänsyn till tjänstens kraf nödigt att genom utverkande af rätt till pension åt Wickström gifva honom tillfälle att afgå ur tjänsten; och anser jag, att ett mot full pension svarande belopp, eller 900 kronor, bör tillerkännas honom vid afskedstagandet.»

Utskottet, som icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning, hemställer,

att Riksdagen må medgifva, att sergeanten af första klassen vid Kronobergs regemente Ernst Hugo Gustaf Octavus Wickström må å allmänna indragningsstaten uppbära en pension af niohundra kronor årligen under sin återstående lifstid från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhåller afsked från innehafvande beställning.

Ang. pension åt förre fästningsbyggnadsarbetaren A. Johansson.
[13.]

20:o) I punkten 13 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att förre fästningsbyggnadsarbetaren *August Johansson* må under sin återstående lifstid åtnjuta en årlig pension

af 300 kronor å allmänna indragningsstaten att utgå från 1911 års början.

Till statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 11 november 1910 har departementschefen i detta ärende yttrat följande:

»Uti skrifvelse till arméförvaltningens fortifikationsdepartement har förre fästningsbyggnadsarbetaren vid Karlsborgs fästning August Johansson anhållit att komma i åtnjutande af pension af statsmedel.

Johansson är född den 24 juli 1845, samt har från och med år 1875 under 28 år haft anställning vid kronans arbeten dels vid Karlsborgs fästningsbyggnad och dels vid Göta ingenjörkårs verkstäder. Han har senast arbetat vid Göta ingenjörkårs smedsverkstad, men har på grund af brist på arbete måst lämna denna anställning.

Fortifikationsbefälhafvaren å Karlsborgs fästning har upplyst, att Johansson har del i en mindre stuga, där han och hans hustru bo, och att Johansson dessutom äger en bristfällig smedja, men att arbetsförmågan och arbetstillfällena numera äro ringa på grund af Johanssons ålder, hvarjämte förtjänsten är obetydlig. Då Johansson visserligen har vuxna barn, men dessa ej kunna lämna honom någon hjälp, anser fortifikationsbefälhafvaren honom vara i så fattiga omständigheter, att han är i stort behof af pension.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement har framhållit, att vid upprättandet af förutvarande förslag till pensioner för sådana arbetare hade den principen vanligen tillämpats, att tjänsteåren icke borde understiga 30 år. Då Johansson emellertid under 28 år haft anställning vid kronans arbeten och det varit på grund af brist på arbete, som han lämnat sin tjänst, samt då han vore 65 år gammal och befunne sig i fattiga omständigheter, har fortifikationsdepartementet ansett billigt, att Johansson erhölle något understöd för sin återstående lefnad samt föreslagit en årlig pension af 200 kronor.

Statskontoret har ansett skäl föreligga för utverkande af pension åt Johansson och, under åberopande af 1910 års Riksdags beslut angående beredande af pension åt förre fästningsbyggnadsarbetaren C. Olofsson, hemställt om beviljande af en årlig pension af 300 kronor.

Utom det af statskontoret åberopade fallet beträffande fästningsbyggnadsarbetaren Olofsson, som uppnått 69 lefnadsår och 26 tjänsteår, tillåter jag mig framhålla, att 1906 års Riksdag beviljat pensioner om 300 kronor åt förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader, hvilka arbetare uppnått minst 55 lefnadsår och 24 tjänsteår.»

Då Johansson har 65 lefnadsår och 28 tjänsteår samt han förlorat

tjänsten på grund af brist på arbete, ansåg departementschefen sig böra tillstyrka aflåtande till Riksdagen af ifrågavarande framställning.

Utskottet har icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att förre fästningsbyggnadsarbetaren August Johansson må under sin återstående lifstid åtnjuta en årlig pension af trehundra kronor å allmänna indragningsstaten att utgå från 1911 års början.

Ang. pension åt fästningsbyggnadsarbetaren G. Gustafsson. [14.]

21:o) Uti punkt 14 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att förre fästningsbyggnadsarbetaren *Gustaf Gustafsson* må under sin återstående lifstid åtnjuta en årlig pension af 300 kronor å allmänna indragningsstaten att utgå från och med år 1911.

Det under föregående punkt åberopade statsrådsprotokollet innehåller rörande denna fråga följande yttrande af departementschefen.

»Förre fästningsbyggnadsarbetaren Gustaf Gustafsson har i skrifvelse till arméförvaltningens fortifikationsdepartement anhållit om pension af statsmedel.

Rörande nämnda arbetares förhållanden har fortifikationsbefälhafvaren å Karlsborgs fästning verkställt utredning, af hvilken framgår,

att Gustafsson, som är född den 8 augusti 1840, haft anställning vid Karlsborgs fästningsbyggnad under tjuguåtta år och under åren 1874—1876 arbetat vid statsbanan Sköfde—Karlsborg,

samt att Gustafsson, som städse väl utfört honom åliggande arbete, numera på grund af sin ålder är föga arbetsför samt är medellös.

På förslag af *fortifikationsbefälhafvaren å Karlsborgs fästning* har *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* hemställt, att Gustafsson under sin återstående lifstid måtte beviljas en årlig pension af 300 kronor å allmänna indragningsstaten.

Statskontoret har i afgifvet underdånigt yttrande tillstyrkt fortifikationsdepartementets framställning.»

Utskottet, som icke funnit något att erinra mot förevarande framställning, hemställer,

att Riksdagen må medgifva, att förre fästningsbyggnadsarbetaren Gustaf Gustafsson må under sin

återstående lifstid åtnjuta en årlig pension af trehundra kronor å allmänna indragningsstaten att utgå från och med år 1911.

Ang. pension åt förre fästningsbyggnadsarbetaren C. A. Kärrman. [15.]

22:o) Uti punkt 15 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att förre fästningsbyggnadsarbetaren *Carl August Kärrman* må under sin återstående lifstid åtnjuta en årlig pension af 300 kronor å allmänna indragningsstaten att utgå från och med år 1911.

Det under nästföregående punkten åberopade statsrådsprotokollet innehåller i detta ämne följande yttrande af departementschefen.

»I skrifvelse till arméförvaltningens fortifikationsdepartement har förre fästningsbyggnadsarbetaren Carl August Kärrman anhållit, att honom måtte beredas pension af statsmedel.

Kärrman är född den 10 november 1841 och har under 27 år varit anställd vid Karlsborgs fästningsbyggnad. Dessutom har han under en tid af något öfver 3 år arbetat vid statens järnvägsbyggnader i öfre Norrland.

Fortifikationsbefälhafvaren å Karlsborgs fästning har tillstyrkt en årlig pension af 300 kronor och anfört, att Kärrman visserligen vore ägare af en mindre stuga med täppa, men att han med skäl kunde sägas vara i fattiga omständigheter, enär han hade en gammal orkeslös hustru och ett minderårigt barnbarn att försörja. Härtill komme att både Kärrmans arbetsförmåga och tillgången på arbete nu vore betydligt reducerade på grund af hans ålder.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement har hemställt, att, på grund af hvad rörande ifrågavarande arbetare blifvit upplyst, nådig proposition måtte aflåtas till Riksdagen om beviljande af pension från allmänna indragningsstaten åt Kärrman för hans återstående lifstid till belopp af 300 kronor om året.

Statskontoret har i afgifvet underdånigt utlåtande den 25 juli 1910 tillstyrkt fortifikationsdepartementets framställning.

I likhet med myndigheterna anser jag pension böra beredas Kärrman.»

På grund af hvad i ärendet anförts, hemställer utskottet,

att Riksdagen må medgifva, att förre fästningsbyggnadsarbetaren Carl August Kärrman må under

sin återstående lifstid åtnjuta en årlig pension af trehundra kronor å allmänna indragningsstaten att utgå från och med år 1911.

Ang. pension åt f. fästningsbyggnadsarbetarna A. E. Eriksson och A. Isaksson.

23:o) I en till Riksdagen den 27 januari innevarande år aflåten proposition (nr 38) har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att förre fästningsbyggnadsarbetarna *Anders Gustaf Eriksson* och *Anders Isaksson* må från och med år 1911 under sin återstående lifstid åtnjuta årlig pension å allmänna indragningsstaten, hvardera till belopp af 300 kronor.

Statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för ofvannämnda dag innehåller i detta ärende följande anförande af departementschefen:

»Förre fästningsbyggnadsarbetarna Anders Gustaf Eriksson och Anders Isaksson hafva uti särskilda skrifvelser anhållit att komma i åtnjutande af pension af statsmedel.

Af de ansökningarna bifogade frejdebetyg, journalutdrag, arbetsbetyg samt intyg från vederbörande kommunalnämndsordförande framgår:

beträffande Eriksson:

att han är född den 19 april 1842, *att* han under sammanlagdt 27 år haft anställning vid kronans arbeten, däraf under 16 år vid Karlsborgs fästningsbyggnad, under 8 år vid Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning samt under 3 år vid statens järnvägsbyggnad, *samt att* han för sin egen och sin hustrus försörjning icke äger andra tillgångar, än hvad han genom sin på grund af ålder reducerade arbetsförtjänst kan förvärfva;

beträffande Isaksson:

att han är född den 1 juli 1832, *att* han under sammanlagdt 30 år haft anställning vid kronans arbeten, *samt att* han, som visserligen är ägare af en mindre stuga på ofri grund, är för sin försörjning beroende af den obetydliga arbetsförtjänst han möjligen kan förvärfva.

Fortifikationsbefälhafvaren å Karlsborgs fästning har tillstyrkt en årlig pension af 300 kronor åt Eriksson och Isaksson hvardera samt upplyst beträffande den senare att visserligen hans hustru är död och att hans barn försörja sig själfva, men att hans arbetsförtjänst numera är obetydlig.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement har hemställt, att, på grund af hvad rörande ifrågavarande arbetare blifvit upplyst, nådig

proposition måtte aflåtas till Riksdagen om beviljande af pension från allmänna indragningsstaten åt Eriksson och Isaksson för deras återstående lifstid till belopp af 300 kronor om året för hvardera.

Statskontoret har i afgifvet underdånigt utlåtande den 23 november 1910 på grund däraf att Eriksson och Isaksson under lång tid tjänat staten samt numera af ålder icke synes kunna förskaffa sig någon afsevärd arbetsförtjänst, tillstyrkt fortifikationsdepartementets framställning.»

Departementschefen erinrade, att det fästningsarbete, hvari ifrågavarande arbetare deltagit, numera upphört; och då det med hänsyn till deras ålder syntes vara uteslutet att vidare använda dem i kronans tjänst, hemställde departementschefen i likhet med myndigheterna, att proposition måtte aflåtas om pension åt bemälda arbetare.

Utskottet har icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning och hemställer fördenskull,

att Riksdagen må medgifva, att förre fästningsbyggnadsarbetarna Anders Gustaf Eriksson och Anders Isaksson må från och med år 1911 under sin återstående lifstid åtnjuta årlig pension å allmänna indragningsstaten, hvardera till belopp af trehundra kronor.

Ang. pension åt f. fästningsbyggnadsarbetaren A. F. Olsson Carlberg.

24:o) Kungl. Maj:t har i en till Riksdagen den 10 februari innevarande år aflåten proposition (nr 63) föreslagit Riksdagen medgifva, att förre fästningsbyggnadsarbetaren vid Karlsborgs fästning *Anders Johan Olsson Carlberg* må under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 300 kronor att utgå från och med år 1911.

Enligt utskottet tillhandakommet meddelande har bemälde Olsson Carlberg aflidit den 19 februari innevarande år, och påfordrar alltså förevarande framställning icke någon åtgärd af Riksdagen; hvilket utskottet skolat härmed för Riksdagen

anmäla.

Ang. pension åt sergeanten C. F. Stråle. [16.]

25:o) I punkt 16 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att sergeanten af första klassen vid Hallands regemente *Carl Frithiof Stråle* må å allmänna indragningsstaten uppbära en pension af 900 kronor årligen under sin återstående lifstid från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhåller afsked från tjänsten.

Statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 25 november 1910 innehåller följande anförande i ärendet af departementschefen.

»Sergeanten Carl Frithiof Stråle är född den 15 juli 1867. Den 31 mars 1886 antogs han till volontär vid Västgötadals regemente, blef den 14 februari 1896 sergeant af andra klassen och konstituerades den 26 juli 1906 till sergeant af första klassen vid Hallands regemente. Allt sedan år 1907 har han emellertid på grund af sjukdom varit hindrad fullgöra den med sistnämnda befattning förenade tjänst.

Med förmälan att Stråle gjort framställning om pension från allmänna indragningsstaten har *chefen för Hallands regemente* uti skrifvelse den 13 juli 1910 hemställt om bifall till berörda framställning samt därvid åberopat ett af bataljonsläkaren, andre stadsläkaren i Uddevalla Harald Hansson utfärdadt sjukbetyg, däri framhållits, att Stråle lede af höggradig nervsvaghet jämte nervvärk i vänstra benet samt att dessa sjukdomar komme att för all framtid kvarstå och utgöra ett bestämdt hinder för all slags militär tjänstgöring. Med hänsyn till tjänstens kraf kunde det därför icke vara önskvärdt, att Stråle kvarstode i tjänst intill uppnådd pensionsålder.

Tjänstförrättande chefen för Första arméfördelningen har tillstyrkt framställningen.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse har från regementsläkaren infordrat ytterligare ett läkarbetyg angående Stråle samt anfört, att då af detta senare äfven framginge, att Stråle lede af höggradig nervsvaghet samt därjämte af kronisk sjukdom i båda lungorna, funne sjukvårdsstyrelsen det alltså vara styrkt, att Stråle för all framtid vore oduglig till all militärtjänst, och ville på grund häraf, ehuru dessa sjukdomar icke funnes uppräknade bland dem, som jämlikt nådiga cirkuläret den 22 juni 1877 efter tre års fortvaro berättigade till pension, tillstyrka bifall till framställningen.

Direktionen öfver arméns pensionskassa har påpekat, att Stråle icke nu kunde beredas vare sig pension ur arméns pensionskassa eller fyllnadspension af statsmedel. Hade villkoren för sådan förmåns erhållande varit

uppfyllda, skulle densamma hafva utgått med 900 kronor årligen, däraf 180 kronor i nionde klassen af arméns pensionskassa och 720 kronor af statsmedel. Kvarstode Stråle i tjänsten till den 31 mars 1911, då han uppnått 25 tjänsteår efter 18:de lefnadsåret, vore han emellertid berättigad att afgå med rätt att mot stadgade expektansafgifters erläggande från och med den 1 april 1916 tillträda 180 kronor pension i nionde klassen af arméns pensionskassa. För erhållande af fyllnadspension borde Stråle kvarstå i tjänst till den 15 juli 1917.

Statskontoret har anfört, att, då genom de handlingarna bilagda läkarintygen äfvensom arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses utlåtande blifvit styrkt, att Stråle vore på grund af sjukdom för all framtid oförmögen till krigstjänst, Stråle med hänsyn till tjänstens kraf syntes böra beredas tillfälle att afgå ur tjänsten. I anledning häraf har statskontoret tillstyrkt bifall till denna framställning och hemställt om att en pension af 900 kronor från allmänna indragningsstaten måtte beredas honom.»

Departementschefen har anslutit sig till hvad statskontoret anfört.

På grund af hvad i ärendet andragits, hemställer utskottet,

att Riksdagen må medgifva, att sergeanten af första klassen vid Hallands regemente Carl Frithiof Stråle må å allmänna indragningsstaten uppbära en pension af niohundra kronor årligen under sin återstående lifstid från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhåller afsked från tjänsten.

Ang. pension åt musiksergeanten E. M. Qvarth.

26:o) Kungl. Maj:t har uti en den 20 januari innevarande år till Riksdagen aflåten proposition (nr 34) föreslagit Riksdagen medgifva, att musiksergeanten af första klassen vid Hallands regemente *Erik Magnus Qvarth* må å allmänna indragningsstaten uppbära en pension af 900 kronor årligen under sin återstående lifstid från och med månaden näst efter den, hvarunder afsked varder honom beviljadt.

Till det i ärendet åberopade statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden har departementschefen yttrat följande:

»Musiksergeanten Erik Magnus Qvarth är född den 2 juni 1864, har varit i tjänst sedan den 11 juni 1879, förordnades till musikkorpral

den 30 juli 1888, antogs till fältmusikant den 25 februari 1893 samt förordnades till musiksergeant af första klassen den 23 augusti 1902.

Chefen för Hallands regemente har uti skrifvelse den 2 september 1910 gjort framställning om beredande af pension af statsmedel åt Qvarth. Såsom skäl för denna framställning har regementschefen anfört, *att* Qvarth varit oduglig att tjänstgöra de senaste tio åren på grund af sjukdom, *att* han enligt intyg af regementsläkaren lede af sjukdom i hjärtat och nervsystemet, som för all framtid gjorde honom alldeles oduglig till krigstjänst, *samt att* det med hänsyn till tjänstens kraf icke kunde vara önskvärdt, att han kvarstode i tjänst intill uppnådd pensionsålder.

Vederbörande *arméfördelningschef* har tillstyrkt framställningen i fråga.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse har, ehuru dessa sjukdomar icke äro af det slag, som omnämnas i nådiga cirkuläret den 22 juni 1877, dock tillstyrkt bifall till framställningen, enär af handlingarna framginge, att Qvarth under många år varit tjänstoduglig och lede af obotliga sjukdomar, hvilka gjorde honom för all framtid oduglig till krigstjänst.

Direktionen öfver arméns pensionskassa har påpekat, att, då Qvarth räknar 46 lefnadsår och 28 tjänstår efter adertonde åldersåret, vore han jämlikt § 48 i nådiga pensionsreglementet berättigad att träda ur sin innehafvande tjänst och, mot erläggande af expektansafgifter, från och med den 1 juli 1914 tillträda 180 kronor pension i nionde klassen af arméns pensionskassa. Hade Qvarth nu uppfyllt villkoren för erhållande af fyllnadspension, skulle den tillsammans med pensionen hafva utgått med ett belopp af 900 kronor.

Statskontoret har anfört, att, då genom det handlingarna bilagda läkarintyget blifvit styrkt, att Qvarth är på grund af sjukdom för all framtid till krigstjänst oförmögen, Qvarth på grund däraf och med hänsyn till tjänstens kraf synes böra beredas tillfälle att afgå ur tjänsten. Statskontoret har därför tillstyrkt, att för Qvarth måtte å allmänna indragningsstaten uppföras en pension af 900 kronor.»

På grund af hvad i ärendet anförts anser utskottet, att i enlighet med Kungl. Maj:ts förevarande förslag Qvarth bör beredas tillfälle att med pension afgå ur tjänsten; och får utskottet sålunda med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts framställning hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att musiksergeanten af första klassen vid Hallands regemente Erik Magnus Qvarth må å allmänna indragningsstaten uppbära en pension af niohundra kronor årligen under sin återstående lifstid från och med månaden näst efter den, hvarunder afsked varder honom beviljadt.

Ang. pension åt sergeanten O. Trönnander. [17.]

27:o) Uti punkten 17 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att sergeanten af första klassen vid Hälsinge regemente *Olof Trönnander* må å allmänna indragningsstaten uppbära en pension af 900 kronor årligen under sin återstående lifstid från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhåller afsked från nu innehafvande beställning.

Det ärendet åberopade statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för den 25 november 1910 innehåller följande uttalande af departementschefen.

»Sergeanten Olof Trönnander är född den 13 mars 1867 och kom i tjänst i november 1888. Den 21 juli 1893 konstituerades han till sergeant af andra klassen samt utnämndes den 1 april 1901 till sergeant af första klassen.

Regementschefen har uti skrifvelse den 21 september 1910 gjort framställning om beredande af pension åt Trönnander och åberopat ett af regementsläkaren F. U. Melin utfärdadt läkarbetyg, hvaraf framgår, *att* Trönnander lider af kronisk tuberkulos i vänstra lungan och på grund däraf icke kunnat göra militärtjänst sedan år 1900, *att* ingen utsikt finnes till att han kan blifva återställd *samt att* sjukdomen utgör ett bestämdt hinder för honom att nu eller i framtiden förrätta militärtjänst.

Tjänstförrättande arméfördelningschefen har med hänsyn till regementets tjänstbarhet tillstyrkt framställningen i fråga.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse har på grund af ofvannämnde regementsläkares utlåtande tillstyrkt bifall till den gjorda framställningen, trots att den sjukdom, hvaraf Trönnander enligt detsamma lider, icke innefattas i kungl. cirkuläret af den 22 juni 1877.

Enligt hvad *direktionen öfver arméns pensionskassa* påpekat, kan Trönnander, då han nu räknar 43 lefnadsår, men en tjänstetid af endast 21 år 10 månader 18 dagar efter 18:de lefnadsåret, jämlikt stadgandet i § 48 nådiga reglementet för arméns pensionskassa icke beredas pension ur nämnda kassa och alltså ej heller fyllnadspension af statsmedel. Hade Trönnander uppfyllt villkoren för dylik förmåns erhållande, skulle densamma hafva utgått med 900 kronor årligen, däraf 180 kronor i nionde klassen af arméns pensionskassa och 720 kronor af statsmedel.

Statskontoret har anfört, att, då genom det handlingarna bilagda läkarintyget blifvit styrkt, att Trönnander är på grund af sjukdom för all framtid oförmögen till krigstjänst, Trönnander på grund häraf och med hänsyn till tjänstens kraf synes böra beredas tillfälle att afgå ur tjänsten. Statskontoret har därför tillstyrkt bifall till framställningen och hemställt, det Trönnander måtte beredas en pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 900 kronor årligen.

Särskildt med hänsyn till tjänstens kraf synes det mig på grund af hvad i ärendet förekommit nödvändigt att genom utverkande af rätt till pension åt Trönnander gifva honom tillfälle att afgå ur tjänsten; och anser jag, att full pension, eller 900 kronor, bör tillerkännas honom vid afskedstagandet.»

Med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning, hemställer utskottet,

att Riksdagen må medgifva, att sergeanten af första klassen vid Hälsinge regemente Olof Trönnander må å allmänna indragningsstaten uppbära en pension af 900 kronor årligen under sin återstående lifstid från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhåller afsked från nu innehafvande beställning.

28:o) I en till Riksdagen den 27 januari innevarande år aflåten proposition (nr 36) har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att sergeanten af första klassen vid Skånska husarregementet *Nils Alfred Nilsson* må å allmänna indragningsstaten under sin återstående lifstid uppbära en årlig pension af 900 kronor från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhåller afsked från innehafvande beställning. *Ang. pension åt sergeanten N. A. Nilsson.*

Statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för ofvannämnda dag innehåller härom följande yttrande af departementschefen:

»Jämlikt åttonde punkten af nådiga cirkuläret den 22 juni 1877, angående ny pensionsreglering för armén, må löntagare, som i minst tre år lidit af blindhet, utan att anledning förefinnes, att han kan återvinna tjänstbarhet, kunna *utan* egen ansökan skiljas från tjänsten mot åtnjutande under sin återstående lifstid af pension från allmänna indragningsstaten till belopp, motsvarande pension jämte fyllnadspension.

Under åberopande af detta stadgande har *chefen för Skånska husarregementet* uti skrifvelse den 31 oktober 1910 anhållit, att sergeanten af första klassen vid berörda regemente Nils Alfred Nilsson, som är född den 9 april 1866 och alltsedan den 16 juni 1884 varit i tjänst vid regementet, måtte beviljas afsked med pension å allmänna indragningsstaten till belopp, motsvarande pension och fyllnadspension. Regementschefen har åberopat läkarintyg, utfärdade af regementsläkaren J. Collin i Hälsingborg, doktor J. Holmström i Malmö samt dåvarande professorn i ögonsjukdomar vid Lunds universitet A. Dalén. Enligt dessa intyg har Nilsson under fem år lidit af obotlig ögonsjukdom, hvarigenom synskärpan å båda ögonen vore nedsatt till $^1/_{10}$ af den normala och han alltså under mer än tre år varit fullständigt oförmögen till hvarje slag af tjänstgöring.

Vederbörande *arméfördelningschef* har tillstyrkt framställningen i fråga.

Direktionen öfver arméns pensionskassa har upplyst, att, om Nilsson nu finge anses hafva uppfyllt villkoren för erhållande af pension och fyllnadspension med tillämpning af ofvannämnda åttonde punkt af 1877 års pensioneringsgrunder, skulle pensionssumman utgå med ett belopp af 900 kronor.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse har äfven tillstyrkt framställningen, enär Nilsson i öfver tre års tid lidit af ögonsjukdom med åtföljande nedsättning af synförmågan å båda ögonen till den grad, att

densamma, hvad beträffar möjligheten af tjänstens utöfvande, måste likställas med blindhet.

Statskontoret har anfört, att, då Nilsson måste anses sedan mer än tre år hafva lidit af blindhet, utan att anledning funnes, att han kunde återvinna tjänstbarhet, torde alltså åttonde punkten af nämnda pensioneringsgrunder kunna åberopas beträffande honom. På grund häraf och af hvad direktionen öfver arméns pensionskassa meddelat har statskontoret hemställt, att Nilsson måtte tilldelas en årlig pension af 900 kronor å allmänna indragningsstaten.»

Enär det icke syntes vara alldeles otvifvelaktigt, att åberopade punkt 8 i 1877 års pensioneringsgrunder vore tillämplig i förevarande fall, ansåg departementschefen ärendet böra underställas Riksdagens pröfning; och då det med hänsyn till tjänstens kraf måste anses fördelaktigt, att Nilsson snarast erhölle afsked, hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t täcktes aflåta framställning i ämnet till innevarande års Riksdag.

Med tillstyrkande af bifall till Kunlg. Maj:ts förevarande proposition hemställer utskottet,

att Riksdagen må medgifva, att sergeanten af första klassen vid Skånska husarregementet Nils Alfred Nilsson må å allmänna indragningsstaten under sin återstående lifstid uppbära en årlig pension af niohundra kronor från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhåller afsked från innevarande beställning.

Aug. en inom Andra kammaren väckt motion.

29:o) Uti en inom Andra kammaren väckt motion (nr 10) har herr *N. A:son Berg* i Munkfors föreslagit »att Riksdagen ville åt f. d. soldaten *Anders Johan Lund* bevilja en årlig pension af 300 kronor att utgå, om möjligt från 1911 års början, på allmän indragningsstat under hans återstående lifstid.»

Motionären har till stöd för denna framställning, med bifogande af åtskilliga intyg rörande Lund, anfört följande:

F. d. soldaten Anders Johan Lund från Djupsundet af Hammarö församling har tjänat vid Värmlands regemente under tiden från den 3 oktober 1881 till den 18 maj 1907, då han på grund af sjukdom erhöll afsked och anmäldes till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa. Enligt bifogade intyg har Lund de bästa vitsord om duglighet och pålitlighet från sin 25-åriga tjänst vid Värmlands regemente. Född den 5 maj 1862 är Lund nu visserligen icke mer än 49 år gammal, men på grund af hans svåra sjukdom är hans arbetsförmåga enligt läkarebetyg i så hög grad nedsatt, att han omöjligen är i stånd att sig, sin hustru och sina 10 barn, af hvilka 6 (sex) äro minderåriga, nödtorftligen försörja. På grund af hvad sålunda anförts, och då han oförvitligen tjänat staten i 25 år, torde det icke kunna anses obilligt, att staten beviljar honom en mindre årlig pension.

Hvad pensionens storlek beträffar, torde den lämpligen kunna sättas till 300 kronor.

Riksdagen har vid tidigare analoga fall beviljat ett dylikt pensionsbelopp. Med hänsyn taget till den svåra belägenhet, hvaruti Lund befinner sig, hans sjuklighet och hans talrika familj, torde det äfven beslutas, att pensionen skall utgå från och med innevarande års början.»

Utskottets yttrande.

På Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgaf 1909 års Riksdag en höjning af de från Vadstena krigsmanshuskassa utgående gratialen med 25 kronor årligen. Vid sådant förhållande och då ett bifall till motionen med säkerhet skulle föranleda till framställningar om beviljande af pension äfven åt andra afskedade indelta soldater, har utskottet ansett sig böra afstyrka bifall till ifrågavarande motion.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion II:10 icke må af Riksdagen bifallas.

Ang. pension åt fortifikationskassören K. P. Karlsson.

30:o) I en till Riksdagen den 10 mars innevarande år aflåten proposition (nr 128) har Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för ofvannämnda dag föreslagit Riksdagen medgifva, att fortifikationskassören och förrådsförvaltaren *Karl Petter Karlsson* må från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller afsked från sin innehafvande befattning, under sin återstående lifstid åtnjuta, utöfver honom författningsenligt tillkommande pension från arméns pensionskassa, en ytterligare pension af 400 kronor årligen från allmänna indragningsstaten.

Till ofvan omförmälda statsrådsprotokoll har departementschefen härom anfört följande:

»Karlsson är född den 20 december 1848, antogs till materialbokhållare den 12 februari 1867 och till volontär vid pontonierbataljonen den 12 mars 1870, utnämndes till underkonduktör den 17 oktober 1872, till fanjunkare den 31 december 1875 samt till sin nuvarande beställning den 12 januari 1882.

Lönen för en fortifikationskassör och förrådsförvaltare utgör å ordinarie stat 1,500 kronor jämte ett ålderstillägg å 500 kronor efter fem tjänstår. Då fortifikationskassörernas och förrådsförvaltarnas ordinarie aflöningsförmåner icke reglerats efter den af 1901 års Riksdag beslutade lönereglering för armén, hafva 1908, 1909 och 1910 års Riksdagar å extra stat beviljat anslag för beredande af tillfällig löneförbättring åt desamma. På grund häraf hafva de under hvartdera af åren 1908—1911 tillerkänts å extra stat en dagaflöning af 3 kronor samt, om de innehaft tjänsten under tio år, ett andra ålderstillägg å 500 kronor.

För detta å extra ordinarie stat uppförda andra ålderstillägg beräknas emellertid icke pension. Karlsson, som har 62 lefnads- och mer än 30 tjänstår efter 20:de åldersåret, är från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller afsked, enligt pensionsreglementet den 26 februari 1904 och 1877 års pensioneringsgrunder för armén berättigad till en pension, motsvarande 80 procent å (lönen och det ordinarie ålderstillägget) 2,000 kronor, d. v. s. en pension af 1,600 kronor, däraf 375 kronor pension i 7:de klassen af arméns pensionskassa och 1,225 kronor fyllnadspension.

Arméförvaltningens fortifikations- och civila departement hafva nu i underdånig skrifvelse den 14 januari 1911 förklarat sig anse, att pension och löneförmåner, vare sig dessa senare vore å ordinarie eller extra stat, enligt grunderna för de om pensionering gällande författningar stode i sådant omedelbart sammanhang med hvarandra, att en ökning af de senare borde medföra en motsvarande ökning af pensionen, under förutsättning att villkoren i öfrigt för pensions erhållande vore uppfyllda och att vederbörande löntagare retroaktivt erlade den ökning i pensionsafgifter, som skulle uttagits af honom för hans egen pensionering, därest hans löneförmåner i sin helhet varit uppförda på ordinarie stat. Departementen, som väl vitsordat Karlssons tjänstgöring, hafva därför hemställt, att den Karlsson efter uppnådd pensionsålder tillkommande pension och fyllnadspension måtte utgå med tillhopa 2,000 kronor årligen.

Statskontoret har anfört, att, då det Karlsson enligt 1877 års pensioneringsgrunder tillkommande pensionsbelopp å 1,600 kronor icke syntes stå i riktigt förhållande till hans sammanlagda aflöningsförmåner samt detta missförhållande vore föranledt däraf, att med definitiv löneregler för fortifikationskassörerna och förrådsförvaltarna ansetts böra anstå i afvaktan på lösningen af frågan om fortifikationens omorganisation, hade det synts föreligga giltiga skäl att söka bereda Karlsson en i någon mån förhöjd pension; och då, hvad i sådant afseende föreslagits af arméförvaltningens fortifikations- och civila departement icke gifvit anledning till någon erinran, har statskontoret tillstyrkt bifall till förevarande framställning.

Jag instämmer till fullo i hvad myndigheterna anfört i fråga om billigheten af att Karlsson tillerkännes en något ökad pension, hvarom jämväl inom Riksdagens Andra kammare väckts motion (nr 8 år 1911). I denna föreslås en pension af 400 kronor årligen åt Karlsson på det af Riksdagen förut beviljade andra ålderstillägget. Då det icke torde vara lämpligt att rubba grundsatsen om att pension enligt 1877 års pensioneringsgrunder utgår endast å ordinarie löneförmåner, synes det i nyss omförmälda motion innefattade förslaget om en särskild tilläggspension — som lämpligen torde utgå från allmänna indragningsstaten — vara att föredraga framför myndigheternas förslag, så mycket mer som Karlsson eljest skulle få vidkännas för hans förhållanden måhända kännbara retroaktivafgifter till arméns pensionskassa.»

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft en inom Andra kammaren af herr *U. Leander* väckt motion (nr 8), däruti motionären hemställt »det Riksdagen ville besluta, att på det af Riksdagen förut beviljade 2:dra ålderstillägget för fortifikationskassören och förrådsförvaltaren Karl Petter Karlsson måtte beviljas honom pension med 400 kronor årligen, att utgå i sammanhang med den honom enligt pensionsreglementet tillkommande pension å lön och 1:sta ålderstillägget».

Beträffande de till stöd för denna framställning anförda skälen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Utskottets yttrande.

Då fortifikationskassören Karlsson tillhör en grupp af tjänstemän, hvilkas ordinarie aflöningsförmåner ännu icke reglerats, har det synts utskottet, som om frågan om beviljande af ökad pension åt dylika tjänstemän bort i sin helhet föreläggas Riksdagen till pröfning. Att besluta ensamt i fråga om fortifikationskassören Karlsson synes för öfrigt vara så mycket mindre lämpligt, som ett bifall till förslaget om tilläggspension åt bemälde Karlsson antagligen komme att föranleda till enahanda framställningar från andra befattningshafvare, hvilka, i likhet med fortifikationskassörer och förrådsförvaltare, i afvaktan på en löneregler ing erhållit tillfälliga löneförbättringar.

Under sådana förhållanden har utskottet ansett sig böra hemställa,

a) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 128 ej må vinna Riksdagens bifall,

b) att förevarande motion II: 8 ej heller må af Riksdagen bifallas.

31:o) I punkt 18 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att läraren i franska språket vid krigshögskolan m. m. *Ferdinand Paul Schulthess* må från och med månaden näst efter den, hvarunder han afgår från sin lärarbefattning vid krigshögskolan, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära, utöfver honom författningsenligt tillkommande pension å 1,200 kronor, en tilläggspension af 800 kronor årligen.

Ang. pension åt läraren vid krigshögskolan m. m. F. P. Schulthess. [18.]

Statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 25 november 1910 innehåller i ämnet följande yttrande af departementschefen.

»Jämlikt 1856—1858 års Riksdagsbeslut stadgades i punkt 32 i nådigt bref den 16 mars 1858, att lärare vid högre artillerilläroverket å Marieberg, hvilken i denna egenskap tjänstgjort i 20 år eller därutöfver, finge efter afskedstagande under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension, motsvarande hälften af den aflöning, han vid afgången från läroverket i egenskap af lärare uppbure.

Sedermera har år 1866 högre artillerilläroverket å Marieberg ombildats till krigshögskolan å Marieberg, och har slutligen år 1878 sistnämnda högskola uppdelats i en artilleri- och ingenjörhögskola samt en krigshögskola.

Schulthess, som är född den 30 januari 1847, har alltsedan den 24 juli 1878 varit anställd såsom lärare i franska språket vid krigshögskolan mot ett årligt arfvode af 2,400 kronor. Dessutom har han under åren 1896—1908 bestridt lärarbefattningen i franska språket vid artilleri- och ingenjörhögskolan mot ett årligt arfvode af 1,600 kronor. Sistnämnda anställning har han dock på grund af läroämnets indragning måst lämna. Numera lider Schulthess enligt företedt läkarintyg af kronisk bronchitis och asthma, hvarigenom hans arbetsförmåga är betydligt nedsatt. Då emellertid befattningen såsom lärare i franska språket vid krigshögskolan icke medför delaktighet eller pensionsrätt i arméns pensionskassa, kan någon pension från nämnda kassa eller fyllnadspension från de till arméns pensionering anvisade statsmedel icke tillerkännas Schulthess.

Chefen för krigshögskolan har, med vitsordande af Schulthess' nit och plikttrohet i tjänsten, hemställt om en årlig pension åt honom af 2,400 kronor, utgörande ej fullt $^2/_3$ af de årsarfvoden Schulthess såsom lärare uppburit. Nämnde chef har framhållit, *att* Schulthess lede af försvagad hälsa och på grund däraf hade viss svårighet att fullgöra sina åligganden såsom lärare, *att* lärararfvodet från krigshögskolan vore Schulthess enda fasta inkomst efter långvarigt, plikttroget arbete i

statens tjänst, *och att* enligt bestämmelse i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension af den 11 oktober 1907 lärare vid universiteten och andra högre läroanstalter vore berättigade till pension vid sextiofem lefnads- och endast tjugufem tjänstår.

Arméförvaltningens civila departement har med hänsyn till den långa tid, Schulthess utöfvat lärarverksamhet vid ifrågavarande för officerares utbildning inrättade högskolor, ansett ett årligt understöd böra tillerkännas honom och har därför tillstyrkt en årlig pension af 2,000 kronor från allmänna indragningsstaten.

Statskontoret har till en början påpekat, att den åberopade bestämmelsen i nådiga brefvet af den 16 mars 1858 ännu måste anses vara gällande, och att Schulthess i följd däraf torde vara berättigad till en årlig pension af 1,200 kronor å allmänna indragningsstaten. Med hänsyn till att Schulthess under mer än 12 år varit anställd såsom lärare vid artilleri- och ingenjörhögskolan har statskontoret emellertid ansett skäl föreligga att söka bereda honom en i någon mån förhöjd pension. Mot det af arméförvaltningens civila departement väckta förslag om pension å 2,000 kronor har statskontoret dock erinrat, att Schulthess därigenom skulle för 12 à 13 års lärarverksamhet vid artilleri- och ingenjörhögskolan få samma pension, som författningsenligt skulle tillkommit honom först efter 20 års verksamhet därsammastädes. Med hänsyn dock till att hans afgång från befattningen, innan han innehaft densamma den stadgade tiden, berott på beslutad ändring i läroplanen, har statskontoret icke för sin del velat göra någon erinran mot berörda förslag. Statskontoret har därför hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva, att Schulthess måtte, utöfver honom författningsenligt tillkommande pension å 1,200 kronor, erhålla en tilläggspension till belopp af 800 kronor årligen å allmänna indragningsstaten.

Äfven jag anser nådiga brefvet af den 16 mars 1858 ännu vara tillämpligt på lärarna vid krigshögskolan samt vid artilleri- och ingenjörhögskolan; och såsom stöd för denna min åsikt tillåter jag mig åberopa Kungl. Maj:ts beslut angående kanslisekreteraren C. G. Pauli, som tjänstgjort såsom språklärare dels vid krigshögskolan å Marieberg under åren 1875—1878, dels vid artilleri- och ingenjörhögskolan under åren 1878—1896 och dels vid krigshögskolan under åren 1878—1900. Vid afskedstagandet från anställningen vid artilleri- och ingenjörhögskolan erhöll Pauli genom nådigt beslut af den 13 juni 1896 halfva den af samma anställning härflytande aflöningen i pension, och då han år 1900 erhöll afsked från lärarbefattningen vid krigshögskolan, tillerkände Kungl.

Maj:t honom genom beslut af den 20 juli 1900 en pension, motsvarande hälften af hans aflöning vid krigshögskolan. I likhet med statskontoret anser jag därför Schulthess författningsenligt berättigad att på grund af sin anställning vid krigshögskolan komma i åtnjutande af en pension af 1,200 kronor årligen å allmänna indragningsstaten. Men dessutom torde, på sätt statskontoret anfört, vara billigt, att Schulthess erhåller någon tilläggspension på grund af sin mer än 12-åriga anställning vid artilleri- och ingenjörhögskolan, hvilken ju genom en organisationsåtgärd beröfvats honom.»

Departementschefen har anslutit sig till hvad statskontoret anfört i ämnet.

Utskottet har icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning och får fördenskull hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att läraren i franska språket vid krigshögskolan m. m. Ferdinand Paul Schulthess må från och med månaden näst efter den, hvarunder han afgår från sin lärarbefattning vid krigshögskolan, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära, utöfver honom författningsenligt tillkommande pension å 1,200 kronor, en tilläggspension af åttahundra kronor årligen.

Ang. pension åt arbetsförmannen P. Lindberg.

32:o) I en till Riksdagen den 27 sistlidna januari aflåten proposition (nr 37) har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att arbetsförmannen för utarbetarna å kungsgården vid krigsskolan å Karlberg *Per Lindberg* må från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller entledigande från sin anställning vid skolan, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd af 400 kronor.

Statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 27 januari 1911 innehåller härom följande yttrande af departementschefen:

»Per Lindberg, anställd såsom arbetsförman för utarbetarna å kungsgården vid krigsskolan å Karlberg, har på grund af hög ålder gjort framställning om afsked från tjänsten samt att han därjämte under sin återstående lifstid måtte komma i åtnjutande af ett årligt understöd.

På grund däraf har *chefen för nämnda skola* uti skrifvelse den 7 oktober 1910 i underdånighet hemställt, att nådig proposition måtte aflåtas till Riksdagen om beviljande åt Lindberg af ett årligt understöd å 800 kronor. Till stöd för denna framställning har anförts,

att Lindberg, som, enligt skrifvelsen bifogadt prästbetyg, vore född den 18 augusti 1843 och således 67 år gammal, varit anställd vid skolan från januari 1884,

att hans nuvarande aflöningsförmåner uppgingo till 1,040 kronor 25 öre jämte fri bostad, bränsle och lyse, hvilket sammanlagdt kunde uppskattas till omkring 1,350 kronor om året,

att han under sin tjänstetid vid skolan visat plikttrohet, nit och duglighet samt såväl i som utom tjänsten städse ådagalagt en mycket hedrande vandel, samt

att han såsom vedermäle härför den 25 januari 1906 tilldelats patriotiska sällskapets medalj för lång och trogen tjänst.

Inspektören för militärläroverken har tillstyrkt framställningen i fråga.

Uti den 28 oktober 1910 afgifvet underdånigt utlåtande har *arméförvaltningens civila departement* erinrat därom, att 1909 års Riksdag, med anledning af en till Riksdagen aflåten nådig proposition, beviljat drängen vid krigsskolan Carl Erik Fält-Lindberg, hvilken uppnått 65 års ålder och varit anställd vid skolan i öfver 37 år, under sista tiden mot en årlig lön af 875 kronor 75 öre ett årligt understöd af 400 kronor. Under åberopande häraf och då Lindberg, oaktadt hans tjänstetid icke ringa understege ofvannämnde Fält-Lindbergs, likväl, med hänsyn därtill att han bestrede en förmansbefattning och uppbure en högre aflöning än som tillkommit Fält-Lindberg, syntes böra beredas ett årligt understöd till enahanda belopp, som den sistnämnde, har arméförvaltningens civila departement hemställt om utverkande åt Lindberg af ett årligt understöd af 400 kronor.

Statskontoret har biträdt framställningen på sätt arméförvaltningens civila departement föreslagit.»

Äfven jag anser, att Lindberg med hänsyn till sin långvariga, väl vitsordade tjänstgöring gjort sig förtjänt af ett understöd, och ansluter mig i fråga om dess storlek till hvad arméförvaltningen föreslagit.

Med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition får utskottet hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att arbetsförmannen för utarbetarna å kungsgården vid krigsskolan å Karlberg Per Lindberg må från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller entledigande

från sin anställning vid skolan, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd af fyrahundra kronor.

Ang. pension åt stallförmannen G. A. Karlsson.

33:o) I en till Riksdagen den 3 februari 1911 aflåten proposition (nr 47) har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva,

att stallförmannen vid krigsskolan å Karlberg *Gustaf Alrik Karlsson* må från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller entledigande från sin befattning vid skolan, under sin återstående lifstid uppbära ett årligt understöd af 400 kronor å allmänna indragningsstaten.

Till statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för ofvannämnda dag har departementschefen härom yttrat följande:

»Stallförmannen vid krigsskolan å Karlberg Gustaf Alrik Karlsson har på grund af hög ålder och nedsatt arbetsförmåga anhållit om entledigande från tjänsten, med rätt att under sin återstående lifstid komma i åtnjutande af ett årligt understöd.

Chefen för krigsskolan har på grund däraf uti skrifvelse den 7 oktober 1910 i underdånighet hemställt, att nådig proposition måtte aflåtas till Riksdagen om beviljande åt Karlsson af ett årligt understöd å 800 kronor. Till stöd för framställningen i fråga har framhållits, *att* Karlsson, som, enligt skrifvelsen närslutet prästbetyg, vore född den 3 maj 1851 och således nära 60 år gammal, varit anställd vid skolan från maj månad 1872, *att* han enligt bifogadt läkarbetyg på grund af sjukdom, hvilken otvifvelaktigt ådragits under tjänstgöringen, numera ägde betydligt nedsatta kroppskrafter, hvarför han vore urståndsatt att så sköta sina plikter, som för krigsskolans vidkommande vore önskligt, *att* hans nuvarande aflöning vore 985 kronor 50 öre jämte fri bostad, bränsle och lyse, hvilket sammanlagdt torde kunna uppskattas till i rundt tal 1,300 kronor om året, *att* han under sin långa tjänstetid städse skött sin befattning vid skolan med plikttrohet, nit och duglighet, *samt att* han år 1897 erhållit patriotiska sällskapets medalj för lång och trogen tjänst samt år 1908 medaljen för nit och redlighet i rikets tjänst.

Inspektören för militärläroverken har tillstyrkt ifrågavarande framställning.

Arméförvaltningens civila departement har uti den 28 oktober 1910 afgifvet underdånigt utlåtande erinrat därom, att 1909 års Riksdag beviljat drängen vid krigsskolan C. E. Fält-Lindberg, hvilken uppnått 65 års ålder och varit anställd vid skolan i öfver 37 år, under sista tiden mot en årsaflöning af 875 kronor 75 öre, ett årligt understöd af 400

kronor. Under åberopande häraf och då stallförmannen Karlsson, äfven om hans lefnadsålder icke oväsentligt understege Fält-Lindbergs, likväl med hänsyn därtill att han bestrede en förmansbefattning och uppbure en högre aflöning än som tillkommit Fält-Lindberg, syntes böra beredas ett understöd till enahanda belopp som den sistnämnde, har departementet hemställt om utverkande åt Karlsson af ett årligt understöd af 400 kronor.

Uti underdånigt utlåtande den 16 november 1910 har *statskontoret* jämväl biträdt ifrågavarande framställning.

I likhet med de myndigheter, som uttalat sig, anser jag, att Karlsson i anseende till sin långa, väl vitsordade tjänstgöring gjort sig förtjänt af ett understöd. I fråga om dess storlek ansluter jag mig till hvad arméförvaltningens civila departement föreslagit.»

Med tillstyrkande af bifall till förevarande proposition, hemställer utskottet,

att Riksdagen må medgifva, att stallförmannen vid krigsskolan å Karlberg Gustaf Alrik Karlsson må från och med månaden näst efter den, i hvilken han erhåller entledigande från sin befattning vid skolan, under sin återstående lifstid uppbära ett årligt understöd af fyrahundra kronor å allmänna indragningsstaten.

Ang. pension åt f. vice korpralen J. A. A. Lindvall, m. fl.

34:o) Uti en till Riksdagen den 3 februari innevarande år aflåten proposition (nr 46) har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva,

att de förre vice korpralen *Johan August Anton Lindvall* samt förre kronoarbetskarlarna *Carl Gustaf Lundberg* och *Johan Andersson Norlin* tillkommande årliga understöd till belopp af 72 kronor för hvardera af Lindvall och Lundberg samt 18 kronor för Norlin må från och med den 1 januari 1911 utgå från allmänna indragningsstaten.

Det åberopade statsrådsprotokollet innehåller rörande denna fråga följande yttrande af departementschefen:

»Arméförvaltningen har under en följd af år från extra ordinarie anslaget till fortsättande af arbetena å Karlsborgs fästning utbetalt understöd åt tre personer, som skadats under arbete i kronans tjänst. Dessa personer äro: förre vice korpralen vid värfvade arméns disciplin-

kompanis elitafdelning Johan August Anton Lindvall samt förre kronoarbetskarlarna Carl Gustaf Lundberg och Johan Andersson Norlin. Lindvall är född den 24 december 1847 och fick den 4 juni 1878 under arbete vid ofvannämnda fästning sitt vänstra ben krossadt, med påföljd att benet sedermera måste amputeras. Arméförvaltningen utfärdade på grund häraf åt Lindvall, jämlikt nådiga reglementet för disciplinkompaniet den 22 juli 1875 § 16, jämfördt med § 2 i nådiga kungörelsen den 25 januari 1842 angående understöd åt manskap, som skadats under arbete, den 29 maj 1879 ett underhållsbref å 72 kronor årligen. Lindvall är numera bosatt i Amerika och befinner sig i knappa omständigheter.

Lundberg är född den 11 juli 1841, blef under fästningsarbete illa skadad i högra benet och erhöll på grund af bestämmelserna i § 36 i reglementet för kronoarbetskåren den 8 augusti 1842, jämförd med § 2 i ofvannämnda nådiga kungörelse den 25 januari 1842 underhållsbref af arméförvaltningen den 12 april å 72 kronor årligen. Han är nu bosatt i Värmdö församling af Stockholms län.

Norlin är född den 15 mars 1829 och ådrog sig ljumskbrott den 5 maj 1861 under arbete vid Borghamns kalkstensbrott. Han erhöll på grund däraf den 18 juli 1861 underhållsbref å 18 kronor årligen, men afflyttade år 1868 till Amerika, hvarefter understödet innehölls, till dess Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 1 juni 1877 medgaf, att understödet fortfarande uppå ansökan skulle få utbetalas.

Då det extra anslaget till fortsättande af arbetena å Karlsborgs fästning numera upphört och *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* icke har andra medel till sin disposition, hvarifrån ifrågavarande understöd lämpligen skulle kunna utgå, har departementet i underdånighet hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att ofvannämnda tre understödstagare måtte från och med den 1 januari 1911 öfverflyttas till allmänna indragningsstaten och därifrån årligen uppbära, Lindvall och Lundberg hvardera 72 kronor samt Norlin 18 kronor.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande den 21 oktober 1910 på grund af hvad arméförvaltningens fortifikationsdepartement i ärendet anfört och under åberopande af 1907 års Riksdags beslut angående öfverförande till tionde hufvudtiteln af åtskilliga från tredje hufvudtiteln utgående pensioner tillstyrkt bifall till framställningen i fråga.

Ifrågavarande i fattiga omständigheter varande personer torde alltjämt böra åtnjuta samma understöd som hittills. Då 1901 års lag emellertid icke är tillämplig på dessa före lagens utfärdande inträffade

olycksfall, synes mig frågan om understödets utgående böra underställas Riksdagens pröfning.»

På grund af hvad i ärendet sålunda blifvit anfördt, får utskottet, med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning, hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att de förre vice korpralen Johan August Anton Lindvall samt förre kronoarbetskarlarna Carl Gustaf Lundberg och Johan Andersson Norlin tillkommande årliga understöd till belopp af sjuttiotvå kronor för hvardera af Lindvall och Lundberg samt aderton kronor för Norlin må från och med den 1 januari 1911 utgå från allmänna indragningsstaten.

Ang. pension åt f. krutvaktaren J. A. Gustafsson.

35:o) Uti en till Riksdagen den 17 februari 1911 aflåten proposition (nr 85) har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att förre krutvaktaren *Johan August Gustafsson* må från och med år 1911 under sin återstående lifstid uppbära en pension af 300 kronor om året å allmänna indragningsstaten.

Statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för ofvannämnda dag innehåller rörande detta ärende följande yttrande af departementschefen:

»Uti skrifvelse till arméförvaltningens artilleridepartement har tygmästaren å Karlsborg gjort framställning om utverkande af pension åt förre krutvaktaren Johan August Gustafsson.

Af tygmästarens skrifvelse och därvid fogade läkar- och frejdebetyg inhämtas:

att Gustafsson, som är född den 28 augusti 1852 och sålunda öfver 58 år gammal, under tiden från och med den 1 april 1884 till den 1 januari 1906 eller i nära 22 år varit anställd såsom vaktare vid kruthuset och laboratoriebyggnaden å Lindö samt därefter arbetat vid tygstationens verkstäder till den 3 maj 1907, då han af hälsoskäl måst upphöra med arbetet därstädes,

att han såsom krutvaktare, utom fri bostad, åtnjutit en aflöning af 450 kronor om året,

att han lider af allmän svaghet i förening med så höggradig ledgångs- och muskelreumatism, att han är ur stånd att med kroppsarbete försörja sig och sin familj, samt

att Gustafssons hustru är sinnessjuk, och att makarna, som hafva

4 barn, af hvilka 2 äro minderåriga, för dessa sistnämnda måst taga i anspråk underhåll från kommunen.

Med öfverlämnande af de till ärendet hörande handlingar har *arméförvaltningens artilleridepartement* uti underdånig skrifvelse den 8 december 1910 erinrat, hurusom 1907 och 1910 års Riksdagar under liknande omständigheter beviljat pensioner om 500 kronor åt extra tygarbetaren vid Kristianstads tygstation N. Nilsson Lord och tygarbetaren vid Karlsborgs tygstation J. F. Johansson. För Gustafsson kunde visserligen icke åberopas så hög lefnadsålder som för de nyssnämnda, men med hänsyn till hans sjuklighet och däraf följande oförmåga att med kroppsarbete försörja sig, hemställde departementet, att en årlig pension å 300 kronor måtte beviljas Gustafsson från allmänna indragningsstaten att utgå från och med år 1911.

Statskontoret har uti utlåtande den 27 december 1910 tillstyrkt nådigt bifall till artilleridepartementets framställning».

Med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, hemställer utskottet,

att Riksdagen må medgifva, att förre krutvaktaren Johan August Gustafsson må från och med år 1911 under sin återstående lifstid uppbära en pension af trehundra kronor om året å allmänna indragningsstaten.

Ang. pension åt förrådsarbetaren R. M. Jonsson.

36:o) Kungl. Maj:t har i en den 27 sistlidne januari aflåten proposition (nr 39) föreslagit Riksdagen medgifva, att förrådsarbetaren vid arméns intendenturförråd i Stockholm *Peter Magnus Jonsson* må från och med månaden näst efter den, i hvilken han varder entledigad från nu innehafvande anställning, under sin återstående lifstid uppbära en pension af 400 kronor om året å allmänna indragningsstaten.

Till det i ärendet åberopade statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden ofvannämnda dag har departementschefen anfört följande:

»Uti en till Eders Kungl. Maj:t ställd skrifvelse den 19 oktober 1910 har *chefen för arméns intendenturförråd i Stockholm* i underdånighet gjort framställning om beredande af en pension af minst 400 kronor om året åt förrådsarbetaren vid nämnda förråd Peter Magnus Jonsson.

Af handlingarna inhämtas, *att* Jonsson, som är nära 74 år gammal, alltsedan den 6 juni 1873 varit anställd vid förrådet och därstädes åtnjutit en aflöning, i allmänhet uppgående till något öfver 700 kronor om året, jämte fri bostad; *att* han städse iakttagit ett mycket godt upp-

förande och utfört sina åligganden till förrådsförvaltningens fulla belåtenhet, *men att* han nu till följd af hög ålder och sjukdom är oförmögen till arbete.

Med öfverlämnande af förrådschefens ifrågavarande framställning har *arméförvaltningens intendentsdepartement* uti underdånig skrifvelse den 21 oktober 1910 erinrat, att förrådsarbetaren vid arméns intendenturförråd i Stockholm A. M. Lundell och vaktmästaren därstädes J. A. Adamsson af 1909 års Riksdag beviljats hvardera en årlig pension af 400 kronor, och har departementet vidare anfört, att, då Jonssons tjänstgöring städse varit väl vitsordad samt han nu på grund af hög ålder och sjuklighet vore oförmögen till arbete, det syntes departementet vara med rättvisa och billighet förenadt, att Jonsson bereddes något årligt understöd på ålderdomen. Ett dylikt understöd syntes departementet i betraktande af här föreliggande omständigheter skäligen icke kunna sättas lägre än till 400 kronor för år och ville departementet därför hemställa, att till innevarande års Riksdag måtte aflåtas nådig proposition om beviljande åt Jonsson af en årlig pension å 400 kronor, att utgå från allmänna indragningsstaten.

Statskontoret har uti underdånigt utlåtande den 8 november 1910, med hänsyn till hvad i ärendet blifvit upplyst, tillstyrkt nådigt bifall till arméförvaltningens intendentsdepartements framställning.»

Med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen må medgifva, att förrådsarbetaren vid arméns intendenturförråd i Stockholm Peter Magnus Jonsson må från och med månaden näst efter den, i hvilken han varder entledigad från nu innehafvande anställning, under sin återstående lifstid uppbära en pension af fyrahundra kronor om året å allmänna indragningsstaten.

D. Ang. sjöförsvarsdepartementet.

Ang. pension för f. fortifikationsarbetaren J. F. Svensson-Norrbom.

[19.]

37:o) I punkt 19 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att förre fortifikationsarbetaren *Johan Fredrik Svensson-Norrbom* må under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 221 kronor att utgå från och med den 1 januari 1911.

Statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 18 november 1910 innehåller rörande denna fråga följande anförande af departementschefen.

»Hos marinförvaltningen har fortifikationsbefälhafvaren å Karlskrona fästning gjort framställning om beredande af årligt understöd af statsmedel åt förre fortifikationsarbetaren och båtsmannen Johan Fredrik Svensson-Norrbom samt därvid, med öfverlämnande af prästbevis, afskedspass och medellöshetsintyg för Svensson-Norrbom, anfört följande:

Svensson-Norrbom antogs till arbetare vid befästningsarbetena i Karlskrona den 20 juni 1874 och hade med endast ett par års afbrott i början af 1880-talet, då nämnda arbeten lågo nere, varit anställd därstädes till och med år 1903 under i medeltal åtta månader per år eller hela den tid, han varit ledig från sin tjänstgöring såsom båtsman. Under sin anställning vid berörda arbeten hade han städse ådagalagt plikttrohet och mycket godt uppförande. Vid nu snart uppnådda 63 lefnadsår vore han oförmögen att enbart genom arbete försörja sig, och den pension om 79 kronor per år, som han efter afskedstagandet från sin båtsmansanställning åtnjöte, vore tydligen icke tillräcklig för att betrygga hans ålderdom. Fortifikationsbefälhafvaren hemställde därför, att marinförvaltningen ville söka åt Svensson-Norrbom utverka ett årligt understöd af statsmedel, att utgå från och med den 1 januari 1911, af den storlek, att sammanlagda beloppet af understödet och den pension, han redan åtnjöte, skulle uppgå till 300 kronor.

Sedan marinförvaltningen infordrat styrkt afskrift af direktionens öfver flottans pensionskassa för Svensson-Norrbom den 26 november 1907 utfärdade pensionsbref, utvisande att han, som vore född den 6 juli 1847 och tjänat i 44 år, i egenskap af afskedad båtsman ägde att af statsverket genom nämnda kassa undfå pension, som från och med ingången af år 1910 utgår med 79 kronor årligen, har ämbetsverket med underdånig skrifvelse af den 27 maj 1910 öfverlämnat samtliga handlingar i ärendet och därvid för egen del anfört, att ämbetsverket med hänsyn till Svensson-Norrboms mångåriga och väl vitsordade anställning vid statens fästningsarbeten äfvensom de knappa omständigheter, hvari han nu vid framskriden ålder och nedsatt arbetsförmåga befunne sig, ansåge fortifikationsbefälhafvarens framställning behjärtansvärd. Ämbetsverket hade icke heller något att erinra mot beloppet af det föreslagna understödet eller den tid, från hvilken detsamma skulle utgå. Marinförvaltningen finge fördenskull i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes, i likhet med

hvad vid flera föregående tillfällen ägt rum beträffande äldre behöfvande arbetare vid fästningsbyggnaderna, i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva, att Svensson-Norrbom måtte från och med den 1 januari 1911 under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 221 kronor.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande den 6 juni 1910 anfört, att, då Svensson-Norrbom under 44 år varit anställd i statens tjänst, däraf inemot 30 år såsom arbetare vid fästningsbyggnaderna i Karlskrona, och nu på ålderdomen vore i behof af understöd utöfver den obetydliga pension, han såsom båtsman uppbure från flottans pensionskassa, billigheten syntes bjuda, att en tilläggspension från allmänna indragningsstaten bereddes honom, så att han måtte komma i åtnjutande af ett sammanlagdt pensionsbelopp af 300 kronor eller enahanda belopp, som i allmänhet beviljats uttjänta byggnadsarbetare i statens tjänst.»

Utskottet har icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning och får fördenskull hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att förre fortifikationsarbetaren Johan Fredrik Svensson-Norrbom må under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af tvåhundratjuguen kronor, att utgå från och med den 1 januari 1911.

Angående pension å allmänna indragningsstaten för gravören vid sjökarteverket F. V. Åkerberg.

38:o) Uti en till Riksdagen den 10 februari 1911 aflåten proposition (nr 95) har Kungl. Maj:t, under åberopande af ett propositionen bilagdt utdrag af stadsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att för gravören vid sjökarteverket *Fredrik Vilhelm Åkerberg* må å allmänna indragningsstaten uppföras en årlig pension af 2,400 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, under hvilken han afgår från sin anställning vid sjökarteverket.

Till ofvannämnda statsrådsprotokoll har departementschefen i ärendet anfört följande:

»Uti underdånig skrifvelse den 24 januari innevarande år har chefen för sjökarteverket anfört följande.

Vid sjökarteverket tjänstgörande gravören Fredrik Vilhelm Åkerberg hade hemställt, att, då hans hälsa började kännas vacklande och krafterna i aftagande, åt honom måtte beredas pension, såsom tillförene skett beträffande tryckeriföreståndaren vid sjökarteverket Adolf Justus Aurell samt gravören därstädes Albert Theodor Lilja. I anledning häraf

finge chefen för sjökarteverket i underdånighet anföra, att Åkerberg, som vore 65 ¾ år gammal, vid 20 års ålder börjat arbeta vid verket och sålunda nu kunde räkna en tjänstetid därstädes af omkring 46 år. Då de skäl, som anförts för tillerkännande af pension åt Aurell och Lilja, vore i lika grad tillämpliga i fråga om Åkerberg, ville chefen för sjökarteverket på det varmaste understödja Åkerbergs anhållan om pension, under framhållande tillika, att en person, som under 46 års tid oafbrutet vinter och sommar utan afsevärd ledighet utfört gravörarbete, icke kunde förutsättas äga tillräcklig synförmåga i behåll för ett fortsatt utförande af dylik verksamhet. Snarare torde det kunna betraktas såsom undantagsfall att personer kunde med något så när bibehållen vigör fortsätta detta yrke till 66 års ålder, såsom fallet varit med gravörerna Lilja och Åkerberg; och då chefen för sjökarteverket den 26 januari nästlidet år ingaf underdånigt förslag till organisation, aflöning och pensionering af kartverkets civila personal, hade han ansett sig böra föreslå 60 lefnadsår såsom den åldersgräns, vid hvilken rätt till pension skäligen borde inträda.

Ersättning till Åkerberg utginge för närvarande från och med år 1910 i form af månadslön, beräknad efter 3,600 kronor per år. Under den tid före år 1910, då ersättning till honom utgått efter ackord, hade hans årsinkomst uppgått till 3,080 à 4,360 kronor per år med en medelinkomst för åren 1901—1909 af 3,630 kronor per år. För gravören Lilja, hvars medelinkomst under de senare åren beräknats till 3,000 kronor, hade begärts och erhållits en pension af 2,000 kronor, motsvarande två tredjedelar af medelinkomsten. Efter samma beräkningsgrund borde Åkerbergs pension utgå med 2,400 kronor.

Chefen för sjökarteverket anhölle sålunda om aflåtande till Riksdagen af nådig proposition därom, att åt Åkerberg, som under 46 år med stort nit och skicklighet tjänstgjort såsom gravör vid sjökarteverket, måtte af statsmedel beviljas en pension från allmänna indragningsstaten af 2,400 kronor, att utgå från och med månaden efter hans afgång ur kartverkets tjänst.

Statskontoret har uti den 28 nästlidne januari afgifvet utlåtande förklarat sig anse skäl föreligga att genom framställning till Riksdagen söka bereda Åkerberg pension af statsmedel. Då statskontoret icke hade något att erinra mot det föreslagna pensionsbeloppet, som motsvarade hvad enligt den civila pensionslagens bestämmelser skulle hafva tillkommit Åkerberg, därest nämnda lag varit å honom tillämplig, tillstyrkte statskontoret nådigt bifall till förevarande framställning.

I likhet med de myndigheter, som sålunda yttrat sig i föreliggande fråga, anser jag, att pension af statsmedel bör tillförsäkras Åkerberg

under hans återstående lifstid, likasom jag ej har något att anmärka mot det föreslagna pensionsbeloppet».

Utskottets yttrande.

Åkerberg är visserligen icke berättigad till pension, men med hänsyn till hans långa och synnerligen väl vitsordade tjänstgöring anser utskottet pension af statsmedel böra beviljas honom. Då emellertid, enligt hvad statsrådsprotokollet omförmäler, gravören vid samma verk, Lilja, icke ansetts böra tillerkännas högre belopp än 2,000 kronor i pension, har utskottet icke heller funnit sig böra tillstyrka högre belopp beträffande Åkerberg.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen må medgifva, att för gravören vid sjökarteverket Fredrik Vilhelm Åkerberg må å allmänna indragningsstaten uppföras en årlig pension af tvåtusen kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, under hvilken han afgår från sin anställning vid sjökarteverket.

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

39:o) Uti en inom Andra kammaren väckt motion (nr 264) hafva herr P. O. Lundell jämte två andra ledamöter föreslagit, att Riksdagen måtte för hvar och en af timmermannen *S. Andersson*, eldaren *O. Ingelsson* samt f. d. kronobåtsmännen *P. O. Täste* och *C. J. Smålänning* för hans återstående lifstid bevilja en pension af 150 kronor årligen, att taga sin början efter uppnådda 65 års ålder.

Till stöd för denna sin framställning hafva motionärerna anfört följande.

»Under förlidet år hade trettio år förflutit sedan den s. k. Vega-expeditionen den 24 april 1880 med stora festligheter emottogs i Stockholm efter det den återvände från den icke blott för de män, som utfört densamma, utan ock för svenska nationen hedrande upptäcktsfärden kring gamla världens norra kust.

Om denna färd säger en tysk vetenskapsman: 'Den främsta platsen af alla polarfärder intager af mer än ett skäl detta svenska företag, den i polarfärdernas historia exempellösa framgången, längden af den i Ishafvet på jämförelsevis kort tid tillryggalagda vägen, den därvid ådagalagda insikten och dugligheten samt slutligen de betydande vetenskapliga resultaten berättiga detta yttrande.'

Bland det i färden deltagande gemena manskapet återstå nu ej många, men för dem som ännu lefva kvar synes oss svenska Riksdagen

böra visa den välvilja och uppmärksamhet, att den icke låter dem på ålderdomen för sitt nödvändigaste uppehälle blifva beroende af den allmänna fattigvårdens försorg, utan lämnar dem en liten pension, som kan afvärja nöden och befria dem från den förödmjukande ställningen att tigga fattigvården i hemorten om sitt uppehälle. Till dessa pensioner erfordras icke någon stor summa, och därtill kommer, att de flesta af dem lång tid varit i statens tjänst utan att erhålla pension tillräcklig för deras ålderdomsförsörjning.

De nu kvarvarande af manskapet äro: timmermannen S. Andersson i Karlskrona, född den 3 augusti 1847, är invalid, går på träben, men ännu i kronans arbete, eldaren O. Ingelsson, född den 2 februari 1849, boende i Stockholm, f. d. kronobåtsmännen P. O. Täste, född 1856, bor i Arby socken af Kalmar län och C. J. Smålänning, boende i Dörby socken af Kalmar län, född 1839, hvilken tjänat som båtsman vid Smålands kompani mer än 35 år, men åtnjuter ej större pension än 40 kronor, ehuru han i tjänsten länge varit korpral.

Alla de angifna personerna äro fattiga och snart nog beroende af fattigvårdsförsörjning för större delen af sitt uppehälle.

Bevis om tjänst och lefnadsomständigheter för dem torde få öfverlämnas till vederbörande utskott.»

Utskottet har vidare fått emottaga frejdebetyg jämte en del andra intyg rörande bemälde Smålänning.

Utskottets yttrande.

Utskottet anser visserligen särskilda omständigheter tala för att i förevarande fall något understöd beviljas ifrågavarande personer. Då emellertid utredning saknas, huruvida dessa personer redan erhållit eller måhända kunna komma i åtnjutande af understöd för sitt arbete i statens tjänst, hvilka omständigheter äro af betydelse för frågans bedömande, har utskottet ansett sig böra afstyrka bifall till föreliggande framställning.

Utskottet hemställer alltså,

att motionen II: 264 icke må af Riksdagen bifallas.

E. Ang. civildepartementet.

Ang. pension åt arbetarna vid statens järnvägsbyggnader F. V. Karlsson, J. Nilsson m. fl.

40:o) I punkt 20 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att enhvar af arbetarna *Frans Vilhelm Karlsson, Johan Nilsson, Anders Petter Svensson, Karl Oskar Bäckman,*

[20.]

Sven Johan Kjellberg, *Per Gustaf Andersson*, *Johan Gustaf Lindqvist* och *Jöns Ingvarsson* må från och med månaden näst efter den, hvarunder han entledigas eller entledigats från anställning vid statens järnvägar, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till belopp af 300 kronor, dock med villkor att, därest pensionstagare framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, uppgående till det för en hvar beräknade årliga medelinkomstbelopp af 900 kronor eller därutöfver, pensionen skall, så länge anställningen varar, upphöra att utgå samt vid sådan aflönings uppbärande i öfrigt, minskas, så att densamma jämte aflöningen icke uppgår till högre belopp än nämnda medelinkomst.

Statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 30 december 1910 innehåller i detta ärende följande yttrande af departementschefen.

»Uti underdånig skrifvelse den 2 november 1910 har järnvägsstyrelsen hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva pension åt en del vid statens järnvägar anställda arbetare, nämligen Frans Vilhelm Karlson, Johan Nilsson, Anders Petter Svensson, Karl Oskar Bäckman, Sven Johan Kjellberg, Per Gustaf Andersson, Johan Gustaf Lindqvist och Jöns Ingvarsson.

Innan jag öfvergår att närmare redogöra för innehållet i järnvägsstyrelsens ifrågavarande skrifvelse, tillåter jag mig att något beröra af Kungl. Maj:t vid 1906, 1907, 1909 och 1910 års Riksdagar gjorda framställningar i liknande syfte samt Riksdagens i anledning däraf fattade beslut.

Vid 1906 års Riksdag föreslog Kungl. Maj:t (proposition nr 114) Riksdagen medgifva, att åtskilliga arbetsförmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt en extra pumpare vid statens järnvägar finge under vissa villkor från och med månaden näst efter den, hvarunder de af järnvägsstyrelsen entledigades eller entledigats från anställning vid statens järnvägsbyggnader, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årliga pensioner till belopp af respektive 400, 325, 300 och 250 kronor.

Med anledning af denna Kungl. Maj:ts framställning förklarade Riksdagen (skrifvelse nr 146), ehuruväl i ärendet icke förekommit något därom, att de till erhållande af pensioner föreslagna förmän och arbetare i följd af ålderdom, sjukdom eller eljest vore oförmögna att genom arbete förvärfva sitt uppehälle, sig anse billigheten fordra, att dessa personer af statsmedel tillerkändes något understöd med anledning af deras långvariga arbete vid statens järnvägsbyggnader.

Riksdagen fann emellertid icke samtliga omförmälda förmän och

arbetare böra beviljas pensioner att utgå för deras återstående lifstid utan ansåg, att de jämförelsevis yngre och fullt arbetsföra bland dem, däribland flera af de till pension nu föreslagna personerna, lämpligen borde erhålla det ifrågasatta understödet såsom gratifikation för en gång till hjälp vid bestridande af deras eget och familjernas uppehälle vid återflyttningen till hemorten samt under den tid, som kunde åtgå, innan annat arbete erhölles; och förklarade sig Riksdagen finna skäligt, att lifstidspensioner beviljades de förmän och arbetare, hvilka uppnått minst 55 års ålder och räknade minst 24 tjänstår.

Beträffande pensionernas belopp sökte Riksdagen finna en annan beräkningsgrund för pensionsbeloppens storlek än den af Kungl. Maj:t använda. I sådant hänseende erinrade Riksdagen, att, enligt lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901, arbetsgifvare vore skyldig att åt arbetare, hvarmed i nämnda lag förstodes jämväl arbetsförman, utgifva en årlig lifränta af 300 kronor, därest arbetaren genom olycksfall i arbetet för framtiden mistat arbetsförmågan. Vid sådant förhållande och då staten som arbetsgifvare i nu förevarande fall icke syntes böra vidkännas större underhållsskyldighet vid ifrågavarande arbetares afskedande, än om dessa skulle genom olycksfall i arbetet mistat arbetsförmågan för framtiden, fann Riksdagen nämnda belopp, 300 kronor, skäligen böra bestämmas för de pensioner, som beviljades åt en hvar arbetsförman och arbetare.

Jämväl vid 1907 års Riksdag har Kungl. Maj:t (proposition nr 140) föreslagit Riksdagen medgifva, att åtskilliga förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder de entledigades eller entledigats från anställning vid statens järnvägar, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten få åtnjuta årlig pension, därvid Kungl. Maj:t på grund af Riksdagens beslut år 1906 föreslagit beloppet för dessa pensioner till 300 kronor. Såsom villkor för pensionernas åtnjutande hade Kungl. Maj:t vidare föreslagit, att, därest pensionstagare framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, uppgående till det för en hvar beräknade årliga medelinkomstbelopp af respektive 1,200 kronor inom gruppen förmän och yrkesarbetare och 900 kronor inom gruppen vanliga arbetare eller därutöfver, pensionen skulle, så länge anställningen varade, upphöra att utgå, samt att vid sådan aflönings uppbärande i öfrigt pensionen skulle minskas, så att densamma jämte aflöningen icke uppginge till högre belopp än nämnda medelinkomst.

Denna Kungl. Maj:ts framställning blef af Riksdagen bifallen (skrifvelse nr 10).

Uti statsverkspropositionen till 1909 års Riksdag har Eders Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att två förmän och tre arbetare vid statens järnvägsbyggnader finge från och med månaden näst efter den, hvarunder de entledigades eller entledigats från anställning vid statens järnvägar, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till belopp af 300 kronor. Därjämte föreslogos enahanda villkor för pensionernas åtnjutande, som godkänts vid 1907 års Riksdag.

Med anledning af berörda framställning yttrade Riksdagen (skrifvelse nr 10), att i afseende å de tre arbetarna den lämnade utredningen icke gåfve vid handen annat än att de skulle fortfarande vara, åtminstone i förhållande till sin ålder, arbetsdugliga. Ehuru Riksdagen ansåge, att deras lefnadsålder, som utgjorde respektive 62, 56 och 58 år, icke borde i och för sig anses föranleda pensionering, ville Riksdagen dock icke underlåta att bifalla förevarande framställning, då den i viss mån hade stöd uti förut af Riksdagen fattade beslut i likartade fall. Beträffande de bägge förmännen, som ådragit sig svår och på deras arbetsförmåga menligt inverkande sjuklighet, hade Riksdagen intet att erinra mot meddelande af de för dem föreslagna pensionerna. Riksdagen uttalade därjämte det antagandet, att de af ifrågavarande förmän och arbetare, som ännu voro arbetsföra, blefve bibehållna i statens järnvägars tjänst.

Slutligen har en af Eders Kungl. Maj:t till 1910 års Riksdag gjord framställning (proposition nr 134) om pension åt vissa förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader, att utgå med samma belopp och efter enahanda grunder som de af 1907 års Riksdag tillämpade, blifvit af Riksdagen bifallen (skrifvelse nr 10).

Uti sin förberörda underdåniga skrifvelse den 2 november 1910 har nu järnvägsstyrelsen meddelat, att, i likhet med hvad förut ägt rum, till styrelsen inkommit ansökningar om utverkande af statsunderstöd åt åtskilliga arbetare, hvilka samtliga under längre tid med goda vitsord arbetat vid statens järnvägsbyggnadsföretag och af hvilka flertalet enligt företedda intyg därjämte genom sjukdom eller kroppsskada fått sin arbetsförmåga i mer eller mindre hög grad minskad.

Beträffande nu ifrågavarande sökandes tjänstetid har järnvägsstyrelsen anmärkt, att fullständiga förteckningar å de vid järnvägsbyggnaderna under den gångna tiden anställda arbetare saknas, hvartill kommer, att en stor del af arbetsbefälet antingen aflidit eller lämnat tjänsten. Det har för öfrigt befunnits omöjligt för befälet att

lämna detaljerade uppgifter rörande hvarje särskild, kanske för lång tid tillbaka anställd arbetares tjänstetid. Tjänstetidens längd har således icke kunnat genom officiella handlingar bestyrkas, utan har styrelsen härvidlag, såsom vid afgifvande af enahanda framställning rörande de förmän och arbetare, som år 1910 tilldelades understöd, ansett sig kunna utgå från af sökandena själfva lämnade tjänsteförteckningar, hvilka utförligt angifva tiden och platsen för anställningen, och detta så mycket hellre, som berörda uppgifter, i den mån de kunnat kontrolleras, visat sig vara riktiga.

I afseende å vederbörandes lönevillkor har styrelsen i detta sammanhang meddelat, att medelaflöningen för ifrågavarande arbetare kan beräknas hafva uppgått till 900 kronor för år.

Styrelsen har äfven utgått från det antagandet, att hufvudsakligen enahanda villkor med afseende å lefnads- och tjänstålder med mera, hvilka under de senaste åren varit för Kungl. Maj:t och Riksdagen bestämmande vid beviljande af pension, jämväl nu skulle komma till tillämpning.

Emellertid har styrelsen funnit det vara med billigheten öfverensstämmande, att, då särskilda omständigheter föreligga, afvikelse i någon mån borde kunna äga rum från nyss nämnda grunder. En af de sökande, arbetaren Johan Nilsson, som är född den 10 februari 1856 och sålunda uppnått endast 54 lefnadsår, skulle enligt ofvan angifna grunder icke vara berättigad till erhållande af pension, oaktadt han innehar icke mindre än 31 tjänstår. Af det vid hans ansökning fogade läkarbetyg inhämtas emellertid, att Nilsson på grund af organiskt hjärtlidande och kronisk muskelreumatism är oförmögen till allt tyngre arbete, och enligt meddelande från vederbörande arbetschef är det icke antagligt, att Nilsson, som för närvarande har anställning vid statsbanan Morjärv—Lappträsk, kan fortfara med arbetet vid statens järnvägsbyggnader jämväl under år 1911. Vid sådant förhållande och då Nilssons lefnadsålder högst obetydligt understiger den för erhållande af pension fastslagna, under det han däremot i afseende å antalet tjänstår icke blott fyller utan väsentligt öfverskrider det mått, som i sådant hänseende befunnits skäligt, har styrelsen ansett honom förtjänt att komma i åtnjutande af pension.

Med tillämpning af förberörda grunder, med af styrelsen ofvan angifven modifikation i visst fall, skulle pension komma att utgå till i följande tabell upptagna arbetare. Uti tabellen har jämväl för hvar och en angifvits det antal lefnads- och tjänstår, han uppnått, äfven-

som huruvida han fortfarande är i tjänst eller, i annat fall, tiden för hans entledigande.

Namn.	Lefnads-år.	Tjänstår.	Anmärkningar.
Frans Vilhelm Karlson	58	25	Fortfarande i tjänst.
Johan Nilsson	54	31	d:o
Anders Petter Svensson	58	27	Entledigad under 1910.
Karl Oskar Bäckman	59	36	Fortfarande i tjänst.
Sven Johan Kjellberg	59	27	d:o
Per Gustaf Andersson	59	26	d:o
Johan Gustaf Lindqvist	61	37	d:o
Jöns Ingvarsson	55	32	d:o

På grund af det anförda har styrelsen i underdånighet hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva, att pension till belopp af 300 kronor måtte, under samma förbehåll som tidigare skett, beviljas förenämnda arbetare.

Öfver järnvägsstyrelsens nu föreliggande framställning har statskontoret den 13 december 1910 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och däri till en början framhållit, att, när en järnvägsbyggnadsarbetare pensioneras till följd däraf att icke längre dylikt arbete i statens tjänst kan honom beredas, det måste anses riktigt, å ena sidan, att eljest vanliga villkor i fråga om lefnads- och tjänstålder för erhållande af pension i någon mån eftergifvas, men, å andra sidan, att förbehåll om upphörande af eller nedsättning i pension, därest pensionstagare framdeles skulle få anställning mot aflöning af statsmedel, fästes vid pensioneringen, när vederbörandes arbetsförmåga icke anses uttömd, samt således möjlighet föreligger, att han på nytt kan komma i statens tjänst. Då sådan anledning till beviljande af pension däremot icke föreligger, har statskontoret beträffande järnvägsbyggnadsarbetares pensionering funnit samma förutsättningar böra fordras som i fråga om andra arbetare i statens tjänst, eller att vederbörande under lång tid varit anställd vid statens arbeten och därjämte antingen på grund af ålder eller till följd af sjukdom eller i statens tjänst ådragen kroppsskada blifvit för framtiden oförmögen till dylikt arbete. Under

sådana förutsättningar för pensioneringen har statskontoret ansett omförmälda förbehåll vara obehöfligt beträffande järnvägsbyggnadsarbetare, liksom det hittills icke kommit till användning vid pensionering af andra arbetare.

Beträffande de i förevarande framställning till erhållande af pension föreslagna järnvägsbyggnadsarbetare har statskontoret, enligt hvad i utlåtandet meddelas, af de handlingar, som legat till grund för framställningen, inhämtat, att de samtliga äro antingen oförmögna till tyngre arbete eller i hvarje fall mindre arbetsföra samt därjämte medellösa och för sin utkomst beroende af sin arbetsförtjänst.

Hvad sålunda förekommit har synts statskontoret innebära giltiga skäl att söka bereda en hvar af nämnda arbetare understöd af statsmedel för återstående lifstiden till föreslaget belopp af 300 kronor; och har statskontoret förklarat sig icke hafva annat att erinra mot järnvägsstyrelsens framställning, än att det föreslagna förbehållet om upphörande af eller nedsättning i pensionen, därest pensionstagare framdeles skulle få anställning mot aflöning af statsmedel, i nu förevarande fall torde få anses onödigt och därför kunna utan olägenhet uteslutas.

Departementschefens yttrande.

Lika med järnvägsstyrelsen och statskontoret anser jag pension böra beredas ifrågavarande arbetare till belopp af 300 kronor för dem hvar.

Hvad angår statskontorets förslag ifråga om det i liknande fall på senare tider brukliga förbehållet om upphörande af eller nedsättning i pensionen, därest pensionstagare framdeles skulle få anställning mot aflöning af statsmedel, torde väl detta förbehåll i nu föreliggande fall sakna större betydelse, men å andra sidan synes icke något vägande skäl förefinnas för att afvika från hvad i förevarande hänseende förut plägat stadgas.»

Med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen må medgifva, att en hvar af arbetarna Frans Vilhelm Karlson, Johan Nilsson, Anders Petter Svensson, Karl Oskar Bäckman, Sven Johan Kjellberg, Per Gustaf Andersson, Johan Gustaf Lindqvist och Jöns Ingvarsson må från och med månaden näst efter den, hvarunder han entledigas eller entledigats från anställning vid statens järnvägar,

under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till belopp af trehundra kronor, dock med villkor att, därest pensionstagare framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, uppgående till det för en hvar beräknade årliga medelinkomstbelopp af niohundra kronor eller därutöfver, pensionen skall, så länge anställningen varar, upphöra att utgå samt vid sådan aflönings uppbärande i öfrigt minskas, så att densamma jämte aflöningen icke uppgår till högre belopp än nämnda medelinkomst.

Ang. pension åt f. järnvägsarbetaren P. O. Karlsson.

41:o) Uti en inom Andra kammaren väckt motion (nr 46) har herr *L. J. Carlsson* i Malmberget föreslagit, att Riksdagen måtte bevilja f. d. järnvägsarbetaren *Per Otto Karlsson* i Boden en årlig pension af 300 kronor under hans återstående lifstid.

Till stöd härför har motionären anfört följande:

»Då statsbanan Vännäs—Boden år 1894 nådde sin fullbordan, förestodo ej vid tiden ifråga några mera betydande järnvägsanläggningar för statens räkning, hvarföre större delen af de arbetare, som en lång följd af år haft anställning vid statsbanebyggnaderna i Norrland, ej längre kunde beredas sysselsättning. Med anledning häraf hemställde kungl. järnvägsstyrelsen i skrifvelse af den 26 februari 1894 till Kungl. Maj:t om att pension eller gratifikation måtte utgå till en del af de förmän och arbetare, som haft anställning vid förenämnda banbyggnader, hvarvid bl. a. såsom grunder därför uppställdes, att vederbörande skulle haft anställning vid statens järnvägsbyggnader minst 20 år. Nämnda framställning föranledde, att en del förmän och arbetare, som uppfyllde i nämnda skrifvelse angifna villkor, erhöllo antingen en årlig pension eller gratifikation. Bland de arbetare, som på grund häraf hos Kungl. Maj:t gjorde framställning om erhållande af pension, var en person vid namn Per Otto Karlsson, hvilken enligt egen vid nämnda ansökan år 1895 fogad meritförteckning arbetat vid statens järnvägsbyggnader sammanlagdt 21 år 3 månader. Kungl. järnvägsstyrelsen, som i öfver ansökningen afgifvit yttrande anförde, att vid granskning af nämnda meritförteckning framgått, att sökanden under åren 1889—1890 haft anställning vid den då enskildt bolag tillhöriga Luleå—Ofotenbanan och sålunda ej till fullo arbetat så lång tid, som stipulerats för erhållande af pension, afstyrkte på denna grund ansökningen. Kungl. Maj:t fann i öfverensstämmelse därmed i utslag af den 15 mars 1895 »ej skäl bifalla ansökningen».

Förenämnda P. O. Karlsson har under hösten 1910 hos kungl. järnvägsstyrelsen förnyat sin ansökan om pension. Af de vid sistnämnda ansökan fogade handlingar framgår, enligt vederbörande distriktsbefäls utredningar, såsom ostridigt, att Karlsson haft anställning vid statens järnvägsbyggnader åren 1873—1888 = 16 år, vidare 1891—1894 = 4 år samt slutligen åren 1904—1909 = 6 år under tillsammans 1,139 dagars sysselsättning å Bodens bangård med mera tillfälliga arbeten. Därjämte säges i distriktsförvaltningens utlåtande öfver ifrågavarande ansökan, att anteckningar saknas om, huruvida Karlsson enligt egen uppgift haft arbete vid statens järnvägar under tiden från 1894 till och med 1903.

Vid sistnämnda ansökan voro fogade *dels* frejdebetyg, utvisande att P. O. Karlsson är född den 30 maj 1841, *dels* intyg af baningenjör G. Janzen om att Karlsson visat sig ordentlig och plikttrogen vid fullgörande af sitt arbete, att hans hustru lefver, att han innehar eget husrum på lifstid, men att han i öfrigt är medellös, vidare *dels* läkareintyg af den 19 juli 1910 om att Karlsson lider af åderförkalkning och reumatism och på grund däraf hans arbetsförmåga är väsentligt nedsatt,

samt slutligen *dels* intyg från kommunalnämndens ordförande i Öfver—Luleå J. P. Strandberg om att Karlsson befinner sig i mindre goda ekonomiska förhållanden och är i behof af pension.

Med afseende på nu sist nämnda ansökan har kungl. järnvägsstyrelsen i utlåtande af den 12 januari 1911 »funnit ifrågavarande ansökning icke kunna föranleda till någon kungl. styrelsens vidare åtgärd».

Såvidt af den i förenämnda pensionsfråga förebragta utredning framgår, har alltså Karlsson arbetat vid statens järnvägsbyggnader i cirka 20 år. Dessutom under åren 1904—1909 = 6 år med tillsammans 1,139 dagar (eller med andra ord vid de tillfällen, då arbete funnits att tillgå) vid statens järnvägstrafik å Bodens bangård. Denna senare tidsperiod synes kungl. järnvägsstyrelsen ej alls tagit med vid räkningen af den tid, Karlsson arbetat åt staten, utan endast tagit hänsyn till den tid, han arbetat vid järnvägsbyggnader, och då kanske funnit, att några månader fattas i 20 år och på den grund ansett sig ej kunna bifalla ansökningen.

Det synes dock, som om mera hänsyn borde tagas till sökandens behof af understöd, samt därtill, att han plikttroget under så lång tid utfört arbete vid statens järnvägar, än till det rent formella, nämligen att någon del af hans arbete utförts vid statens trafikerade järnvägar.

Utskottets yttrande.

Då Riksdagen vid flera föregående tillfällen i liknande fall mera tagit hänsyn till billighet och ömmande omständigheter än till det strängt formella, vågar jag hoppas, att Riksdagen ville behjärta förenämnde Karlssons behof af ett litet understöd under hans sena ålderdom.»

Karlsson har visserligen icke arbetat vid statens järnvägsbyggnader under fullt 20 år, men i betraktande af att han därjämte varit sysselsatt med arbete vid Bodens bangård omkring 3 år och han således arbetat vid statens järnvägar öfver 20 år, anser utskottet sig kunna tillstyrka, att något understöd beredes honom under hans återstående lifstid; och har utskottet i sådant afseende funnit sig böra föreslå samma belopp, som enligt 1894 års Riksdags beslut tilldelades vissa vid statens järnvägsbyggnader anställda arbetare eller 160 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen i anledning af förevarande motion, II: 46, må medgifva, att f. järnvägsarbetaren Per Otto Karlsson i Boden må, räknadt från och med den 1 januari 1911, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af etthundrasextio kronor.

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

42:o) Uti en inom Andra kammaren väckt motion (nr 109) har herr *G. Strömberg* föreslagit, att Riksdagen måtte tillerkänna arbetarne *Karl Erik Pettersson* från Gerdhems församling samt *Karl Johan Hill* från Trollhättans församling en årlig pension hvardera af 300 kronor att utgå under deras återstående lifstid.

Till stöd för sin framställning har motionären, med bifogande af åtskilliga intyg rörande bemälde arbetare, anfört följande:

»Vid 1906 års riksdag tillerkändes på framställning af Kungl. Maj:t ett antal arbetare vid statens järnvägsbyggnader en årlig pension af hvardera 300 kronor. Å den förteckning, som kungl. järnvägsstyrelsen då låtit upprätta öfver de arbetare, som under en följd af år varit anställda vid statens järnvägsbyggnader och följaktligen gjort sig förtjänta af någon uppmuntran från statsmakternas sida, befunno sig bland andra arbetarne Karl Erik Pettersson och Karl Johan Hill.

Pettersson och Hill, som då på grund af arbetsbrist entledigats ur statens järnvägsbyggnaders tjänst och antagits vid statens anläggningar i Trollhättan, den förre 1906 efter 24 arbetsår och den senare

1905 efter 26 arbetsår, hade vid entledigandet uppnått, Pettersson 53 år och Hill 50 års ålder. Då de alltså ej innehade den lefnadsålder af 55 år, som enligt tillämpade grunder minst erfordras för erhållande af pension, ansågos de vid 1906 års riksdag ej böra ifrågakomma till åtnjutande af pension, men tillerkändes den senare af Riksdagen gratifikation för väl vitsordad anställning till belopp af 250 kronor.

Såväl Pettersson som Hill befinna sig för närvarande på grund af bruten hälsa och svåra ekonomiska bekymmer i särdeles ömmande omständigheter, och starka skäl synas tala för att dessa arbetare, hvilka nu under en tid af sammanlagdt omkring 30 år utslitits i hårdt arbete i statens tjänst, borde tillerkännas en mindre årlig pension och därigenom fritagas från att behöfva anlita den allmänna fattigvården.

Någon bekräftelse på uppgifterna om att Pettersson och Hill varit sysselsatta i statens järnvägsbyggnadsarbeten intill åren 1905 och 1906 torde ej här behöfva uppbringas, då 1906 års riksdagsbeslut, hvilket grundades på uppgifter från kungl. järnvägsstyrelsen, i detta afseende utgöra säkerhet.

Däremot styrker närslutna intyg, att Pettersson och Hill varit anställda vid statens anläggningar i Trollhättan från tiden af deras entledigande ur statens järnvägsbyggnaders tjänst tills sommaren 1910, samt att de båda sjuka och blottställda stå i behof af ekonomisk hjälp.»

Utskottet har icke funnit tillräckliga skäl anförda för beviljande från statens sida af något understöd åt ifrågavarande arbetare och hemställer alltså,

att förevarande motion, II : 109, icke må vinna Riksdagens bifall.

Ang. pension åt sysslomannen C. A. V. Stadler.

43:o) Uti en till Riksdagen den 3 februari innevarande år aflåten proposition (nr 60) har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att sysslomannen vid Malmö asyl *Carl Axel Valfrid Stadler* må från och med månaden näst efter den, hvarunder hans förordnande å befattningen upphör, å allmänna indragningsstaten under sin återstående lifstid uppbära en årlig pension af 1,900 kronor.

Statsrådsprotokollet öfver civilärenden för ofvannämnda dag innehåller rörande denna fråga följande anförande af departementschefen:

»Uti en till medicinalstyrelsen ställd, till direktionen för Malmö asyl ingifven och af direktionen därefter med eget yttrande till medicinalstyrelsen insänd skrift har sysslomannen vid nämnda hospital Carl Axel

Valfrid Stadler anhållit att vid afskedstagandet från nämnda befattning undfå pension.

Af handlingarna i ärendet, som af medicinalstyrelsen med underdånig skrifvelse den 21 oktober 1910 öfverlämnats till Eders Kungl. Maj:t, inhämtas följande.

Stadler är, enligt ansökningen bifogadt prästbevis, född den 19 maj 1841 och blef, enligt bestyrkt meritförteckning, den 17 augusti 1858 antagen till volontär vid Södra skånska infanteriregementet, där han den 22 februari 1861 utnämndes till furir. Från denna befattning erhöll han därefter den 16 april 1864 afsked. Sedan Stadler de närmaste åren tjänstgjort, bland annat, å häradsskrifvarkontor och å landskontor, blef han den 13 november 1877 förordnad till tjänstförrättande syssloman vid Malmö asyl och erhöll den 11 november 1878 medicinalstyrelsens förordnande såsom innehafvare af ifrågavarande tjänst.

Direktionen för Malmö asyl har uti sin skrifvelse till medicinalstyrelsen vitsordat, att Stadler under sin långvariga tjänstgöring vid asylen med nit och skicklighet fullgjort sina åligganden och därigenom gjort sig väl förtjänt att vid sin afgång från tjänsten komma i åtnjutande af pension.

Enligt nådiga brefvet den 29 maj 1874 utgör lönen för sysslomannen vid Malmö asyl 2,000 kronor om året. Därutöfver har, enligt hvad medicinalstyrelsen upplyst, uppsyningsmannen uppburit dels ersättning för skrifbiträde med 450 kronor om året, dels ock, efter det den honom förut tilldelade bostad blifvit afträdd, ersättning för boställsvåning och bränsle med 1,500 kronor om året, i följd hvaraf sysslomannens hela kontanta aflöning nu utgör 3,950 kronor utan naturaförmåner. Stadler är ej underkastad någon bestämmelse angående rätt till pension eller angående skyldighet att afgå vid viss ålder.

Uti förenämnda underdåniga skrifvelse har medicinalstyrelsen anfört, att frågan om Malmö asyls indragning sedan lång tid stått på dagordningen, med anledning hvaraf nu ifrågavarande tjänst icke medtagits i styrelsens underdåniga förslag den 25 september 1908 till reglering af aflöningar till tjänstemän vid rikets hospital och asyler.

Medicinalstyrelsen erinrar vidare, att Stadler innehaft statstjänst i omkring 46 år, därutaf 33 år i sin nu innehafvande befattning, och vitsordar, i likhet med direktionen, att Stadler med nit och skicklighet fullgjort sin tjänst. Då Stadler på grund af sin höga ålder och tilltagande sjuklighet anhållit att få afgå med pension, anser styrelsen därför hans framställning i detta afseende böra vinna bifall. Hvad pensionsbeloppet beträffar, finner medicinalstyrelsen detta ej kunna sättas

lägre än den nu utgående lönen, 2,000 kronor, ett belopp, hvarmed Stadler i ärendets tidigare skede förklarat sig belåten.

Till följd af nådig remiss har statskontoret den 23 december 1910 i detta ärende afgifvit underdånigt utlåtande och därvid anfört, att af hvad medicinalstyrelsen yttrat synes framgå, att Stadler icke äger rätt till pension, men att det icke kan anses annat än billigt och rättvist, med hänsyn till hans långa, väl vitsordade verksamhet i statens tjänst, att sådan förmån beredes honom, då han nu vid framskriden ålder icke längre förmår bestrida tjänsten. Statskontoret har jämväl ansett det af medicinalstyrelsen föreslagna pensionsbeloppet lämpligen afvägdt.

Departementschefen.

Malmö asyl är, såsom nämndt, sedan länge ställd under indragning. Denna omständighet har gjort, att sysslomansbefattningen vid denna anstalt icke uppförts på den vid 1885 års riksdag antagna lönestaten för rikets hospital och asyler, ej heller å den år 1910 godkända nya lönestaten. Befattningens innehafvare, som åtnjuter aflöning enligt de år 1874 meddelade bestämmelser, är därför icke berättigad till pension. Då emellertid Stadler snart uppnår 70 års ålder och under mer än 35 år varit anställd i statens tjänst och följaktligen uppfyllt de vanliga villkoren för erhållande af pension, synes billighet och rättvisa kräfva, att honom beredes pension. Hvad angår pensionens belopp tillåter jag mig erinra, att sysslomannen vid den till storleken närmast jämförliga anstalten, Nyköpings hospital, är berättigad till en pension af endast 1,900 kronor, och synes därför pensionen till Stadler icke böra bestämmas till högre belopp.»

Utskottets yttrande.

Äfven utskottet anser det vara billigt, att Stadler, hvilken, enligt hvad handlingarna utvisa, icke äger rätt till pension, beredes sådan förmån. Hvad pensionsbeloppet angår, har utskottet ansett lämpligt föreslå, att detsamma begränsas till 1,600 kronor.

Utskottet får alltså hemställa,

> att sysslomannen vid Malmö asyl Carl Axel Valfrid Stadler må från och med månaden näst efter den, hvarunder hans förordnande å befattningen upphör, å allmänna indragningsstaten under sin återstående lifstid uppbära en årlig pension af ettusen sexhundra kronor.

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

44:o) Uti en inom Andra kammaren väckt motion (nr 49) har herr *J. Pålsson* föreslagit, att aflidne kontrollören vid Arlöfs sockerfabrik Olof Bruhns änka *Mathilda Kristina Bruhn*, född Johnsson, må berättigas att från och med den 1 januari 1911 under sin återstående lifstid, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 300 kronor.

Till stöd för denna sin framställning har motionären återgifvit en vid förlidet års riksdag inom Andra kammaren väckt motion (nr 118) i förevarande ämne och därutöfver ytterligare anfört följande:

»Ifrågavarande motion vann år 1910 icke Riksdagens bifall. Betänkligheter reste sig häremot, emedan aflidne Bruhn »förolyckades genom egen oförsiktighet». Jag har sedermera tagit närmare kännedom om förhållandena och finner — under fullt instämmande med fjolårets motionär — att förhållandena med trafikanordningarna vid Arlöf verkligen äro af den beskaffenhet, att staten måste anses medansvarig för olyckshändelsen i fråga. Då änkan Bruhn fortfarande är oförmögen att själf försörja sig (se läkarbetyget bil. H) och nu måst förbruka åtskilligt af det lilla kapital, som fanns vid mannens död, har jag funnit *rena barmhärtighetsskäl*, för hvilka Riksdagen vid andra tillfällen ej visat sig känslolös, tala för att ånyo bringa saken under Riksdagens pröfning.»

Då den vid förlidet års riksdag gjorda framställningen om pension åt änkan Bruhn afstyrktes af utskottet och af Riksdagen afslogs samt några nya skäl icke tillkommit, finner sig utskottet äfven nu förhindradt att tillstyrka bifall till förslaget.

Utskottet hemställer alltså,

att ifrågavarande motion, II: 49, icke må af Riksdagen bifallas.

F. Ang. finansdepartementet.

Ang. pension åt skrifbiträdet Emma Maria Schröder.

45:o) Uti en till Riksdagen den 27 januari innevarande år aflåten proposition (nr 41) har Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva,

att tillförordnade skrifbiträdet å generaltullstyrelsens kansli *Emma Maria Schröder* må under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension å 1,000 kronor, att utgå från

och med månaden näst efter den, hvarunder hennes anställning såsom skrifbiträde hos generaltullstyrelsen upphör.

Åberopade statsrådsprotokollet innehåller rörande denna fråga följande yttrande af departementschefen:

»Uti underdånig skrifvelse den 11 augusti 1910 har generaltullstyrelsen — jämte det styrelsen hemställt dels om nådigt bemyndigande att utan föregående anslag och ansökning utfärda konstitutorial för änkefru Emma Maria Schröder, född Olai, såsom skrifbiträde å styrelsens kansli, dels ock därom att Eders Kungl. Maj:t täcktes förklara änkefru Schröder, som vore född år 1843 och innehaft anställning hos styrelsen från och med september månad år 1880, berättigad att, därest konstitutorial såsom skrifbiträde blefve henne meddeladt, vid tillträdet till denna befattning komma i åtnjutande af båda de i styrelsens stat upptagna löneförhöjningarna vid samma befattning, tillhopa 400 kronor — vidare gjort framställning därom, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att förklara änkefru Schröder berättigad att för åtnjutande af pension räkna sig till godo den tid hon före antagandet till ordinarie skrifbiträde innehaft anställning hos styrelsen, såsom om hon därunder varit ordinarie skrifbiträde och alltså, utan hinder af bestämmelserna i 4 § af lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907, vid afgången från befattningen komma i åtnjutande af pension med 1,000 kronor årligen.

Häröfver har statskontoret afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och därvid anfört, bland annat, att, enär änkefru Schröder, som enligt generaltullstyrelsens uppgift från och med september månad 1880 tjänstgjort såsom skrifbiträde hos styrelsen, således redan innehade 30 tjänstår samt alltså vid tillträdet till den ordinarie skrifbiträdesbefattningen skulle hafva uppnått den lefnads- och tjänstålder, som berättigade till pension, de af Riksdagen godkända och i nådig kungörelse den 18 juni 1910 meddelade villkor och bestämmelser för åtnjutande af de från och med 1911 års början fastställda nya aflöningsförmånerna för generaltullstyrelsen enligt statskontorets mening utgjorde ett alldeles bestämdt hinder för tilldelande åt henne af något ålderstillägg till lönen. Vid eventuell utnämning till en af de nya ordinarie skrifbiträdesbefattningarna skulle änkefru Schröder alltså på 1911 års stat komma i åtnjutande af lön 600 kronor, tjänstgöringspenningar 450 kronor och ortstillägg 150 kronor, och skulle vid afgång från tjänsten icke kunna erhålla högre pension än ett lönen motsvarande belopp af 600 kronor. Under sådana förhållanden syntes det kunna ifrågasättas, huruvida det icke ur alla synpunkter kunde anses lämpligare att, därest general-

tullstyrelsen funne änkefru Schröder kunna med fördel ännu någon tid bibehållas såsom skrifbiträde hos styrelsen, hon erhölle förordnande att tills vidare bestrida en skrifbiträdestjänst hos styrelsen mot åtnjutande af därför i stat upptagna löneförmåner utom ålderstillägg; och ansåge statskontoret goda skäl föreligga att söka genom framställning till Riksdagen bereda änkefru Schröder pension från allmänna indragningsstaten till belopp, motsvarande hvad Riksdagen år 1910 beviljat dylik tjänstinnehafvare eller 1,000 kronor årligen, att utgå från och med månaden näst efter den, hvarunder hennes anställning såsom skrifbiträde hos generaltullstyrelsen upphörde.

I anledning af hvad statskontoret sålunda anfört, har generaltullstyrelsen i underdånigt utlåtande den 11 november 1910 såsom alternativ till sin nyssberörda framställning hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes dels medgifva, att änkefru Schröder, på sätt statskontoret ifrågasatt, finge af styrelsen förordnas att från och med 1 januari 1911 tills vidare bestrida en skrifbiträdesbefattning hos styrelsen mot åtnjutande af därför i stat upptagna löneförmåner utom aflöningsförhöjningarna, dels ock föreslå Riksdagen medgifva, att hon finge från och med månaden näst efter den, då berörda förordnande kunde komma att upphöra, under sin återstående lifstid af tullmedlen uppbära en årlig pension till belopp af ettusen kronor.

Till stöd för styrelsens sålunda gjorda framställning har styrelsen i underdånighet anfört följande.

Såsom i styrelsens berörda skrifvelse den 11 augusti 1910 nämnts, hade änkefru Schröder innehaft sin nuvarande anställning hos styrelsen från och med september månad 1880. Under denna tid hade hon — med undantag för de fyra första åren — åtnjutit månadsarfvode, till utgången af år 1889 med femtio kronor, därefter till utgången af år 1900 med sextio kronor, sedermera intill år 1905 med sjuttio kronor, därefter till och med år 1908 med sjuttiofem kronor samt slutligen från och med år 1909 med nittio kronor. Skrifarbete i hemmet, hvilket under de senare åren förekommit i stor utsträckning, hade ersatts med 50 öre för ark till och med år 1900 och därefter med 75 öre för ark.

Änkefru Schröder hade under sin långa tjänstetid hos styrelsen städse utmärkt sig för synnerlig plikttrohet, samvetsgrannhet och flit samt fullgjort sina åligganden till styrelsens synnerliga belåtenhet. Det syntes fördenskull billigt och rättvist, att hon, som nu ej obetydligt öfverstigit den lefnadsålder, då för kvinnlig tjänstinnehafvare rätt till pension enligt pensionslagens bestämmelser inträdde, finge komma i åtnjutande af pension till samma belopp, som hädanefter skulle till-

komma fast anställda skrifbiträden hos styrelsen, hvilka vid afskedstagandet innehade fulla tjänstår och full aflöning, således med det af styrelsen för henne föreslagna belopp af ettusen kronor.

Enligt nådigt bref den 25 november 1910 har Eders Kungl. Maj:t medgifvit, att änkefru Schröder finge af generaltullstyrelsen förordnas att från och med den 1 januari 1911 tillsvidare bestrida en skrifbiträdesbefattning hos styrelsen mot åtnjutande af därför i stat upptagna löneförmåner utom aflöningsförhöjningarna. I öfverensstämmelse härmed har, enligt hvad jag inhämtat, änkefru Schröder af generaltullstyrelsen förordnats att från och med nämnda dag tillsvidare bestrida berörda befattning.

Vidkommande frågan om beredande af pension åt änkefru Schröder förklarade Eders Kungl. Maj:t vid nyssnämnda tillfälle, att Eders Kungl. Maj:t framdeles ville taga denna fråga under öfvervägande.

Då jag nu har att ånyo anmäla denna fråga, kan jag i allt väsentligt biträda den af generaltullstyrelsen i dess underdåniga utlåtande den 11 november 1910 gjorda framställningen. Den ifrågasatta pensionen torde emellertid, med hänsyn till de af Eders Kungl. Maj:t godkända nya grunderna för riksstatens uppställning, enligt hvilka anslagen till tullverket ej vidare skulle förklaras utgå af tullmedlen, ej böra utgå af nämnda medel, på sätt generaltullstyrelsen hemställt, utan — såsom af statskontoret föreslagits — från allmänna indragningsstaten.»

Med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, får utskottet hemställa,

> att Riksdagen må medgifva, att tillförordnade skrifbiträdet å generaltullstyrelsens kansli Emma Maria Schröder må under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension å ettusen kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, hvarunder hennes anställning såsom skrifbiträde hos generaltullstyrelsen upphör.

G. Ang. ecklesiastikdepartementet.

Ang. pension åt vaktmästaren C. J. Johanssons änka. [21.]

46:o) I punkt 21 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att vaktmästarens vid nationalmusei konstafdelning Carl Johan Johanssons änka *Sara Kristina Johansson*, född Svensson, må under sin återstående lifstid, så länge hon förblifver

i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension å 200 kronor, att utgå från början af år 1910.

Statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 23 december 1910 innehåller rörande detta ärende följande yttrande af departementschefen.

»Uti underdånig skrifvelse den 26 mars 1910 har nationalmusei nämnd hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att bevilja en årlig pension å 300 kronor åt framlidne vaktmästaren vid nationalmusei konstafdelning Carl Johan Johanssons änka Sara Kristina Johansson, född Svensson.

Till stöd för ansökningen har nämnden anfört bland annat följande. Carl Johan Johansson, som vore född 1830, hade 1868 antagits till e. o. vaktmästare vid nationalmuseum, 1879 till eldare vid nationalmuseibyggnaden och 1897 till vaktmästare med daglig tjänstgöring vid nationalmusei konstafdelning samt den 13 november—31 december 1899 uppehållit öfvereldarbefattningen vid nationalmuseibyggnaden. Efter en längre tids sjuklighet hade Johansson aflidit år 1908, vid sin bortgång åtnjutande en årlig lön af 800 kronor jämte 100 kronor i ålderstillägg. Då nu hans änka, som vore född den 14 december 1848, enligt ansökningen bilagda frejdbetyg, läkarintyg och intyg, utfärdadt i Stockholms stärbhusnotariekontor, på grund af sjukdom och allmän svaghet vore oförmögen att försörja sig själf, och bouppteckningen efter hennes man visade en behållning af blott 1,855 kronor, som skulle fördelas mellan henne och fyra hennes mans systerbarn, ansåge nämnden det vara önskligt och skäligt att den till åren komna, sjukliga och i så godt som utblottadt tillstånd sig befinnande änkan efter en nationalmusei vaktmästare, som i 40 år på väl vitsordadt sätt skött sina olika befattningar vid nationalmuseum, komme i åtnjutande af pension.

Till följd af nådig remiss har statskontoret den 8 april 1910 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet och därvid meddelat att, enligt hvad statskontoret inhämtat, personalen vid nationalmuseum erhållit delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa först från och med år 1908, att, då vaktmästaren C. J. Johansson vid nämnda tid redan öfverskridit 60 års ålder, han jämlikt § 5 i kassans reglemente den 21 december 1907 icke ägt bekomma delägarrätt i kassan, samt att Johanssons änka alltså icke ägde rätt till pension från kassan. Statskontoret, som ansåge skäl föreligga att söka utverka någon pension åt änkan Johansson och mot hvad nationalmusei nämnd i sådant afseende föreslagit icke hade annat att erinra än att anledning torde saknas att i detta fall föreslå annat belopp än det, som i nådig framställning till 1910 års Riksdag föreslagits för änkan efter vaktmästaren vid universitetsbiblio-

teket i Lund, C. F. Lundberg, eller 200 kronor, hemställde sålunda, det täcktes Eders Kungl. Maj:t i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva, att änkan Johansson finge under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension å 200 kronor, att utgå från och med år 1910, så länge hon förblefve i sitt nuvarande änkestånd.»

På grund af hvad i ärendet blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att vaktmästarens vid nationalmusei konstafdelning Carl Johan Johanssons änka Sara Kristina Johansson, född Svensson, må under sin återstående lifstid, så länge hon förblifver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension å tvåhundra kronor, att utgå från början af år 1910.

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

47:o) I en inom Andra kammaren väckt motion (nr 48) har herr *F. E. Ahlfvengren* föreslagit, att Riksdagen ville besluta att tilldela änkan efter aflidne vaktmästaren vid Halmstads högre allmänna läroverk C. E. Lindström ett årligt understöd af 300 kronor från och med år 1912 samt att bemyndiga Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel till henne, *Karolina Petronella Lindström,* utbetala ett lika stort belopp för år 1911.

Till stöd för motionen har anförts:

»Den 29 november 1909 afled vaktmästaren vid Halmstads högre allmänna läroverk C. E. Lindström, efterlämnande en åldrig änka i mycket knappa ekonomiska omständigheter. Lindström hade tjänstgjort som vaktmästare vid läroverket i 40 år, då han den 1 juli 1906 erhöll afsked med af Riksdagen beviljad pension af 500 kronor om året. Det torde äfven böra nämnas, att han för trohet och nit i denna sin långa tjänst blifvit hedrad med kungl. patriotiska sällskapets guldmedalj.

Änkan, Karolina Petronella Lindström, född Kjellander, som är född den 7 oktober 1835 — hon blir således under året 76 år gammal — är i saknad af alla tillgångar och på grund af ålderdom oförmögen att genom arbete förtjäna sitt uppehälle (se bil. 1 och 2), och har sålunda ingen annan utsikt till existensmedel för sin återstående lifstid än att anlita kommunens fattigvård, frånsedt möjligen välvilliga människors tillfälliga hjälp. Men att efter ett långt, sträfsamt och plikttroget lif i statens tjänst nödgas vädja till fattigvårdens hjälp måste kännas mer än tungt.»

Visserligen är vaktmästare Lindströms tjänst såsom vaktmästare vid Halmstads läroverk *formellt* sedt ej att betrakta som statstjänst, då

han ej aflönats af statens medel — som pensionerad har dock detta skett — och änkan sålunda ej heller äger någon lagstadgad rätt till erhållande af pension, men *praktiskt* taget har han genom sin långa och trogna tjänstgöring vid ett statens läroverk i verkligheten tjänat staten. Riksdagen hade äfven vid föregående liknande fall beviljat ett årligt understöd åt änka efter läroverksvaktmästare.»

Då frågan om pension åt änkan Lindström synts utskottet böra göras till föremål för utredning af vederbörande myndigheter, har utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka bifall till det framställda förslaget, utan hemställer,

att förevarande motion, II:48, ej må vinna Riksdagens bifall.

Ang. pension åt öfverläraren vid tekniska skolan i Stockholm, f. d. professorn O. P. U. Arborelius.

[22.]

48:o) Uti punkt 22 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att öfverläraren vid tekniska skolan i Stockholm, f. d. professorn *Olof Per Ulrik Arborelius* må från och med månaden näst efter den, hvarunder afsked från öfverlärarbefattningarna varder honom beviljadt, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp af 500 kronor.

Statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 23 december 1910 innehåller rörande denna fråga följande anförande af departementschefen.

»Med anledning af underdånig ansökning af professorn i landskapsmålning vid konsthögskolan Olof Per Ulrik Arborelius meddelades honom den 31 december 1909 nådigt afsked från hans professorsbefattning, med rätt för honom att från och med den 1 januari 1910 uppbära pension till belopp af 2,500 kronor årligen, att utgå enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907.

Arborelius har fortfarande kvarstått i af honom innehafda lärarbefattningar vid tekniska skolan i Stockholm. Han önskar emellertid nu lämna dessa anställningar, och i en till styrelsen för nämnda skola ingifven och af styrelsen med eget underdånigt yttrande den 7 november 1910 till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnad underdånig ansökning har Arborelius anhållit att komma i åtnjutande af pension såsom öfverlärare. Till stöd härför har af Arborelius åberopats följande. Sökanden, som vore född den 4 november 1842, hade, efter ett föregående förordnande under 11 månader — 1 oktober 1880—31 augusti 1881 — såsom öfverlärare inom tekniska skolan i Stockholm i figur- och landskapsteckning, sedermera tjänstgjort vid skolan såsom öfverlärare i dessa läroämnen i snart 30 år, från den 1 september 1881. Enär tekniska skolans

lärare icke vore berättigade till pension, såge sig Arborelius nödsakad att, då han redan öfverskridit den ålder, vid hvilken lärare vid andra läroanstalter ansåges böra öfverlämna sin undervisning i yngre händer, och då därtill komme, att hans syn försvagats, till ej ringa del beroende på undervisningens vid skolan pågående vid stark belysning, vanligen under en tid af oafbrutet 4 timmar, hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om utverkande af pension åt Arborelius vid afskedstagandet från berörda befattning.

Vid ansökningen funnos fogade dels prästbetyg, utvisande att Arborelius är född den 4 november 1842, dels ock ett af medicine doktorn U. Hellgren den 7 oktober 1910 utfärdadt intyg af innehåll i hufvudsak, att Arborelius, som lede af grå starr på bägge ögonen och hvilkens syn de senare åren försämrats, icke längre kunde sköta det ansträngande kallet vid tekniska skolan.

Styrelsen för skolan har i sitt förenämnda yttrande, efter vitsordande af Arborelius' uppgifter angående hans tjänstgöring vid skolan, vidare anfört följande:

I arfvode för sin tjänstgöring vid tekniska skolan uppbure Arborelius för närvarande såsom öfverlärare:

inom tekniska afton- och söndagsskolan	650	kronor
„ „ skolan för kvinnliga lärjungar	400	„
„ högre konstindustriella skolan	1,000	„
eller tillsammans	2,050	kronor.

Styrelsen kunde med verklig tillfredsställelse vitsorda, att Arborelius under sin snart trettioåriga tjänstgöring vid tekniska skolan med oförtröttadt intresse och utmärkt skicklighet städse fullgjort sina åligganden och på ett lyckligt sätt förstått att för sina lärjungar göra ifrågavarande viktiga läroämnen fruktbringande.

Tekniska skolans ordinarie öfverlärare, hvilka i enlighet med 35 § i skolans stadgar af styrelsen antoges medelst förordnande, vore icke berättigade till pension. Det syntes dock icke ens behöfva ifrågasättas, att en förtjänt lärare, efter mångårigt, plikttroget och nitiskt arbete i skolans tjänst, då han kände sina krafter aftaga och ansåge sig böra lämna sin plats i yngre och kraftigare händer, skulle utan vidare godtgörelse behöfva frånträda sin lärarbefattning. Riksdagen hade också, på Kungl. Maj:ts framställning, förut beviljat pension åt lärare vid skolan, sålunda år 1881 åt öfverläraren J. Z. Blackstadius till belopp af 1,500 kronor, år 1901 åt öfverlärarna F. T. Liljeblad och H. Nerpin, hvardera

med 2,000 kronor, samt år 1904 åt öfverlärarinnan Amalia Brandt med 900 kronor. Åt föreståndaren majoren Alf Björkman hade jämväl år 1885 af Riksdagen beviljats pension till belopp af 4,000 kronor.

Beträffande den ifrågasatta pensionens belopp borde detsamma, med hänsyn till innehållet af bestämmelserna i 3 och 4 §§ af gällande lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, kunna beräknas till två tredjedelar af de till Arborelius nu utgående löneförmåner, 2,050 kronor, alltså till 1,366 kronor 67 öre eller i afrundadt tal 1,350 kronor.

På grund af det anförda tillstyrkte styrelsen på det varmaste bifall till Arborelius' ansökan och hemställde, att Eders Kungl. Maj:t täcktes åt honom utverka pension vid afskedstagandet till belopp, som styrelsen tilläte sig föreslå till 1,350 kronor.

På grund af nådig remiss har statskontoret den 30 november 1910 i detta ärende afgifvit underdånigt utlåtande, däri anförts följande:

Sökanden vore från och med den 1 januari 1910 i åtnjutande af pension å 2,500 kronor årligen såsom f. d. professor i landskapsmålning vid konsthögskolan under akademien för de fria konsterna. Vid sådant förhållande syntes det statskontoret uppenbart, att pension för öfverlärartjänsten icke kunde ifrågasättas till högre belopp än det, som enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension skulle hafva tillkommit sökanden, därest öfverlärartjänsten varit förenad med pensionsrätt. Då genom nådigt bref den 31 december 1909 sökanden erhållit hel pension såsom professor, hade därvid, för fyllande af erforderliga 25 tjänstår, tagits i beräkning dels den tid af 8 år 9 månader, hvarunder han varit tillförordnad och ordinarie professor vid konstakademien, dels ock 16 år 3 månader af hans tjänstetid såsom öfverlärare vid tekniska skolan. Af sökandens hela tjänstetid såsom öfverlärare, som för närvarande uppginge till 30 år, komme vid afgång, sedan pensionsfrågan blifvit af Riksdagen under år 1911 pröfvad, att återstå 14 år, som alltså kunde räknas sökanden till godo för nu ifrågasatt pension. Då sökandens aflöning i egenskap af öfverlärare vid tekniska skolan uppginge till 2,050 kronor, skulle vid tillämpning af pensionslagens bestämmelser pensionsunderlaget för honom, såsom skolstyrelsen i sin förevarande underdåniga skrifvelse anfört, utgöra 1,366 kronor 67 öre; den afkortade pensionen skulle uppgå till $^{14}/_{35}$ däraf eller efter föreskrifven afrundning 550 kronor. Med hänsyn till stadgandena i 16 § pensionslagen, sådant detta lagrum lydde enligt lagen den 17 juni 1908, skulle på grund af redan innehafvande pension afdrag å

detta belopp ske, dock endast i den mån, som erfordrades för att pensionernas sammanlagda belopp icke skulle öfverstiga 3,000 kronor.

På grund häraf och under åberopande af hvad för öfrigt i ärendet förekommit hemställde statskontoret, det täcktes Eders Kungl. Maj:t i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva, att Arborelius finge från och med månaden näst efter den, hvarunder afsked från öfverlärartjänsten blefve honom beviljadt, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 500 kronor.

Departementschefen.

I enlighet med hvad styrelsen för tekniska skolan anfört äro öfverlärare vid skolan ej utan vidare berättigade till pension. De af styrelsen till stöd för denna styrelsens mening anförda exemplen äro hämtade från den tid, då ännu lagen af den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension icke trädt i kraft. Men förhållandena äro därefter desamma, beroende dels på sättet för anställningen: öfverlärarna äro ej 'ordinarie innehafvare' af tjänst, dels ock på aflöningsväsendet vid skolan, i det att öfverlärarna ej åtnjuta 'lön' såsom pensionslagen för sin tillämpning kräfver, utan deras löneförmåner hafva rubricerats mera allmänt såsom 'aflöning', eller ock såsom 'arfvode'. Redan från den nya lönestatens tillkomst, år 1878, finner man sistnämnda uttryck användt om öfverlärarnas löneförmåner, och då vid senare tillfällen ändringar och tillägg skett i skolans lönestat förekommer detsamma. Slutligen äro öfverlärarlönerna ej i alla fall uttryckligen fastslagna genom beslut af såväl Kungl. Maj:t som Riksdagen, utan smärre jämkningar kunna göras af Kungl. Maj:t — åter ett afsteg från villkoren för pensionslagens tillämpning.

Arborelius är således ej berättigad till pension såsom innehafvare af de tre öfverlärarbefattningar vid tekniska skolan, hvilka han är förordnad att uppehålla — denna tjänsteförening är medgifven i de af Kungl. Maj:t den 10 juli 1891 fastställda stadgar för skolan. Men att Arborelius är väl förtjänt af att komma i åtnjutande af sådan förmån och att billigheten kräfver, att man söker bereda honom densamma, därom är jag ense med myndigheterna. Hvad själfva pensionsbeloppet angår, synes det mig lämpligen kunna sättas till det af statskontoret föreslagna, 500 kronor, att utgå å allmänna indragningsstaten. Därigenom skulle Arborelius såsom f. d. professor vid konsthögskolan och f. d. öfverlärare vid tekniska skolan komma att uppbära pensioner till sammanlagdt belopp af 3,000 kronor.»

Utskottet får med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att öfverläraren vid tekniska skolan i Stockholm, f. d. professorn Olof Per Ulrik Arborelius må från och med månaden näst efter den, hvarunder afsked från öfverlärarbefattningarna varder honom beviljadt, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp af femhundra kronor.

Ang. understöd åt äldre behöfvande folkskollärare. [23.]

49:o) Uti punkt 23 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för år 1912 å allmänna indragningsstaten anvisa ett anslag å 3,600 kronor, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna godt meddela, användas till understöd af högst 400 kronor åt sådana äldre behöfvande folkskollärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst, men därifrån erhållit afsked före år 1867.

Statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 23 december 1910 innehåller härom följande anförande af departementschefen:

»För att bereda understöd åt äldre behöfvande folkskollärare, hvilka icke kunna erhålla pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, har för hvart och ett af åren 1885—1904 å allmänna indragningsstaten anvisats ett anslag å 10,000 kronor. För åren 1905 och 1906 bestämde Riksdagen anslagets storlek till respektive 7,000 kronor och 6,650 kronor, för åren 1907 och 1908 till 4,900 kronor, för år 1909 till 5,600 kronor, för år 1910 till 4,400 kronor samt för år 1911 till 4,000 kronor. Maximibeloppet för hvarje understödstagare, hvilket till år 1899 var 250 kronor, höjdes af 1898 års Riksdag till 300 kronor och af 1900 års Riksdag till 350 kronor. På grund af inom 1907 års Riksdag väckt motion höjdes maximibeloppet till 400 kronor, hvilket belopp äfven blifvit bestämdt för åren 1909, 1910 och 1911. I anledning af det för år 1911 beviljade anslag täcktes Eders Kungl. Maj:t den 18 juni 1910 utfärda kungörelse. Under år 1910 hafva 9 understödstagare erhållit understöd till ett sammanlagdt belopp af 3,600 kronor.»

Med biträdande af Kungl. Maj:ts förevarande förslag får utskottet hemställa,

att Riksdagen må för år 1912 å allmänna indragningsstaten anvisa ett anslag å 3,600 kronor, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan

finna godt meddela, användas till understöd af högst 400 kronor åt sådana äldre behöfvande folkskollärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit afsked före år 1867.

Ang. understöd åt äldre behöfvande småskollärare m. fl. [24.]

50:o) Uti punkt 24 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t vidare föreslagit Riksdagen att för år 1912 å allmänna indragningsstaten anvisa och till Kungl. Maj:ts disposition ställa ett anslag af 20,550 kronor för beredande af ålderdomsunderstöd åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892, samt under enahanda villkor och bestämmelser i öfrigt, som beträffande det för år 1911 uti förevarande afseende beviljade anslag blifvit af Riksdagen stadgade, nämligen

att lärares och lärarinnas tjänstgöring afslutats så tidigt, att ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda nådiga reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången af år 1891;

att sådan från tjänsten afgången lärare eller lärarinna uppnått en lefnadsålder af minst femtiofem år;

att han eller hon styrkes befinna sig i behöfvande omständigheter;

att det belopp, hvartill understöd högst må meddelas, bestämmes till 150 kronor årligen; samt att Kungl. Maj:t må äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, hvilka befinnas erforderliga.

Till det under föregående punkt åberopade statsrådsprotokollet har departementschefen härom yttrat följande:

»För att bereda ålderdomsunderstöd åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extraordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892, samt under vissa angifna villkor och bestämmelser i öfrigt, har för åren 1902—1905 å allmänna indragningsstaten anvisats ett anslag å 19,400 kronor årligen. För hvartdera af åren 1906, 1907 och 1908 anvisade Riksdagen för samma ändamål 18,000 kronor. För samma ändamål beviljade Riksdagen för hvartdera af åren 1909 och 1910 24,000 kronor samt för år 1911 21,600 kronor; och utgå från och med år 1909 understödens maximibelopp med från 100 kronor till 150 kronor höjda belopp. I

anledning af det för år 1911 beviljade anslag täcktes Eders Kungl. Maj:t den 18 juni 1910 utfärda kungörelse.

Under år 1910 har häraf tilldelats åt 137 understödstagare ett sammanlagdt belopp af 20,550 kronor.»

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en af herr *G. Engström* inom Andra kammaren väckt motion (nr 206), däruti föreslagits, att Riksdagen ville för år 1912 å allmänna indragningsstaten anvisa och till Kungl. Maj:ts disposition ställa ett anslag af 27,400 kronor för beredande af ålderdomsunderstöd åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892, och under villkor:

att det belopp, hvartill understöd högst må meddelas, bestämmes till 200 kronor årligen; samt att i öfrigt af Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelser och villkor af Riksdagen godkännas.

Till stöd för sin framställning har motionären anfört följande:

»Innevarande års statsverksproposition upptager under tionde hufvudtiteln (punkt 24, sid. 15) ett anslag af 20,550 kronor för beredande af ålderdomsunderstöd åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892.

Understödet är afsedt att utgå med högst 150 kronor årligen åt hvardera af ofvan nämnda lärare och lärarinnor, hvilka

1:o) afgått från tjänsten utan att vara berättigade till understöd enligt nyssnämnda nådiga reglemente eller före utgången af år 1891;

2:o) vid afgången från tjänsten hafva uppnått en lefnadsålder af minst femtiofem år; samt

3:o) styrkas befinna sig i behöfvande omständigheter.

Samtliga här ifråga varande understödstagare uppnå innevarande år en lefnadsålder af sjuttiofem år. Det är tydligt, att de allra flesta af dem vid denna höga ålder sakna förmåga att försörja sig själfva och sålunda äro för sin existens helt beroende af det understöd af 150 kronor, hvilket genom det för år 1912 äskade anslaget skulle komma dem till godo. Men det torde på samma gång vara alldeles uppenbart, att ett understöd af 150 kronor om året är för knappt tilltaget och svårligen

kan räcka till att hålla nöden och armodet borta. Och dock hafva dessa gamla lärare och lärarinnor haft en viktig uppgift i folkbildningens tjänst att fylla och där under svåra förhållanden och synnerligen klena lönevillkor utfört ett arbete af den betydelse för samhället, att detta borde anse det vara en kär plikt att i gengäld sörja för dem på deras ålderdom, så att de slippa att lida nöd.

Det synes mig därför vara en billig och tillika anspråkslös begäran, att anslaget måtte höjas till det belopp, att därigenom ett årligt understöd af högst 200 kronor kunde beredas hvar och en af ofvan nämnda lärare och lärarinnor. Därigenom skulle för öfrigt uppstå en någorlunda rimlig proportion mellan i fråga varande ålderdomsunderstöd och det understöd af 400 kronor, som årligen utgår till en motsvarande grupp af äldre behöfvande folkskolelärare.

Understödstagarnes antal uppgick år 1910 till 137, och tilldelades åt hvardera af dessa 150 kronor eller ett sammanlagdt belopp af 20,550 kronor. Det torde med skäl kunna antagas, att detta antal kommer att i någon mån minskas så väl under innevarande som nästa år. Då emellertid Kungl. Maj:t i sitt anslagsäskande för år 1912 tyckes beräkna understödstagarnes antal äfven för detta år till nämnda siffra, synes det vara lämpligt att utgå från denna beräkning. Det anslagsbelopp, som erfordras, om understödet för hvardera af de beräknade 137 understödstagarne höjes från 150 till 200 kronor, uppgår till 27,400 kronor, hvadan alltså det af Kungl. Maj:t begärda anslaget, uppgående till 20,550 kronor, skulle behöfva höjas med ett belopp af 6,850 kronor.»

Utskottets yttrande.

Såsom i statsrådsprotokollet erinras, har Riksdagen under en följd af år för beredande af ålderdomsunderstöd åt här ofvan omförmälda lärare och lärarinnor å allmänna indragningsstaten anvisat särskilda anslag; och utdelades under år 1910 af berörda anslag åt 137 understödstagare sammanlagdt 20,550 kronor, därvid understödens maximibelopp utgjorde 150 kronor. I förevarande motion anföres, hurusom samtliga ifrågavarande understödstagare under innevarande år uppnå en lefnadsålder af 75 år och hemställer motionären på anförda skäl, att maximibeloppet måtte höjas till 200 kronor.

Utskottet vill till en början erinra, att vid 1908 års riksdag, då nämnda understöd utgick med högst 100 kronor, förslag framställdes af enskild motionär om maximibeloppets höjande till 200 kronor. Statsutskottet ansåg ock någon höjning af beloppet vara af förhållandena skäligen påkallad och tillstyrkte därför en höjning till 150 kronor. Denna hemställan blef ock af Riksdagen bifallen.

Med hänsyn till de ifrågavarande understödstagarnes numera uppnådda höga lefnadsålder samt deras i följd däraf nedsatta förmåga att försörja sig, synes visserligen det nuvarande maximibeloppet väl knappt tillmätt, och torde förty någon höjning icke få anses oskälig. Då emellertid frågan härom står i sådant samband med det under punkten 51:o) här nedan behandlade förslaget om höjning af understöden åt äldre behöfvande från småskollärarnes ålderdomsunderstödsanstalt understödda småskollärare, att dessa båda frågor lämpligen böra göras till föremål för gemensam utredning, samt utskottet i nämnda punkt hemställt om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i ärendet, så anser sig utskottet icke heller här i vidare mån kunna tillmötesgå motionärens framställning.

Utskottet, som vid nu anförda förhållanden icke har något att erinra mot bifall till Kungl. Maj:ts förslag, får alltså hemställa,

a) att Riksdagen må för år 1912 å allmänna indragningsstaten anvisa och till Kungl. Maj:ts disposition ställa ett anslag af 20,550 kronor för beredande af ålderdomsunderstöd åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extraordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892, samt under enahanda villkor och bestämmelser i öfrigt, som beträffande det för år 1911 uti förevarande afseende beviljade anslag blifvit af Riksdagen stadgade, nämligen

att lärares och lärarinnas tjänstgöring afslutats så tidigt, att ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda nådiga reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången af år 1891;

att sådan från tjänsten afgången lärare eller lärarinna uppnått en lefnadsålder af minst femtiofem år;

att han eller hon styrkes befinna sig i behöfvande omständigheter;

att det belopp, hvartill understöd högst må meddelas, bestämmes till 150 kronor årligen; samt

att Kungl. Maj:t må äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, hvilka befinnas erforderliga;

b) att Riksdagen, i anledning af förevarande motion II: 206, må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t i samband med den utredning, hvarom utskottet här nedan i punkt 51:o) gjort särskild hemställan, taga i öfvervägande lämpligheten af en höjning af ifrågavarande understöd, på sätt i motionen föreslås, samt därefter vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen kan föranleda.

Ang. understöd åt äldre behöfvande, från småskollärares ålderdomsunderstödsanstalt understödda småskollärare. [25.]

51:o) Uti punkt 25 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för år 1912 å allmänna indragningsstaten anvisa ett anslag å 4,000 kronor att enligt de grunder, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, användas till understöd af högst 50 kronor till sådan äldre behöfvande lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892, men erhållit afsked före utgången af år 1900, dock att understödet tillsammans med det från nämnda ålderdomsunderstödsanstalt utgående må komma att utgöra högst 150 kronor.

Det under nästföregående punkter åberopade statsrådsprotokollet innehåller rörande denna fråga följande yttrande af departementschefen:

»På grund af enskild motion beslöt 1908 års Riksdag att för år 1909 å allmänna indragningsstaten anvisa ett anslag å 8,000 kronor, att enligt de grunder, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela, användas till understöd af högst 50 kronor till sådan äldre behöfvande lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extraordinarie lärare och lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892 men erhållit afsked före utgången af år 1900, dock att understödet tillsammans med det från nämnda ålderdomsunderstödsanstalt utgående finge utgöra högst 150 kronor.

Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar beviljade Riksdagen för samma ändamål under åren 1910 och 1911 respektive 8,000 kronor och 4,000 kronor.

I anledning af det för år 1911 beviljade anslaget utfärdade Eders Kungl. Maj:t den 18 juni 1910 kungörelse.

Under år 1910 har häraf utdelats 50 kronor till 60, 40 kronor till

3, 30 kronor till 1, 20 kronor till 1 och 10 kronor till 17 understödstagare eller tillhopa 3,340 kronor.

Emedan en del nya ansökningar kunna vara att förvänta, torde anslaget icke böra sättas under 4,000 kronor.»

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

I sammanhang med denna Kungl. Maj:ts framställning har utskottet behandlat en af herr *G. Engström* inom Andra kammaren väckt motion (nr 207), i hvilken motion hemställts,

att Riksdagen ville för år 1912 å allmänna indragningsstaten anvisa ett anslag å 17,000 kronor att enligt de grunder, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, användas till understöd till sådan äldre behöfvande lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892, men erhållit afsked före utgången af år 1900, till så stort belopp, att detsamma tillsammans med det från nämnda ålderdomsunderstödsanstalt utgående uppgår till 200 kronor.

Till stöd för denna sin framställning har motionären anfört följande:

»Innevarande års statsverksproposition upptager under tionde hufvudtiteln (punkt 25, sid. 16) ett anslag af 4,000 kronor att enligt de grunder, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, användas till understöd af högst 50 kronor till sådan äldre behöfvande lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892, men erhållit afsked före utgången af år 1900, dock att understödet tillsammans med det från nämnda ålderdomsunderstödsanstalt utgående må komma att utgöra högst 150 kronor.

Då jag i en annan denna dag väckt motion vördsamt föreslagit en höjning af understödet för äldre behöfvande småskolelärare m. fl., hvilka afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892, från 150 till 200 kronor, torde det synnerligen behjärtansvärda i saken och tillika konsekvensen fordra, att jag också hemställer om höjning af understödet till de äldre behöfvande småskolelärare m. fl., hvilka åtnjuta hel eller afkortad pension från småskolelärarnes m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt men erhållit afsked före utgången af år 1900. Motiven till denna min hemställan äro i hufvudsak desamma som de, hvilka jag i den föregående motionen anfört. Jag anhåller därför att i detta afseende få hänvisa till nämnda motion.

Från och med år 1909 har understöd åt hvardera af de nu i frågavarande äldre behöfvande småskollärarne m. fl. utgått till ett belopp af högst 50 kronor, dock så att understödet tillsammans med det från småskolelärarnes m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt utgående utgjort högst 150 kronor. Häraf blir en följd, att en stor del af understödstagarne, nämligen alla de, hvilkas pension från nämnda ålderdomsunderstödsanstalt icke uppgått till 100 kronor, icke kunnat ens med hjälp af statsunderstödet å 50 kronor hinna fram till ett sammanlagdt årsunderstöd af 150 kronor, under det att andra understödstagare, hvilkas pension uppgått till 100 kronor och därutöfver kunnat erhålla ett understöd af högst 150 kronor. Genom bifall till Kungl. Maj:ts begäran om anslag för år 1912 till beredande af understöd åt här ifrågavarande lärare och lärarinnor skulle förhållandet blifva enahanda med det nu anmärkta. Men det synes mig icke vara fullt rättvist, att af dem, som alla äro behöfvande, somliga kunna uppnå 150 kronor och andra icke mer än t. ex. 120 kronor i sammanlagdt, årligt ålderdomsunderstöd. Det torde väl därför vara högeligen önskligt, att alla genom pension och understöd kunde beredas ett lika högt årsunderstöd.

För att detta önskemål må vinnas och dessutom en mycket välbehöflig höjning i understödet må ske, torde bestämmelse göras endast därom, att understödet till hvardera af de här i frågavarande småskolelärarne m. fl. skall utgå till så stort belopp, att detsamma tillsammans med pensionsbeloppet uppgår till högst 200 kronor. Riksdagen har redan slagit in på denna väg, när det gäller understöd åt en motsvarande grupp af folkskolelärare.

För att kunna bestämma det anslagsbelopp, som till följd af det nu gjorda förslaget erfordras, får jag hänvisa till nedanstående, från småskolelärarnes ålderdomsunderstödsanstalt inhämtade uppgifter:

Antalet pensionärer	Årligt pensionsbelopp	Erforderligt anslagsbelopp
73	70 kr.	9,490 kr.
3	75 »	375 »
5	80 »	600 »
5	85 »	575 »
2	90 »	220 »
41	100 »	4,100 »
7	110 »	630 »
7	120 »	560 »
2	130 »	140 »
48	140 »	2,880 »
62	150 »	3,100 »
		Summa 22,670 kr.

Enligt förestående tablå erfordras sålunda ett anslag af 22,670 kronor, om motionens syfte skall vinnas. Detta anslagsbelopp torde dock kunna i icke oväsentlig mån reduceras. Genom eventuella dödsfall bland pensionärerna äfvensom af den orsak, att icke alla af desamma äro behöfvande och sålunda icke berättigade till understöd, torde anslaget blifva fullt tillräckligt, äfven om det nedsättes med ungefär en fjärdedel eller till 17,000 kronor, hvadan alltså det af Kungl. Maj:t begärda anslaget, uppgående till 4,000 kronor, skulle behöfva höjas med ett belopp af 13,000 kronor.»

Utskottets yttrande.

Enligt hvad i statsrådsprotokollet omförmäles, har för här ifrågavarande ändamål på allmänna indragningsstaten anvisats för hvartdera af åren 1909 och 1910 ett belopp af 8,000 kronor och för innevarande år 4,000 kronor; och hafva under år 1910 utdelats tillhopa 3,340 kronor åt 82 understödstagare. Jämlikt Riksdagens beslut får dylikt understöd tillsammans med hvad som jämlikt reglementet den 22 juni 1892 utgår från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt utgöra högst 150 kronor.

Nu föreslår herr Engström i sin ofvan omförmälda motion på anförda skäl, att anslaget i fråga måtte höjas till 17,000 kronor samt att därvid understödsbeloppet tillsammans med det från förenämnda understödsanstalt utgående skulle uppgå till 200 kronor.

Hvad motionären anfört till stöd för sin framställning synes utskottet vara värdt beaktande.

Motionärens förslag torde emellertid innebära en ändring i de enligt reglementet den 22 juni 1892 gällande bestämmelser, och synes en sådan ändring icke böra beslutas utan en föregående fullständig utredning rörande de följder densamma kan komma att medföra i fråga om andra närstående klasser af understödstagare. Vid sådant förhållande och då en dylik utredning lämpligast bör ske genom Kungl. Maj:ts försorg, har utskottet icke ansett sig kunna i vidare mån tillmötesgå motionärens förslag än att utskottet tillstyrker en skrifvelse till Kungl. Maj:t i ofvanberörda syfte.

Utskottet, som vid nu anförda förhållanden icke har något att erinra mot bifall till Kungl. Maj:ts förslag, får alltså hemställa,

a) att Riksdagen må för år 1912 å allmänna indragningsstaten anvisa ett anslag å 4,000 kronor, att enligt de grunder, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, användas till understöd af högst 50 kronor

till sådan äldre behöfvande lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extraordinarie lärare och lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring erhållit understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892 men erhållit afsked före utgången af år 1900, dock att understödet tillsammans med det från nämnda ålderdomsunderstödsanstalt utgående må komma att utgöra högst 150 kronor;

b) att Riksdagen, i anledning af förevarande motion II: 207, må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i hvad mån det må vara lämpligt att bereda ifrågavarande kategori lärare och lärarinnor högre understöd än de hittills uppburit, dock ej öfverstigande 200 kronor, samt därefter till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

52:o) I en inom Andra kammaren väckt motion (nr 40) har herr *B. Nilsson* i Linnås föreslagit, att Riksdagen måtte bevilja ett årligt bidrag af *dels* 300 kronor till skolläraren Johan Severin Peterssons änka *Thilda Petersson*, född *Larsson*, att utgå så länge hon lefver ogift, *dels* ock till Peterssons döttrar Signe Theresia Charlotta och Anna Decideria, hvardera ett årligt understöd af 100 kronor, intill dess de fyllt 18 år.

Motionären har till stöd för denna framställning anfört följande:

»Johan Severin Petersson, född 1856, har under alla åren från 1877 till sin död 1910 varit anställd som lärare vid skolor i Södra Hestra socken, Jönköpings län, dels såsom småskollärare och dels såsom lärare vid Kindhults mindre folkskola. Peterssons kontanta lön har varit från 60 kronor 1877 till 780 kronor 1910 jämte naturaförmåner, hvilka de sista 25 åren endast utgjorts af bostad äfvensom bidrag till vedbrand med högst 40 kronor, allt per år. I äktenskapet med sin efterlefvande maka finnas fem ännu lefvande barn, af hvilka dottern Signe Theresia Charlotta är född 1896 och dottern Anna Decideria 1898, och således minderåriga.

Som framgår af förestående uppgifter, hvilkas riktighet styrkes af bilagda intyg från kyrkoherden i församlingen, har Petersson haft ytterst små inkomster och stor familj att försörja. Af det åberopade intyget

framgår äfven att han med sin familj lefvat i så stor fattigdom, att han vid upprepade tillfällen måst anlita kommunen om extra hjälp.

Vid Peterssons död den 21 december 1910 efterlämnas änkan Thilda Petersson samt fem barn, af hvilka, som synes af ofvanstående, två äro minderåriga, i stor fattigdom utan möjlighet att försörja sig själfva, samt, ehuru familjefadern i 34 år med största plikttrohet skött af staten understödd skola, icke berättigade att erhålla pension.

Det synes vara en rimlig begäran att Riksdagen i ett sådant fall som detta beviljar någon pension, i synnerhet då det är i ytterst sällsynta fall manliga lärare äro anställda vid sådan skola som denna, hvarför ett sådant riksdagsbeslut icke kan blifva ett prejudikat, som innebär fara för framtiden.»

Utskottet har icke funnit tillräckliga skäl vara anförda för beviljande af understöd från statens sida i nu föreliggande fall och hemställer förty,

att förevarande motion II: 40 icke må vinna Riksdagens bifall.

Ang. ändring i villkoret för den förra första lärarinnan Ester Braaten beviljade pension.

53:o) Kungl. Maj:t har uti en till Riksdagen den 10 februari innevarande år aflåten proposition (nr 104) under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att det vid förra första lärarinnan vid läroanstalten i Bollnäs för öfveråriga döfstumma Ester Braatens pension fästa villkor må sålunda ändras, att, därest Ester Braaten innehar anställning vid någon med statsbidrag understödd läroanstalt för döfstumma, pensionen skall minskas endast i den mån aflöningen tillhopa med pensionen öfverskjuter det lönebelopp, som utgår i högsta lönegraden för lärarinna vid den anstalt, där Ester Braaten har anställning.

Till ofvannämnda statsrådsprotokoll har departementschefen härom anfört följande:

»I nådig proposition till 1906 års Riksdag föreslog Kungl. Maj:t, att den vid läroanstalten i Bollnäs för öfveråriga döfstumma anställda lärarpersonal, däribland första lärarinnan Ester Braaten, skulle från och med månaden näst efter den, hvari vederbörande frånträdde sin befattning vid läroanstalten, under sin återstående lifstid uppbära årliga pensioner, Ester Braaten till belopp af 900 kronor, med villkor dock, beträffande dem alla, att, därest pensionär framdeles skulle erhålla anställning med aflöning af statsmedel eller vid någon af de med statsmedel

understödda läroanstalterna för döfstumma, pensionen skulle för den tid, sålunda vunnen anställning varade, minskas i den mån den nya aflöningen tillhopa med pensionen öfversköte det år 1906 till pensionären utgående årsarfvodet.

Ester Braaten åtnjöt vid den tiden ett årligt arfvode af 1,800 kronor.

Riksdagen ansåg, att pensionsbeloppet för Ester Braaten, som endast omkring 14 år utöfvat sitt lärarinnekall, borde nedsättas till 700 kronor, och beviljade henne pension å detta belopp med förenämnda, af Kungl. Maj:t föreslagna villkor.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 27 oktober 1905 upphörde verksamheten vid ifrågavarande läroanstalt med slutet af vårterminen 1906.

Till Eders Kungl. Maj:t har nu Ester Braaten inkommit med en underdånig ansökning, däri hufvudsakligen anförts följande.

Den Ester Braaten beviljade pensionen utgjorde endast 38,88 procent af hennes arfvode vid anstalten, under det två af hennes kamrater därstädes erhållit 75 procent af sina arfvoden i pension. Att pensionsbeloppet för henne satts lägre än för dessa, torde hafva föranledts däraf, att hon var relativt ung och ansågs kunna skaffa sig annan befattning vid döfstumskola. Då emellertid styrelserna för rikets döfstumskolor ej vore skyldiga att vid val af lärarinnor taga hänsyn till sökandes föregående tjänstgöring, vore numera utsikterna för henne, sedan hon förbrukat sina bästa arbetsår i statens tjänst, att vid någon af de nuvarande döfstumskolorna vinna ordinarie anställning så godt som inga, utan torde hon under sin återstående lefnad få nöja sig med en extraordinarie lärarinnas mindre säkra ställning.

Då en ordinarie döfstumlärarinnas lön efter 15 års oförvitlig tjänst numera uppginge till 2,300 à 2,550 kronor, så hade Ester Braaten däremot efter de 15 år, hon tjänstgjort vid anstalten i Bollnäs, på grund af det vid hennes pension fästa villkoret ingen nämnvärd utsikt att komma upp till högre inkomst än 1,800 kronor, hvarförutom hon ej hade att vänta högre pension än den, som redan beviljats henne, under det däremot ordinarie lärarinna vid döfstumskola ägde rätt till 900 à 1,200 kronor i pension. Och skulle hon mot förmodan erhålla ordinarie tjänst i döfstumskola, så skulle hon likväl icke få i löne- eller pensionsafseende tillgodoräkna sig de 15 tjänstår, hon förvärfvat vid statsanstalt, utan skulle nödgas börja med lägsta lönegraden och först vid den tid, då hon närmade sig pensionsåldern, blifva delaktig af sista ålderstillägget. Hade hon däremot omedelbart efter aflagd döfstumlärarinneexamen antagit plats vid distriktsskola för döfstumma, där det vid den tiden varit stort behof af lärarkrafternas ökning, hade hon helt

visst nu varit i samma förmånliga ställning som öfriga vid seminariet samtidigt intagna, hvilka samtliga erhållit ordinarie befattning så tidigt, att de nu vore i åtnjutande af lön med högsta ålderstillägget, alltså minst 2,300 kronor, med utsikt att därjämte vid afgången från tjänsten få uppbära en årlig pension af 1,200 kronor. Det syntes alltså Ester Braaten uppenbart, att hon genom det vid hennes pensionering fästa villkoret kommit i en afsevärdt sämre ekonomisk ställning än de lärarinnor, som omedelbart efter aflagd examen mottagit anställning vid distriktsskolor för döfstumma.

Ester Braaten ville äfven fästa uppmärksamhet därpå, att lärarinna vid distriktsskola, som uppbure pension enligt nådiga reglementet den 30 augusti 1905, ägde rättighet att innehafva extraordinarie lärarinnetjänst utan minskning af sitt pensionsbelopp.

På grund af hvad sålunda anförts, anhöll Ester Braaten, det Eders Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition till Riksdagen föreslå sådan ändring i det för hennes pensions utgående fästa villkor att, därest hon framdeles skulle erhålla anställning med aflöning af statsmedel eller vid någon af de med statsbidrag understödda läroanstalterna för döfstumma, pensionen skulle för den tid, sålunda vunnen anställning varade, minskas i förra fallet i den mån, den nya aflöningen tillhopa med pensionen öfversköte det på hennes förra plats åtnjutna årsarfvodet, i senare fallet i den mån den nya aflöningen tillhopa med pensionen öfversköte det lönebelopp, som utginge i högsta lönegraden för lärarinnor vid den skola, där anställningen innehades.

Om denna anhållan ej bifölles, hemställde Ester Braaten, att samma förmån måtte beviljas henne som andra pensionerade döfstumlärarinnor, nämligen att få innehafva extraordinarie lärarinnebefattning vid distriktsskola för döfstumma utan minskning af det henne tillerkända pensionsbeloppet.

På grund af nådig remiss har statskontoret den 17 januari 1911 uti ärendet afgifvit underdånigt utlåtande och därvid anfört följande.

'Såsom i ansökningen uppgifvits lärer den tid, hvarunder sökanden haft anställning såsom första lärarinna vid statens läroanstalt i Bollnäs för öfveråriga döfstumma eller från och med den 1 september 1891 intilldess anstalten med utgången af maj 1906 upphörde, icke kunna tillgodoräknas henne såsom tjänstår för uppflyttning i högre lönegrad såsom lärarinna vid någon af de enligt lagen om döfstumundervisningen den 31 maj 1889 inrättade, med statsbidrag understödda döfstumskolor. Emellertid synes billigheten bjuda, att sökanden, som alltså räknar

inemot 15 tjänstår vid statsanstalten i Bollnäs, under eventuell anställning vid någon af omförmälda döfstumskolor icke kommer i sämre ställning än en lärarinna med motsvarande antal tjänstår vid sådan skola. Detta synes lämpligen kunna ernås medelst den sökanden af 1906 års Riksdag beviljade pensionen å 700 kronor, om det därvid fästa villkoret i någon mån modifieras. Berörda villkor innebär bland annat, att, därest sökanden erhåller anställning vid någon af de med statsbidrag understödda läroanstalterna för döfstumma, pensionen skall för den tid, sålunda vunnen anställning varar, minskas i den mån den nya aflöningen tillhopa med pensionen öfverskjuter det årsarfvode af 1,800 kronor, som sökanden åtnjöt såsom lärarinna vid anstalten i Bollnäs. Villkoret synes böra ändras därhän, att det belopp, hvartill den nya aflöningen tillhopa med pensionen må uppgå, innan minskning af pensionen ifrågakommer, skall såsom sökanden hemställt motsvara hvad en lärarinna vid den skola, där sökanden kan vinna anställning, i aflöning uppbär efter 15 års tjänst. Med erinran att aflöningen efter så lång tjänstetid, d. v. s. i högsta lönegraden, uppgår vid olika skolor till 2,200 à 2,550 kronor, får statskontoret i underdånighet hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t i nådig proposition föreslå Riksdagen att i det för sökandens pension fästa villkor medgifva sådan ändring, att, därest sökanden innehar anställning vid någon med statsbidrag understödd läroanstalt för döfstumma, pensionen skall minskas endast i den mån aflöningen tillhopa med pensionen öfverskjuter det lönebelopp, som utgår i högsta lönegraden för lärarinna vid den anstalt, där sökanden har anställning.

'I 1906 års Riksdags beslut rörande pension åt sökanden finnes icke något stadgande i fråga om pensionens förening med annan pension, och då reglementet för döfstumlärarnas pensionsanstalt den 30 augusti 1905 icke heller innehåller något förbud mot förening af pension från anstalten med annan pension eller föreskrift om minskning i sådant fall af pensionsbeloppet, kan det inträffa, att sökanden kommer att oafkortade uppbära såväl den henne af 1906 års Riksdag beviljade pensionen som pension från döfstumlärarnas pensionsanstalt. Då emellertid sökandens tjänstgöring vid anstalten i Bollnäs — som grundlagt den af Riksdagen beviljade pensionen — icke må räknas såsom tjänstår för pension från döfstumlärarnas pensionsanstalt, har statskontoret, utan att för sin del ifrågasätta någon ändring i berörda hänseende, endast velat fästa uppmärksamheten på detta förhållande.»

Enär, såsom uti Ester Braatens ansökning anförts, det vid hennes pension fästa villkor uppenbarligen ledde till för henne obilliga konse-

kvenser, hvilka antagligen icke förutsetts vid pensionens beviljande, tvekade departementschefen icke att förorda den af statskontoret föreslagna modifikationen uti berörda villkor och hemställde alltså, att ifrågavarande framställning måtte till Riksdagen aflåtas.

Utskottets yttrande.

Då utskottet anser det synnerligen olämpligt, att utan särskildt tvingande skäl villkoren ändras för en af Riksdagen en gång beviljad pension, hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition (nr 104) icke må af Riksdagen bifallas.

Ang. understöd åt docenten vid universitetet i Lund S. Linde.

[26.]

54:o) I punkt 26 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att docenten i grekiska språket vid universitetet i Lund *Sven Linde* må, sedan han uppnått 65 års ålder, från och med månaden näst efter den, i hvilken entledigande från docenturen varder honom beviljadt, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära understöd till belopp af 1,500 kronor årligen.

Det i ärendet åberopade statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 28 december 1910 innehåller följande anförande af departementschefen:

»I underdånig skrifvelse den 5 december 1910 har kanslern för rikets universitet, med anledning af därom af det större akademiska konsistoriet i Lund gjord framställning, hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes till 1911 års Riksdag aflåta nådig proposition om beviljande å allmänna indragningsstaten af en årlig pension å 1,500 kronor till docenten i grekiska språket vid universitetet i Lund Sven Linde att, sedan han uppnått sextiofem års ålder, utgå från och med månaden näst efter den, under hvilken entledigande från förordnandet såsom docent varder honom beviljadt.

Det större akademiska konsistoriets framställning var föranledd af en skrifvelse från filosofiska fakultetens humanistiska sektion, hvilken, jämte styrkt meritförteckning och frejdbetyg för Linde samt handlingar till vitsordande af i meritförteckningen förekommande uppgifter, bifogats kanslerns förutnämnda framställning. Sektionen har anfört bland annat följande.

Docenten S. Linde vore född den 9 januari 1847 och hade blifvit docent 1881. När han komme att fylla 65 år, hvilket inträffade 1912, blefve det alltså 36 år, sedan han förordnades till docent, en tjänste-

ålder, som vore högre än den, som kräfdes för att en professor skulle få åtnjuta hel pension. Linde hade flera gånger och under åtskilliga år förestått professorsämbete, och han hade uppehållit examinationen i grekiska under examensperioderna i december 1888, maj och december 1892 samt maj 1893, 1894 och 1897. Men Linde hade bakom sig ej blott många lefnads- och tjänstår utan äfven en vidsträckt verksamhet som författare inom grekisk och latinsk språkvetenskap och klassisk fornkunskap. Han hade också flera gånger af vederbörande myndigheter blifvit förklarad kompetent till professur och ej mindre än tre gånger uppförd å andra förslagsrummet, nämligen år 1891 till professuren i romersk vältalighet och poesi, samt åren 1894 och 1901 till extraordinarie professuren i klassiska språk. Om Linde ägnat sig åt en vetenskap, där konkurrensen varit mindre skarp, skulle han säkerligen hafva vunnit befordran. Som hans lif nu en gång gestaltat sig, vore Linde i viss mån martyr för sin kärlek till den klassiska filologien. Och hans utsikter att vinna befordran vore nu ytterligare förmörkade, därigenom att han nalkades den ålder, då man ej inträdde i, men trädde ut ur professorsverksamhet. Under sådana förhållanden och då Linde vore fullständigt medellös vore det i högsta grad önskvärdt, om åt honom kunde beredas en pension, som kunde trygga hans ålders dagar från nöd. Sektionen ville därför föreslå, att konsistoriet måtte ingå till Kungl. Maj:t med begäran, att hos Riksdagen måtte åt Linde utverkas en årlig pension af 1,500 kronor att utgå från den dag, då han uppnådde 65 lefnadsår och efter begäran blifvit entledigad från sitt förordnande som docent.

Enligt hvad jag inhämtat, har den tid Linde förestått professorsämbete utgjorts af åren 1891—1894 samt delar af åren 1889, 1890, 1895, 1897 och 1907, tillhopa omkring 5 år 3 månader.

I sin förut berörda skrifvelse anförde kanslern, bland annat, att kanslern lifligt anslöte sig till den gjorda framställningen. Såsom skäl härtill ville kanslern icke blott hänvisa till hvad humanistiska sektionen anfört rörande Lindes framskridna ålder, hans vid flera tillfällen vitsordade professorskompetens samt långvariga och vidsträckta verksamhet såsom akademisk lärare, utan äfven åberopa, att uti ett föregående likartadt fall, nämligen i fråga om pension åt docenten vid Uppsala universitet, professorn Hans Edfeldt, den härom gjorda framställningen blifvit utan någon meningsskiljaktighet godkänd. Sedan nämligen det större akademiska konsistoriet i Uppsala gjort framställning i ämnet, hemställde dåvarande kanslern för rikets universitet E. G. Boström, det Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att bevilja

en årlig pension å 2,000 kronor till Edfeldt att utgå från och med månaden näst efter den, under hvilken entledigande från docenturen blefve honom beviljadt, och hade detta kanslerns förslag blifvit af statskontoret på anförda skäl förordadt till bifall. Efter det Kungl. Maj:t, under åberopande af hvad kanslern och statskontoret anfört, af Riksdagen äskat anslag för ändamålet till sagda belopp, hade denna proposition blifvit af statsutskottet enhälligt tillstyrkt och af Riksdagens båda kamrar utan debatt bifallen.

I nu förevarande fall kunde väl icke åberopas fullt likartade omständigheter till stöd för förslaget om pensions beviljande åt en ålderstigen och väl meriterad extraordinarie universitetslärare, som när frågan gällde Edfeldt, då nämligen Edfeldt dels vid tiden för pensionens äskande uppnått något högre ålder än den, Linde nu innehade, dels ock hade mera betydande lärarmeriter. Men dessa förhållanden syntes fullt uppvägas däraf, att, å ena sidan, det begärda beloppet af den pension, som föresloges för Linde, utgjorde allenast 1,500 kronor, och å andra sidan, att Linde vore, i motsats mot hvad fallet varit med Edfeldt, fullständigt medellös.

Statskontoret har den 20 december 1910 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande i ärendet och därvid tillstyrkt den gjorda framställningen.

Departementschefen.

I likhet med de myndigheter, som yttrat sig i förevarande ärende, anser jag det vara billigt, att Linde på grund af sin långa och väl vitsordade tjänstgöring såsom lärare vid universitetet i Lund beredes något understöd af allmänna medel då han efter fyllda 65 år lämnar docenturen.

Enligt hvad handlingarna och i öfrigt af mig kända förhållanden samt inhämtade upplysningar gifva vid handen, har Linde dels under tiden den 1 december 1886—den 30 november 1895 innehaft docentstipendium å 1,500 kronor, dels under åren 1903—1911 af de i staten för universitetet i Lund till Kungl. Maj:ts disposition uppförda medel fått sig tilldeladt ett årligt understöd, utgörande för åren 1903—1908 750 kronor och därefter 1,000 kronor, dels af de till aflöning åt vikarier för akademiska lärare anslagna medel år 1908 uppburit 110 kronor 42 öre, dels ock af filosofiska fakultetens besparade docentstipendiers fond under år 1910 uppburit 350 kronor. Med åtnjutande af nämnda understöd har varit förbunden skyldighet för Linde att till studerande vid universitetet meddela kostnadsfri handledning vid grekisk stilskrifning och eventuellt

åtaga sig annan inom ämnet fallande undervisning, som vederbörande sektion kunde finna skäligt att ålägga honom.

Slutligen må nämnas, att Linde för de tider, då han innehaft förordnande att uppehålla professorsämbete, uppburit tjänstgöringspenningar med sammanlagdt 5,404 kronor 43 öre.

Hvad beträffar beloppet af det understöd, som bör beredas Linde, instämmer jag med universitetskanslern och de akademiska myndigheterna samt föreslår sålunda ett årligt belopp af 1,500 kronor.»

Utskottet, som med hänsyn till hvad i ärendet anförts funnit sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning, får alltså hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att docenten i grekiska språket vid universitetet i Lund Sven Linde må, sedan han uppnått 65 års ålder, från och med månaden näst efter den, i hvilken entledigande från docenturen varder honom beviljadt, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära understöd till belopp af ettusen femhundra kronor årligen.

Ang. en inom Andra kammaren väckt motion.

55:o) Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 161, har herr *A. Lundgren* i Varberg, under åberopande af en af honom likaledes väckt motion, nr 160, rörande lönevillkoren för läraren vid musikkonservatoriet *Anton Andersén*, hemställt, att, därest nämnda motion icke vunne Riksdagens bifall,

»Riksdagen ville, i betraktande af de i sagda motion tydligt framhållna stora förtjänsterna i herr Anderséns lärareverksamhet och i full öfverensstämmelse med den på antalet undervisningstimmar fotade beräkningsgrunden, tillerkänna honom vid afgången från läroverket åtminstone en tilläggspension af sådant belopp, att pensionen i sin helhet kommer att utgå i öfverensstämmelse med en årslön af 3,000 kronor.»

Öfver denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen afgifva utlåtande; hvilket utskottet skolat härigenom för Riksdagen

anmäla.

H. Ang. jordbruksdepartementet.

Ang. pension åt instruktören i husslöjd A. W. Nordin. [27.]

56:o) Uti punkt 27 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att instruktören i husslöjd *Anders Wilhelm Nordin* må äga att vid uppnådda 67 års ålder från och med månaden näst efter den, då han erhåller afsked från sin befattning, uppbära pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 3,000 kronor, dock med skyldighet för Nordin att från tjänsten afgå i enlighet med bestämmelserna i 6 § b) i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907 samt att vidkännas sådant afdrag å pensionsbeloppet, som i 7 § af samma lag sägs.

Statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 23 december 1910 innehåller rörande detta ärende följande anförande af departementschefen.

»Uti en till landtbruksstyrelsen ställd skrift har instruktören i husslöjd å ordinarie stat Anders Wilhelm Nordin — med förmälan att han vore född den 24 augusti 1844 samt alltsedan år 1878, då han första gången antagits i statens tjänst, oafbrutet haft sådan anställning — anfört, att han på grund af gällande bestämmelser icke vore berättigad till pension, men att det syntes rättvist och billigt, att honom bereddes sådan förmån, samt anhållit, att landtbruksstyrelsen måtte vidtaga åtgärder för att honom måtte tillerkännas rätt att efter uppnådda 67 års ålder från och med månaden näst efter den, hvarunder på hans begäran afsked från hans befattning blefve honom beviljadt, å allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension af 3,000 kronor.

Med utlåtande den 2 december 1909 har landtbruksstyrelsen till Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning öfverlämnat nämnda skrift, därvid fogats för Nordin utfärdadt prästbetyg samt styrkta afskrifter af, bland annat, kontrakt angående Nordins antagande till undervisare i husslöjd den 13 december 1878.

Till följd af nådig remiss har statskontoret den 17 januari 1910 häröfver afgifvit utlåtande.

Landtbruksstyrelsen har i ärendet anfört följande:

Då instruktören i husslöjd, hvilkens aflöningsförmåner blifvit jämlikt nådigt bref den 1 juni 1877 bestämda, icke tillerkänts förmånen af rätt till pension å allmänna indragningsstaten, hade landtbruksstyrelsen uti underdånig skrifvelse den 9 december 1892 hemställt om aflåtande till Riksdagen af nådig proposition, att Riksdagen måtte medgifva den på ordinarie stat uppförda instruktören i husslöjd sådan förmån.

Statskontoret, som till följd af härå erhållen remiss den 23 december 1892 afgifvit utlåtande i ärendet, hade däri hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att instruktören i husslöjd å ordinarie stat måtte äga samma rätt att komma i åtnjutande af pension å allmänna indragningsstaten, som vid 1876 års Riksdag beviljats undervisarna i boskapsskötsel och mejerihushållning samt undervisaren i ullkulturen.

Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t den 31 december 1892 hade dåvarande chefen för civildepartementet anfört, att samtliga förenämnda undervisare, af hvilka de i boskapsskötsel, mejerihushållning och husslöjd dåmera benämndes instruktörer, åtnjöte i aflöning, utom reseersättning, hvardera 2,000 kronor, hvilken aflöning finge efter innehafvarens af beställningen väl vitsordade tjänstgöring under en tid af 5 år, räknadt från och med året näst efter det, då han blifvit antagen, ökas med 500 kronor och således utgå med 2,500 kronor, vidare efter 5 års sådan tjänstgöring höjas till 3,000 kronor och slutligen efter ytterligare 5 års enahanda tjänstgöring höjas till 3,500 kronor. Då instruktören i husslöjd äfven i andra afseenden vore närmast likställd med öfriga instruktörer samt undervisaren i fårskötseln och ullkulturen, hade departementschefen ansett sig böra i hufvudsak biträda landtbruksstyrelsens framställning.

I öfverensstämmelse härmed hade Kungl. Maj:t aflåtit nådig proposition till 1893 års Riksdag, som dock ansett lämpligast, att föreliggande fråga öfverlämnades till den af Kungl. Maj:t då tillsatta kommitté för afgifvande af förslag till reglering af statens civila pensionsväsende. Denna kommitté afgaf sedermera den 28 maj 1894 sitt betänkande.

Sedan Kungl. Maj:t på grundvalen af detta betänkande för Riksdagen i nådig proposition den 24 februari 1899 framlagt förslag till lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension af staten, men Riksdagen afslagit det framlagda förslaget och med tillkännagifvande häraf uti skrifvelse den 10 maj 1899 anhållit, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning om ordnande af det civila pensionsväse det på annan af Riksdagen angifven grund samt för Riksdagen framlägga det förnyade förslag till pensionering af civila ämbets- och tjänstemän, som efter dylik utredning kunde finnas af förhållandena påkalladt, hade Kungl. Maj:t den 9 juni 1899 uppdragit åt en ny kommitté att verkställa den af Riksdagen sålunda begärda utredningen.

Denna kommitté hade den 7 november 1902 afgifvit sitt betänkande

i ämnet, hvilket innefattade, bland annat, förslag till pensionslag för civila tjänstinnehafvare med därtill hörande motiv.

Vid betänkandet hade funnits fogad, bland annat, en med I betecknad tabell, upptagande aflöningsförmåner samt af kommittén föreslagna pensionsunderlag och pensionsafgifter för ordinarie innehafvare af de vid 1902 års början befintliga civila tjänster, som i kommitténs lagförslag afsåges och med hvilka enligt gällande bestämmelser pensionsrätt vore förenad. Uti denna tabell hade under rubriken »landtbruksingenjörer och instruktörer samt fiskeriassistenter och statens entomologiska anstalt» upptagits 4 instruktörer och undervisare, med hvilka tjänstemän måste hafva afsetts instruktören i boskapsskötsel, instruktören i mejerihushållning, undervisaren i fårskötsel och ullkultur samt instruktören i husslöjd.

Hvad den senare befattningen anginge kunde, enligt landtbruksstyrelsens mening, dess upptagande i denna tabell icke bero på annat än ett misstag af kommittén, då, såsom af det föregående utvisades, med denna befattning pensionsrätt aldrig blifvit förenad.

Sedermera hade ärendet framlagts inför 1907 års Riksdag, utan att sagda misstag ändrats.

Då instruktören i husslöjd emellertid icke före den nya pensionslagens trädande i kraft haft pensionsrätt samt bestämmelserna i denna lag, såvidt landtbruksstyrelsen kunde finna, följaktligen icke kunde anses tillämpliga å ifrågavarande tjänsteman, kunde han, om denna uppfattning vore riktig, ej heller anses berättigad till pension.

Under sådana förhållanden ansåge landtbruksstyrelsen det kunna ifrågasättas, huruvida icke lämpligen framställning om ändring härutinnan borde göras och pensionsrätt tilldelas instruktören i husslöjd å ordinarie stat.

Som emellertid det sätt att från statens sida befordra husslöjden, som hittills tillämpats, föreslagits skola undergå förändring, på sätt inhämtades af landtbruksstyrelsens underdåniga skrifvelse i ämnet den 14 oktober 1907, funne styrelsen för närvarande skäl icke vara för handen att fästa en sådan förmån vid nämnda befattning, utan borde, därest sagda ärende icke kunde hinna slutbehandlas, innan den nuvarande innehafvaren af befattningen afginge, den nye innehafvaren af befattningen enligt styrelsens mening tillsättas endast på förordnande tillsvidare.

Landtbruksstyrelsen, som vitsordade, att Nordin med nit och skicklighet utöfvat sina befattningar i statens tjänst, hemställde därför om aflåtande af nådig proposition för beredande af pension åt Nordin.

I sitt underdåniga utlåtande har statskontoret tillstyrkt bifall till landtbruksstyrelsens framställning.

Då, på sätt landtbruksstyrelsen anfört, med Nordin i öfrigt likställda tjänstinnehafvare äga rätt till pension, torde med billighet öfverensstämma, att jämväl Nordin nu beredes enahanda förmån. *Departementschefen.*

Hvad den ifrågasatta pensionens belopp beträffar, tillåter jag mig erinra att, därest bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907 vore å Nordin tillämpliga, Nordin, som nu uppbär i årlig aflöning 3,500 kronor, tre ålderstillägg däri inräknade, skulle jämlikt 18 § b) af samma lag vara berättigad att för sig beräkna ett pensionsunderlag af 3,000 kronor eller samma belopp, han begärt få uppbära såsom årlig pension.»

Äfven utskottet anser det vara med billighet öfverensstämmande, att Nordin beredes förmånen af pension, och då, med hänsyn till hvad i statsrådsprotokollet anförts, utskottet icke har något att erinra mot den föreslagna pensionens belopp, hemställer utskottet, *Utskottets yttrande.*

att Riksdagen må medgifva, att instruktören i husslöjd Anders Wilhelm Nordin må äga att vid uppnådda 67 års ålder från och med månaden näst efter den, då han erhåller afsked från sin befattning, uppbära pension å allmänna indragningsstaten till belopp af tretusen kronor, dock med skyldighet för Nordin att från tjänsten afgå i enlighet med bestämmelserna i 6 § b) i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907 samt att vidkännas sådant afdrag å pensionsbeloppet, som i 7 § af samma lag sägs.

57:o) Uti punkten 28 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att skrifbiträdet *Elisabeth Vilhelmina Nordendahl* må från och med månaden näst efter den, då hennes anställning såsom skrifbiträde hos domänstyrelsen kan komma att upphöra, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp af 1,000 kronor. *Ang. pension åt skrifbiträdet Elisabeth Vilhelmina Nordendahl.* [28.]

Till statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 23 december 1910 har departementschefen rörande denna fråga anfört följande:

»I en till Eders Kungl. Maj:t ställd, till domänstyrelsen ingifven skrift har hos styrelsen anställda skrifbiträdet Elisabeth Vilhelmina

Nordendahl, under förmälan, att hon sedan år 1880 haft anställning först hos kammarkollegium och sedan hos domänstyrelsen, anhållit att få komma i åtnjutande af pension i likhet med skrifbiträdet hos styrelsen A. K. M. Zetterstén.

Vid sin skrift har sökanden fogat dels frejdbetyg, utvisande att hon är född den 19 januari 1847, dels ock ett af registratorn hos kammarkollegium utfärdadt intyg, hvaraf framgår att hon sedan januari månad år 1880 biträdt med renskrifning å kammarkollegii dåvarande domänafdelning.

Med underdånigt utlåtande den 23 september 1910 har domänstyrelsen öfverlämnat ifrågavarande ansökning och därvid anfört följande.

När kammarkollegii domänafdelning från och med år 1883 öfverflyttades till domänstyrelsen, hade äfven sökanden medföljt, och hade hon sedan dess träget tjänstgjort hos styrelsen såsom renskrifverska.

Hennes aflöning hos styrelsen hade i början utgått efter 50 öre för arbetstimme, från och med år 1904 med 80 kronor för månad med 5 timmars daglig arbetstid, samt från 1909 års början med 120 kronor i månaden för 6 timmars dagligt arbete. Därjämte hade hon uppburit flitpenningar i mån af tillgång, senast år 1909 med 50 kronor.

Sökanden hade under sin långa tjänstetid hos domänstyrelsen städse ådagalagt stort ordningssinne, samvetsgrannhet och synnerlig skicklighet samt på ett plikttroget sätt och till styrelsens stora belåtenhet fullgjort henne lämnade uppdrag.

Någon annan anställning än den hos styrelsen hade sökanden icke.

Vid den ålder, sökanden nu uppnått, syntes ej kunna förväntas, att hon allt fortfarande skulle förmå med samma kraft som hittills uppfylla sina åligganden, hvarför det vore önskvärdt, att hon såsom skrifbiträde så snart ske kunde ersattes af en yngre kraft. Då staten under en lång följd af år tagit hennes arbetsförmåga i anspråk, borde hennes önskan om pension af statsmedel befinnas väl befogad, och då hon till följd af sin ålder icke kunde ifrågakomma att upptagas på ordinarie stat och sålunda blifva pensionsberättigad, på sätt som för kvinnliga biträden vore föreslaget, syntes föreliggande fråga böra blifva föremål för Riksdagens behandling.

Beträffande pensionens storlek ville styrelsen erinra därom, att enligt Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut år 1910 åt skrifbiträdet hos styrelsen förbemälda Zetterstén i pension beviljats 1,000 kronor, och att lika förmån samma år tillerkänts skrifbiträdet hos kammarkollegium änkan F. Schenholm.

Domänstyrelsen har därför hemställt, att Eders Kungl. Maj:t

täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att Nordendahl måtte från och med månaden näst efter den, då hennes anställning såsom skrifbiträde hos styrelsen kunde komma att upphöra, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension med 1,000 kronor för år räknadt.

Statskontoret har den 10 oktober 1910 afgifvit infordradt utlåtande i ämnet och därvid, under åberopande af omförmälda beslut angående pensioner åt två andra hos centrala ämbetsverk anställda skrifbiträden, tillstyrkt bifall till domänstyrelsens hemställan.»

På grund af hvad i ärendet sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att skrifbiträdet Elisabeth Vilhelmina Nordendahl må från och med månaden näst efter den, då hennes anställning såsom skrifbiträde hos domänstyrelsen kan komma att upphöra, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp af ettusen kronor.

Ang. pension åt amanuensen friherre J. G. Ridderstolpe. **[29.]**

58:o) Uti punkt 29 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att amanuensen friherre *Johan Gustaf Ridderstolpe* må från och med månaden näst efter den, hvarunder han entledigas från sin anställning hos domänstyrelsen, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 2,000 kronor.

Det under nästföregående punkter åberopade statsrådsprotokollet innehåller angående detta ärende följande yttrande af departementschefen:

»I en till Eders Kungl. Maj:t ingifven skrift har amanuensen hos domänstyrelsen friherre Johan Gustaf Ridderstolpe, under förmälan att han i nära 30 år tjänstgjort vid statens ämbetsverk, anhållit att vid nu fyllda 70 år, och då han vore i saknad af andra medel till uppehälle, blifva ihågkommen med pension från och med den 1 januari 1912, om möjligt till lika belopp som den aflöning, han nu åtnjöte eller 2,700 kronor årligen.

Vid sin skrift har sökanden fogat dels behörigt frejdbetyg hvaraf framgår, att sökanden är född den 12 februari 1840, dels ett utdrag af kammarkollegii protokoll den 6 maj 1881, utvisande att sökanden, som den 26 januari 1860 aflagt examen till rikets kammar- och räkenskaps-

verk, blifvit nyssnämnda dag antagen såsom extra ordinarie tjänsteman å kollegii dåvarande domänafdelning, och dels ett domänstyrelsens protokollsutdrag den 6 december 1901, hvaraf inhämtas, att sökanden, som den 19 januari 1883 antagits till extra ordinarie tjänsteman hos styrelsen och under tiden därefter haft förordnanden såsom amanuens och såsom tjänsteman i första tjänstegraden, i sin tjänstgöring ådagalagt skicklighet, synnerligt nit och ordentlighet samt städse iakttagit ett hedrande uppförande.

Uti sin skrift har sökanden anfört bland annat följande. Under de första åren af sin tjänstgöring hos domänstyrelsen hade sökanden haft åtskilliga förordnanden, dels såsom amanuens och dels såsom notarie å styrelsens jordbruksafdelning. Den 17 april 1885 hade sökanden erhållit s. k. årsförordnande såsom amanuens därstädes, hvilket fortfarit intill utgången af år 1891. Från och med år 1892 hade sökanden innehaft förordnande som amanuens på domänstyrelsens registrators- och aktuariekontor, och hade sökanden under denna sin tjänstgöring självständigt skött göromålen såsom registrator och aktuarie å dåvarande jordbruksafdelningen, numera domänbyrån och landtbruksbyrån, hvilka de senaste två åren varit förlagda på Kungsholmen. Enligt utfärdade förordnanden hade sökanden såsom notarie eller registrator och aktuarie skött förstagradstjänst under sammanlagdt 4 år 3 månader 9 dagar, men hade sökanden, förutom de förordnanden han förut haft å sådan tjänst, i verkligheten skött dylik tjänst ända sedan den 1 januari 1896. Förutom nu omförmälda tjänstgöring hade sökanden vid två tillfällen åren 1887 och 1888 varit förordnad att uppehålla domänintendentsbefattning i Kristianstads och Östergötlands län i sammanlagdt 2 månader 14 dagar.

Beträffande de af sökanden åtnjutna aflöningsförmåner har sökanden anfört, att desamma åren 1881—1884 bestått endast i mindre gratifikationer, att sökanden år 1885 i och med då erhållet s. k. årsförordnande såsom amanuens bekommit 1,500 kronor, hvilken summa så småningom ökats, så att sökanden, då han börjat tjänstgöra på registrators- och aktuariekontoret, åtnjutit 2,100 kronor. Denna summa hade sedan efter hand höjts till 2,500 kronor samt under de senaste fem åren utgjort 2,700 kronor. Enligt sökandens beräkning skulle han alltså ej hafva erhållit mer än två tredjedelar och under de senare åren ej mer än hälften af hvad han, nu på trettionde året af sin tjänstgöring, efter nya lönestaten skulle hafva åtnjutit, om den tjänstgöring, som blifvit honom ålagd, åtföljts af fullmakt på motsvarande tjänstebefattning. Till följd däraf att tjänstgöringen allt sedan början af år 1892 tagit sökandens tid i anspråk så mycket, att sökanden ej kunnat därmed förena tjänstgöring

på annat håll, hade sökanden ej haft tillfälle att bereda sig några vidare extra inkomster. Den enda extra inkomst, sökanden haft, hade varit dels i egenskap af domänstyrelsens kommissionär en månad om året under åren 1902—1908, medan annan därtill eljest förordnad tjänsteman haft semester, samt dels under de två sista åren såsom kommissionär å jordbruksbyråerna. Då emellertid sistnämnda kommissionär vore föga anlitad, hade den årliga inkomsten af denna befattning varit ringa och under år 1909 utgjort endast 80 kronor.

Under hela sin tjänstgöringstid hade sökanden ej varit tjänstledig mer än två gånger, 1889 under 1½ månad och 1909 under 12 dagar. Någon semester hade sökanden ej erhållit förr än från och med år 1904, och hade densamma beviljats för blott 14 à 15 dagar om året. För sjukdom hade sökanden ej varit frånvarande från sitt arbete mer än 2, högst 5 dagar något år, och många år ingen dag alls.

Sökanden har slutligen framhållit, att med anledning af den ringa aflöning, han åtnjutit i förening med den stränga tjänstgöring, som fordrats af honom, det varit alldeles omöjligt för honom att göra några besparingar eller att genom insättningar i någon kassa bereda sig understöd för sin ålderdom, samt att han vore i saknad af hvarje egen tillgång.

Uti infordradt utlåtande den 23 september 1910 har domänstyrelsen beträffande ifrågavarande ansökning anfört följande. Med vitsordande af riktigheten af de af sökanden meddelade uppgifter i fråga om tjänstgöringstider, tjänstledigheter och aflöningsbelopp ansåge sig styrelsen böra särskildt framhålla, att sökanden under en lång följd af år på ett synnerligen nitiskt och förtjänstfullt sätt självständigt skött registrators- och aktuariegöromålen, i hvad de afsåge de två jordbruksbyråerna, numera domän- och landtbruksbyråerna. På grund häraf och med erinran om att det pensionsbelopp, hvartill en ordinarie registrator hos styrelsen vore berättigad vid afskedstagandet, utgjorde 3,700 kronor, därest tre ålderstillägg å 500 kronor af honom intjänats, har domänstyrelsen hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva, att sökanden måtte beredas pension att uppbäras från och med månaden näst efter den, då afsked beviljats honom, till belopp af begärda 2,700 kronor för år.

Till följd af nådig remiss har statskontoret afgifvit utlåtande den 26 oktober 1910 och därvid anfört följande.

Med hänsyn till sökandens väl vitsordade arbete i statens tjänst under en tid af inemot 30 år och hans framskridna ålder ansåge statskontoret giltiga skäl föreligga att söka bereda honom någon pension för återstående lifstiden. Beträffande pensionsbeloppet ville statskontoret

framhålla, att, när det gällde utverkande af pension åt civil extra ordinarie tjänsteman, högre pensionsbelopp icke torde i vanliga fall kunna ifrågasättas än det, som med tillämpning af lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907 skulle hafva tillkommit honom, därest med hans befattning varit förenad rätt till pension. Då sökandens aflöning under de senaste fem åren utgjort 2,700 kronor för år, skulle med tillämpning af nämnda lags bestämmelser i 3 § b) pensionsunderlaget hafva utgjort 1,800 kronor och pensionen efter 30 års tjänstetid 1,550 kronor. Emellertid ville det synas statskontoret, som om det af domänstyrelsen vitsordade förhållande, att sökanden under en lång följd af år på ett synnerligen nitiskt och förtjänstfullt sätt självständigt skött registrators- och aktuariegöromålen för domän- och landtbruksbyråerna inom nämnda styrelse, borde kunna billigtvis föranleda därtill, att för sökanden beräknades samma pensionsunderlag som för en hos domänstyrelsen anställd tjänsteman af första graden utan ålderstillägg eller alltså 2,200 kronor, samt att pensionen med hänsyn till tjänstårens antal bestämdes till ett afrundadt belopp af förslagsvis 2,000 kronor. Statskontoret har därför tillstyrkt, att pensionen måtte utgå med sistnämnda belopp.

Lika med i ärendet hörda myndigheter finner jag friherre Ridderstolpe på grund af sin långa och samvetsgranna verksamhet i statens tjänst hafva gjort sig förtjänt af att erhålla pension, och anser jag rimligt och välförtjänt, att sökanden, som ju faktiskt under en följd af år skött göromål, motsvarande dem till en förstagradstjänst vanligen hörande, tillerkännes ett pensionsbelopp, något högre än det, hvartill hans aflöning såsom extra ordinarie tjänsteman bort i och för sig föranleda. Jag ansluter mig därför till statskontorets förslag om pension å 2,000 kronor.»

Utskottet har icke funnit något att erinra emot Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning och får alltså hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att amanuensen friherre Johan Gustaf Ridderstolpe må från och med månaden näst efter den, hvarunder han entledigas från sin anställning hos domänstyrelsen, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af tvåtusen kronor.

59:o) Kungl. Maj:t har i punkten 30 under tionde hufvudtiteln föreslagit, att anslaget till allmänna indragningsstaten måtte upptagas till 2,465,574 kronor.

Ang. anslaget till allmänna indragningsstaten.

Statsrådet och chefen för finansdepartementet har till statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 13 januari innevarande år anfört följande:

»Förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten är nu i gällande riksstat upptaget till 2,614,079 kronor.

Utgifterna från detta anslag hafva i runda tal nedannämnda år uppgått till följande belopp:

år 1904	kronor	2,299,200: —
„ 1905	„	2,403,800: —
„ 1906	„	2,488,900: —
„ 1907	„	2,596,600: —
„ 1908	„	2,609,600: —
„ 1909	„	2,483,200: —

Anslaget torde därför böra minskas med ett belopp, som för jämnande af hufvudtitelns slutsumma upptages till 148,505 kronor, eller från 2,614,079 kronor till ..... kronor 2,465,574: —

Lägges härtill anslaget till pensionsstaten „ 2,647,728: —

skulle slutsumman af tionde hufvudtitelns ordinarie anslag blifva ..... kronor 5,113,302: —»

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må i riksstaten för år 1912 uppföra anslaget till allmänna indragningsstaten med 2,465,574 kronor; dock med rätt för statsutskottet att vid uppgörande af förslag till riksstaten för nämnda år i anslagets slutsumma vidtaga den jämkning, som för jämnande af riksstatens slutsumma kan finnas erforderlig.

Extra anslag.

Ang. anslag till upprätthållande af arméns pensionering. [31.]

60:o) Uti punkt 31 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen, att å extra stat för år 1912 anvisa ett förslagsanslag af 2,850,000 kronor, att användas såväl till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att afstå de för året densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsafgifterna, som ock till fyllnadspensioner i enlighet med fastställda grunder för sådana pensioners utgående.

Till statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 2 december 1910 har departementschefen i denna fråga anfört följande:

»Den 25 november 1910 föredrog jag i underdånighet frågan om ett under tionde hufvudtiteln upptaget extra anslag till förstärkning af statsbidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén.

Jag anhåller nu att få anmäla öfriga på landtförsvarsdepartementets föredragning beroende extra anslag under samma hufvudtitel, nämligen:

anslaget till upprätthållande af arméns pensionering samt

anslaget till tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén.

Anslaget till arméns pensionering.

I likhet med föregående år beviljade Riksdagen å extra stat för år 1911 ett förslagsanslag å 2,350,000 kronor dels till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering och dels till fyllnadspensioner i enlighet med de af Riksdagen godkända grunder för sådana pensioners utgående. Liksom föregående år tillförbands pensionskassan att till gengäld under anslagsåret afstå de densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsafgifterna.

Direktionen öfver arméns pensionskassa har nu uti underdånig skrif-

velse den 2 november 1910 anhållit, att lika stort anslag måtte beviljas å extra stat för år 1912.

Häremot har *arméförvaltningens civila departement* icke haft något att erinra.

Anslaget till understöd åt vissa pensionerade underofficerare och vederlikar.

Uti den till 1907 års Riksdag aflåtna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att å extra stat under tionde hufvudtiteln för år 1908 uppföra ett förslagsanslag af 34,360 kronor för utdelande af tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén under villkor:

att understöd ej måtte tilldelas annan än den, som styrkt sig vara i behöfvande omständigheter och före år 1902 erhållit afsked med pension från arméns pensionskassa eller, på grund af punkt 8 i nådiga cirkuläret den 22 juni 1877, från allmänna indragningsstaten,

samt att i afseende å understödets belopp iakttoges, att för den, hvilkens pension och fyllnadspension icke uppginge till 200 kronor, understödet icke måtte tillsammans med pensionen och fyllnadspensionen öfverstiga 300 kronor, och att till annan pensionär understöd icke måtte utgå med högre belopp än 100 kronor eller tillsammans med pension och fyllnadspension öfverstiga 600 kronor.

Berörda framställning blef af Riksdagen bifallen.

Då det för hvarje år erforderliga anslagsbeloppet för nu ifrågavarande ändamål är beroende på antalet understödsbehöfvande underofficerare och storleken af deras pensioner, anbefalldes direktionen öfver arméns pensionskassa i nådigt bref den 18 oktober 1907 att årligen till Kungl. Maj:t aflämna uppgift angående det anslagsbelopp, som för nästpåföljande år kunde beräknas för ifrågavarande ändamål erforderligt med hänsyn till de under löpande året utbetalda belopp samt de understödstagare, som under året aflidit eller eljest såsom behöriga sökande afgått.

På grundvalen af dylika uppgifter, som därefter årligen infordrats, har Eders Kungl. Maj:t sedermera äskat och Riksdagen för åren 1909, 1910 och 1911 å extra stat beviljat ett förslagsanslag å respektive 34,360, 30,620 och 28,131 kronor.

Uti underdånig skrifvelse den 2 november 1910 har nu *direktionen öfver arméns pensionskassa* meddelat, att af de personer, som år 1909 vid beräknande af anslagsbehofvet för år 1911 upptagits såsom eventuella sökande af understöd från detta anslag, 19 aflidit. Högsta möj-

liga understödsbelopp, verkliga eller beräknade, hade för dessa uppgått till sammanlagdt 1,900 kronor. Och då icke några berättigade sökande tillkommit, ansåge direktionen, att ifrågavarande anslag för år 1912 borde uppföras med allenast 26,231 kronor.

År 1907 blef förslagsanslaget till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering samt till fyllnadspensioner höjdt till sitt nuvarande belopp. Hvarje år har det emellertid afsevärdt öfverskridits. Enligt hvad jag inhämtat har anslaget öfverskridits med följande belopp, nämligen:

under	år	1907	med	166,776	kronor 44	öre,
„	„	1908	„	202,251	„ 49	„
„	„	1909	„	336,214	„ 56	„

Då anslaget är af förslagsanslags natur, är öfverskridandet visserligen redan på förhand beräknadt såsom en möjlighet, men detta förhållande kan numera antagas blifva konstant. Enligt hvad byråchefen hos arméns pensionskassa upplyst, kan man nämligen redan nu beräkna, att anslaget kommer att öfverskridas

under	år	1910	med	440,000	kronor samt
„	„	1911	„	505,000	„

Jag anser därför, att ifrågavarande anslag bör höjas. Med hänsyn till det belopp, som för nämnda ändamål beräknats ytterligare erforderligt för år 1911, torde höjningen böra ske med 500,000 kronor.»

Utskottet, som icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts nu förevarande framställning, hemställer,

att Riksdagen må å extra stat för år 1912 anvisa ett förslagsanslag af 2,850,000 kronor, att användas såväl till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att afstå de för året densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsafgifterna, som ock till fyllnadspensioner i enlighet med fastställda grunder för sådana pensioners utgående.

61:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts i punkten 32 af tionde hufvudtiteln gjorda framställning och med hänvisning till det vid punkt 1 här ofvan intagna utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 25 november 1910, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må till förstärkande af det i 1911 års riksstat uppförda anslaget för bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén å extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 480 kronor.

Ang. förstärkning af statsbidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén. [32.]

62:o) På grund af Kungl. Maj:ts under punkt 33 af tionde hufvudtiteln därom gjorda framställning och med hänvisning till det här ofvan under punkten 60 anförda utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 2 december 1910 hemställer utskottet,

att Riksdagen må för utdelande af tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén i enlighet med de af Kungl. Maj:t med 1907 års Riksdag bestämda grunder å extra stat under tionde hufvudtiteln för år 1912 uppföra ett förslagsanslag af 26,231 kronor.

Ang. anslag till tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén. [33.]

63:o) På grund af Kungl. Maj:ts i punkten 34 af tionde hufvudtiteln därom gjorda framställning och med hänvisning till det här ofvan under punkt 2:o) anförda utdrag af statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 16 december 1910, hemställer utskottet,

att Riksdagen må till förstärkande af det i 1911 års riksstat uppförda anslaget för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond å extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 450 kronor.

Ang. förstärkning af 1910 års anslag för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond. [34.]

64:o) Uti punkt 35 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att dels medgifva att, enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, äldre behöfvande folkskollärare och folkskollärarinnor, hvilka före år 1907 erhållit afsked med pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, må för år 1912 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med pensionsbeloppet uppgår till 525 kronor,

Ang. understöd åt vissa äldre behöfvande folkskollärare och folkskollärarinnor. [35.]

dels ock för ändamålet på extra stat under tionde hufvudtiteln för år 1912 anvisa ett belopp af 36,637 kronor.

Statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 23 december 1910 innehåller rörande ifrågavarande framställning följande yttrande af departementschefen:

»Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1910 års Riksdag *dels* medgifvit att, enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela, äldre behöfvande folkskollärare och folkskollärarinnor, hvilka före år 1907 erhållit afsked med pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, finge för år 1911 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med pensionsbeloppet uppginge till 525 kronor, *dels ock* för ändamålet på extra stat under tionde hufvudtiteln för år 1911 anvisat ett belopp af 36,637 kronor.

Den 18 juni 1910 utfärdade Eders Kungl. Maj:t kungörelse i ämnet, hvari förordnades följande att lända till efterrättelse tillsvidare, så länge anslag för berörda ändamål fortfarande anvisades, nämligen:

att folkskollärare, som efter oförvitlig tjänstgöring före år 1907 erhållit afsked med pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, finge, därest han önskade komma i åtnjutande af understöd från ifrågavarande utaf Riksdagen beviljade anslag, till skolrådet i den församling, där han senast varit anställd såsom lärare, före den 1 mars det år, understödet åstundades, ingifva till Kungl. Maj:t ställd underdånig ansökning om understöd af berörda anslag, åtföljd af vederbörliga intyg rörande ålder, hemvist, frejd och lefnadsvillkor samt innehållande uppgift om dagen för afskedstagandet, pensionsbrefvets nummer och datum samt beloppet af pensionen;

att skolrådet hade att senast den 15 därpåföljande april till vederbörande domkapitel insända ansökningshandlingarna tillika med intyg, huruvida sökanden oförvitligt skött sin tjänst under den tid, han tjänstgjort inom församlingen; samt

att de till domkapitlet i detta ämne inkomna handlingar skulle jämte domkapitlets egna underdåniga utlåtanden till Kungl. Maj:t insändas hvarje år före den 15 maj;

och skulle hvad sålunda blifvit stadgadt angående folkskollärare gälla äfven beträffande folkskollärarinnor.»

Då utskottet ej haft något att erinra mot hvad Kungl. Maj:t i omförmälda hänseende föreslagit, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må dels medgifva, att, enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, äldre behöfvande folkskollärare och folkskollärarinnor, hvilka före år 1907 erhållit afsked med pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, må för år 1912 tillerkännas understöd till så stort belopp, att detsamma tillsammans med pensionsbeloppet uppgår till 525 kronor,

dels ock för ändamålet på extra stat under tionde hufvudtiteln för år 1912 anvisa ett belopp af 36,637 kronor.

Ang. extra pensionsafgifter till folkskollärarnas pensionsinrättning. [36.]

65:o) Kungl. Maj:t har i punkt 36 under tionde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att för bestridande af de extra pensionsafgifter, hvilka på grund af § 8 i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning nu utgå eller till följd af de af 1906 och 1907 årens Riksdagar beslutade ändrade bestämmelser om delaktighetsbeloppen i nämnda inrättning komma att utgå, på extra stat för år 1912 under riksstatens tionde hufvudtitel bevilja ett förslagsanslag å 20,000 kronor.

Det under föregående punkt åberopade statsrådsprotokollet innehåller rörande denna fråga följande yttrande af departementschefen:

»I § 8 af reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning, sådan denna § lydde, innan den genom nådiga kungörelsen den 14 september 1906 erhöll sin nuvarande affattning, var stadgadt att, därest pension skulle blifva folkskollärare tillagd, innan skolområdet eller skoldistriktet för den lön, efter hvilken delaktighet i pensionsinrättningen med afseende å hans tjänst innehades, erlagt så många årsafgifter, som motsvarade de ordinarie tjänstår, skolläraren enligt stadgandena i §§ 15 och 17 för erhållande af pension måste äga, skulle skolområdet eller skoldistriktet vara förbundet att gälda beloppet af de bristande årens afgifter, dock efter afräkning af det belopp, som för en lägre lön under högst lika många år möjligen kunde vara erlagdt, på det sätt att årligen, ifrån det pensionen började utgå, extra pensionsafgift till lika belopp med den i § 7 bestämda skulle erläggas, intill dess pensionsinrättningen därigenom blifvit till fullo godtgjord för bristen, dock att, därest pensionstagaren under tiden doge eller förlorade sin pensionsrätt, denna extra pensionsafgift komme att upphöra med den månad, då detta inträffat.

I sammanhang med sitt beslut i anledning af Kungl. Maj:ts proposition den 13 januari 1906 angående löneregler för lärare vid folkskolor m. m. beslöt Riksdagen på grund af väckt motion, att från

och med den 1 januari 1907 de extra pensionafgifter, hvilka på grund af § 8 i nyssnämnda pensionsreglemente då utginge eller till följd af den föreslagna löneregleringen komme att utgå, skulle erläggas af statsmedel, och beviljade Riksdagen för sådant ändamål på extra stat för år 1907 ett förslagsanslag under riksstatens tionde hufvudtitel af 20,000 kronor.

Kungl. Maj:t, som hos 1907 års Riksdag gjorde särskilda framställningar om höjning af delaktighetsbeloppen i folkskollärarnas pensionsinrättning för lärarpersonalen vid högre folkskolor äfvensom för lärare och lärarinnor i läsämnen vid folkskoleseminariernas öfningsskolor föreslog samma års Riksdag att för bestridande af de extra pensionsafgifter, hvilka på grund af § 8 i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning då utginge eller till följd af de af 1906 års Riksdag beslutade eller 1907 års Riksdag föreslagna ändrade bestämmelser om delaktighetsbeloppen i nämnda inrättning komme att utgå, på extra stat för år 1908 under riksstatens tionde hufvudtitel bevilja ett förslagsanslag å 20,000 kronor; och denna framställning blef af Riksdagen bifallen.

För samma ändamål beviljade Riksdagen för hvartdera af åren 1909, 1910 och 1911 likaledes 20,000 kronor.»

Med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen må för bestridande af de extra pensionsafgifter, hvilka på grund af § 8 i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning nu utgå eller till följd af de af 1906 och 1907 årens Riksdagar beslutade ändrade bestämmelser om delaktighetsbeloppen i nämnda inrättning komma att utgå, på extra stat för år 1912 under riksstatens tionde hufvudtitel bevilja ett förslagsanslag å 20,000 kronor.

Ang. tillfälligt understöd åt vissa pensionerade kronojägare. [37.]

66:o) I punkt 37 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att på extra stat under tionde hufvudtiteln för år 1912 uppföra ett förslagsanslag af 4,000 kronor för utdelande af tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, under villkor att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behöfvande omständigheter och antingen erhållit afsked med pension från allmänna indragningsstaten till belopp, understigande 500 kronor, eller ock under år 1908 erhållit afsked med afkortad pension från anslaget till pensionering af civila tjänstinnehafvare, samt att i afseende å under-

stödets storlek iakttages, att detsamma jämte den utgående pensionen icke må tillsammans öfverstiga 500 kronor.

Statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 23 december 1910 innehåller i denna fråga följande yttrande af departementschefen:

»På extra stat under tionde hufvudtiteln har Riksdagen för år 1911 uppfört ett förslagsanslag af 5,700 kronor för utdelande af tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, under villkor att understöd ej finge tilldelas annan än den, som styrkte sig vara i behöfvande omständigheter och antingen erhållit afsked med pension från allmänna indragningsstaten till belopp understigande 500 kronor, eller ock under år 1908 erhållit afsked med afkortad pension från anslaget till pensionering af civila tjänstinnehafvare, samt att i afseende å understödets storlek skulle iakttagas, att detsamma jämte den utgående pensionen icke finge tillsammans öfverstiga 500 kronor.

Sedan Eders Kungl. Maj:t uti skrifvelse den 22 juli 1910 meddelat domänstyrelsen detta till kännedom samt för vederbörandes underrättande, har domänstyrelsen genom utfärdadt cirkulär, som tillställts en hvar f. d. kronojägare, som uppbar pension understigande 500 kronor, lämnat dem, som enligt nyssberörda villkor kunde vara berättigade till erhållande af understöd, tillfälle att inom viss tid inkomma med till Eders Kungl. Maj:t ställda ansökningar om dylikt understöd, åtföljda af bevis, som styrkte, att de sökande vore i behöfvande omständigheter.

Med utlåtande den 14 november 1910 har domänstyrelsen till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnat i anledning däraf inkomna sådana ansökningar från 41 pensionerade kronojägare och 1 kronojägaränka. Efter inhämtande af yttrande af statskontoret har Eders Kungl. Maj:t den 30 december 1910 tilldelat 37 af de sökande f. d. kronojägarna understöd med tillhopa 3,795 kronor.

Äfven för år 1912 synes mig för enahanda ändamål ett förslagsanslag böra uppföras på extra stat under tionde hufvudtiteln. Rörande anslagets storlek torde det ej vara sannolikt, att det kommer att öfverstiga sistberörda belopp. Åtskilliga af understödstagarna äro mycket ålderstigna och de till understöd berättigades antal torde komma att sjunka med hvarje år. Ett förslagsanslag å 4,000 kronor bör under alla förhållanden vara tillfyllest. Någon ändring i villkoren för rätt att komma i åtnjutande af understöd af förevarande slag ifrågasätter jag ej.»

På grund af hvad ofvan anförts, får utskottet med förordande af Kungl. Maj:ts förevarande framställning hemställa,

att Riksdagen må å extra stat under tionde hufvudtiteln för år 1912 uppföra ett förslagsanslag af 4,000 kronor för utdelande af tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, under villkor att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behöfvande omständigheter och antingen erhållit afsked med pension från allmänna indragningsstaten till belopp understigande 500 kronor, eller ock under år 1908 erhållit afsked med afkortad pension från anslaget till pensionering af civila tjänsteinnehafvare, samt att i afseende å understödets storlek iakttages, att detsamma jämte den utgående pensionen icke må tillsammans öfverstiga 500 kronor.

Ang. förbättring af pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt.

[38.]

67:o) Uti punkten 38 under tionde hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till förbättring af pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt å extra stat för år 1912 under riksstatens tionde hufvudtitel bevilja ett förslagsanslag å 31,000 kronor.

Till statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 13 januari 1911 har departementschefen rörande detta ärende anfört följande:

»På framställning af Eders Kungl. Maj:t har Riksdagen för hvartdera af åren 1910 och 1911 till förbättring af pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt å extra stat under riksstatens tionde hufvudtitel beviljat ett förslagsanslag å 31,000 kronor. Anslaget afsåg att användas till höjning af pensionsbeloppet i fjärde klassen, omfattande sjöfolk, som icke vore fartygsbefälhafvare, styrmän eller maskinister, från 60 till 90 kronor.

Den till 1909 års Riksdag aflåtna propositionen i ärendet afsåg, att anslaget å extra stat till nämnda pensionsanstalt skulle gifvas sådan omfattning att det jämväl möjliggjorde borttagandet af den inskränkning i pensionsrätt, som pensionsrummens begränsade antal innebure, så att alla, som uppfyllde de i reglementet gifna förutsättningarna, komme i åtnjutande af pension utan föregående väntetid. I denna del vann emellertid framställningen icke Riksdagens bifall och anförde Riksdagen såsom skäl härför bland annat, att Riksdagen icke ansåge det lämpligt att vidtaga sådan åtgärd, hvarigenom man beträffande en viss yrkesklass skulle kunna föregripa den pågående utredningen i den vidtomfattande frågan om allmän ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. I anledning häraf uppdrog Eders Kungl. Maj:t åt den af Eders Kungl. Maj:t den 13 december 1907 tillsatta kom-

mittén för utredning af frågan om allmän ålderdoms- och invaliditetsförsäkring att vid fullgörande af sitt uppdrag taga under öfvervägande förevarande fråga, såvidt den afsåge ålderdoms- och invaliditetsförsäkring.

Jag tillåter mig vidare erinra därom, att vid föredragning den 18 juni 1910 af Riksdagens skrifvelse den 8 i samma månad, däri Riksdagen anmälde sitt beslut att för år 1911 bevilja förut omförmälda förslagsanslag å 31,000 kronor, Eders Kungl. Maj:t bemyndigat direktionen öfver handelsflottans pensionsanstalt *dels* att till en hvar, som i enlighet med bestämmelserna i reglementet för handelsflottans pensionsanstalt och direktionens därå grundade beslut komme att för år 1911 eller någon del däraf uppbära pension inom fjärde klassen, för motsvarande tid utbetala fyllnadspension efter 30 kronor för år räknadt, *dels ock* att efter ingången af år 1911 hos statskontoret, i mån af behof och mot redovisningsskyldighet, rekvirera för utbetalande af dylika fyllnadspensioner erforderliga medel, som statskontoret skulle hafva att till direktionen utanordna från ofvannämnda af Riksdagen anvisade förslagsanslag å 31,000 kronor.

Då kommittén för utredning af frågan om allmän ålderdoms- och invaliditetsförsäkring, åt hvilken, efter hvad jag nyss erinrat om, Eders Kungl. Maj:t uppdragit att vid fullgörande af sitt uppdrag taga under öfvervägande frågan om förbättradt pensioneringssätt för sjömän, ännu icke inkommit med underdånigt betänkande, anser jag mig icke böra ifrågasätta, att till förbättring af pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt af Riksdagen äskas högre belopp än 1910 års Riksdag i sådant afseende beviljat.»

Då utskottet icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må till förbättring af pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt å extra stat för år 1912 under riksstatens tionde hufvudtitel bevilja ett förslagsanslag å 31,000 kronor.

Stockholm den 28 mars 1911.

På bankoutskottets vägnar:

WERNER G. VON SCHWERIN.

Reservationer:

Vid *punkten 10:o)*, angående ombildning af lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa:

af herr *Christiernson*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen icke måtte bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning;

vid *punkten 18:o)*, angående pension åt generalkonsul R. Bagges änka:

af herr *Vahlquist*, som anfört följande:

»Då jag har den uppfattningen, att i fall som detta *behofvet* bör vara bestämmande för pensions beviljande, men då af tillgängliga handlingar framgår, att behållningen i dödsboet utgjorde 57,490 kronor i kontanta penningar och värdepapper, hvartill kommer värdet af boets lösa inventarier, har jag ansett, att utskottet bort afstyrka framställningen i fråga.»

samt af herrar *Eklund*, *Mallmin*, *Thylander*, *Christiernson* och *Neiglick*;

vid *punkten 53:o)*, angående ändring i villkoret för den förra första lärarinnan Ester Braaten beviljade pension:

af herr *von Stapelmohr*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

BILAGOR.

Bil.

Tabell öfver ordinarie anslagen

	1911 års riksstat anslår: Anvisning i kontant. Kronor.	ö.	
			Pensions- och
			A. *Pensions-*
	100,000	—	Till pensionering af civile tjänstinnehafvare, *förslagsanslag*
	35,000	—	Förvaltningsbidrag till en ny änke- och pupillkassa för civilstaten
			Arméns pensionskassa:
			Ersättning för mistade löneinnehållningar
			Dito för nådårs- och begrafningshjälpsbesparingar
	152,052	—	Bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med
			Ökas med
	243,640	—	Vadstena krigsmanshuskassa
	30,000	—	Bidrag till ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militär tjänst-
	294,000	—	Förhöjning i gratialen åt afskedadt manskap
			Flottans pensionskassa:
			Ersättning för mistade inkomster:
			Till pensionsfonden
			» gratialfonden
			Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond. Nuvarande belopp
			Ökas med
			Till pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar, *förslags-*
	537,120	—	Till pensionering af flottans och lotsverkets gemenskap (däraf högst 9,030 staterna inrättade invalidstat) *förslagsanslag*
	60,350	—	Invalidhusfonden
	2,400	—	För blesserade öfver- och underofficerare, *reservationsanslag*
	25,000	—	» gäldande af statens andel i kostnaden för pensionering af lasarettsläkare,
	6,700	—	Bidrag till sjuksköterskors pensionering, *förslagsanslag*
Tpt	1,486,262	—	

Litt. A.

under riksstatens T i o n d e hufvudtitel.

				Förslag till blifvande riksstat: Anvisning i kontant. Kronor.	ö.
indragningsstaterna.					
staten.					
.....				100,000	—
.....				35,000	—
.....			4,640: —		
.....			28,080: —		
vederlikar vid armén. Nuvarande belopp		119,332: —			
.....		480: —	119,812: —	152,532	—
.....				243,640	—
göring				30,000	—
.....				294,000	—
.....		36,320: —			
.....		16,650: —			
.....	24,550: —				
.....	450: —	25,000: —	77,970: —		
anslag			270,000: —		
kronor till den för daglönare å f. d. timmermans- och handtverks-			189,600: —	537,570	—
.....				60,350	—
.....				2,400	—
förslagsanslag				25,000	—
.....				6,700	—
			Transport	1,487,192	—

	1911 års riksstat anslår: Anvisning i kontant: Kronor.	ö.	
Tpt	1,486,262	—	
	30,000	—	Till bestridande af statens bidrag till pensionering af barnmorskor, *förslags-*
	11,000	—	» gäldande af kostnaden för förvaltningen af barnmorskornas pensionsanstalt,
	101,000	—	Bidrag till handelsflottans pensionsanstalt att af tullmedlen direkt utgå, *förslags-*
	115,965	—	Bidrag till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, *Ökas* med .....
	68,000	—	Bidrag till pensionering af den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läro-
	30,000	—	Bidrag till döfstumlärares pensionsanstalt, *förslagsanslag* .....
	681,092	—	Bidrag till folkskollärares pensionering. Nuvarande belopp ..... *Ökas* med .....
	71,730	—	Bidrag till folkskollärares änke- och pupillkassa. Nuvarande belopp ..... *Ökas* med .....
	3,000	—	Bidrag till kungl. hofkapellets pensionsinrättning .....
	—	—	Till bestridande af statsverket på grund af lagen angående olycksfall i arbete
			B. *Allmänna*
	2,614,079	—	Till diverse föremål, *förslagsanslag*. Nuvarande belopp ..... *Minskas* med .....
S:a	5,212,128	—	

		Förslag till blifvande riksstat: Anvisning i kontant. Kronor.	ö.
	Transport	1,487,192	—
anslag		30,000	—
förslagsanslag, högst		11,000	—
anslag		101,000	—
pedagogier, seminarier, m. m. Nuvarande belopp	115,965: —		
	26,889: —	142,854	—
anstalter, *förslagsanslag*		68,000	—
		30,000	—
	681,092: —		
	800: —	681,892	—
	71,730: —		
	1,060: —	72,790	—
		3,000	—
åliggande utgifter för lifräntor m. m., *förslagsanslag* (*nytt*)		5,000	—
indragningsstaten.			
	2,614,079: —		
	148,505: —	2,465,574	—
	Summa	5,098,302	—

Bil. Litt. B.

Tabell öfver extra ordinarie anslagen under riksstatens Tionde hufvudtitel.

	Kronor.	ö.
Pensionsstaten.		
Till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp samt till fyllnadspensioner, *förslagsanslag*	2,850,000	—
» förstärkande af det i 1911 års riksstat uppförda anslag för bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén	480	—
» utdelande af tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén, *förslagsanslag*	26,231	—
» förstärkande af det i 1911 års riksstat uppförda anslag för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond	450	—
» beredande af understöd åt vissa äldre behöfvande folkskollärare och folkskollärarinnor	36,637	—
» extra pensionsafgifter till folkskollärarnas pensionsinrättning, *förslagsanslag*	20,000	—
» utdelande af tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, *förslagsanslag*	4,000	—
» förbättring af pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt, *förslagsanslag*	31,000	—
Summa	2,968,798	—

Bil. Litt. C.

Allmänna indragningsstaten.

Ny anvisning.	Kronor.	ö.
Justitiedepartementet.		
F. kamreraren vid centralfängelset å Nya varfvet August Wilhelm Gotthard Sundberg, lön	4,350	–
Bevakningsbefälhafvaren vid kronohäktet i Svanesund Gustaf Henrik von Tell, pension	1,000	–
Utrikesdepartementet.		
Generalkonsuln Richard Bagges änka Lily Bagge, född Schwartz, pension	800	–
Landtförsvarsdepartementet.		
Sergeanten af första klassen vid Kronobergs regemente Hugo Gustaf Octavus Wickström, pension	900	–
F. fästningsbyggnadsarbetaren August Johansson, pension	300	–
F. fästningsbyggnadsarbetaren Gustaf Gustafsson, pension	300	–
F. fästningsbyggnadsarbetaren Carl August Kärrman, pension	300	–
F. fästningsbyggnadsarbetarne Anders Gustaf Eriksson och Anders Isaksson, pension åt hvardera med 300 kronor	600	–
Sergeanten af första klassen vid Hallands regemente Carl Frithiof Stråle, pension	900	–
Musiksergeanten af första klassen vid Hallands regemente Erik Magnus Qvarth, pension	900	–
Sergeanten af första klassen vid Hälsinge regemente Olof Trönnander, pension	900	–
Sergeanten af första klassen vid skånska husarregementet Nils Alfred Nilsson, pension	900	–
Transport	12,150	–

Ny anvisning.	Kronor.	ö.
Transport	12,150	—
Läraren i franska språket vid krigshögskolan m. m. Ferdinand Paul Schulthess, pension	800	—
Arbetsförmannen å kungsgården vid krigsskolan å Karlberg Per Lindberg, understöd	400	—
Stallförmannen vid krigsskolan å Karlberg Gustaf Alrik Karlsson, understöd	400	—
F. vicekorpralen Johan August Anton Lindvall samt f. kronoarbetskarlarne Carl Gustaf Lundberg och Johan Andersson Norlin, årliga understöd, åt Lindvall och Lundberg 72 kronor hvardera samt åt Andersson 18 kronor	162	—
F. krutvaktaren Johan August Gustafsson, pension	300	—
Förrådsarbetaren vid arméns intendenturförråd i Stockholm Peter Magnus Jonsson, pension	400	—
Sjöförsvarsdepartementet.		
F. fortifikationsarbetaren Johan Fredrik Svensson-Norrbom, pension	221	
Gravören vid sjökarteverket Fredrik Vilhelm Åkerberg, pension	2,000	—
Civildepartementet.		
Arbetarne vid statens järnvägsbyggnader Frans Vilhelm Karlsson, Johan Nilsson, Anders Petter Svensson, Karl Oskar Bäckman, Sven Johan Kjellberg, Per Gustaf Andersson, Johan Gustaf Lindqvist och Jöns Ingvarsson, pensioner åt enhvar 300 kronor	2,400	—
F. järnvägsarbetaren Per Otto Karlsson, pension	160	—
Sysslomannen vid Malmö asyl Carl Axel Valfrid Stadler, pension	1,600	—
Finansdepartementet.		
T. f. skrifbiträdet å generaltullstyrelsens kansli, Emma Maria Schröder, pension	1,000	—
Ecklesiastikdepartementet.		
Vaktmästaren vid nationalmusei konstafdelning Carl Johan Johanssons änka Sara Kristina Johansson, född Svensson, pension	200	—
Transport	22,193	—

Ny anvisning.	Kronor.	ö.
Transport	22,193	—
Öfverläraren vid tekniska skolan i Stockholm, f. d. professorn Olof Per Ulrik Arborelius, pension	500	—
Understöd åt äldre behöfvande folkskollärare	3,600	—
Understöd åt äldre behöfvande småskollärare m. fl.	20,550	—
Understöd åt äldre, behöfvande, från småskollärares ålderdomsunderstödsanstalt understödda småskollärare	4,000	—
Docenten i grekiska språket vid universitetet i Lund Sven Linde, understöd	1,500	—
Jordbruksdepartementet.		
Instruktören i husslöjd Anders Wilhelm Nordin, pension	3,000	—
Skrifbiträdet hos domänstyrelsen Elisabeth Vilhelmina Nordendahl, pension	1,000	—
Amanuensen hos domänstyrelsen friherre Johan Gustaf Ridderstolpe, pension	2,000	—
Summa	58,343	—

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Ordinarie anslag.

I. Pensionsstaten 1

II. Indragningsstaten 85

A. Ang. justitiedepartementet 85

B. Ang. utrikesdepartementet 91

C. Ang. landtförsvarsdepartementet 93

D. Ang. sjöförsvarsdepartementet 120

E. Ang. civildepartementet 125

F. Ang. finansdepartementet 138

G. Ang. eklesiastikdepartementet 141

H. Ang. jordbruksdepartementet 166

Extra anslag 176

Tabellbilagor 187

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1911.